

ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਾਇੰਸ-10

ਦਸਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਲਈ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕ

ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਮੁਫ਼ਤ ਦਿੱਤੀ
ਜਾਣੀ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਬੋਰਡ
ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਗਰ

© ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ

ਪਹਿਲਾ ਸੰਸਕਰਨ : 2020-21

ਦੂਜਾ ਸੰਸਕਰਨ : 2021-22 1,90,000 ਕਾਪੀਆਂ

All rights, including those of translation, reproduction
and annotation etc., are reserved by the
Punjab Government

ਲੇਖਕ

ਸ੍ਰੀ ਗਗਨਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਸਰਕਾਰੀ ਮਾਡਲ ਸੀਨੀ.ਸੈਕੰ. ਸਕੂਲ, 3ਬੀ1 ਮੋਹਾਲੀ
ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਪੂਜਾ ਅਰੋੜਾ, ਸਰਕਾਰੀ ਮਾਡਲ ਸੀਨੀ.ਸੈਕੰ. ਸਕੂਲ, ਸਹੌੜਾ, ਮੋਹਾਲੀ।
ਸ੍ਰੀ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਸਰਕਾਰੀ ਸੀਨੀ. ਸੈਕੰ. ਸਕੂਲ. ਸੀਊਨਾ, ਪਟਿਆਲਾ।

ਅਨੁਵਾਦਕ

ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਬਿੰਦੂ, ਸਰਕਾਰੀ ਮਾਡਲ ਸੀਨੀ. ਸੈਕੰ. ਸਕੂਲ, 3ਬੀ1 ਮੋਹਾਲੀ।
ਸ੍ਰੀ ਸਚਿਨ ਪੀਮਾਨ, ਸਰਕਾਰੀ ਸੀਨੀ. ਸੈਕੰ. ਸਕੂਲ, ਘੰਡਗੜ੍ਹ, ਫਤਿਹਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ।

ਸੋਧਕ

ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਕੌਰ, ਸਰਕਾਰੀ. ਸੀਨੀ. ਸੈਕੰ. ਸਕੂਲ, ਸਹੌੜਾ, ਮੋਹਾਲੀ।
ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਮੀਨੂ ਮਲਹੋਤਰਾ, ਸਰਕਾਰੀ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਗੜ੍ਹਾਂਗਾ, ਮੋਹਾਲੀ।

ਚੇਤਾਵਨੀ

- ਕੋਈ ਵੀ ਏਜੰਸੀ ਧਾਰਕ ਵਾਧੂ ਪੈਸੇ ਲੈਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕ ਦੀ ਜ਼ਿਲਦਬੰਦੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ (ਏਜੰਸੀ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਹੋਏ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਧਾਰਾ ਨੰ. 7 ਅਨੁਸਾਰ)
- ਪੰਜਾਬ ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਬੋਰਡ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀ ਜਾਅਲੀ ਅਤੇ ਨਕਲੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ (ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕਾਂ) ਦੀ ਛਪਾਈ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ, ਸਟਾਕ ਕਰਨਾ, ਜਮਾਖੋਰੀ ਜਾਂ ਵਿਕਰੀ ਆਦਿ ਕਰਨਾ ਭਾਰਤੀ ਸੜਾ ਪ੍ਰਨਾਲੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਪਰਾਧ ਹੈ। (ਪੰਜਾਬ ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਬੋਰਡ ਦੀਆਂ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕਾਂ ਬੋਰਡ ਦੇ 'ਵਾਟਰ ਮਾਰਕ' ਵਾਲੇ ਕਾਗਜ਼ ਦੇ ਉਪਰ ਹੀ ਛਾਪੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਵਿਕਰੀ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਸਕੱਤਰ, ਪੰਜਾਬ ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਬੋਰਡ, ਵਿੱਦਿਆ ਭਵਨ, ਫੇਜ਼-8 ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਗਰ- 160002
ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਅਤੇ ਮੈਸ ਨੋਵਾ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨਜ਼, ਸੀ-51, ਫੇਕਲ ਪੁਆਇੰਟ ਐਕਸਟੈਨਸ਼ਨ, ਜਲੰਧਰ ਦੁਆਰਾ ਛਾਪੀ ਗਈ।

ਮੁੱਖ-ਬੰਧ

ਪੰਜਾਬ ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਬੋਰਡ ਆਪਣੀ ਸਥਾਪਨਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੀ ਸਕੂਲ ਪੱਧਰ ਦੇ ਪਾਠ-ਕ੍ਰਮਾਂ ਨੂੰ ਆਧੁਨਿਕ ਸੋਚ ਅਤੇ ਆਧੁਨਿਕ ਖੋਜ ਅਨੁਸਾਰ ਅਪਡੇਟ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ ਤੇ ਵਰਤਮਾਨ ਸੋਚ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਬੋਰਡ ਨੇ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀ ਨਵ-ਰਚਨਾ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਉਲੀਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕ ਇਸੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੀ ਇੱਕ ਕੜੀ ਹੈ।

ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਾਇੰਸ ਵਿਸ਼ੇ ਦੇ ਅਧਿਐਨ ਦੀ ਲੋੜ ਦਿਨੋ-ਦਿਨ ਵੱਧਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਗਿਆਨ ਅਤੇ ਤਕਨੀਕੀ ਉੱਨਤੀ ਦੇ ਯੁਗ ਵਿੱਚ ਹਰ ਕਾਰਜ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਕਾਰਜ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸੂਚਨਾ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸਾਰ ਅਤੇ ਸੰਚਾਰ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਨਾਲ, ਹਰ ਵਿਭਾਗ ਵਿੱਚ ਕੰਪਿਊਟਰਿਕਰਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮਹਿਕਮਿਆਂ ਤੋਂ ਲੌੜੀਂਦੀ ਸੂਚਨਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ, E-Ticketing ਅਤੇ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਦੀ ਸੁਵਿਧਾ ਲੈਣ ਲਈ ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਿੱਖਿਆ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਲਈ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਬੋਰਡ ਨੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਾਇੰਸ ਵਿਸ਼ਾ ਸੈਕੰਡਰੀ ਅਤੇ ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਪੱਧਰ ਤੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਵਿਸ਼ੇ ਵਜੋਂ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਦਾ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਪਿਕਟਸ ਦੁਆਰਾ ਪਹਿਲਾ ਹੀ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਸਬੰਧੀ ਸਾਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ ਉਪਲੱਬਧ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਆਸ ਹੈ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਅਤੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਲਈ ਉਪਯੋਗੀ ਸਿੱਧ ਹੋਵੇਗੀ।

ਪੁਸਤਕ ਨੂੰ ਚੰਗੇ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚੋਂ ਆਏ ਸੁਝਾਵਾਂ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਚੇਅਰਮੈਨ

ਪੰਜਾਬ ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਬੋਰਡ

‘ਸਮਾਜਿਕ ਨਿਆਂ, ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਅਤੇ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਵਿਡਾਗ’ ਪੰਜਾਬ

ਤਤਕਾਰਾ

1. ਆਫਿਸ ਟੂਲਜ਼	1
2. HTML ਵੈਡਾਮੈਟਲਜ਼	25
3. HTML - II	53
4. ਵੈੱਬ ਡਿਵੈਲਪਮੈਟ	65
5. ਡੈਸਕਟਾਪ ਪਬਲਸ਼ਿੰਗ	83
6. ਆਪਰੇਟਿੰਗ ਸਿਸਟਮ	95
7. ਮਾਈਕਰੋਸਾਫਟ ਪਬਲੀਸ਼ਰ-।	106
8. ਮਾਈਕਰੋਸਾਫਟ ਪਬਲੀਸ਼ਰ-॥	125

ਪਾਠ ਦੇ ਉਦੇਸ਼

ਜਾਣ-ਪਛਾਣ (Introduction) :

- 1.1 ਆਫਿਸ ਟੂਲਜ਼ ਨਾਲ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ
- 1.2 ਐਮ. ਐਸ ਵਰਡ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਨਾ
- 1.3 ਐਮ. ਐਸ ਐਕਸਲ
- 1.4 ਸਪੈਡਸ਼ੀਟ ਨਾਲ ਮੇਲ ਮਰਜ਼ ਦਾ ਉਪਯੋਗ ਕਰਨਾ
- 1.5 ਪੇਜ਼ ਲੇਆਊਟ
- 1.6 ਇੱਕ ਡਾਕਮੈਂਟ ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਰੂਪ ਦੇਣਾ
- 1.7 ਪ੍ਰਿੰਟ ਪ੍ਰੀਵਿਊ
- 1.8 ਪ੍ਰਿੰਟ ਕਮਾਂਡ
- 1.9 MS-ਪਾਵਰ-ਪੁਆਇੰਟ
- 1.10 ਪ੍ਰੈਜਨਟੇਸ਼ਨ ਸੇਵ ਕਰਨਾ

ਜਾਣ-ਪਛਾਣ (Introduction):

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇੱਕ ਕੰਮ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਹਾਰਡਵੇਅਰ ਅਤੇ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਇਕੱਠੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਨੂੰ ਦੋ ਵਿਆਪਕ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਹੈ : ਸਿਸਟਮ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਅਤੇ ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਸਾਫਟਵੇਅਰ।

ਸਿਸਟਮ ਸਾਫਟਵੇਅਰ (System Software) : ਸਿਸਟਮ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦਾ ਸਮੂਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੇ ਉਪਕਰਣਾਂ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਮੈਮਰੀ ਦੀ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ, ਪੈਰੀਡਿਲਿ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ, ਲੋਡਿੰਗ, ਸਟੋਰਿੰਗ ਅਤੇ ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਅਤੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਇੰਟਰਫੇਸ। ਐਮ. ਐਸ. ਡੋਸ (ਮਾਈਕਰੋਸਾਫਟ ਦੇ ਡਿਸਕ ਓਪਰੇਟਿੰਗ ਸਿਸਟਮ), ਯੂਨਿਕਸ ਸਿਸਟਮ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਦੀਆਂ ਉਦਾਹਰਨਾਂ ਹਨ।

�ਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਸਾਫਟਵੇਅਰ (Application software): ਉਹ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਹੈ ਜੋ ਯੂਜ਼ਰ ਲਈ ਖਾਸ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵਰਡ ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ, ਅਕਾਂਟਿੰਗ, ਬਜਟ ਜਾਂ ਪੇਰੋਲ, ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਉਂਦੇ ਹਨ।

1.1 ਆਫਿਸ ਟੂਲਜ਼ ਨਾਲ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ (Introduction to office tools):

ਆਫਿਸ ਟੂਲਜ਼ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਉਹ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੇ ਯੂਜ਼ਰਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਵਧੇਰੇ ਲਾਭਕਾਰੀ ਅਤੇ ਕੁਸ਼ਲ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਡਿਜ਼ਾਇਨ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਆਫਿਸ ਪ੍ਰੋਡਕਟੀਵਿਟੀ ਟੂਲਜ਼ ਦੀ ਰੋਜ਼ ਵਰਡ ਪ੍ਰੈਸ਼ੈਸਿੰਗ ਤੋਂ ਸਪੈਡਸ਼ੀਟ, ਪ੍ਰੈਜਨਟੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਡਾਟਾਬੇਸ ਆਦਿ ਤੱਕ ਹੈ।

ਆਫਿਸ ਪ੍ਰੋਡਕਟੀਵਿਟੀ ਟੂਲਜ਼ : ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਹੈ ਜੋ ਯੂਜ਼ਰ ਨੂੰ ਡਾਕਮੈਂਟ ਡੈਟਾਬੇਸ, ਗਰਾਫ, ਵਰਕਸ਼ੀਟਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰੈਜਨਟੇਸ਼ਨ ਵਰਗੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੋਡਕਟੀਵਿਟੀ ਟੂਲਜ਼ ਨੂੰ ਵਪਾਰਕ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਫਿਸ ਪ੍ਰੋਡਕਟੀਵਿਟੀ ਸਾਫਟਵੇਅਰਸ ਦੀਆਂ ਉਦਾਹਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਵਰਡ ਪ੍ਰੈਸ਼ੈਸਰ, ਡਾਟਾਬੇਸ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਸਿਸਟਮ, ਗਰਾਫਿਕਸ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਅਤੇ ਸਪੈਡਸ਼ੀਟ ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

1.1.1 ਆਫਿਸ ਟੂਲਜ਼ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ :

- **ਵਰਡ ਪ੍ਰੈਸ਼ੈਰਿੰਗ ਟੂਲ :** ਇਸ ਟੂਲ ਦਾ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਡਾਕੂਮੈਂਟ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਹੈ। MS- Word, Word Pad, ਨੋਟਪੈਡ ਅਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਟੈਕਸਟ ਐਡੀਟਰ ਵਰਡ ਪ੍ਰੈਸ਼ੈਰਿੰਗ ਟੂਲ ਦੇ ਕੁਝ ਉਦਾਹਰਨ ਹਨ।
- **ਡਾਟਾਬੇਸ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਟੂਲ :** ਡਾਟਾਬੇਸ ਸੰਬੰਧਤ ਡਾਟਾ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਹੈ, ਇਸ ਟੂਲ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਸੰਗਠਿਤ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਟੂਲ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਡਾਟਾ ਦੇ ਸਟੋਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਨੂੰ ਬਦਲ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਐਮ ਐਸ ਐਕਸੈਲ, ਡੀ-ਬੇਸ, ਫੈਕਸਪਰੋ, ਪੈਰਾਡੋਕਸ ਅਤੇ ਐਰੈਕਲ, ਡੇਟਾਬੇਸ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਦੇ ਕੁਝ ਉਦਾਹਰਨ ਹਨ।
- **ਸਪੈਡਸ਼ੀਟ ਟੂਲ :** ਸਪੈਡਸ਼ੀਟ ਟੂਲ ਦਾ ਉਪਯੋਗ ਬਜਟ, ਫਾਈਨੈਂਸੀਅਲ ਸਟੇਟਮੈਂਟਸ ਅਤੇ ਵਿਕਰੀ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਟੂਲ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਨੰਬਰਾਂ ਨੂੰ ਤਰਤੀਬਵਾਰ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਹ ਯੂਜ਼ਰਸ ਨੂੰ ਨੰਬਰਾਂ 'ਤੇ ਸਧਾਰਨ ਜਾਂ ਗੁੰਡਲਦਾਰ ਗਣਨਾਵਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਵੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। MS- Excel ਸਪੈਡਸ਼ੀਟ ਟੂਲਜ਼ ਦੀਆਂ ਉਦਾਹਰਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ।
- **ਪ੍ਰੈਜਨਟੇਸ਼ਨ ਟੂਲ :** ਇਹ ਟੂਲ ਸਲਾਈਡ ਸ਼ੋਅ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰੈਜਨਟੇਸ਼ਨ ਟੂਲ ਦੇ ਤਿੰਨ ਮੁੱਖ ਕੰਮ ਹਨ: ਟੈਕਸਟ ਐਡਿਟ ਕਰਨਾ, ਇੰਸਰਟ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਫਾਰਮੇਟਿੰਗ ਕਰਨਾ, ਟੈਕਸਟ ਵਿੱਚ ਗ੍ਰਾਫਿਕਸ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਸਲਾਇਡ ਸ਼ੋਅ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਟੂਲ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਉਦਾਹਰਨ Microsoft PowerPoint ਹੈ।
- **ਮਲਟੀਮੀਡੀਆ ਸਾਫਟਵੇਅਰ :** ਮੀਡੀਆ ਪਲੋਅਰ ਅਤੇ ਰੀਅਲ ਪਲੋਅਰ ਮਲਟੀਮੀਡੀਆ ਟੂਲ ਦੇ ਉਦਹਾਰਨ ਹਨ। ਇਹ ਟੂਲ ਯੂਜ਼ਰ ਨੂੰ ਆਡੀਓ ਵੀਡੀਓ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮਲਟੀਮੀਡੀਆ ਟੂਲਜ਼ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰੂਪ ਹਨ ਆਡੀਓ ਕਨਵਰਟਰ, ਪਲੋਅਰ, ਬਰਨਰ, ਵੀਡੀਓ ਇੰਕੋਡਰ ਅਤੇ ਡੀਕੋਡਰ।

ਨੋਟ :

ਮੇਬਾਈਲ ਡਿਵਾਇਸਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰੋਡਕਟੀਵਿਟੀ ਟੂਲਜ਼ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵੀ ਵੱਧ ਰਹੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਮੇਬਾਈਲ ਪ੍ਰੋਡਕਟੀਵਿਟੀ ਐਪ ਆਮ ਕੰਮਾਂ ਜਿਵੇਂ ਈ-ਮੇਲ, ਨੋਟ ਟੈਕਿੰਗ ਅਤੇ ਕੈਲੰਡਰ ਫੰਕਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਨਾ ਕਿ ਵਧੇਰੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕੰਮਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵਰਡ ਪ੍ਰੈਸ਼ੈਰਿੰਗ ਲਈ।

1.2 ਐਮ ਐਸ ਵਰਡ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ :

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪਿਛਲੀ ਜਮਾਤ ਵਿੱਚ ਐਮ ਐਸ ਵਰਡ ਦੀਆਂ ਕਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਜਿਵੇਂ, ਕਿ ਇੱਕ ਡਾਕੂਮੈਂਟ ਬਣਾਉਣਾ, ਐਡਿਟ ਅਤੇ ਫਾਰਮੈਟ ਕਰਨਾ, ਟੈਬਲ ਇਨਸਰਟ ਕਰਨਾ, ਤਸਵੀਰਾਂ ਲਗਾਉਣਾ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਐਡਿਟ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਪੜ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਮੇਲ ਮਰਜ਼, ਸਪੈਲ ਚੈਕ ਅਤੇ ਥੀਸੋਰਸ (Thesaurus), ਆਦਿ ਦੇ ਫੀਚਰਸ ਵੀ ਵਰਤਦੇ ਹਾਂ। ਮਾਈਕਰੋਸਾਫਟ ਵਰਡ ਹੇਠਾਂ ਲਿਖੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ :

- ਬਿਜਨਸ ਡਾਕੂਮੈਂਟ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗ੍ਰਾਫਿਕਸ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਤਸਵੀਰਾਂ, ਚਾਰਟ ਅਤੇ ਚਿੱਤਰ ਹੋਣ, ਬਣਾਉਣ ਲਈ।
- ਬਣੀਆਂ ਬਣਾਈਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਫਾਰਮੈਟ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਐਲੀਮੈਂਟਸ ਨੂੰ ਸਟੋਰ ਅਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਵਰਤਣ ਲਈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਵਰ-ਪੇਜ਼ ਅਤੇ ਸਾਈਡਬਾਰਜ਼।
- ਬਿਜਨਸ ਅਤੇ ਪਰਸਨਲ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਲੈਟਰ ਅਤੇ ਲੈਟਰਹੈਡ ਬਣਾਉਣ ਲਈ।

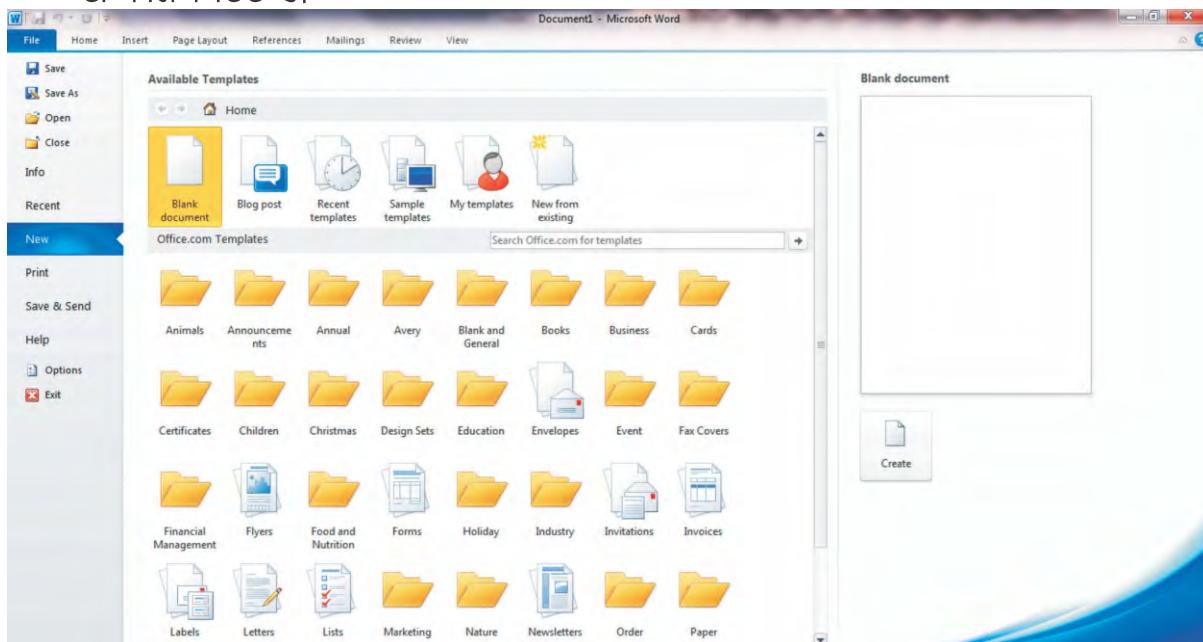
- ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਡਾਕੂਮੈਂਟ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਕਰਨ ਲਈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰਿਜ਼ਿਸ਼ਿਊਮ ਜਾਂ ਸੱਦਾ-ਪੱਤਰ ਆਦਿ।
- ਲਿਖਤ-ਪੜ੍ਹਤ ਲਈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇੱਕ ਸਧਾਰਨ ਦਫਤਰੀ ਮੀਮੋ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਕੁਝ ਨੀਂ ਪਰਤਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਡਾਕੂਮੈਂਟ ਬਣਾਉਣ ਲਈ।

ਅੱਮ. ਐੱਸ. ਵਰਡ ਵਿੱਚ ਫਾਰਮੈਟਿੰਗ :

ਇੱਥੇ ਅਸੀਂ ਵਰਡ ਬਾਰੇ ਹੋਰ ਵੱਖਰੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਿੱਖਾਂਗੇ। ਵਰਡ ਟੂਲ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਨ ਡਾਕੂਮੈਂਟ ਦੇ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਅਤੇ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਕਰ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਡਾਕੂਮੈਂਟ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ, ਸਾਡੇ ਪ੍ਰਿੰਟ ਹੋਏ ਡਾਕੂਮੈਂਟ ਦੇ ਟੀਚੇ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ। ਡਾਕੂਮੈਂਟ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਡਾਕੂਮੈਂਟ ਦੀ ਓਰੀਅਨਟੇਸ਼ਨ ਪੇਟਰੇਟ (ਵਰਟੀਕਲ) ਜਾਂ ਲੈਂਡਸਕੇਪ (ਹੋਰੀਜਨਟਲ) ਹੋਵੇਗੀ ਬਾਰੇ, ਡਾਕੂਮੈਂਟ ਦੀ ਫਾਰਮੈਟਿੰਗ ਸਿੰਗਲ ਕਾਲਮ ਜਾਂ ਮਲੀਟੀਪਲ ਕਾਲਮ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇਗੀ ਬਾਰੇ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਲੈਂਡਸਕੇਪ ਡਾਕੂਮੈਂਟ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੋ ਕਾਲਮ ਹੋਣ, ਪੜ੍ਹਨ ਵਿੱਚ ਅਸਾਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਲੇਅ-ਆਊਟ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਤਸਵੀਰ ਜਾਂ ਕਲਿੱਪ ਆਰਟ ਵੀ ਵਰਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ।

1.2.1 MS-Word ਵਿੱਚ ਟੈਪਲੇਟਸ (Templates) :

ਵਰਡ 2010 ਸਾਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ (in-Built) ਟੈਪਲੇਟਸ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਰਿਜ਼ਿਸ਼ਿਊਮਜ਼, ਏਜੰਡਾ, ਬਿਜਨੇਸ ਕਾਰਡ ਅਤੇ ਫੈਕਸ ਸਮੇਤ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਵਰਡ ਟੈਪਲੇਟ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ ਨੂੰ ਅਪਲਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਚਿੱਤਰ: 1.1

ਟੈਪਲੇਟ ਨੂੰ ਵਰਡ ਵਿੱਚ ਅਪਲਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਹੇਠਾਂ ਲਿਖੇ ਕਦਮ ਅਪਣਾਓ :

1. ਫਾਈਲ ਟੈਬ ਤੇ, ਨਿਊ (New) ਨੂੰ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ।
 2. Available Templates ਦੇ ਹੇਠਾਂ, ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰੋ :
- (In-Built) ਟੈਪਲੇਟਸ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਨ ਲਈ : ਸੈੱਪਲ ਟੈਪਲੇਟਸ ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ, ਜਿਸ

ਟੈਂਪਲੇਟ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਉਸ ਨੂੰ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ ਅਤੇ ਇੱਕ ਕਰਿਏਟ (Create) ਦੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ।

- ਹਾਲ ਵਿੱਚ ਹੀ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀਤੇ ਟੈਂਪਲੇਟ ਦੀ ਦੁਬਾਰਾ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਲਈ : Recent Templates ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ, ਟੈਂਪਲੇਟ ਜਿਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ਹੈ ਉਸ 'ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ ਅਤੇ ਫਿਰ (Create) ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ।
- office.com ਤੋਂ ਟੈਂਪਲੇਟ ਲੱਭਣ ਲਈ : office.com Templates ਦੇ ਹੇਠਾਂ, ਟੈਂਪਲੇਟ ਦੀ ਉਸ ਸ੍ਰੋਟੀ ਨੂੰ ਚੁਣੋ ਜਿਸ ਦੀ ਅਸੀਂ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਫਿਰ ਟੈਂਪਲੇਟ ਜਿਸ ਦੀ ਅਸੀਂ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ਹੈ ਉਸ ਉੱਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ ਅਤੇ ਡਾਊਨਲੋਡ ਉੱਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ ਤਾਂ ਜੋ office.com ਤੋਂ ਟੈਂਪਲੇਟ ਸਾਡੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਤੇ ਡਾਊਨਲੋਡ ਹੋ ਜਾਵੇ।
- 3. ਇੱਕ ਵਾਰ ਟੈਂਪਲੇਟ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਮੋਡੀਫਾਈ (modify) ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਡਾਕੂਮੈਂਟ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਮਾਈਕਰੋਸਾਡਟ ਵਰਡ 2010 ਸਾਨੂੰ ਨਿਜੀ ਅਤੇ ਵਪਾਰਕ ਡਾਕੂਮੈਂਟ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਚਿੱਠੀਆਂ, ਰਿਪੋਰਟਾਂ, ਬਿਲਾਂ, ਈ-ਮੇਲ ਅਤੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਐਡਿਟ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ (By default) ਵਰਡ 2010 ਵਿੱਚ ਡਾਕੂਮੈਂਟ.docx ਐਕਸਟੈਨਸ਼ਨ ਨਾਲ ਸੇਵ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

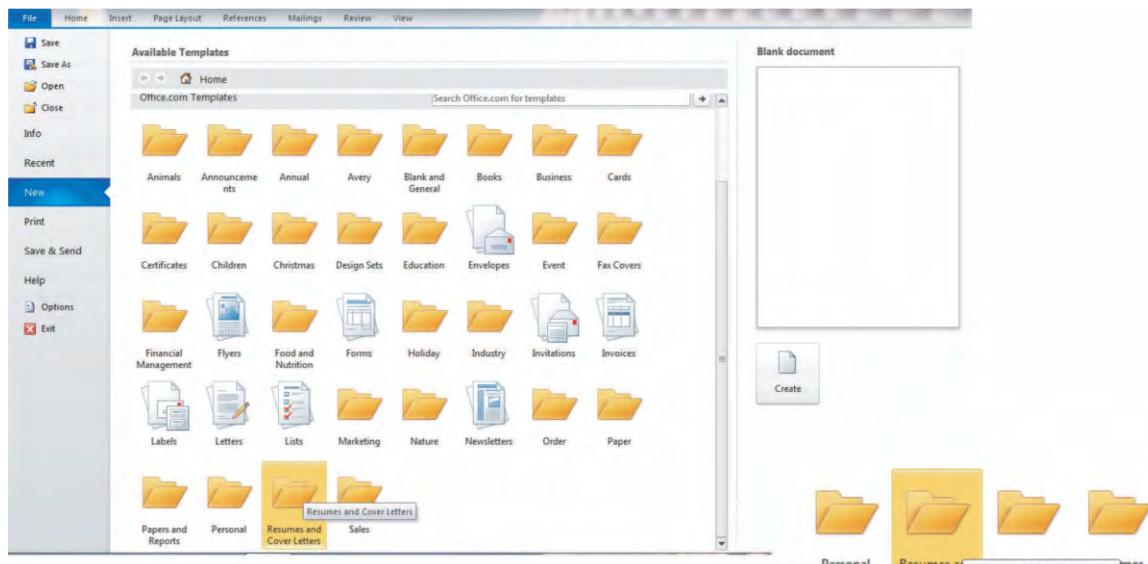
» ਟਿਪਸ (Tips) :

1. ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰੋ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਡਾਕੂਮੈਂਟ ਦੀ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ਹੈ।
2. ਯੂਜ਼ਰ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਕਰੋ।
3. ਲੇਅ-ਆਉਟ ਅਤੇ ਡਿਜ਼ਾਈਨ, ਫਾਈਲ, ਫਾਰਮੈਂਟ ਅਤੇ ਸਟੋਰੇਜ ਲੋਕੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰੋ।

1.2.1.1 MS – Word ਟੈਂਪਲੇਟਸ ਨਾਲ ਰਿਜ਼ਿਸ਼ਿਉਮ ਬਣਾਉਣਾ :

ਹੁਣ ਤੱਕ ਅਸੀਂ MS-Word ਦੀਆਂ ਕਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਸਿੱਖਿਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਅਸੀਂ MS- Word ਨਾਲ ਇੱਕ ਰਿਜ਼ਿਸ਼ਿਉਮ ਬਣਾਵਾਂਗੇ। ਹੇਠਾਂ ਲਿਖੇ ਕਦਮਾਂ ਨੂੰ ਅਪਣਾਓ :

1. File tab ਵਿੱਚ New 'ਤੇ Click ਕਰੋ।

ਚਿੱਤਰ: 1.2

2. Office.com template ਵਿੱਚ resumes and cover letter ਨੂੰ select ਕਰੋ।

ਚਿੱਤਰ : 1.3

3. MS Word Selected template ਨੂੰ Office.com template ਤੋਂ download ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ।
4. ਇੱਥੇ Resumes and cover letters ਲਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ Style ਉਪਲਬਧ ਹਨ। ਆਪਣੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਨੂੰ Select ਕਰੋ ਅਤੇ download ਤੇ click ਕਰੋ।
5. ਚੁਣੇ ਹੋਏ Template ਨਾਲ Resume ਨਜ਼ਰ ਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਚਿੱਤਰ : 1.4

6. ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ Edit ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ Resume ਵਿੱਚ ਜ਼ਰੂਰਤ ਅਨੁਸਾਰ ਬਦਲਾਵ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।
7. ਸਾਰੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ Resume ਵਿੱਚ ਭਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਨੂੰ Save ਕਰੋ।

1.3 ਐਮ ਐੱਸ ਐਕਸਲ (MS -Excel):

MS Word ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ MS Excel ਬਾਰੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਕੁੱਝ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ। Excel ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਅਸੀਂ Worksheets ਬਣਾਉਣਾ tables, results, ਗਣਿਤ ਦੀਆਂ ਗਣਨਾਵਾਂ ਕਰਨ ਅਤੇ ਡਾਟਾ ਨੂੰ Pictorial view ਵਿੱਚ Chart ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ (Represent) ਕਰਨ ਲਈ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। Excel ਸਪਰੈਡਸ਼ੀਟ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਹੈ ਜੋ Workbooks ਨੂੰ Create ਅਤੇ Format ਕਰਨ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਡੀ ਡਾਟਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨ ਅਤੇ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਵੱਧ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਬਨਾਉਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂਕਿ ਵਪਾਰਕ ਫੈਸਲੇ ਸਹੀ ਲਈ ਜਾ ਸਕਣਾ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ Excel ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਗਣਿਤ ਦੀਆਂ ਗਣਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਡਾਟੇ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ MS-Word ਵਿੱਚ Templates ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ Resume ਬਨਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੱਥੇ ਅਸੀਂ Templates ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ MS-Excel ਵਿੱਚ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਸਿੱਖਾਂਗੇ। Excel ਵਿੱਚ Templates ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਨਵੀਂ (New) Work book ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਕੀਤੀ ਹੋਈ Spread sheet ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਈ Templates Excel ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉਪਲਬਧ ਹਨ ਜਦ ਕਿ ਬਾਕੀ ਦੇ Office.com ਵਿੱਚੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇੱਕ ਸਪਰੈਡਸ਼ੀਟ ਟੈਂਪਲੇਟ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਕੀਤੀ ਸਪਰੈਡਸ਼ੀਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਨਵੀਂ ਸਪਰੈਡਸ਼ੀਟ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਫਾਰਮੈਟਿੰਗ ਅਤੇ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਫਾਰਮੂਲਿਆਂ ਨਾਲ ਹੀ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਟੈਂਪਲੇਟਸ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਜਾਨਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ ਕਿ ਗਣਨਾਵਾਂ ਕਿਵੇਂ ਕਰਨੀਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਫਾਰਮੂਲਾ ਕਿਵੇਂ ਲਿਖਣੇ ਹਨ। ਇਹ

ਸਭ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਵਰਕਸ਼ੀਟ ਵਿੱਚ ਬਣਿਆ ਬਣਾਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

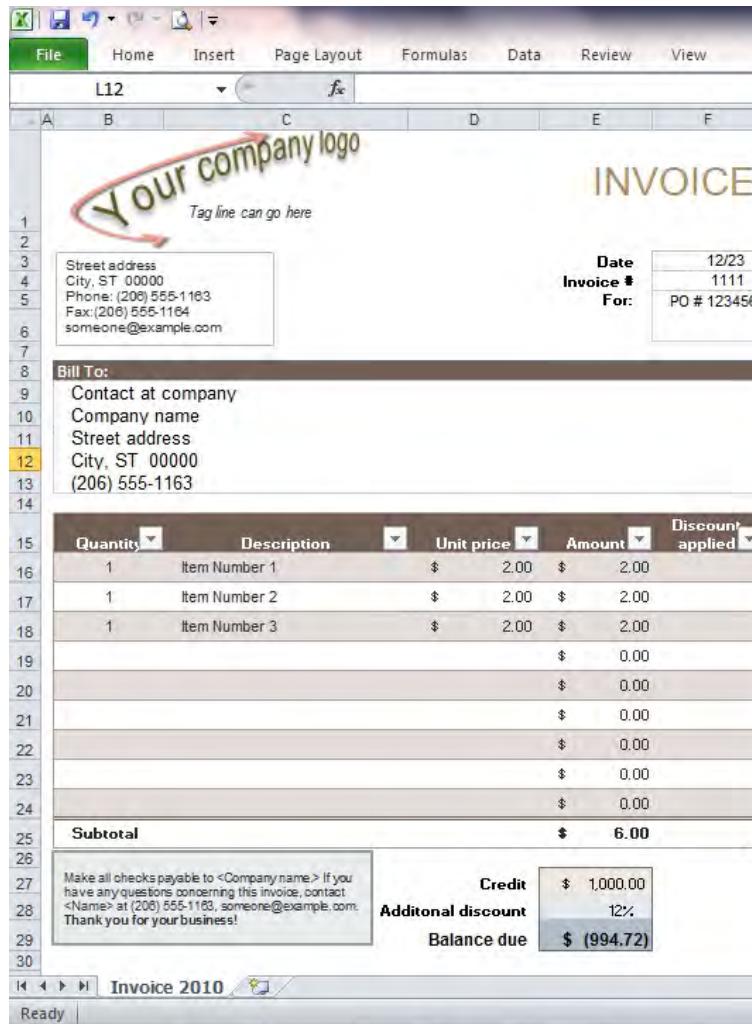
1. File tab (ਟੈਬ) ਤੇ Click ਕਰੋ ਅਤੇ ਨਿਉ (New) ਨੂੰ ਚੁਣੋ। Available Templates ਪੇਨ ਖੁੱਲ ਜਾਏਗਾ।
2. Available Templates ਵਿੱਚ Built-in Templates ਚੁਣਨ ਲਈ Sample Templates ਤੇ Click ਚੁਣੋ।
ਜਾਂ Templates ਨੂੰ download ਕਰਨ ਲਈ Office.com template category ਚੁਣੋ।

1.3.1 ਟੈਪਲੇਟ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਵਰਕ ਬੁੱਕ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ :

ਯੂਜ਼ਰ ਆਪਣੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਮੁਤਾਬਕ template ਨੂੰ Select ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਅਸੀਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਉਦਾਹਰਨ ਲਵਾਂਗੇ।

1.3.1.1 ਸੇਲਜ਼ ਇਨਵਾਇਸ (Sales invoice): ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਇਨਵਾਇਸਜ਼ ਵਿੱਚ ਸੇਲਜ਼ ਇਨਵਾਇਸ ਨੂੰ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਇਸ Invoice ਵਿੱਚ ਡਾਟਾ edit ਅਤੇ enter ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂਕਿ ਗਿਣਤੀ ਸਾਡੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਮੁਤਾਬਕ ਹੋ ਸਕੇ।

ਇਹ Invoice ਨਵੀਂ ਵਰਕਬੁੱਕ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ Save ਹੋਵੇਗੀ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਕੰਪਨੀ ਦਾ Logo, ਡੇਟ edit ਕਰਨਾ ਅਤੇ Invoice No. ਅਤੇ ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਜ਼ਰੂਰੀ ਡਾਟਾ Invoice ਵਿੱਚ ਪਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ Balance ਦੀ due cell ਵਿੱਚ ਗਿਣਤੀ ਕਰੇਗਾ।

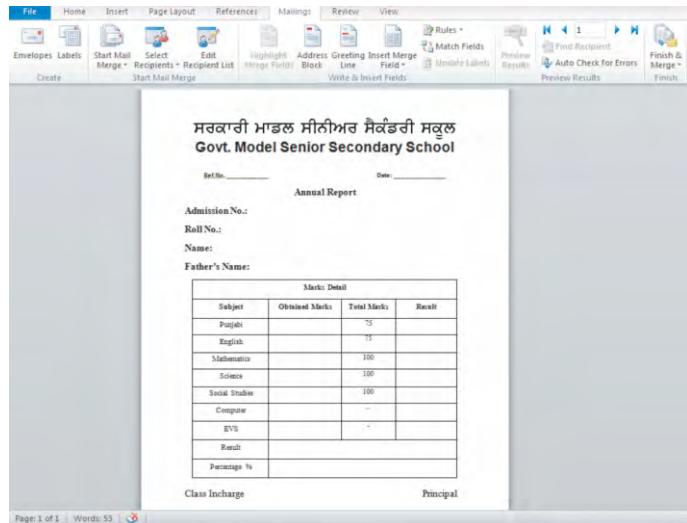

ਚਿੱਤਰ : 1.6

1.4 ਸਪਰੈਡਸ਼ੀਟ ਨਾਲ ਮੇਲ-ਮਰਜ਼ ਦੀ ਵਰਤੋਂ: ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਕਈ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵਰਡ ਅਤੇ ਐਕਸੈਲ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖੀਆਂ ਹਨ, ਆਉ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਟੂਲਜ਼ ਨੂੰ ਵਰਤ ਕੇ ਕੁਝ ਨਵੀਂ ਕਰੀਏ।

1.4.1 ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਐਨੂਅਲ ਰਿਪੋਰਟ ਬਣਾਉਣਾ:

1. ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਐਮ. ਐਸ. ਵਰਡ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਐਨੂਅਲ ਰਿਪੋਰਟ ਫਾਰਮੈਟ ਬਣਾਵਾਂਗੇ। ਇੱਥੇ ਅਸੀਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਵੇਰਵੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦਾਖਲਾ ਨੰ., ਰੋਲ ਨੰ., ਨਾਮ, ਪਿਤਾ ਦਾ ਨਾਮ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਵਿਸ਼ੇ ਦੇ ਨੰਬਰ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਰਿਜ਼ਲਟ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਅੰਕਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਤਾ ਆਦਿ ਦਰਸਾਵਾਂਗੇ।

ਚਿੱਤਰ : 1.7

2. ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਐਕਸਲ ਵਰਕਸ਼ੀਟ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦਾ ਦਾਖਲਾ ਨੰ., ਰੋਲ ਨੰ., ਨਾਮ, ਪਿਤਾ ਦਾ ਨਾਮ, ਵਿਸ਼ੇ ਵਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਅੰਕ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ, ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ, ਹਿੰਦੂਆ, ਸਾਇੰਸ, ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ EVS ਅਤੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੇ grades ਭਰੇ ਹਨ।

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	
1	Admission No	Roll No	Student Name	Father's Name	Punjabi	English	Mathematics	Science	Sst	Computer	EVS	Total Marks	Percentage %
2	1701	1	Avtar Singh	Jagtar Singh	45	54	87	87	58	A+	B	=SUM(E3:I3)	
3	1702	2	Harsh	Rajesh Kumar	57	63	82	75	65	A	A	=SUM(E3:I3)	
4	1703	3	Vikram	Parbhakar	61	58	78	69	67	A	A	=SUM(E3:I3)	
5	1704	4	Gurpreet Kaur	Davinder Singh	55	62	74	71	72	B	B	=SUM(E3:I3)	

ਚਿੱਤਰ: 1.8

- ਇੱਥੇ ਅਸੀਂ ਕੁੱਲ ਅੰਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ MS excel Autosum function Σ . ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਹੈ।

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	M	
1	Admission No	Roll No	Student Name	Father's Name	Punjabi	English	Mathematics	Science	Sst	Computer	EVS	Total Marks	Percentage
2	1701	1	Avtar Singh	Jagtar Singh	45	54	87	87	58	A+	B	331	
3	1702	2	Harsh	Rajesh Kumar	57	63	82	75	65	A	A	342	
4	1703	3	Vikram	Parbhakar	61	58	78	69	67	A	A	333	
5	1704	4	Gurpreet Kaur	Davinder Singh	55	62	74	71	72	B	B	334	

ਚਿੱਤਰ: 1.9

- ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਹਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੇ ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਤ ਦੀ ਗਣਨਾ ਫਾਰਮੂਲੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਕੀਤੀ ਹੈ।
 $(=L3*100/450)$

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	
1													
2	Admission No	Roll No	Student Name	Father's Name	Punjabi	English	Mathematics	Science	S.st	Computer	E.V.S	Total Marks	Percentage %
3	1701	1	Avtar Singh	Jagtar Singh	45	54	87	87	58	A+	B	331	=L3*100/450
4	1702	2	Harsh	Rajesh Kumar	57	63	82	75	65	A	A	342	
5	1703	3	Vikram	Parbhakar	61	58	78	69	67	A	A	333	
6	1704	4	Gurpreet Kaur	Davinder Singh	55	62	74	71	72	B	B	334	

ਚਿੱਤਰ: 1.10

- ਅਗਲੇ ਫੀਲਡ ਵਿੱਚ ਹਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦਾ ਨਤੀਜਾ (ਰਿਜ਼ਲਟ) ਹੈ।

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	
1														
2	Admission No	Roll No	Student Name	Father's Name	Punjabi	English	Mathematics	Science	S.st	Computer	E.V.S	Total Marks	Percentage %	Result
3	1701	1	Avtar Singh	Jagtar Singh	45	54	87	87	58	A+	B	331	73.56	Pass
4	1702	2	Harsh	Rajesh Kumar	57	63	82	75	65	A	A	342	76.00	Pass
5	1703	3	Vikram	Parbhakar	61	58	78	69	67	A	A	333	74.00	Pass
6	1704	4	Gurpreet Kaur	Davinder Singh	55	62	74	71	72	B	B	334	74.22	Pass

ਚਿੱਤਰ: 1.11

- ਹੁਣ ਇਸ Excel sheet ਨੂੰ Save ਕਰੋ ਅਤੇ ਐਮ.ਐੱਸ. ਵਰਡ ਨੂੰ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰੋ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਐਨ੍ਯੂਅਲ ਰਿਪੋਰਟ ਬਣਾਈ ਹੈ।

- ਹੁਣ Mailing tab ਤੋਂ Click ਕਰੋ ਅਤੇ Start Mail merge ਨੂੰ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ Letter option ਨੂੰ ਚੁਣੋ ਜੋ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਏ ਹੋਏ ਹੈ।

The screenshot shows the Microsoft Word ribbon with the 'Mailings' tab selected. Under the 'Letters' section of the ribbon, 'Letters' is highlighted. The main content area displays a sample letter template:

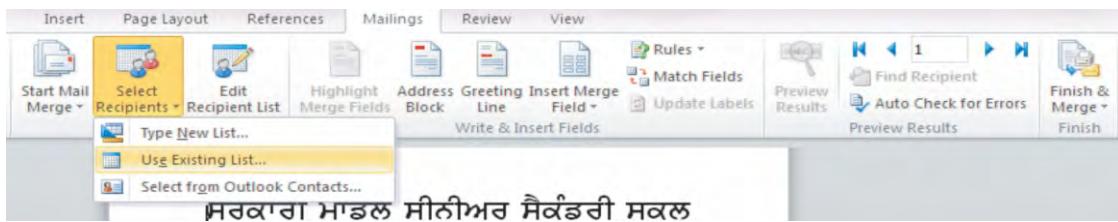
**ਪੰਜਾਬ ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ
Panjab Senior Secondary School**

Date: _____

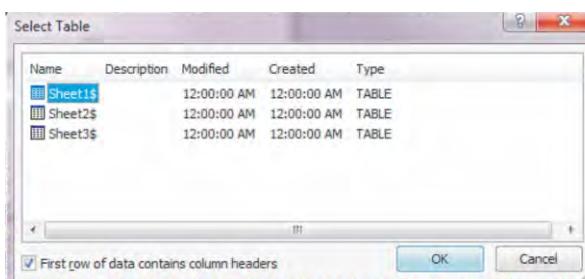
Annual Report

ਚਿੱਤਰ : 1.12

4. हੁਣ Select Recipients ਤੇ Click ਕਰੋ ਅਤੇ Use Existing List option ਨੂੰ Select ਕਰੋ। Select Table dialog box ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ Excel sheet ਨੂੰ ਚੁਣੋ ਅਤੇ Ok ਤੇ Click ਕਰੋ।

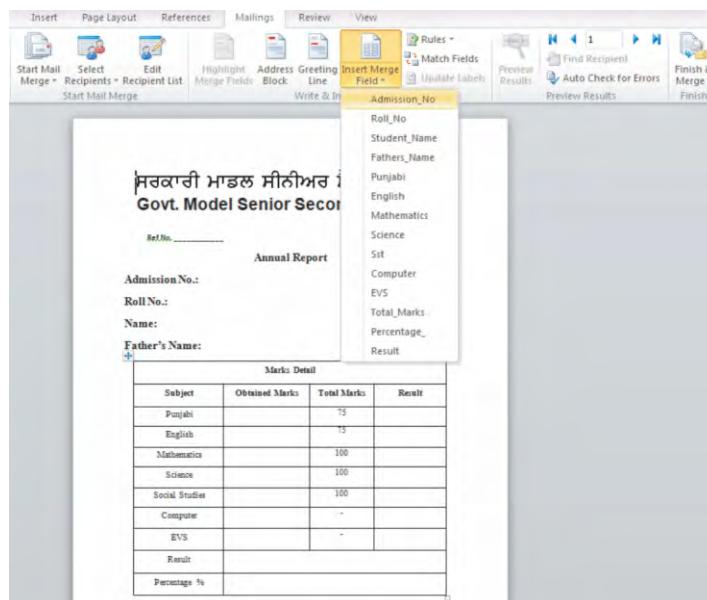

ਚਿੱਤਰ 1.13

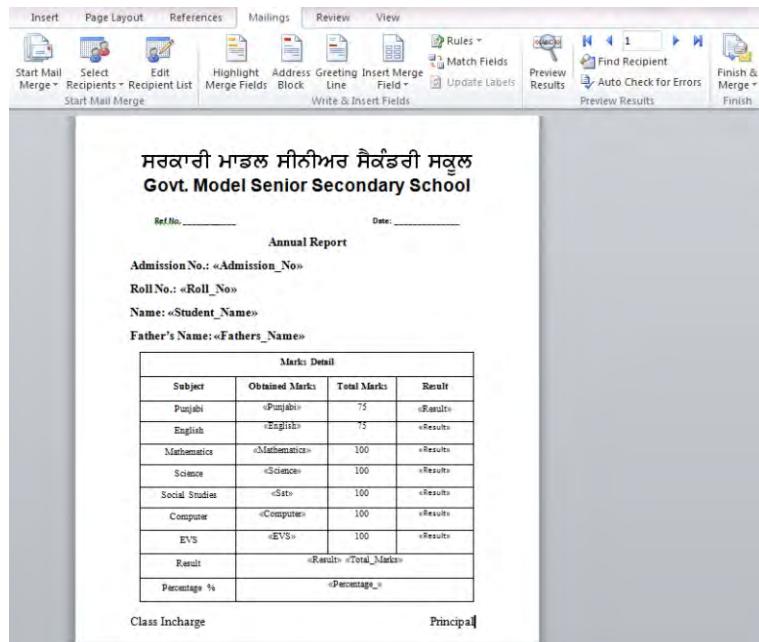
ਚਿੱਤਰ 1.14

5. ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ Cursor ਨੂੰ ਉਸ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਰੱਖਾਂਗੇ ਜਿਸ ਜਗ੍ਹਾ ਅਸੀਂ Excel sheet ਵਿੱਚੋਂ Value ਨੂੰ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਹੁਣ Insert Merge Field option ਤੇ ਜਾਓ ਜੋ ਕਿ Write & Insert Fields group ਵਿੱਚ ਹੈ। drop down menu ਖੁੱਲ੍ਹ੍ਹ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਚੁਣੀ ਹੋਈ excel work sheet ਦੇ field, names ਹੋਣਗੇ।

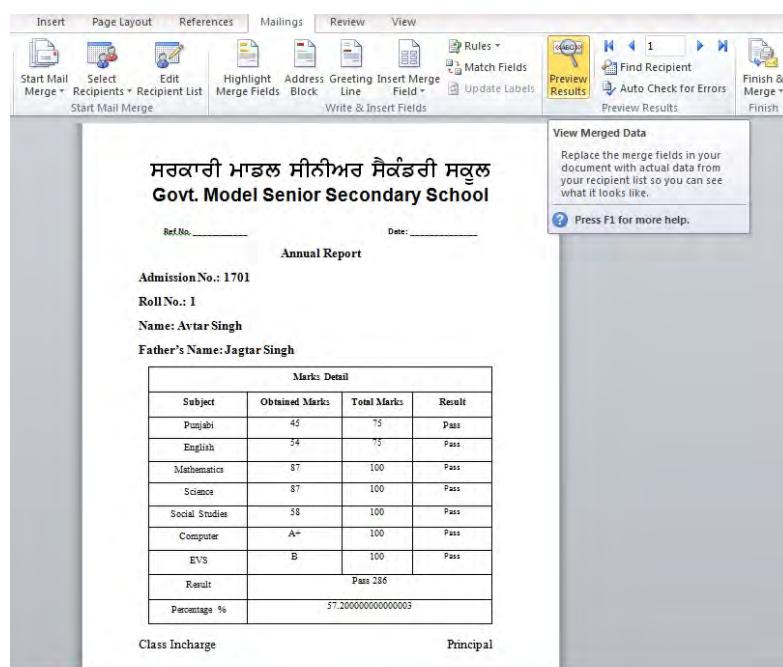
ਚਿੱਤਰ : 1.15

6. field names ਨੂੰ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਕਰਕੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੀ ਐਨ੍ਡਅਲ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ Cursor ਨੂੰ ਸਹੀ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਰੱਖ ਕੇ Select ਕਰੋ। ਸਾਰੇ Fields ਚਿੱਤਰ ਵਿੱਚ ਦਿਖਾਏ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਣਗੇ।

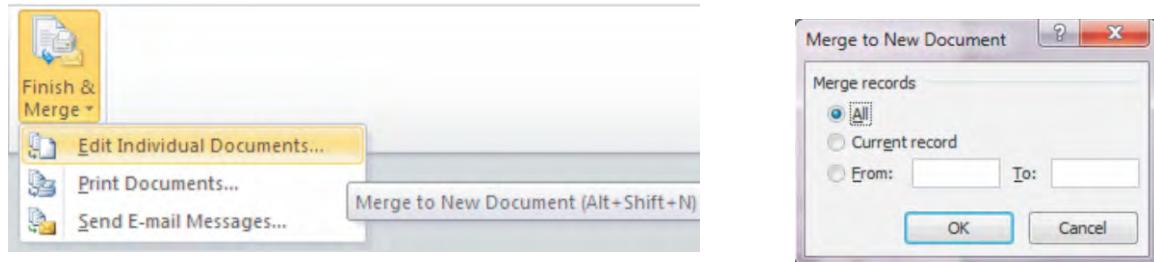
ਚਿੱਤਰ : 1.16

7. ਸਾਰੇ ਫੀਲਡਾਂ ਨੂੰ ਇਨਸਰਟ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰੀਵਿਊ ਰਿਜ਼ਲਟ ਆਪਸ਼ਨ ਨੂੰ ਕਲਿੱਕ ਕਰਕੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਨਤੀਜ਼ਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰੀਵਿਊ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਨੇਵੀਗੇਸ਼ਨ ਬਟਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅਗਲੇ ਅਤੇ ਪਹਿਲੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ, ਪਹਿਲੇ ਅਤੇ ਆਖਰੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੇ ਨਤੀਜ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਚਿੱਤਰ : 1.17

8. ਹੁਣ Finish & Merge ਆਪਸ਼ਨ 'ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ ਅਤੇ ਮੀਨੂ 'ਤੇ 'Edit Individual Documents' ਦੀ ਚੋਣ ਕਰੋ। ਇੱਕ ਨਵਾਂ Merge to New Document ਡਾਇਲਾਗ ਬਾਕਸ ਖੁੱਲ ਜਾਵੇਗਾ। ਐਕਸਲ ਵਰਕਸ਼ੀਟ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਰਿਪੋਰਟ ਕਾਰਡ ਨੂੰ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਆਪਸ਼ਨ All ਨੂੰ ਚੁਣੋ ਅਤੇ Ok ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ।

(ਚਿੱਤਰ 1.18 ਅਤੇ ਚਿੱਤਰ 1.19)

9. ਹੁਣ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਵਰਡ ਡਾਕੂਮੈਂਟ ਹੇਠਲੇ ਚਿੱਤਰ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਅਨੁਸਾਰ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਕਾਰਡ ਹੋਣਗੇ, ਖੇਲ੍ਹੇਗਾ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਸੇਵ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਿੰਟ ਵੀ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

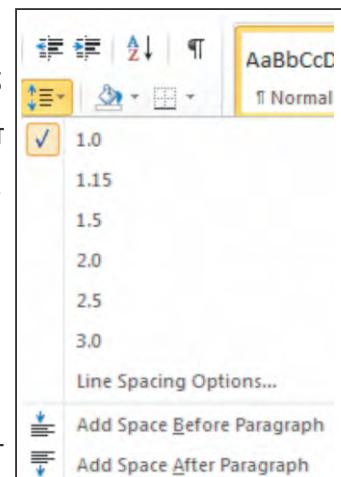
ਚਿੱਤਰ : 1.20

1.5 ਪੇਜ਼ ਲੇਆਊਟ (Page Layouts):

1.5.1 Line Spacing ਨੂੰ ਠੀਕ (Adjust) ਕਰਨਾ : ਡਿਫਾਲਟ ਸਪੇਸਿੰਗ 1.15 ਲਾਈਨ ਸਪੇਸਿੰਗ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪੈਰਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 10 ਪੁਆਇੰਟ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਪੂਰੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਲਈ ਲਾਈਨ ਸਪੇਸ ਬਦਲਣ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਅਸਾਨ ਤਰੀਕਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਪੈਰਾ-ਗ੍ਰਾਫ ਜਾਂ ਪੂਰੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਚੁਣੋ, ਜਿਸ ਦੀ ਲਾਈਨ ਸਪੇਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਬਦਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ।

1. ਹੋਮ ਟੈਬ ਤੇ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ ਗਰੁੱਪ ਵਿੱਚ, ਲਾਈਨ ਸਪੇਸਿੰਗ ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ।
2. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰੋ :

ਲਾਈਨ ਸਪੇਸ ਨੰਬਰ ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ, ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ। ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ, ਚਿੱਤਰ 1.22 ਵਿੱਚ ਦਿਖਾਏ ਅਨੁਸਾਰ 1.0 ਤੇ ਸਿੰਗਲ ਸਪੇਸ ਲਈ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ ਜੋਕਿ ਵਰਡ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਵਰਜਨ ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਲਾਈਨ ਹੋਏ ਪੈਰੇ ਨੂੰ ਡਬਲ ਸਪੇਸ ਦੇਣ ਲਈ 2.0 ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ।

ਚਿੱਤਰ : 1.21

3. ਹਰ ਇੱਕ ਪੈਰੋ ਤੋਂ ਬਾਅਦ By Default ਬਾਈ ਡਿਲਾਫਟ ਜੋੜੀਆਂ ਗਈਆਂ ਵਾਧੂ ਲਾਈਨਾਂ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਲਈ Remove Space Before Paragraph 'ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ।

Note:

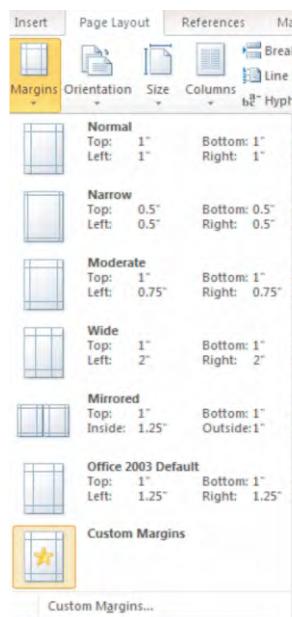
ਜੇ ਇੱਕ ਲਾਈਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅੱਖਰ, ਗ੍ਰਾਫਿਕ ਜਾਂ ਢਾਰਮੂਲਾ ਵੱਡਾ ਹੈ ਤਾਂ ਵਰਡ ਉਸ ਲਾਈਨ ਲਈ ਸਪੇਸਿੰਗ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਪੈਰੋ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਾਰੀਆਂ ਲਾਈਨਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕਸਾਰ ਸਪੇਸ ਕਰਨ ਲਈ Exact Spacing ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੋ ਅਤੇ ਸਪੇਸ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰੋ ਜੇ ਲਾਈਨ ਵਿੱਚ ਵੱਡੇ ਅੱਖਰ ਜਾਂ ਗ੍ਰਾਫਿਕ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਢੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਕੱਟੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਦਿੱਖ ਦੀਆਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਸਪੇਸਿੰਗ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਨੂੰ ਵਧਾਓ।

1.5.2 ਪੇਜ ਮਾਰਜਨ (Page Margins) :

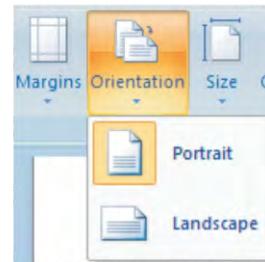
ਪੇਜ ਮਾਰਜਨ ਪੇਜ ਦੇ ਕਿਨਾਰਿਆਂ ਦੇ ਆਲੋ-ਦੁਆਲੇ ਖਾਲੀ ਥਾਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਅਸੀਂ ਮਾਰਜਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਿੰਟ ਹੋਣ ਯੋਗ ਏਰੀਆ ਵਿੱਚ ਟੈਕਸਟ ਅਤੇ ਗ੍ਰਾਫਿਕਸ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਡਾਕੂਮੈਂਟ ਦੇ ਪੇਜ ਮਾਰਜਨ ਨੂੰ ਬਦਲਦੇ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਉਸ ਜਗ੍ਹਾ ਨੂੰ ਬਦਲਦੇ ਹਾਂ ਜਿੱਥੇ ਟੈਕਸਟ ਅਤੇ ਗ੍ਰਾਫਿਕਸ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

1.5.2.1 ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਪੇਜ ਮਾਰਜਨ ਨੂੰ ਸੈਟ ਕਰਨਾ :

1. ਪੇਜ ਲੇਆਊਟ ਟੈਬ 'ਤੇ ਪੇਜ ਸੈਟਅੱਪ ਗਰੁੱਪ ਵਿੱਚ, ਮਾਰਜਨ ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ। ਮਾਰਜਨ ਗੈਲਰੀ ਡ੍ਰੋਪ ਡਾਉਨ ਮੀਨੂ ਦਿਖਾਈ ਦੇਵੇਗਾ।
2. ਮਾਰਜਨ ਦੀ ਉਸ ਕਿਸਮ ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ।

ਚਿੱਤਰ 1.22

ਚਿੱਤਰ : 1.23

1.5.3 ਪੇਜ ਉਰੀਐਟੇਸ਼ਨ (Page Orientation):

ਆਪਣੇ ਡਾਕੂਮੈਂਟ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹਿੱਸੇ ਜਾਂ ਪੂਰੇ ਡਾਕੂਮੈਂਟ ਲਈ ਪੇਟਰੇਟ (ਵਰਟੀਕਲ) ਜਾਂ ਲੈਂਡਸਕੈਪ (ਹੋਰੀਜਨਟਲ) ਉਰੀਐਟੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਚੁਣ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

1.5.3.1 ਪੇਜ਼-ਓਰੀਐਨਟੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਲਈ :

- ਪੇਜ਼ ਲੋਆਊਟ ਟੈਬ ਤੇ ਪੇਜ਼ ਸੈਟਅੱਪ ਗਰੁੱਪ ਵਿੱਚ, ਓਰੀਐਨਟੇਸ਼ਨ ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ।
- Potrait ਜਾਂ Landscape ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ।

1.5.3.2 ਇੱਕੋ ਡਾਕੂਮੈਂਟ ਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੇਜ਼ ਉਰੀਐਨਟੇਸ਼ਨ :

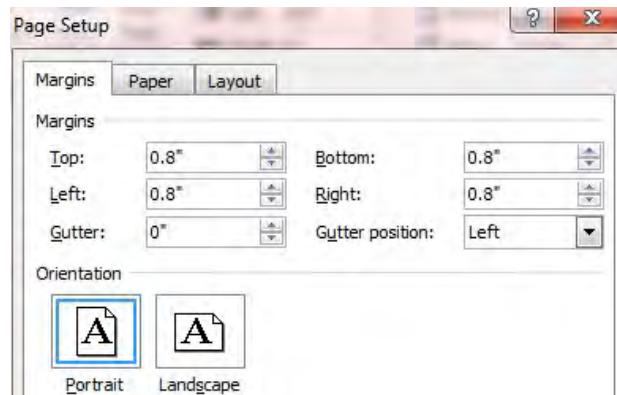
1. ਪੇਜ਼ ਜਾਂ ਪੈਰਿਆਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰੋ ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਪੇਰਟਰੇਟ ਜਾਂ ਲੈਂਡਸਕੇਪ ਕਰਨਾਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ।
2. ਪੇਜ਼ ਲੋਆਊਟ ਟੈਬ ਤੇ, ਪੇਜ਼ ਸੈਟਅੱਪ ਗਰੁੱਪ ਵਿੱਚ, ਮਾਰਜ਼ਨ ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ।
 - a. ਡਰਾਪ ਡਾਊਨ ਮੀਨੂ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਕਸਟਮ ਮਾਰਜ਼ਨ ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ।
 - b. ਇੱਕ ਪੇਜ਼ ਸੈਟਅੱਪ ਡਾਇਲਾਗ ਬਾਕਸ ਨਜ਼ਾਰ ਆਵੇਗਾ।
 - c. ਮਾਰਜ਼ਨ ਟੈਬ ਤੇ, ਪੇਰਟਰੇਟ ਜਾਂ ਲੈਂਡਸਕੇਪ ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ।
 - d. Apply to list, ਵਿੱਚ Selected text ਜਾਂ This point forward ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ।

ਨੋਟ:

ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਟੈਕਸਟ ਦਾ ਕੁਝ ਹਿੱਸਾ ਚੁਣਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਪੇਜ਼ ਦੀ ਚੋਣ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਜੋਕਿ ਪੇਰਟਰੇਟ ਜਾਂ ਲੈਂਡਸਕੇਪ ਵਿੱਚ ਬਦਲਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਵਰਡ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਟੈਕਸਟ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੇਜ਼ ਤੇ ਰੱਖ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਟੈਕਸਟ ਨੂੰ ਵੱਖਰੇ ਪੇਜ਼ਾਂ 'ਤੇ ਰੱਖਦਾ ਹੈ।

1.5.4 ਕਸਟਮ ਮਾਰਜ਼ਨ ਬਣਾਉਣਾ :

1. ਪੇਜ਼ ਲੋਆਊਟ ਟੈਬ 'ਤੇ, ਪੇਜ਼ ਸੈਟਅੱਪ ਗਰੁੱਪ ਵਿੱਚ, ਮਾਰਜ਼ਨ ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ।
2. ਮਾਰਜ਼ਨ ਗੈਲਰੀ ਦੇ ਡਰੈਪ ਡਾਊਨ ਮੀਨੂ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਕਸਟਮ ਮਾਰਜ਼ਨ 'ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ।
3. ਪੇਜ਼ ਸੈਟਅੱਪ ਡਾਇਲਾਗ ਬਾਕਸ ਦਿਖਾਈ ਦੇਵੇਗਾ।
4. ਮਾਰਜ਼ਨ ਬਦਲਣ ਲਈ Top, Bottom, Left ਜਾਂ Right ਟੈਕਸਟ ਬਾਕਸ ਵਿੱਚ ਨਵੇਂ ਮੁੱਲ ਦਾਖਲ ਕਰੋ।
5. OK ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ।

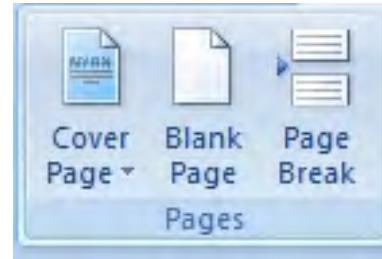
ਚਿੱਤਰ: 1.24

Note:

ਜਿਆਦਾਤਰ ਪ੍ਰਿੰਟਰਾਂ ਲਈ ਕੁਝ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਮਾਰਜ਼ਨ, ਸੈਟਿੰਗ ਚੌੜਾਈ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਪੇਜ਼ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਿੰਟ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਮਾਰਜ਼ਨ ਜੋ ਬਹੁਤ ਤੰਗ ਹੋਣ ਨੂੰ, ਸੈਟ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਮਾਈਕਰੋਸਾਫਟ ਵਰਡ, ਇੱਕ ਜਾਂ ਵੱਧ ਮਾਰਜ਼ਨ ਨੂੰ ਪੇਜ਼ ਦੇ Printable Area ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋਣ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ।

1.5.5 ਪੇਜ਼ ਬਰੋਕਸ (Page Breaks):

ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਪੇਜ਼ ਦੇ ਅਖੀਰ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਵਰਡ ਆਪਣੇ ਆਪ ਇੱਕ ਪੇਜ਼ ਬ੍ਰੇਕ ਇਨਸਰਟ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਗ੍ਹਾ ਉੱਤੇ ਪੇਜ਼ ਬ੍ਰੇਕ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਮੈਨੂਅਲ ਪੇਜ਼ ਬ੍ਰੇਕ ਪਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਚਿੱਤਰ: 1.25

1.5.5.1 ਪੇਜ਼ ਬ੍ਰੇਕ ਇਨਸਰਟ ਕਰਨਾ:

1. ਅਸੀਂ ਨਵੇਂ ਪੇਜ਼ ਨੂੰ ਜਿਸ ਜਗ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ, ਉੱਥੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ।
2. ਇਨਸਰਟ ਟੈਬ ਤੇ, ਪੇਜ਼ਜ਼ ਗਰੁੱਪ ਵਿੱਚ, ਪੇਜ਼ ਬਰੋਕ 'ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ।

Note:

ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਡਾਕੂਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਬ੍ਰੇਕ ਇਨਸਰਟ ਕਰਨ ਲਈ ਇਨਸਰਟ ਟੈਬ ਦੇ ਪੇਜ਼ ਗਰੁੱਪ ਵਿੱਚ ਪੇਜ਼ ਬ੍ਰੇਕ 'ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰਕੇ ਕਈ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪੇਜ਼ ਅਤੇ ਸੈਕਸ਼ਨ ਬ੍ਰੇਕ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਡਾਕੂਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਇੱਕ ਹੋਰ ਫਾਰਮੈਟਿੰਗ ਆਪਸ਼ਨ ਹੈ Tab stops ਸੈਟ ਕਰਨਾ।

1.5.6 ਟੈਬ ਸਟਾਪਸ (Tab Stops):

ਟੈਬ ਸਟਾਪ ਬਣਾਉਣਾ ਉਦੇਂ ਸਹਾਇਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਡਾਕੂਮੈਂਟ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹੋਣ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ Flyers, ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਸੂਚੀ (Table of content) ਜਾਂ ਰਿਜ਼ਿਸਟਰ ਬਣਾਉਣ ਸਮੇਂ। ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਰਸਾਉਣ ਅਤੇ ਲੜੀਬੱਧ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ਹਨ।

1.5.6.1 ਮੈਨੂਅਲ ਟੈਬ ਸਟਾਪ ਨੂੰ ਸੈਟ ਕਰਨਾ :

1. ਟੈਬ ਸਿਲੈਕਟ ਜੋਕਿ ਰੂਲਰ ਦੇ ਖੱਬੇ ਕੋਨੇ ਵਿੱਚ ਹੈ ਨੂੰ ਉਦੇਂ ਤੱਕ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਸੈਟ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਟੈਬ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।
2. ਫਿਰ ਆਪਣੇ ਪੇਜ਼ ਦੇ ਉੱਪਰ ਰੂਲਰ 'ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ, ਜਿੱਥੇ ਅਸੀਂ ਟੈਬ ਸਟਾਪ ਸੈਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਟੈਬ ਸਟਾਪਸ ਹਨ :
 - **Left ਟੈਬ ਸਟਾਪ :** ਟੈਕਸਟ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਪੁਜੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸੈਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਟਾਈਪ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਚਲਦੀ ਹੈ।
 - **Center ਟੈਬ ਸਟਾਪ :** ਟੈਕਸਟ ਦੇ ਸੈਂਟਰ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਟਾਈਪ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਟੈਕਸਟ ਸੈਟ ਹੁੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।
 - **Right ਟੈਬ ਸਟਾਪ :** ਟੈਕਸਟ ਦਾ ਸੱਜਾ ਪਾਸਾ ਸੈਟ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਟਾਈਪ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਟੈਕਸਟ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਵੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
 - **Decimal ਟੈਬ ਸਟਾਪ :** ਇਹ ਅੰਕਾਂ ਨੂੰ ਡੈਸੀਮਲ (ਦਸ਼ਮਲਵ) ਦੇ ਨਾਲ ਅਲਾਈਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅੰਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਤੋਂ ਪਰੇ ਇਹ ਦਸ਼ਮਲਵ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਬਦਲਦਾ।
 - **Bar ਟੈਬ ਸਟਾਪ :** ਟੈਕਸਟ ਨੂੰ ਪੁਜੀਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਇਹ ਟੈਬ ਪੁਜੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਇੱਕ ਵਰਟੀਕਲ ਬਾਰ ਨੂੰ ਇਨਸਰਟ ਕਰਦਾ ਹੈ।

Note:

ਅਸੀਂ ਮੌਜੂਦਾ ਟੈਬ ਸਟਾਪਸ ਨੂੰ ਖੱਬੇ ਜਾਂ ਸੱਜੇ ਰੂਲਰ ਦੇ ਨਾਲ ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ ਪੁਜੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਡਰੈਗ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਟੈਬ ਸਟਾਪ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਕਲਿੱਕ ਅਤੇ ਡਰੈਗ 'ਤੇ ਜਿੱਥੇ ਅਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਉੱਥੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

1.5.7 ਟੈਬ ਸਟਾਪ ਨੂੰ ਕਲੀਅਰ ਕਰਨਾ :

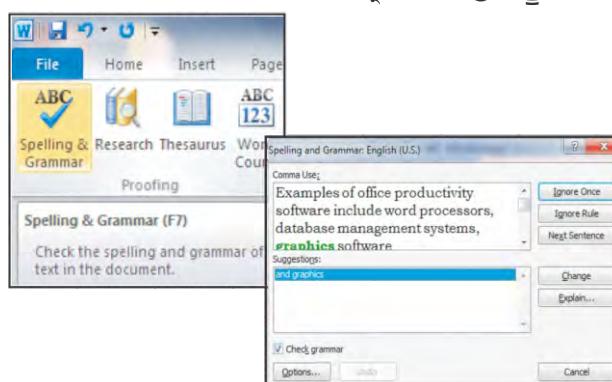
1. ਅਸੀਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਟੈਬ ਸਟਾਪ ਨੂੰ ਹਟਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਸਭ ਤੋਂ ਅਸਾਨ ਹੈ ਰੂਲਰ 'ਤੇ ਜਾਓ। ਟੈਬ ਸਟਾਪ ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ ਅਤੇ ਹੋਲਡ ਕਰੋ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਡਾਕੂਮੈਂਟ ਵੱਲ ਹੇਠਾਂ ਖਿੱਚੋ। ਟੈਬ ਸਟਾਪ ਹਟ ਜਾਵੇਗਾ। ਟੈਬ ਸਟੈਪ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਅਤੇ ਨਵੀਂ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰਨ ਲਈ :
 - a. ਹੋਮ ਟੈਬ ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ, ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ ਡਾਇਲਾਗ ਬਾਕਸ ਲਾਂਚਰ 'ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ।
 - b. ਇੱਕ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ ਬਾਕਸ ਦਿਖਾਈ ਦੇਵੇਗਾ, ਡਾਇਲਾਗ ਬੈਕਸ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਟੈਬਜ਼ ਦੇ ਬਟਨ ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ।
 - c. ਇੱਕ ਟੈਬ ਡਾਇਲਾਗ ਬੈਕਸ ਦਿਖਾਈ ਦੇਵੇਗਾ।
 - d. ਟੈਬ ਸਟੈਪ ਪੇਜੀਸ਼ਨ ਹੇਠਾਂ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ, ਟੈਬ ਸਟੈਪ ਪੇਜੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ ਜੋ ਅਸੀਂ ਹਟਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਫੇਰ Clear ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ। ਸਾਰੇ ਮੈਨੂਅਲ ਟੈਬ ਸਟਾਪਸ ਤੋਂ ਸਪੇਸ ਹਟਾਉਣ ਲਈ Clear All 'ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ।
 - e. Ok ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ।

1.6 ਇੱਕ ਡਾਕੂਮੈਂਟ ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਰੂਪ ਦੇਣਾ : ਸਾਡੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਨੂੰ MS-Word ਦੇ ਕੁੱਝ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਰੂਪ ਦੇਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।

1.6.1 "ਸਪੈਲ ਚੈਕ" ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਨਾ :

ਜਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣਾ ਡਾਕੂਮੈਂਟ ਟਾਈਪ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਲਾਲ ਲਾਈਨਾਂ ਉਸਦੇ ਹੇਠਾਂ ਆ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਸ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਸਪੈਲਿੰਗ ਗਲਤ ਹਨ। ਇਹ ਗਲਤੀਆਂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਤੇਜ਼ ਤਰੀਕਾ ਇਹ ਹੈ :

1. ਕਰਸਰ ਨੂੰ ਗਲਤ ਸਪੈਲਿੰਗ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦ ਉੱਤੇ ਲੈ ਜਾ ਕੇ Right ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ।
2. ਇੱਕ ਡਰਾਪ ਡਾਊਨ ਬਾਕਸ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਸਹੀ ਸਪੈਲਿੰਗ ਨਾਲ ਦਿਖਾਈ ਦੇਵੇਗਾ।
3. ਉਸ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਹਾਈਲਾਈਟ ਕਰੋ ਤੇ Left ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਸਹੀ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਬਦਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਵਧੇਰੇ ਵਿਆਪਕ ਸਪੈਲਿੰਗ ਅਤੇ ਵਿਆਕਰਨ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਸਪੈਲਿੰਗ ਅਤੇ ਗਰਾਮਰ (Spelling and Grammar) ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਦਾ ਉਪਯੋਗ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।
4. ਅਸੀਂ ਬਾਕਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਸਪੈਲਿੰਗ ਜਾਂ ਗ੍ਰਾਮਰ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਚਿੱਤਰ: 1.26

1.7 ਪ੍ਰਿੰਟ ਪਰੀਵਿਊ (Print Preview) :

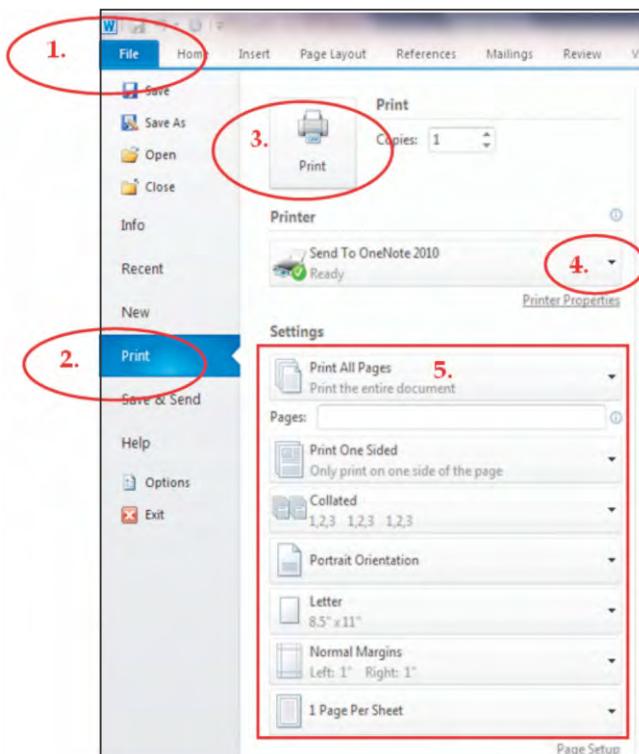
ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਿੰਟ ਟੈਬ 'ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਪ੍ਰਿੰਟ ਪਰੀਵਿਊ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਿੰਟ-ਸੰਬੰਧੀ ਸੈਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਬਦਲਾਵ ਕਰਾਂਗੇ, ਤਾਂ ਪਰੀਵਿਊ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਡਾਕੂਮੈਂਟ ਦਾ ਪ੍ਰਿੰਟ ਪਰੀਵਿਊ ਦੇਖਣ ਲਈ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਦਮ ਅਪਣਾਓ :

1. ਡਾਈਲ ਟੈਬ ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ ਅਤੇ ਫਿਰ ਪ੍ਰਿੰਟ ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ। ਜਾਂ Ctrl+F2 ਨੂੰ ਦਬਾਓ। ਆਪਣੇ ਡਾਕੂਮੈਂਟ ਤੇ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਲਈ, ਡਾਈਲ ਟੈਬ ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ।
2. ਸਾਡੇ ਡਾਕੂਮੈਂਟ ਦਾ ਪ੍ਰੀਵਿਊ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਹਰੇਕ ਪੰਨੇ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਲਈ ਪਰੀਵਿਊ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਐਹੋ ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ।

1.8 ਪ੍ਰਿੰਟ (Print Command) :

Print ਟੈਬ ਉਹ ਜਗ੍ਹਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਅਸੀਂ ਉਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਪ੍ਰਿੰਟ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਅਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ।

1. ਡਾਈਲ ਟੈਬ ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ।
2. ਇੱਕ ਡਾਕੂਮੈਂਟ ਨੂੰ ਪ੍ਰਿੰਟ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਿੰਟ ਕਮਾਂਡ 'ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ।
3. ਆਪਣਾ ਡਾਕੂਮੈਂਟ ਪ੍ਰਿੰਟ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਿੰਟ ਬਟਨ 'ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ।
4. ਇਹ ਡਰਾਪ ਡਾਉਨ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰਿੰਟ ਨੂੰ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਡਰੈਪ ਡਾਉਨ ਨੂੰ ਕਲਿੱਕ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹੋਰ ਉਪਲਬਧ ਪ੍ਰਿੰਟਰ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣਗੇ।
5. ਇਹ ਡਰਾਪਡਾਉਨ ਮੀਨੂ ਵਿੱਚ ਚੁਣੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸੈਟਿੰਗਜ਼ ਹਨ। ਸਾਨੂੰ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਦਾ ਨਾਮ ਵਿਖਾਉਣ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਇਹ ਮੀਨੂ ਸਾਨੂੰ ਹਰੇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਬਾਰੇ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਡੀ ਸਮਝਣ ਵਿੱਚ ਮੱਦਦ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਸੈਟਿੰਗ ਨੂੰ ਬਦਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ।

ਚਿੱਤਰ: 1.27

1.6 ਐੱਸ ਪਾਵਰਪੁਆਇੰਟ :

ਮਾਈਕਰਸੋਫਟ ਪਾਵਰਪੁਆਇੰਟ ਇੱਕ ਪ੍ਰੈਜ਼ਨਟੇਸ਼ਨ ਟੂਲ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਟੈਕਸਟ, ਸੋਪਸ, ਗ੍ਰਾਫਿਕਸ ਤਸਵੀਰਾਂ ਅਤੇ ਮਲਟੀਮੀਡੀਆ ਨੂੰ ਹੋਰ ਮਾਈਕਰੋਸਾਫਟ ਆਫਿਸ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਐਕਸਲ ਟੂਲ ਦੇ ਨਾਲ ਜੋੜਦਾ ਹੈ। ਬਾਈ ਡਿਫਾਲਟ Power Point 2010 ਵਿੱਚ ਸੇਵ ਕੀਤੇ ਡਾਕੂਮੈਂਟ pptx ਐਕਸਟੈਨਸ਼ਨ ਨਾਲ ਸੇਵ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਦਕਿ ਪੁਰਾਣੇ ਪਾਵਰਪੁਆਇੰਟ ਵਰਜਨ ਦਾ ਫਾਈਲ ਐਕਸਟੈਨਸ਼ਨ ppt ਹੈ। ਪਾਵਰ ਪੁਆਇੰਟ ਸਾਨੂੰ ਦਫਤਰੀ ਮੀਟਿੰਗਾਂ, ਭਾਸ਼ਣਾਂ ਅਤੇ ਸੈਮੀਨਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਣ ਲਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ।

1.6.1 ਪਾਵਰਪੁਆਇੰਟ ਵਿੱਚ ਬੈਕਗ੍ਰਾਊਂਡ :

ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਪਾਵਰ ਪੁਆਇੰਟ ਇੱਕ ਡਿਜ਼ਾਇਨ ਆਧਾਰਿਤ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਹੈ। ਪਾਵਰਪੁਆਇੰਟ ਦੇ ਥੀਮ ਡਿਫਾਲਟ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਬੈਕਗ੍ਰਾਊਂਡ ਚੁਣਨ ਵਿੱਚ ਸਾਡੀ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਜਦੋਂ ਵੀ ਅਸੀਂ ਥੀਮ ਬਦਲਦੇ ਹਾਂ, ਡਿਫਾਲਟ ਬੈਕਗ੍ਰਾਊਂਡ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਹੀ ਸੈਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਥੀਮ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਬੈਕਗਰਾਊਂਡ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

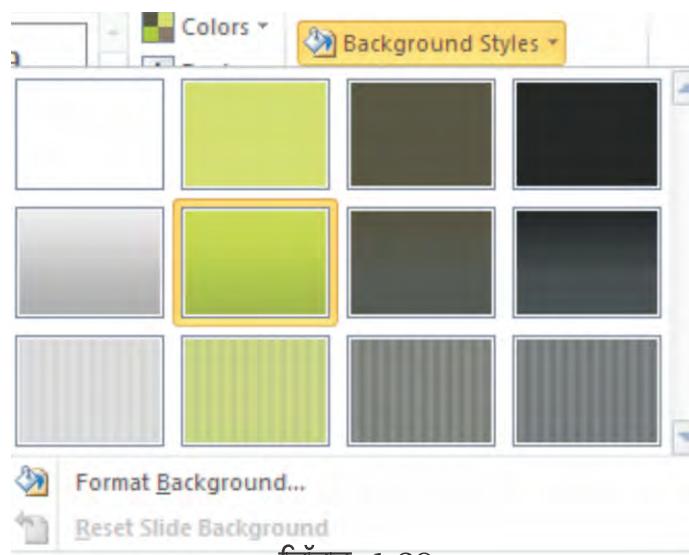

ਚਿੱਤਰ: 1.28

ਥੀਮ ਰੰਗਾਂ, ਫੋਟਸ, ਇਫੈਕਟਸ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਸੈਟ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਨੂੰ ਇੱਕਸਾਰ ਪਹੋਣੇਸ਼ਨਲ ਦਿੱਖ ਦੇਣ ਲਈ ਸਾਡੀ ਸਾਰੀ ਪ੍ਰੈਜ਼ਨਟੇਸ਼ਨ ਤੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਡਿਜ਼ਾਇਨ ਰਿਬਨ 'ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰਕੇ ਕੋਈ ਵੀ ਥੀਮ ਲਾਗੂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਪਾਵਰਪੁਆਇੰਟ ਵਿੱਚ ਬੈਕਰਾਊਂਡ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਕਦਮ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ :

1. ਡਿਜ਼ਾਇਨ ਰਿਬਨ ਵਿੱਚ, ਬੈਕਗ੍ਰਾਊਂਡ ਗਰੁੱਪ ਦੇ ਹੇਠਾਂ, ਬੈਕਰਾਊਂਡ ਸਟਾਈਲ ਕਮਾਂਡ ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ।
2. ਆਪਣੀ ਲੋੜ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਬੈਕਗ੍ਰਾਊਂਡ ਸਟਾਈਲ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਇੱਕ ਚੁਣੋਂ

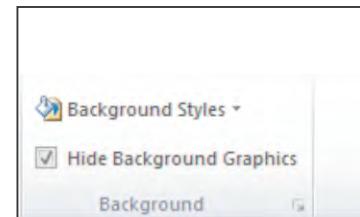

ਚਿੱਤਰ: 1.29

1. ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਸਲਾਈਡ ਲਈ ਬੈਕਗਰਾਊਂਡ ਨੂੰ ਐਡਿਟ ਕਰਨ ਲਈ, ਲੋੜੀਂਦੀ ਬੈਕਗਰਾਊਂਡ ਦੀ ਸਲਾਈਡ ਤੇ ਰਾਈਟ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ ਅਤੇ Apply to selected slides ਨੂੰ ਚੁਣੋ।
2. ਚੁਣੀ ਗਈ ਸਲਾਈਡ ਜਾਂ ਸਲਾਈਡਾਂ ਵਿੱਚ ਹੁਣ ਨਵੀਂ ਬੈਕਗਰਾਊਂਡ ਲਾਗੂ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ।

ਨੋਟ:

ਸਲਾਈਡ ਬੈਕਗਰਾਊਂਡ ਵਿੱਚ ਗ੍ਰਾਫਿਕਸ ਸਾਨੂੰ ਅਸਲ ਕੰਨੰਟ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਗਰਾਫਿਕਸ ਨੂੰ ਛੁਪਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਸਾਦਾ ਬੈਕਗਰਾਊਂਡ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਸੀਂ ਕੰਨੰਟ ਤੇ ਕੰਮ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਲਈ, ਸਲਾਈਡ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰੋ ਅਤੇ "Hide Background Graphics" ਚੈਕਬਾਕਸ ਨੂੰ ਸਿਲੈਕਟ ਕਰੋ।

ਚਿੱਤਰ: 1.30

1.9.2 ਪਾਵਰਪੁਆਇੰਟ ਵਿੱਚ ਟਰਾਂਜ਼ੀਸ਼ਨ :

ਪਾਵਰਪੁਆਇੰਟ ਸਲਾਈਡ ਟਰਾਂਜ਼ੀਸ਼ਨ ਉਸ ਅਜਿਹੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸਲਾਈਡਾਂ ਦੀ ਤਬਦੀਲੀ ਦੌਰਾਨ ਐਨੀਮੇਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

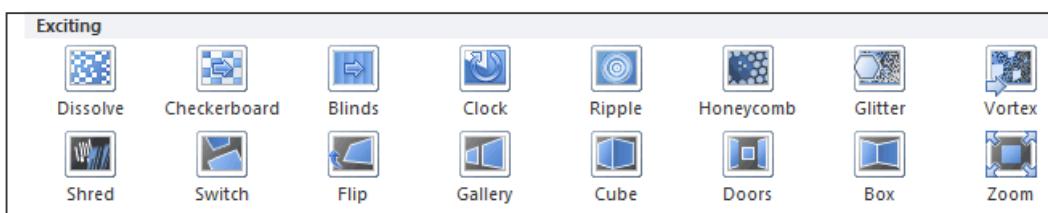
ਪਾਵਰਪੁਆਇੰਟ ਪ੍ਰੈਜ਼ਨਟੇਸ਼ਨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹਰੇਕ ਸਲਾਈਡ ਦੇ ਦਰਮਿਆਨ ਸਪੈਸ਼ਲ ਇਫੈਕਟ ਹਨ, ਉਹ ਇਫੈਕਟ ਸਲਾਈਡ ਟ੍ਰਾਂਜ਼ੀਸ਼ਨ ਹਨ। ਇੱਕ ਟ੍ਰਾਂਜ਼ੀਸ਼ਨ ਸਾਧਾਰਨ ਸਲਾਈਡ flashy effect ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਫਲੈਸ਼ੀ ਇਫੈਕਟ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰੈਜ਼ਨਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਸਟਾਈਲ ਮੁਤਾਬਕ ਕਿਸੇ ਵੀ ਟ੍ਰਾਂਜ਼ੀਸ਼ਨ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਟ੍ਰਾਂਜ਼ੀਸ਼ਨ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿੰਨ ਸ੍ਰੇਣੀਆਂ ਹਨ ਜਿਹੜੀਆਂ ਕਿ Transition Tab ' ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ :

● Subtle (slight transitions)

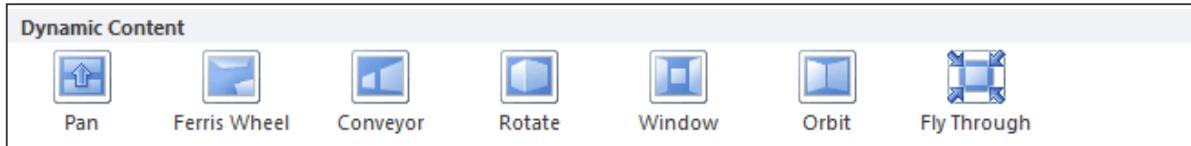
ਚਿੱਤਰ: 1.31

● Exciting (strong transitions)

ਚਿੱਤਰ: 1.32

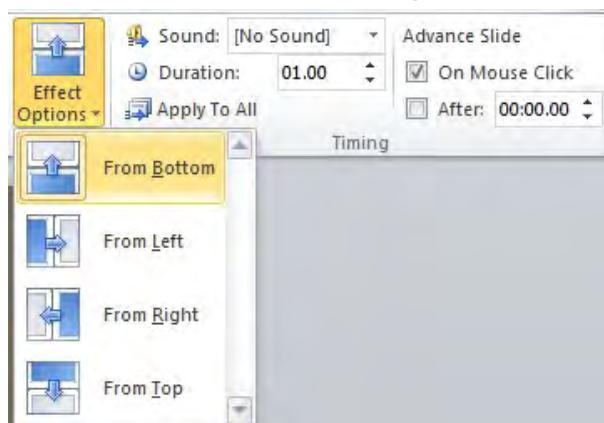
● **Dynamic Content:** (strong transitions ਜੋ ਸਿਰਫ Content ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਟੈਕਸਟ ਜਾਂ ਚਿੱਤਰ)

ਚਿੱਤਰ 1.33

ਸਲਾਈਡ ਟ੍ਰਾਂਜ਼ੀਸ਼ਨਜ਼ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਅਤੇ ਦੇਖਣ ਦੇ ਕਦਮ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਨ :

1. ਉਸ ਸਲਾਈਡ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰੋ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ Transitions ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ।
2. ਟ੍ਰਾਂਜ਼ੀਸ਼ਨ ਰਿਬਨ ਵਿੱਚ Transitions ਸਕੀਮ ਤੇ ਜਾਓ।
3. ਉਪਲਬਧ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ Transitions ਸਕੀਮ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰੋ। ਪਾਵਰ ਪੁਆਇੰਟ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਸਕੀਮ ਦਾ ਇੱਕ preview ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਦਿਖਾਏਗਾ। ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਦੂਜੀ Transitions ਸਕੀਮ ਚੁਣ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਆਖਰੀ ਚੁਣੀ ਸਕੀਮ ਸਲਾਈਡ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗੀ।
4. ਅਸੀਂ ਈਫੈਕਟ ਆਪਸ਼ਨ ਮੀਨੂੰ ਵਿੱਚ ਚੁਣੀ ਹੋਈ Transitions ਸਕੀਮ ਦੇ effect ਨੂੰ ਬਦਲ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਹਰ ਸਕੀਮ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ effect options ਦਾ ਇੱਕ ਸੈਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

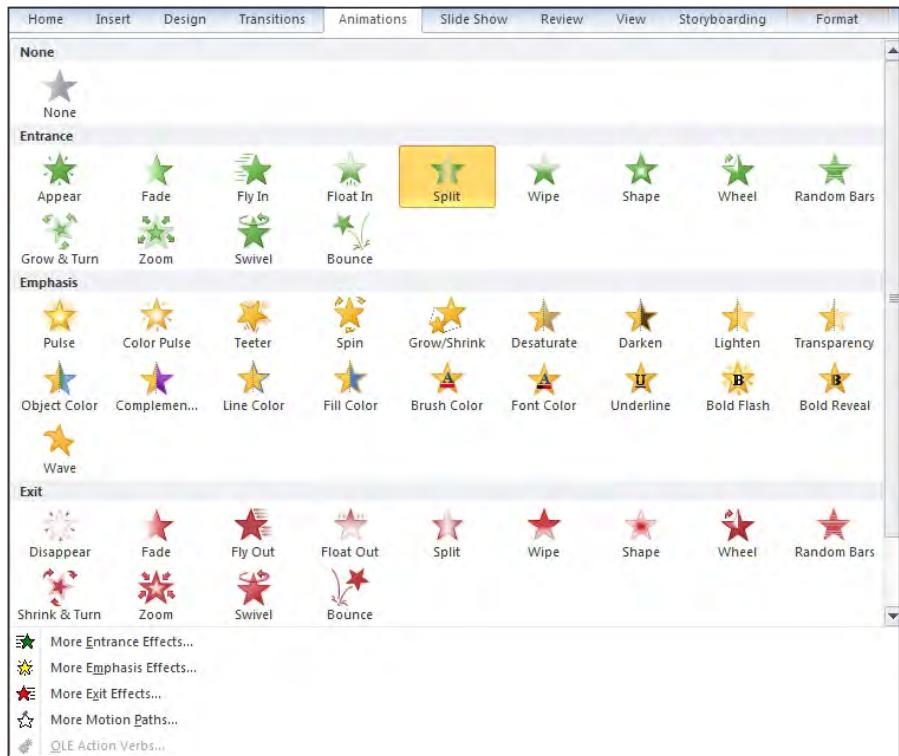
ਚਿੱਤਰ: 1.34

5. ਅਸੀਂ Timing Section ਵਿੱਚ ਟ੍ਰਾਂਜ਼ੀਸ਼ਨ ਟਾਈਮਿੰਗ ਸੈਟਿੰਗਜ਼ ਨੂੰ ਵੀ ਬਦਲ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।
6. ਸਲਾਈਡ Transitions ਦਾ preview ਦੇਖਣ ਲਈ preview ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ।

1.9.3 ਐਮ ਐਸ ਪਾਵਰ-ਪੁਆਇੰਟ ਵਿੱਚ ਐਨੀਮੇਸ਼ਨ :

�ਨੀਮੇਸ਼ਨ ਪਾਵਰ ਪੁਆਇੰਟ ਪ੍ਰੋਜਨਟੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਗਤੀਸ਼ੀਲ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਯਾਦਗਾਰ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਸਾਡੀ ਮਦਦ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਐਨੀਮੇਸ਼ਨ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਆਮ ਕਿਸਮਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ entrances ਅਤੇ exits. ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਐਨੀਮੇਸ਼ਨ effect ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਇਸ ਵਿੱਚ ਅਵਾਜ਼ ਵੀ ਦਾਖਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। Text ਜਾਂ Object ਤੇ ਐਨੀਮੇਸ਼ਨ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਕਦਮ ਅਪਣਾਓ :

1. Text ਜਾਂ Object ਗਰੁੱਪ ਨੂੰ ਚੁਣੋ ਜੋ ਅਸੀਂ ਐਨੀਮੇਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ।
2. ਐਨੀਮੇਸ਼ਨ ਗਰੁੱਪ ਵਿੱਚ, ਐਨੀਮੇਸ਼ਨ ਟੈਬ ਤੇ ਜਾਓ ਅਤੇ ਗੈਲਰੀ ਵਿੱਚੋਂ ਮਨਪਸੰਦ ਇਫੈਕਟ 'ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ ਵਾਧੂ ਐਨੀਮੇਸ਼ਨ ਦੇਖਣ ਲਈ More Option ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ।

ਚਿੱਤਰ: 1.35

ਨੋਟ:

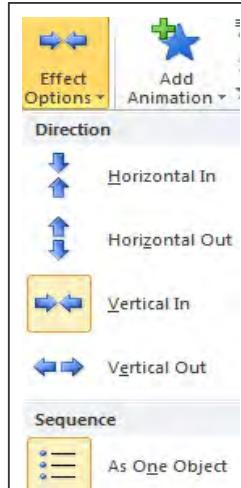
ਗੈਲਰੀ ਵਿੱਚ, entrance effect ਵਾਲੇ ਆਈਕਨ ਹਰੇ ਰੰਗ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। emphasis effects ਵਾਲੇ ਆਈਕਨ ਪੀਲੇ ਰੰਗ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ exit effect ਵਾਲੇ ਆਈਕਨ ਲਾਲ ਰੰਗ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

3. ਸਾਡੇ ਚੁਣੌਟੇ Text ਤੇ ਐਨੀਮੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਲਈ effect option ਨੂੰ ਚੁਣੋ।

ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਸ ਤੇ effect ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ ਜੋ ਅਸੀਂ ਐਨੀਮੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ।

ਨੋਟ:

ਸਾਰੇ ਐਨੀਮੇਸ਼ਨ effect ਇੱਕੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਫੈਕਟ ਮੁਹੱਈਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ।

ਚਿੱਤਰ: 1.36

4. ਐਨੀਮੇਸ਼ਨ ਟੈਬ ਤੇ, effect ਦਾ ਸਮਾਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਟਾਈਮਿੰਗ ਗਰੁੱਪ ਵਿੱਚ ਕਮਾਂਡਜ਼ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੋ।

1.10 ਪ੍ਰੈਜਨਟੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸੇਵ ਕਰਨਾ :

ਸੇਵ ਆਪਸ਼ਨ ਸਾਨੂੰ ਨਵੀਂ ਫਾਈਲ ਜਾਂ ਮੈਜ਼ੁਦਾ ਫਾਈਲ ਨੂੰ ਸਟੈਂਡਰਡ ਫਾਰਮੈਂਟ (.pptx ਫਾਰਮੈਂਟ) ਵਿੱਚ ਸੇਵ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਪਿਛਲੀ ਸੇਵ ਕੀਤੀ ਫਾਈਲ ਤੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਬਦਲਾਵ ਫੇਰਮੈਟਸ ਨੂੰ ਉਸੇ ਫਾਈਲ ਫਾਰਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਸੇਵ ਕਰੇਗਾ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਫਾਈਲ ਤੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਇਹ ਕਮਾਂਡ ਸੇਵ ਐਜ਼ ਕਮਾਂਡ ਦੇ ਸਮਾਨ ਹੈ।

1.10.1 ਪ੍ਰੈਜਨਟੇਸ਼ਨ ਨੂੰ PDF ਫਾਈਲ ਵਜੋਂ ਸੇਵ ਕਰਨਾ :

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਪਾਵਰ ਪੁਆਇੰਟ ਨੂੰ ਪ੍ਰੈਜਨਟੇਸ਼ਨ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਇਸ ਦਾ Content Save ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਫਾਈਲ ਕਿਸਮਾਂ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪੀਡੀਐਫ ਫਾਇਲ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਸਲਾਈਡਾਂ ਨੂੰ ਸੇਵ ਕਰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਵਧੀਆ ਤਰੀਕਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਪੀਡੀਐਫ ਫਾਈਲ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰੈਜਨਟੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸੇਵ ਕਰਨ ਦੇ ਸਟੈਪਾਂ ਹਨ :

1. ਫਾਈਲ ਟੈਬ ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ।
2. ਸੇਵ ਏਜ ਡਾਇਲਾਗ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹਣ ਲਈ ਸੇਵ ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ।
3. ਫਾਈਲ ਨੂੰ ਸਹੀ ਨਾਮ ਦਿਓ।
4. supported file types ਦੀ ਲਿਸਟ ਵਿੱਚੋਂ pdf ਫਾਈਲ ਟਾਈਪ ਚੁਣੋ ਅਤੇ Save ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ।
5. pdf ਫਾਈਲ ਨਿਖਤ ਕੀਤੀ ਜਗ੍ਹਾ ਵਿੱਚ ਸੇਵ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ।

1.10.2 ਪ੍ਰੈਜਨਟੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਵੀਡੀਓ ਫਾਈਲ ਵਜੋਂ ਸੇਵ ਕਰਨਾ :

ਪਾਵਰ ਪੁਆਇੰਟ ਪ੍ਰੈਜਨਟੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਫਾਈਲਾਂ ਦੇ ਤੌਰ ਸੇਵ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ YouTube ਵਰਗੀ ਵੀਡੀਓ ਸੋਅਰਿੰਗ ਪਲੇਟਫਾਰਮ ਤੇ ਪੇਸਟ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਣ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮੀਡੀਆ ਤੇ ਚਲਾਈਆਂ ਜਾ ਸਕਣ।

ਇੱਕ ਵੀਡੀਓ ਫਾਈਲ ਦੇ ਤੌਰ ਪ੍ਰੈਜਨਟੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸੇਵ ਕਰਨ ਦੇ ਸਟੈਪਾਂ :

1. ਫਾਈਲ ਟੈਬ 'ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ।
2. ਸੇਵ ਐਜ ਡਾਇਲਾਗ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹਣ ਲਈ ਸੇਵ ਐਜ ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ।
3. ਫਾਈਲ ਨੂੰ ਸਹੀ ਨਾਮ ਦਿਓ।
4. ਸਹਾਇਕ ਫਾਈਲ ਕਿਸਮ ਦੀ ਸੁਚੀ ਵਿੱਚੋਂ ਫਾਈਲ ਕਿਸਮ .wmv ਚੁਣੋ।
5. ਵੀਡੀਓ ਬਣਾਉਣਾ ਇੱਕ ਦਮ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹੋਰ ਫਾਈਲ ਟਾਈਪਸ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਾਵਰਪੁਆਇੰਟ ਨੂੰ ਵੀਡੀਓ ਫਾਈਲ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰੈਜਨਟੇਸ਼ਨ ਵਿੰਡੇ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਵੀਡੀਓ ਬਣਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।
6. ਜਦੋਂ ਪ੍ਰੈਜਨਟੇਸ਼ਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਪੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਵੀਡੀਓ ਫਾਈਲ ਨੂੰ ਨਿਖਤ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

1.10.3 Image ਫਾਈਲ :

ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਫਾਈਲਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਵਰ ਪੁਆਇੰਟ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, Image file ਵੀ ਇਸ ਦੁਆਰਾ Support ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। Image ਫਾਈਲਾਂ ਲਈ ਐਕਸਟੈਨਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਸੈਟ ਹੈ। ਪਾਵਰ ਪੁਆਇੰਟ ਦੁਆਰਾ ਜੋ ਐਕਸਟੈਨਸ਼ਨਾਂ ਸਪੋਰਟ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ (.jpg), GIF (.gif), TIFF (ਅਤੇ ਬਿੱਟਮੈਪ (.bmp))

1.10.4 (Presentation) ਪ੍ਰੈਜ਼ੇਨਟੇਸ਼ਨ ਦੀ ਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ:

ਇਹ ਕਈ ਵਾਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ Presentation ਸੁਣ੍ਹ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਿੰਟ ਫਾਰਮੈਟ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕਿ ਉਹ ਨੋਟਸ ਲੈ ਸਕਣ।

1.10.5 ਬਰੋਡਕਾਸਟਿੰਗ ਸਲਾਈਡ ਸੋਅ:

ਪਾਵਰ ਪੁਆਇੰਟ 2010 ਯੂਜ਼ਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀ Presentation ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਦੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰਸਾਰਣ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਮਾਈਕਰੋਸਾਫਟ ਮੁਫਤ ਪ੍ਰਸਾਰਣ ਸਲਾਈਡ ਸੋਅ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਸਿਰਫ ਲਿੰਕ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝਾ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਥਾਂ ਤੇ Presentation ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਖਾਸ ਸੈਟਅੱਪ ਜਾਂ ਫੀਸ ਦੇਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਸਾਨੂੰ ਸਿਰਫ ਇੱਕ Windows Live account ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।

1.10.6 ਪੈਕੇਜਿੰਗ Presentation PPT :

ਕੁਝ Presentations ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੀ ਡੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵੰਡਣਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਬਿਹਤਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਸੀਡੀ ਪੈਕੇਜਿੰਗ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਇੱਕ ਸੀਡੀ ਵਿੱਚ Write ਕਰਕੇ ਵੰਡੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਯਾਦ ਰੱਖਣ ਯੋਗ ਗੱਲਾਂ :-

1. ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਨੂੰ ਦੋ ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ:- ਸਿਸਟਮ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਅਤੇ ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਸਾਫਟਵੇਅਰ।
2. ਸਿਸਟਮ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਉਹ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
3. ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਉਹ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਹੈ ਜੋ ਯੂਜ਼ਰ ਲਈ ਖਾਸ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ।
4. ਵਰਡ ਪ੍ਰੈਸ਼ੈਨਿੰਗ ਟੂਲ ਦਾ ਕੰਮ ਡਾਕੂਮੈਂਟਸ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ।
5. ਡਾਟਾਬੇਸ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਰਿਲੇਟਡ ਡਾਟੇ ਦਾ ਇਕੱਠ ਹੈ। ਇਸ ਟੂਲ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਡਾਟੇ ਨੂੰ ਮੈਨੇਜ ਕਰਨਾ ਹੈ।
6. ਸਪ੍ਰੈਡ ਸ਼ੀਟ ਟੂਲ ਦਾ ਉਪਯੋਗ ਬਜਟ, ਵਿੱਤੀ ਸਟੇਟਮੈਂਟਸ ਅਤੇ ਵਿਕਰੀਆਂ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
7. Presentation tool ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸਲਾਈਡ ਸੋਅ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
8. ਮਲਟੀਮੀਡੀਆ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਟੂਲ ਹੈ ਜੋ ਯੂਜ਼ਰ ਨੂੰ ਮੀਡੀਆ ਪਲੇਅਰਜ਼ ਅਤੇ ਰੀਅਲ ਪਲੇਅਰਜ਼ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਆਡੀਓ ਅਤੇ ਵੀਡੀਓਜ਼ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ।
9. ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਡਾਕੂਮੈਂਟ ਜਾਂ ਉਸਦੇ ਇੱਕ ਭਾਗ ਲਈ landscape ਜਾਂ portrait orientation ਨੂੰ ਚੁਣ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।
10. ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਪੇਜ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਵਰਡ automatically ਪੇਜ ਬਰੇਕ insert ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।
11. ਅਸੀਂ ਮੌਜੂਦਾ ਟੈਬ ਨੂੰ ਖੱਬੇ ਜਾਂ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਤੇ ਰੋਕ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।
12. ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਡਾਕੂਮੈਂਟ ਨੂੰ ਟਾਈਪ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਜਿਹੜੇ ਸ਼ਬਦ ਗਲਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੇਠ ਲਾਲ ਲਕੀਰ (wavy lines)) ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
13. ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਿੰਟ ਟੈਬ ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਪ੍ਰਿੰਟ ਪ੍ਰੋਵਿਊ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਡਿਸਪਲੇ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

14. ਮਾਈਕਰੋਸੋਫਟ ਪਾਵਰਪੁਆਇੰਟ ਇੱਕ Presentation ਟੂਲ ਹੈ ਜੋ ਟੈਕਸਟ ਸੋਪਸ, ਗ੍ਰਾਫਿਕਸ, ਪਿਕਚਰਸ ਅਤੇ ਮਲਟੀਮੀਡੀਆ ਨੂੰ ਸਪੋਰਟ ਕਰਦਾ ਹੈ।
15. ਪਾਵਰਪੁਆਇੰਟ ਵਿੱਚ themes ਸਾਨੂੰ background ਚੁਣਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ਹਨ।
16. ਟ੍ਰਾਂਜੀਸ਼ਨ ਆਪਸ਼ਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਅਸਾਨ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਿ ਅਗਲੀ ਸਲਾਈਡ ਤੇ ਜਾਣਾ।
17. ਟ੍ਰਾਂਜੀਸ਼ਨਜ਼ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਵਿਲੱਖਣ ਸ੍ਰੇਣੀਆਂ ਹਨ ਜੋਕਿ ਟ੍ਰਾਂਜੀਸ਼ਨ ਟੈਬ ਵਿੱਚ ਉਪਲਬਧ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਚੁਣੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਇਹ ਹਨ: subtle (slide transition), exciting (strong transition), dynamic content.
18. Animation effect ਦੀਆਂ ਦੋ common ਕਿਸਮਾਂ ਹਨ: entrance and Exit.
19. ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ Animation Effect ਦੀ ਤੀਬਰਤਾ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਉਸ ਵਿੱਚ sound ਨੂੰ Add ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।
20. ਪਾਵਰ ਪੋਅਇੰਟ ਗੋਲਰੀ ਵਿੱਚ entrance effects icon ਹਰੇ ਰੰਗ, emphasis effects icon ਪੀਲੇ ਰੰਗ ਅਤੇ exist effect icon ਲਾਲ ਰੰਗ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
21. ਪਾਵਰ ਪੋਅਇੰਟ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ Esc Key ਦਬਾਕੇ ਸਲਾਈਡ ਸ਼ੋਅ ਨੂੰ ਰੋਕ ਜਾਂ ਬੰਦ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।
22. ਪਾਵਰ ਪੋਅਇੰਟ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੀ presentation ਨੂੰ ਫਾਈਲ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੇਵ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਅਸੀਂ video sharing platform ਤੇ ਪੈਸਟ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ YouTube ਆਦਿ।

ਅਭਿਆਸ

1. ਬਹੁ-ਚੋਣਵੇਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨ :

1. ਕਿਹੜਾ ਟੂਲ-ਬਜਟ, ਵਿੱਤੀ ਸਟੋਰੇਜ਼, ਅਤੇ ਵਿਕਰੀ ਦੀ ਰਿਕਾਰਡ ਨੂੰ ਮੈਨੇਟੇਨ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ? 2. ਉ) ਮਲਟੀਮੀਡੀਆ ਆ) ਸਪਰੈਡਸ਼ੀਟ
ਈ) ਪ੍ਰੈਜ਼ਨਟੇਸ਼ਨ ਸ) ਡਾਟਾਬੇਸ
2. ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਪੰਨੇ ਦੇ _____ ਤੇ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ 3. ਵਰਡ ਆਟੋਮੇਟਿਕ ਇੱਕ ਪੇਜ ਬ੍ਰੇਕ ਦਾ ਖਲ ਕਰਦਾ ਹੈ।
a) Starting b) End
c) mid of page d) ਕੋਈ ਨਹੀਂ 4.
3. ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣਾ ਡਾਕੂਮੈਂਟ ਟਾਈਪ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਗਲਤ ਲਿਖੇ ਅੱਖਰ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਕਿਸ ਰੰਗ ਦੀ ਲਾਈਨ ਆਵੇਗੀ।
a) ਨੀਲੀ b) ਚਿੱਟੀ c) ਲਾਲ d) ਕਾਲੀ 5.
4. ਸਭ ਤੋਂ ਆਮ ਕਿਸਮ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਿੱਚ Entrance+Exit ਅਤੇ ਐਕਸਿਟ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।
a) ਐਨੀਮੇਸ਼ਨ b) ਸਾਊਂਡ ਪ੍ਰਭਾਵ
c) ਡਿਜ਼ਾਈਨ d) ਟ੍ਰਾਂਜੀਸ਼ਨ
5.ਪੇਜ ਦੇ ਕਿਨਾਰਿਆਂ ਦੀ ਖਾਲੀ ਥਾਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
a) ਗਰਾਫਿਕਸ b) ਡਿਜ਼ਾਇਨ
c) ਮਾਰਜ਼ਨ d) ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

2. ਖਾਲੀ ਥਾਵਾਂ ਭਰੋ:

1. ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਨੂੰ ਦੇ ਸ੍ਰੇਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਹੈ: ਅਤੇ।
ਡੇਟਾਬੇਸ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਡੇਟਾ ਦਾ ਇਕੱਠ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਹੈ ਇਸ ਟੂਲ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਹੈ।
ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਪੂਰੇ ਡਾਕਮੈਂਟ ਜਾਂ ਕੁਝ ਹਿੱਸੇ ਲਈ (ਵਰਟੀਕਲ) ਜਾਂ (ਹਾਰੀਜੋਂਟਲ) ਓਰੀਐਨਟੇਸ਼ਨ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।
ਪਾਵਰਪੁਆਇੰਟ ਦੁਆਰਾ Supported ਇਮੇਜ ਫਾਈਲ ਦੀ ਐਕਸਟੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ ਏ., TIFF (.tiff) ਅਤੇ ਬਿੱਟ ਮੈਪ (.ਬੀਐਮਪੀ)।
ਮਲਟੀਮੀਡੀਆ ਸੈਫਟਵੇਅਰ ਉਹ ਟੂਲ ਹੈ ਜੋ ਯੂਜਰ ਨੂੰ ਮੀਡਿਆ ਪਲੇਅਰ ਅਤੇ ਰੀਅਲ ਪਲੇਅਰ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਅਤੇ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।
3. ਸਹੀ ਜਾਂ ਗਲਤ :

 1. ਐਕਸਲ ਦਾ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਡਾਕੂਮੈਂਟ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ।
 2. ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਸੌਂਡਟਵੇਅਰ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਹੈ ਜੋ ਯੂਜਰ ਲਈ ਖਾਸ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ

3. ਅਸੀਂ ਮੌਜੂਦਾ ਟੈਬ ਸਟਾਪ ਨੂੰ ਰੂਲਰ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਖੱਬੇ ਜਾ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਡ੍ਰੋਗ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।
4. ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਿੰਟ ਟੈਬ ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਪ੍ਰਿੰਟ ਪ੍ਰੀਵਿਊ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।
2. ਡਾਟਾ ਬੇਸ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
ਮਲਟੀਮੀਡੀਆ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
4. Pager break ਕੀ ਹੈ? Page break ਕਿਵੇਂ ਦਾਖਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?

4. ਬਹੁਤ ਛੋਟੇ ਉਤਰਾਂ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ:

1. ਐਮ.ਐੱਸ . ਆਫਿਸ 2010 ਵਿੱਚ ਵਰਡ ਡਾਕੂਮੈਂਟ ਦੀ ਐਕਟੈਸ਼ਨ ਲਿਖੋ।
2. ਐਮ. ਐਸ. ਆਫਿਸ 2010 ਵਿੱਚ ਸਪੈਡ ਸ਼ੀਟ ਦੀ ਐਕਸਟੈਨਸ਼ਨ ਲਿਖੋ।
3. ਐਮ. ਐਸ. ਆਫਿਸ 2010 ਵਿੱਚ ਪਾਵਰ ਪੁਆਇੰਟ ਦੀ ਐਕਸਟੈਨਸ਼ਨ ਲਿਖੋ।
4. ਬੀ.ਐਮ.ਪੀ. (ਈਮੇਜ ਫਾਇਲ) ਦਾ ਪੂਰਾ ਰੂਪ ਲਿਖੋ।
5. ਪੀ.ਡੀ.ਐਫ. ਦਾ ਪੂਰਾ ਰੂਪ ਲਿਖੋ।

5. ਛੋਟੇ ਉਤਰਾਂ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ:

- 1 ਸਿਸਟਮ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ ?

6. ਵੱਡੇ ਉੱਤਰਾਂ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ

1. ਆਫਿਸ ਟੂਲ ਕੀ ਹਨ? ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੰਜ ਕਿਸਮ ਦੇ ਆਫਿਸ ਟੂਲਜ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
2. ਸਪੈਡਸ਼ੀਟ ਨਾਲ ਮੇਲ ਮਰਜ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੀ ਸਲਾਨਾ ਰਿਪੋਰਟ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਦਮ ਲਿਖੋ।
3. ਟੈਬ ਸਟਾਪਸ ਕੀ ਹੈ? ਮੈਨੂਅਲ ਟੈਬ ਸਟਾਪਸ ਨੂੰ ਸੈਟ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
4. ਪ੍ਰਿੰਟ ਪ੍ਰੀਵਿਊ ਅਤੇ ਪ੍ਰਿੰਟ ਕਮਾਂਡ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ?

Answers Key

Questions	Multiple Choice	Fill in the Blanks	True or False	Very Short Answer
1.	Spread sheet	System software and application software	FALSE	.docx
2.	End	Organize and manage	TRUE	.xlsx
3.	Red	Portrait or landscape	TRUE	.pptx
4.	Animation	JPEG (.jpg), GIF (.gif)	TRUE	Bitmap
5.	Margin	Audio and videos	-	Portable Document Format

ਪਾਠ ਦੇ ਉਦੇਸ਼

ਜਾਣ-ਪਛਾਣ

- 2.1 ਜਾਣ-ਪਛਾਣ
- 2.2 HTML ਕੀ ਹੈ?
- 2.3 ਇੱਕ HTML ਫਾਈਲ ਦਾ ਬੇਸਿਕ ਢਾਂਚਾ
- 2.4 ਇੱਕ HTML ਫਾਈਲ ਬਣਾਉਣਾ
- 2.5 ਵੈੱਬ ਬਰਾਉਜ਼ਰ
- 2.6 HTML ਟੈਗਸ
- 2.7 ਐਟਰੀਬਿਊਟਸ
- 2.8 ਐਟਰੀਬਿਊਟ ਦੇ ਨਾਲ BODY ਟੈਗ
- 2.9 HTML ਫਾਈਲ ਦੇ ਵਿੱਚ ਫਾਰਮੈਟਿੰਗ
- 2.10 ਲਿਸਟਾਂ
- 2.11 ਇਮੇਜਿਜ਼
- 2.12 ਟੈਬਲਜ਼

2.1 ਜਾਣ-ਪਛਾਣ (Introduction):

ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਖੇਤਰ ਲਈ ਢੁੱਕਵੀਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲੱਭਣ ਲਈ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਸਰੋਤ ਬਣ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਨੂੰ "ਨੈੱਟਵਰਕਾਂ ਦਾ ਨੈੱਟਵਰਕ" (ਨੈੱਟਵਰਕਾਂ ਦਾ ਸਮੂਹ) ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੋਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਵਿੱਚ ਲੱਖਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਦਾ ਇੱਕ ਤਰੀਕਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ISP ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਇੱਕ ਛੋਟੇ ਨੈੱਟਵਰਕ ਨਾਲ ਜੁੜਕੇ ਕੰਪਿਊਟਰ, ਸਮਾਰਟ ਫੋਨ, ਟੈਬ ਆਦਿ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਜਾਂ ਵਰਲਡ ਵਾਈਡ ਵੈੱਬ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਲੱਖਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਸੰਗਠਨ ਆਪਣਾ ਪਰਸਨਲ ਨੈੱਟਵਰਕ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਨੈੱਟਵਰਕ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲਤਾ ਲਈ ਕੁਝ ਟਾਸਕ ਫੋਰਸਾਂ ਨੂੰ ਸੰਗਠਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। WWW ਲੱਖਾਂ ਵੈੱਬ ਪੇਸ਼ਿਜ਼ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਟੈਕਸਟ, ਗ੍ਰਾਫਿਕਸ, ਅਵਾਜ਼ਾਂ, ਵੀਡੀਓਜ਼ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵੈੱਬਪੇਜ਼ਾਂ ਲਈ ਲਿੰਕ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਕਦੇ ਸੋਚਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਵੈੱਬ ਪੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਲਿਖਣ ਵਿੱਚ ਕਿਹੜੀ ਬੁਨਿਆਦੀ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਹੈ, ਜੋ ਅਸੀਂ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਵਰਤ ਰਹੇ ਹਾਂ? ਸਾਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਵੈੱਬ ਪੈਨਿਆਂ ਨੂੰ ਡਿਜ਼ਾਇਨ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਕੰਪਿਊਟਰ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਵੈੱਬਪੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਡਿਜ਼ਾਇਨ ਕਰਨ ਲਈ ਬੇਸਿਕ ਅਤੇ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਰਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਭਾਸ਼ਾ HTML ਹੈ। ਇਸ ਅਧਿਆਇ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ HTML ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰਾਂਗੇ।

2.2 HTML ਕੀ ਹੈ ?

HTML ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਹਾਈਪਰ ਟੈਕਸਟ ਮਾਰਕਅਪ ਲੈਂਗੁਅੱਜ। HTML ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਭਾਸ਼ਾ ਹੈ ਜੋ ਵੈੱਬ ਦੀ ਡਿਜ਼ਾਈਨਿੰਗ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਟੈਕਸਟ, ਗ੍ਰਾਫਿਕਸ ਅਤੇ ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਕੇ, ਫਾਰਮੈਟ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਲਿੰਕ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। HTML ਇੱਕ ਟੈਗ ਆਧਾਰਿਤ ਭਾਸ਼ਾ ਹੈ, ਜੋ ਵੈੱਬ ਬ੍ਰਾਊਜ਼ਰ ਨੂੰ ਨਿਯਮਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਟੈਕਸਟ ਤੇ ਕੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ?

ਹਾਈਪਰਟੈਕਸਟ ਇੱਕ ਟੈਕਸਟ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਮਾਰਕਅੱਪ ਲੈਗੂਏਜ਼ ਵਿੱਚ ਵੈੱਬ ਡਾਕੂਮੈਂਟ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਲਿੰਕ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਮਾਰਕਅੱਪ ਡਾਸ਼ਾ ਮਾਰਕਅੱਪ ਟੈਗਸ ਦਾ ਸੈੱਟ ਹੈ।

HTML ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਟੈਗਸ ਦੁਆਰਾ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਹਰ ਇੱਕ HTML ਟੈਗ ਇੱਕ ਵੱਖਰੇ ਅਰਥ ਦਾ ਵਰਣਣ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਡਿਜ਼ਾਇਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। HTML ਬਹੁਤ ਹੀ ਆਸਾਨ, ਲਚਕਦਾਰ, ਇੰਟਰਐਕਟਿਵ, ਵਿਆਪਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਮਾਰਕਅੱਪ ਡਾਸ਼ਾ ਹੈ। HTML ਡਾਸ਼ਾ ਕੇਸ ਸੈੱਸਟਿਵ ਨਹੀਂ ਹੈ।

2.3 HTML ਡਾਕੂਮੈਂਟ ਦਾ ਬੇਸਿਕ ਢਾਂਚਾ

ਇੱਕ ਡਾਕੂਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਦੋ ਮੁੱਖ ਭਾਗ ਹੁੰਦੇ ਹਨ :

- **Head (ਹੈਡ)** : Head ਭਾਗ ਵਿੱਚ Title ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋਕਿ HTML ਡਾਕੂਮੈਂਟ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਦਾ ਹੈ।
- **Body (ਬੋਡੀ)** : Body ਐਲੀਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਅਸਲ ਕੰਨੈਟੈਂਟ ਜਾਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਉਪਭੋਗਤਾ ਨੂੰ ਵੈੱਬ ਪੇਜ਼ 'ਤੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ।

HTML ਡਾਕੂਮੈਂਟ ਦਾ ਸਿੰਟੈਂਕਸ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ :

```
<html>
<head>
<title>TITLE OF YOUR WEBPAGE </title>
</head>
<body>
Information which user wants to show.
</body>
</html>
```

ਚਿੱਤਰ: 2.1

ਉਪਰੋਕਤ ਢਾਂਚੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਭਾਸ਼ਿਤ ਟੈਗ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵੈੱਬ ਬ੍ਰਾਊਜ਼ਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਟੈਗਾਂ ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਟੈਕਸਟ ਤੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵੱਖਰੇ ਕਾਰਜਾਂ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਹਿਦਾਇਤ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਉਪਰੋਕਤ ਢਾਂਚੇ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਾਂਗੇ।

2.3.1 <HTML> ਟੈਗ: <html> tag ਤੋਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ </html> ਟੈਗ ਦੇ ਨਾਲ ਬੰਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਵੈੱਬ ਬ੍ਰਾਊਜ਼ਰ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿੱਥੇ ਵੈੱਬ ਪੇਜ਼ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿੱਥੇ ਖਤਮ ਹੋਵੇਗਾ। ਜੇ ਕਮਾਂਡ ਨੂੰ ਟੈਗ ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਟੈਗ ਬ੍ਰਾਊਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਟੈਕਸਟ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

2.3.2 <HEAD> ਟੈਗ: HEAD ਟੈਗ, ਹੈਡਿੰਗ (ਸਿਰਲੇਖ) ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਡਾਕੂਮੈਂਟ ਦਾ ਹੈਡਿੰਗ <Head> ਟੈਗ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਜੋੜਿਆਂ (pair) ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹੈਡ ਟੈਗ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵੈੱਬ ਪੇਜ਼ ਲਈ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਕ ਕੰਟੈਨਰ ਟੈਗ ਹੈ। ਇਹ HTML ਡਾਕੂਮੈਂਟ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ <HEAD> TAG ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ </HEAD> ਨਾਲ ਖਤਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਟੈਗ ਹਮੇਸ਼ਾ <HTML> ਟੈਗ ਤੋਂ ਹੋਠਾਂ ਅਤੇ <BODY> ਟੈਗ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਰਸਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ

ਵੈਬਪੇਜ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ, ਸਰਚ ਇੰਜਨ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤੇ ਗਏ ਸ਼ਬਦ ਆਦਿ ਸੰਬੰਧਿਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕੋਈ ਟੈਕਸਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਉਦਾਹਰਨ <HEAD><TITLE>First Web Page</TITLE></HEAD>

2.3.3 <TITLE> : ਟਾਈਟਲ ਟੈਗ ਵੈੱਬਪੇਜ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਵੈੱਬ ਬਰਾਉਜ਼ਰ ਦੇ ਟਾਈਟਲਬਾਰ ਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਵੈੱਬ ਪੇਜ ਨੂੰ ਵੈੱਬ ਬ੍ਰਾਊਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਲੋਡ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ <TITLE> ਅਤੇ </TITLE> tags. ਟੈਗਸ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਛੋਟਾ ਅਤੇ ਅਰਥਪੂਰਣ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਨ <TITLE>First Web Page</TITLE>

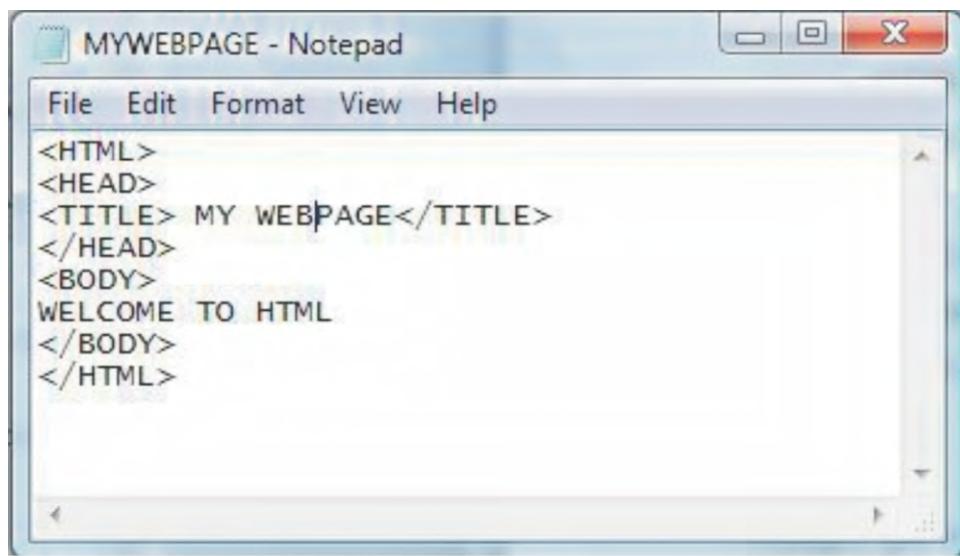
2.3.4 <BODY> : ਟੈਗ ਵੈੱਬ ਬ੍ਰਾਊਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਵੈੱਬਪੇਜ਼ ਵਿੱਚ ਲੋਡ ਹੋਣ ਤੇ ਵੈੱਬ ਬ੍ਰਾਊਜ਼ਰ ਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਅਸਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਟੈਕਸਟ, ਚਿੱਤਰ, ਆਡੀਓ, ਵਿਡੀਓ ਆਦਿ ਦੇ ਤੱਤ ਜਾਂ ਕੰਨਟੈਂਟ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਕੰਨਟੈਂਟ <BODY> ਅਤੇ </BODY> ਟੈਗਸ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਪ੍ਰਭਾਸ਼ਿਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਕੰਟੋਨਰ ਟੈਗ ਹੈ।

<BODY> ਟੈਗ ਵਿੱਚ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਐਟਰੀਬੀਊਟਸ (ਗੁਣ) ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਐਟਰੀਬੀਊਟਸ ਦੇ ਨਾਲ ਬੈਕਗਰਾਊਂਡ ਕਲਰ, ਟੈਕਸਟ ਕਲਰ, ਫੌਂਟ ਸਾਈਜ਼ ਆਦਿ ਚੁਣ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

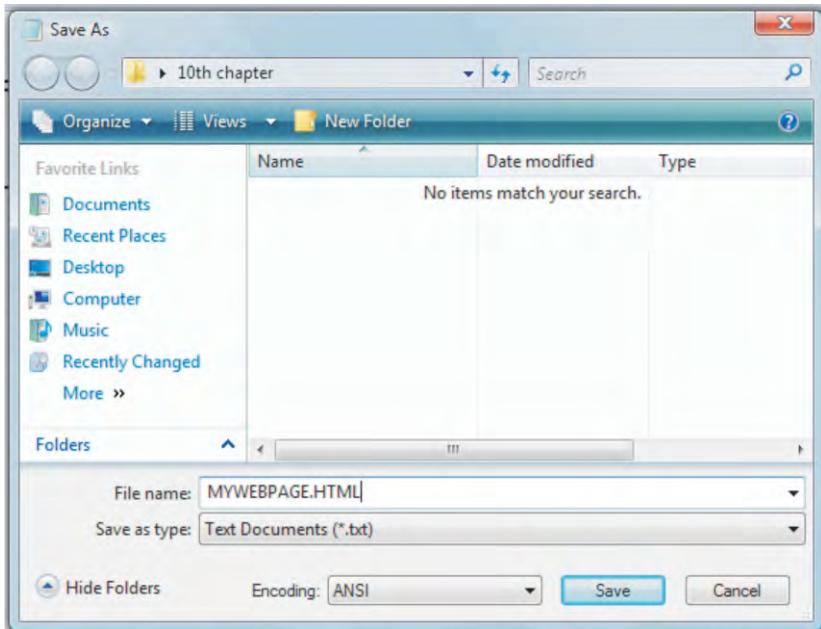
2.4 HTML ਤਾਕੂਮੇਂਟ ਬਣਾਉਣਾ:

ਵੈੱਬਪੇਜ ਸਧਾਰਨ ਟੈਕਸਟ ਫਾਈਲਾਂ ਹਨ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਟੈਕਸਟ ਐਡੀਟਰ ਜਾਂ ਵਰਡ ਪ੍ਰੋਸੈਸਰ ਜਿਵੇਂ ਨੋਟਪੈਡ, ਵਰਡਪੈਡ ਆਦਿ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਬਣਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇੱਕ ਵੈੱਬਪੇਜ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਦਮ ਹਨ।

1. Start → All Programs → Accessories → Notepad ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰਕੇ ਜਾਂ Run ਵਿੱਡੋ ਵਿੱਚ Note pad ਟਾਈਪ ਕਰਕੇ ਨੋਟਪੈਡ ਨੂੰ ਖੋਲੋ। ਨੋਟਪੈਡ ਵਿੱਡੋ ਹੇਠ ਵਿਖਾਏ ਚਿੱਤਰ ਅਨੁਸਾਰ ਖੁਲੇਗੀ।

ਚਿੱਤਰ: 2.2

ਚਿੱਤਰ: 2.3

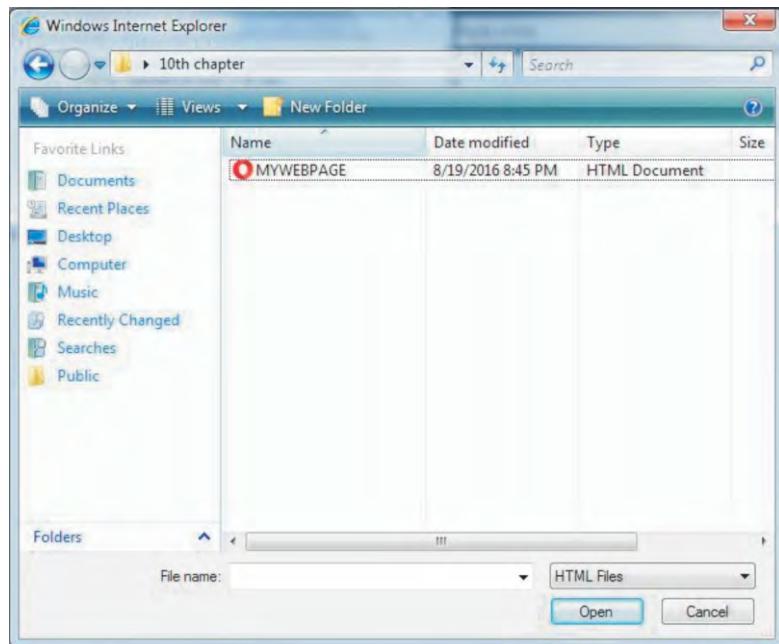
2. ਨੋਟਪੈਡ ਵਿੱਚ ਹੁਣ HTML ਕੋਡ ਟਾਈਪ ਕਰੋ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਚਿੱਤਰ 2.2 ਵਿੱਚ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।
3. File → Save ਵਿਕਲਪ ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ। ਇੱਕ ਡਾਇਲਾਗ ਬੋਕਸ ਚਿੱਤਰ 2.3 ਅਨੁਸਾਰ ਦਿਖਾਈ ਦੇਵੇਗਾ। ਜਿੱਥੇ ਅਸੀਂ ਫਾਈਲ ਨੂੰ ਸੇਵ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ, ਆਪਣੀ ਫਾਈਲ ਦਾ ਨਾਂ ਅਤੇ ਐਕਸਟੈਂਸ਼ਨ .html ਦਾਖਲ ਕਰੋ।

2.4.1 HTML ਡਾਕੂਮੈਂਟ ਵੇਖਣਾ :-

ਕੋਈ ਵੀ HTML ਡਾਕੂਮੈਂਟ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵੈਬ ਬਰਾਊਜ਼ਰ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਐਕਸਪਲੋਰਰ, ਨੈੱਟਸਕੇਪ ਨੈਵੀਗੇਟਰ, ਮੋਜ਼ੀਲਾ ਡਾਇਰਡਾਕਸ, ਓਪੇਰਾ ਜਾਂ ਗੂਗਲ ਕ੍ਰੋਮ ਰਾਹੀਂ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਅਸੀਂ ਹਰੇਕ ਉਦਾਹਰਨ ਵਿੱਚ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਐਕਸਪਲੋਰਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ।

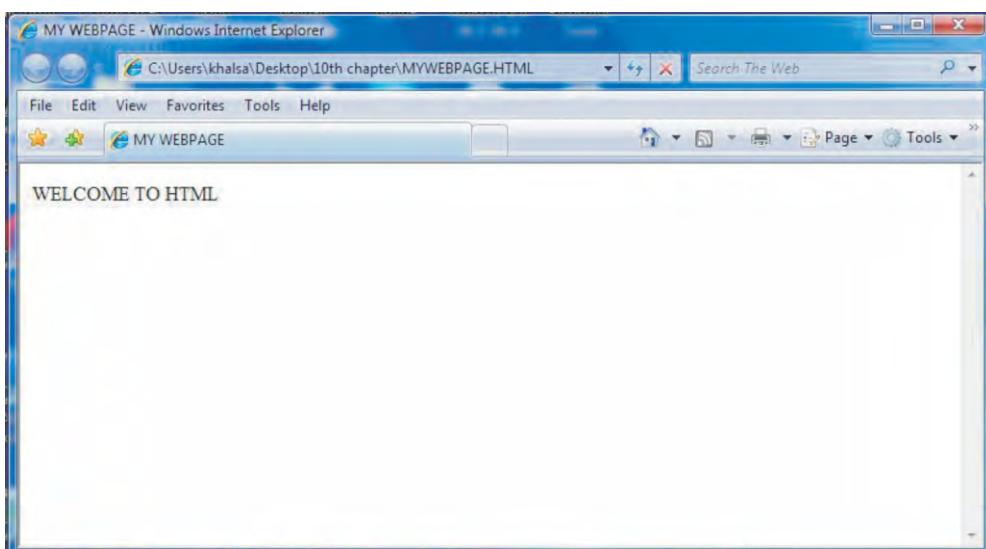
ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਐਕਸਪਲੋਰਰ ਖੋਲਣ ਲਈ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਸਟੈਪਸ ਵਰਤੋਂ :

1. Start → All Programs → Internet Explorer or start → Run → iexplore ਟਾਈਪ ਕਰਕੇ OK ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ।
2. File → Open 'ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ ਜਾਂ ਕੀ ਬੋਰਡ 'ਤੋਂ Ctrl+O ਤੋਂ ਦਬਾਓ, ਇੱਕ ਓਪਨ ਡਾਇਲਾਗ ਬਾਕਸ ਆਵੇਗਾ ਅਤੇ ਆਪਣੀ html ਫਾਈਲ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰੋ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਚਿੱਤਰ 2.4 ਵਿੱਚ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਚਿੱਤਰ 2.4

- 3.** ਆਪਣੀ ਫਾਈਲ ਨੂੰ ਸਲੈਕਟ ਕਰੋ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ Open ਬਟਨ ਨਾਲ ਖੋਲੋ। ਵੈੱਬਪੇਜ ਬਾਊਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਚਿੱਤਰ 2.5 ਵਿੱਚ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ:

ਚਿੱਤਰ 2.5

2.5 ਵੈੱਬ ਬਰਾਊਜ਼ਰ (Web Browsers):-

ਵੈੱਬ ਬਰਾਊਜ਼ਰ ਇੱਕ ਸਾਫਟਵੇਰ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵੈੱਬ ਪੇਜ ਨੂੰ ਵੇਖਣ (ਬਾਊਜ਼) ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕੁਝ ਆਮ ਵਰਤੋਂ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਵੈੱਬ ਬਾਊਜ਼ਰ ਹੇਠ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ।

1. ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਅੱਕਸਪਲੋਰਰ
2. ਗੂਗਲ ਕਰੋਮ
3. ਮੋਜ਼ੀਲਾ ਫਾਈਰ ਫੌਰਸ
4. ਓਪੇਰਾ

2.6 HTML ਟੈਗਜ਼ :

ਉਪਭੋਗਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਅਪਣੇ ਵੈੱਬ ਪੇਜ਼ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਕ ਬਣਾਉਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਟੈਕਸਟ, ਗ੍ਰਾਫਿਕਸ ਅਤੇ ਲਿੰਕ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। HTML ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਉਹ ਟੈਗ ਵਰਤ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਕਿ ਐਂਗਲ ਬਰੈਕਟ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਭਾਸ਼ਿਤ ਹਨ। Tag ਇੱਕ ਐਲੀਮੈਂਟ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਐਂਗਲ ਬ੍ਰੈਕਟ ਲਗਾਉਣ ਨਾਲ ਬਣਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਟੈਗ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਟੈਗਜ਼ ਓਪਨਿੰਗ ਅਤੇ ਕਲੋਸਿੰਗ ਜੋੜੇ (ਪੇਅਰ) ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਉਪਲਬੱਧ ਹਨ।

ਇਹ ਟੈਗਸ ਨੂੰ ਐਲੀਮੈਂਟਸ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਟੈਗਾਂ ਨੂੰ ਦੋ ਸ੍ਰੋਟੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ:-

1. ਕੰਟੈਨਰ ਟੈਗਜ਼ ।
2. ਐਪਟੀ ਟੈਗਸ ।

1. ਕੰਟੈਨਰ ਟੈਗਜ਼ (Container Tags) :- ਕੰਟੈਨਰ ਏਰੀਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਟੈਗ ਅਤੇ ਸਮਾਪਤੀ ਟੈਗ ਨਾਲ ਘਿਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕੰਟੈਨਰ ਟੈਗ ਜੋੜਿਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਓਪਨਿੰਗ ਅਤੇ ਕਲੋਸਿੰਗ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਕੰਨੈਟੈਂਟਸ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਨੂੰ ਪੇਅਰ ਟੈਗਜ਼ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਹਰ TAG ਖੋਲਿਆ ਤੇ ਬੰਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਨ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਅਪਣਾ ਟੈਕਸਟ ਇਟੈਲਿਕ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਟੈਕਸਟ <i> ਤੇ </i> ਵਿਚਕਾਰ ਪਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

2. ਐਪਟੀ ਟੈਗਜ਼ (Empty Tags): ਇਹ ਐਲੀਮੈਂਟ ਨੂੰ ਐਪਟੀ ਟੈਗ ਜਾਂ ਖਾਲੀ ਟੈਗ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਟੈਗ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਕੋਲ ਕੋਈ ਕੰਟੈਂਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਐਪਟੀ ਟੈਗ ਵਿੱਚ Ending ਟੈਗ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ,
 ਟੈਗ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਲਾਈਨ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਨੋਟ :-

ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਟੈਗ , ਇੱਕ ਟੈਗ ਦੀਆਂ ਐਟਰੀਬਿਊਟ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।

2.6.1 ਕੁਝ ਆਮ ਵਰਤੋਂ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕੰਟੈਨਰ ਟੈਗਸ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ :

ਐਲੀਮੈਂਟ/ ਟੈਗ	ਓਪਰੇਸ਼ਨ (ਕਾਰਜ)	ਉਦਾਹਰਣ	ਆਉਟਪੁੱਟ
.....	ਟੈਕਸਟ ਨੂੰ ਬੋਲਡ ਕਰਨ ਲਈ	hello	hello
<I>.....</I>	ਟੈਕਸਟ ਨੂੰ ਇਟੈਲਿਕ ਕਰਨ ਲਈ	<I>hello</I>	hello
<U>.....</U>	ਟੈਕਸਟ ਨੂੰ ਅੰਡਰ ਲਾਈਨ ਕਰਨ	<U>hello</U>	<u>hello</u>
^{.....}	ਟੈਕਸਟ ਨੂੰ ਸੁਪਰਸਕ੍ਰਿਪਟ ਕਰਨ ਲਈ	a² + b²	a^2+b^2
_{.....}	ਟੈਕਸਟ ਨੂੰ ਸਬਸਕ੍ਰਿਪਟ ਕਰਨ ਲਈ	H₂O	H_2O
<STRIKE>.....</STRIKE>	ਟੈਕਸਟ ਨੂੰ ਵਿਚੋਂ ਸਟਰਾਈਕ ਕਰਨ ਲਈ	<STRIKE>hello</STRIKE>	hello
<TT>.....</TT>	ਟੈਕਸਟ ਵਿੱਚ ਲਾਈਪਰਾਈਟਰ ਢੱਟ ਵਰਤਣ ਲਈ।	<TT>hello</TT>	hello

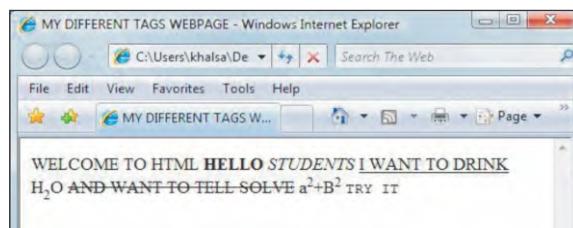
ਉਪਰੋਕਤ ਟੈਗਸ ਨੂੰ ਹੇਠ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਚਿੱਤਰ ਨੰ. 2.6 ਅਤੇ 2.7 ਵਿੱਚ ਕੋਡ ਅਤੇ ਆਉਟਪੁੱਟ ਰਾਹੀਂ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

```

<HTML>
<HEAD>
<TITLE> MY DIFFERENT TAGS WEBPAGE</TITLE>
</HEAD>
<BODY>
WELCOME TO HTML
<B>HELLO </B>
<I>STUDENTS</I>
<U>I WANT TO DRINK </U>
H<SUB>2</SUB>O
<STRIKE>AND WANT TO TELL SOLVE</STRIKE>
a<SUP>2</SUP>+B<SUP>2</SUP>
<TT>TRY IT</TT>
</BODY>
</HTML>

```

ਚਿੱਤਰ 2.6

ਚਿੱਤਰ 2.7

2.7 Attributes: ਇੱਕ ਟੈਗ ਦੇ ਗੁਣ (ਐਟਰੀਬਿਊਟਸ) ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਟੈਗ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਟੈਗ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ।

2.7.1 ਟੈਗ ਅਤੇ ਐਟਰੀਬਿਊਟਸ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ:-

(ਟੈਗ)	TAG	(ਐਟਰੀਬਿਊਟਸ) ATTRIBUTE
1. ਟੈਗ ਅਜਿਹਾਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਸੂਚਨਾ ਨੂੰ ਵੈਖਪੇਜ਼ ਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।		1. ਐਟਰੀਬਿਊਟ ਇੱਕ ਟੈਗ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ।
2. ਟੈਗਜ਼ ਵਿੱਚ ਐਟਰੀਬਿਊਟ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।		2. ਐਟਰੀਬਿਊਟਸ ਐਲੀਮੈਂਟ ਦੇ ਓਪਨਿੰਗ ਟੈਗ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
3. ਇਹ ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ : ਐਪਟੀ ਟੈਗ ਅਤੇ ਕੰਟੋਨਰ ਟੈਗ		3. ਐਟਰੀਬਿਊਟਸ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਵਰਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਟੈਗ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਭਾਵ ਕਿ ਹਰੇਕ ਟੈਗ ਦੇ ਐਟਰੀਬਿਊਟ ਦੀ ਸੰਖਿਆ ਅਲੱਗ ਅਲੱਗ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
4. ਉਦਾਹਰਨ <Table> ਇੱਥੋਂ ਟੇਬਲ ਇੱਕ ਟੈਗ ਹੈ।		4. ਉਦਾਹਰਨ <Table Border="3"> ਇੱਥੋਂ ਟੇਬਲ ਇੱਕ ਟੈਗ ਹੈ। ਅਤੇ ਬਾਰਡਰ ਇੱਕ ਐਟਰੀਬਿਊਟ ਹੈ।

2.8 BODY ਟੈਗ ਅਤੇ ਐਟਰੀਬਿਊਟ :

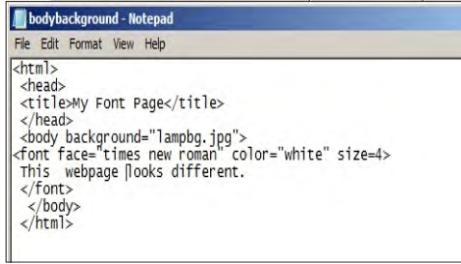
BODY ਟੈਗ HTML ਡਾਕੂਮੈਂਟ ਦਾ ਮੁੱਖ ਹਿੱਸਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵੈਖਪੇਜ਼ ਦੇ ਬਾਰੇ ਸਾਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਇਸ ਟੈਗ ਵਿੱਚ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਹਨ Background (ਬੈਕਗ੍ਰਾਊਂਡ), BGCOLOR (ਬੀਜੀਕਲਰ) ਅਤੇ ਟੈਕਸਟ। ਆਉ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੀਏ ਜੋ BODY ਟੈਗ ਵਿੱਚ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

2.8.1 ਬੈਕਗ੍ਰਾਊਂਡ ਐਟਰੀਬਿਊਟ :- ਬੈਕਗ੍ਰਾਊਂਡ ਐਟਰੀਬਿਊਟ ਵੈੱਬ ਪੇਜ਼ ਦੀ ਬੈਕਗ੍ਰਾਊਂਡ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਬੈਕਗ੍ਰਾਊਂਡ ਐਟਰੀਬਿਊਟ ਦੀ ਵਰਤੋਂ BODY ਟੈਗ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਉਦਾਹਰਨ <Body Background="lampbg.jpg">
ਉਪਰੋਕਤ ਨੂੰ ਨੀਚੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਚਿੱਤਰ ਨੂੰ 2.8 ਅਤੇ 2.9 ਵਿੱਚ ਕੋਡ ਅਤੇ ਆਉਟਪੁੱਟ ਰਾਹੀਂ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

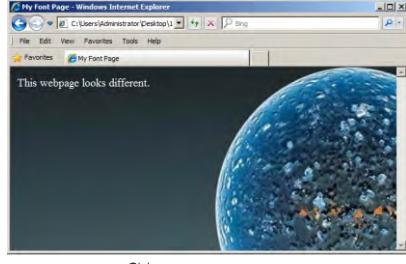
2.8.2 Bgcolor attribute : ਬੈਕਗ੍ਰਾਊਂਡ ਦਾ ਰੰਗ ਬਦਲਣ ਲਈ BODY ਟੈਗ ਵਿੱਚ Bgcolor ਐਟਰੀਬਿਊਟ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਉਦਾਹਰਨ <BODY BGCOLOR="GREEN">
ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਚਿੱਤਰ ਨੂੰ 2.10 ਅਤੇ 2.11 ਵਿੱਚ ਕੋਡ ਅਤੇ ਆਉਟਪੁੱਟ ਰਾਹੀਂ ਦਰਸਾਈ ਗਈ ਹੈ।

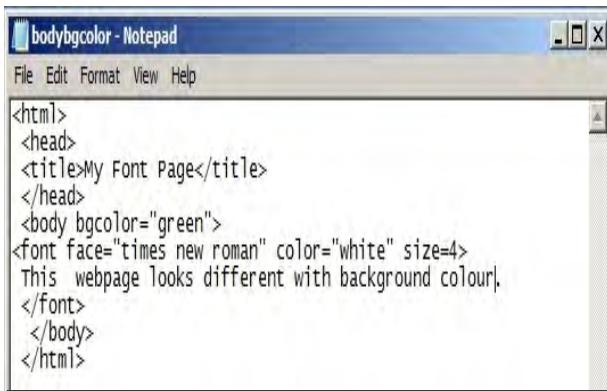
```
<html>
<head>
<title>My Font Page</title>
</head>
<body background="lampbg.jpg">
<font face="times new roman" color="white" size=4>
This webpage looks different.
</font>
</body>
</html>
```

ਚਿੱਤਰ 2.8

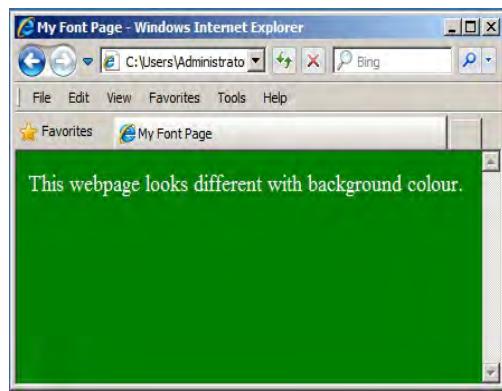
ਚਿੱਤਰ 2.9

2.8.3 BACKGROUND ਅਤੇ BGCOLOR ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ :


```
<html>
<head>
<title>My Font Page</title>
</head>
<body bgcolor="green">
<font face="times new roman" color="white" size=4>
This webpage looks different with background colour.
</font>
</body>
</html>
```

ਚਿੱਤਰ 2.10

ਚਿੱਤਰ 2.11

2.8.4 TEXT Attribute (ਟੈਕਸਟ ਐਟਰੀਬਿਊਟ) ਟੈਕਸਟ ਦੇ ਰੰਗ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਦਾਹਰਨ ਵਜੋਂ ਸਿਵੇਂ ਕਿ 2.12 ਅਤੇ 2.13 ਵਿੱਚ html ਕੋਡ ਅਤੇ ਆਉਟਪੁੱਟ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

<BODY BGCOLOR="RED" TEXT ="WHITE">

BACKGROUND	BGCOLOR
1. Background ਐਟਰੀਬਿਊਟ ਨੂੰ BODY ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਟੇਬਲ ਟੈਗ ਵਿੱਚ ਵੀ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵੈੱਬਪੇਜ ਜਾਂ ਟੇਬਲ ਦੀ ਬੈਕਗ੍ਰਾਊਂਡ ਇਮੇਜ ਬਦਲਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।	Bgcolor ਐਟਰੀਬਿਊਟ ਨੂੰ BODY ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਟੇਬਲ ਟੈਗ ਵਿੱਚ ਵੀ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵੈੱਬਪੇਜ ਜਾਂ ਟੇਬਲ ਦਾ ਬੈਕਗ੍ਰਾਊਂਡ ਕਲਰ ਬਦਲਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
2. ਸਿੱਟੈਕਸ <body background="URL">	2. ਸਿੱਟੈਕਸ <table bgcolor="color_name">
3. ਉਦਾਹਰਣ <BODY BACKGROUND="\IMAGE1.JPG"">	3. ਉਦਾਹਰਣ <BODY BGCOLOR="GREEN">

```

<html>
<head>
<title>My Font Page</title>
</head>
<body bgcolor="red" TEXT="WHITE">
This webpage looks different with background colour
AND TEXT colour.
</font>
</body>
</html>

```

ਚਿੱਤਰ 2.12

ਚਿੱਤਰ 2.13

2.9 HTML ਡਾਕੂਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਫਾਰਮੇਟਿੰਗ

2.9.1 Heading ਟੈਗਸ:

Heading ਟੈਗ ਨੂੰ ਹੈਡਿੰਗ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਹੈਡਿੰਗ (Heading) ਦੇ 6 ਪੱਧਰ ਹਨ। ਪੱਧਰਾਂ ਨੂੰ ਹੈਡਿੰਗ 1 ਤੋਂ 6 ਤੱਕ ਅੰਕਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਪੱਧਰ ਦੇ ਹੈਡਿੰਗ ਇੱਕ ਹੀ ਫੌਂਟ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ Heading 1 ਤੋਂ Heading 6 ਤੱਕ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਫੌਂਟ ਸਾਈਜ਼ ਘੱਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਲੈਵਲ 1 ਦੇ Heading ਟੈਗਸ <H1> ਅਤੇ </H1> ਦੁਆਰਾ ਦਰਸਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੈਵਲ 2 ਦੇ ਹੈਡਿੰਗ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਟੈਗ <H2> ਅਤੇ </H2> ਵਰਤਦੇ ਹਾਂ। <H6> ਸਭ ਤੋਂ ਨੀਵਾਂ ਪੱਧਰ ਹੈ ਇਸ ਵਿੱਚ ਫੌਂਟ ਦਾ ਆਕਾਰ ਛੋਟਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹੈਡਿੰਗ ਟੈਗ ਨੂੰ ਇੱਕ ਡਾਕੂਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਸਿਰਲੇਖ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। HTML ਦੇ Heading (ਸਿਰਲੇਖ) ਦੇ ਪੱਧਰ H1 ਤੋਂ H6 ਨੂੰ ਸਪੋਰਟ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਹੈਡਿੰਗ ਟੈਗ ਕੰਟੋਨਰ ਟੈਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਉਦਾਹਰਨ : <H1> Computer Education </H1>

ALIGN ਐਟਰੀਬਿਊਟ (ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ) ਹੈਡਿੰਗ ਟੈਗ ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਟੈਕਸਟ ਨੂੰ ਇੱਕਸਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ALIGN ਐਟਰੀਬਿਊਟ ਤਿੰਨ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ left, right, center (ਖੱਬੇ, ਸੱਜੇ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ)। ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਉਦਾਹਰਨ ਵਜੋਂ ਵਿਖਾਇਆ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਚਿੱਤਰ 2.14 ਅਤੇ 2.15 ਵਿੱਚ HTML ਕੋਡ ਅਤੇ ਆਉਟਪੁੱਟ ਨਾਲ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ :

```

<html>
<head>
<title> MY WEBPAGE with different HEADINGS</title>
</head>
<body>
WELCOME TO HTML HEADINGS
<H1>HEADING-1</H1>
<H2>HEADING-2</H2>
<H3>HEADING-3</H3>
<H4>HEADING-4</H4>
<H5>HEADING-5</H5>
<H6>HEADING-6</H6>
</body>
</html>

```

ਚਿੱਤਰ 2.14

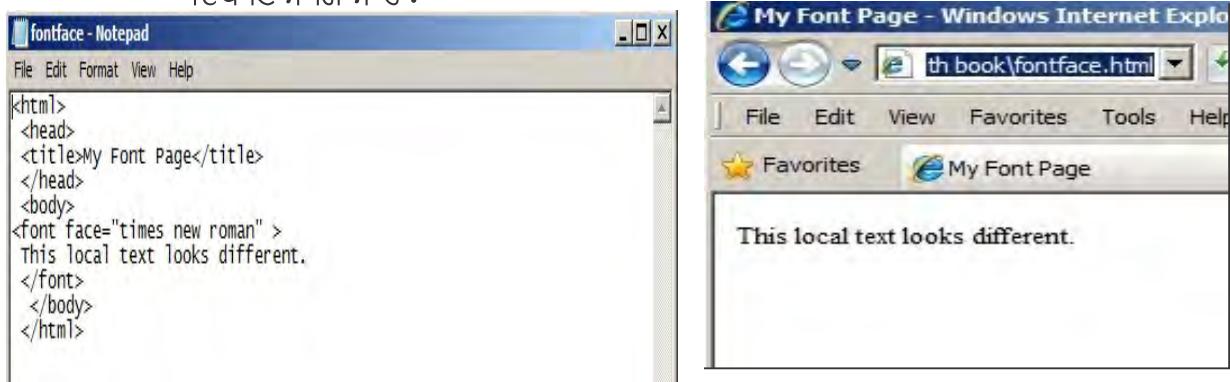
ਚਿੱਤਰ 2.15

2.9.2 ਡੈਟ (FONT) : -

ਫੋਂਟ ਟੈਕਸਟ ਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਭਾਸ਼ਿਤ ਸਟਾਈਲ (ਬਣਤਰ) ਅਤੇ ਸਾਈਜ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਫੋਂਟ ਟੈਕਸਟ ਦਾ ਸਟਾਈਲ ਅਤੇ ਆਕਾਰ ਹੈ, ਜੋ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਡਾਕੂਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਵਰਤ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦਿੱਤੇ ਵੈੱਬ ਪੇਜ਼ ਤੇ ਸਾਡੇ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਫੋਰਮੈਟ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹਾਇਕ ਹੈ। ਫੋਂਟ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਹਨ ਸਟਾਈਲ, ਫੇਸ, ਆਕਾਰ ਅਤੇ ਰੰਗ।

2.9.2.1. Font Style : ਫੋਂਟ ਸਟਾਈਲ (ਸੈਲੀ) ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਬਦਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ- ਬੋਲਡ, ਇਟਾਲੀਕ ਅਤੇ ਐਂਡਰਲਾਈਨ।

2.9.2.2 Font face : ਫੋਂਟ ਫੇਸ, ਟੈਕਸਟ ਦੇ ਅੱਖਰ ਬਦਲਦਾ ਹੈ, ਫੇਸ ਟੈਕਸਟ ਦੇ ਲਈ ਵਰਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਟਾਈਪ ਫੇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਦਾਹਰਨ WELCOME TO HTML ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਚਿੱਤਰ 2.16 ਅਤੇ 2.17 ਵਿੱਚ HTML ਕੋਡ ਅਤੇ ਆਉਟਪੁੱਟ ਨਾਲ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ:

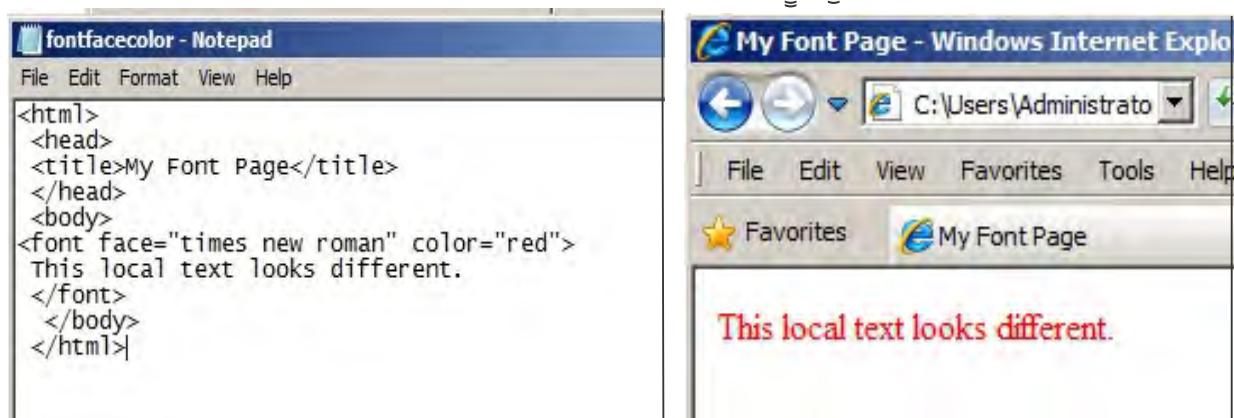
```
<html>
<head>
<title>My Font Page</title>
</head>
<body>
<font face="times new roman" >
This local text looks different.
</font>
</body>
</html>
```

ਚਿੱਤਰ 2.16

ਚਿੱਤਰ 2.17

2.9.2.3. FONT COLOR : ਫੋਂਟ ਕਲਰ ਵਰਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਫੋਂਟ ਦਾ ਰੰਗ ਚੱਸਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਉਦਾਹਰਨ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਕੇ ਵਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

WELCOME TO HTML ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਚਿੱਤਰ 2.18 ਅਤੇ 2.19 ਵਿੱਚ HTML ਕੋਡ ਅਤੇ ਆਉਟਪੁੱਟ ਨਾਲ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ :

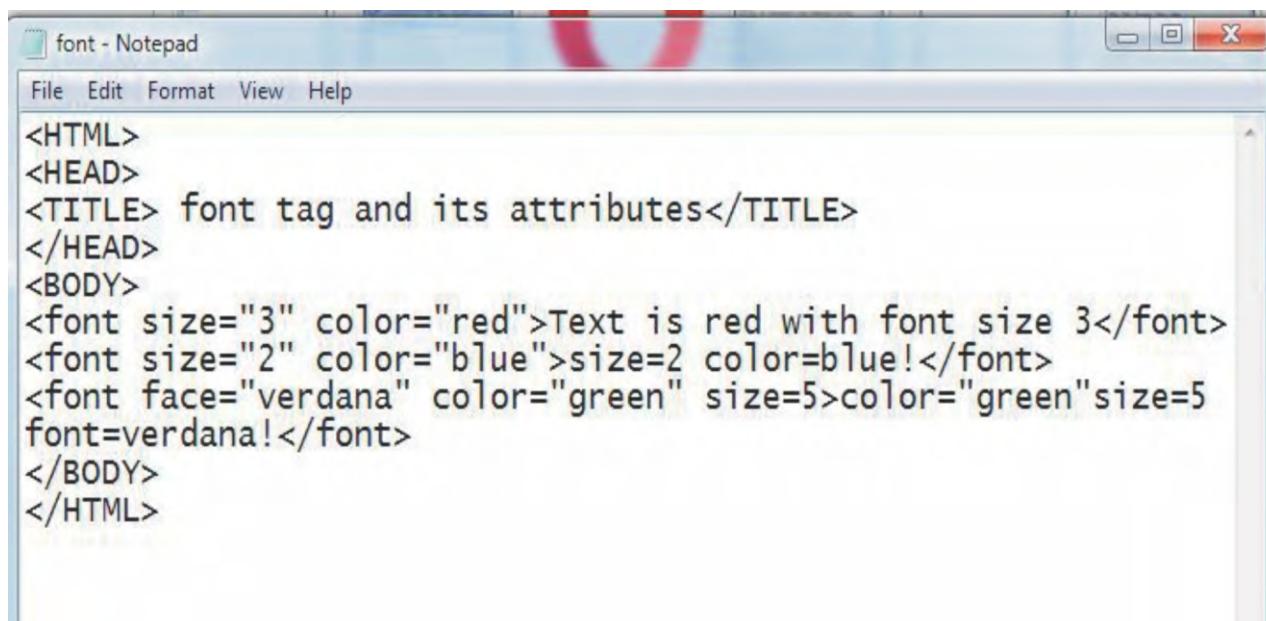
```
<html>
<head>
<title>My Font Page</title>
</head>
<body>
<font face="times new roman" color="red">
This local text looks different.
</font>
</body>
</html>
```

ਚਿੱਤਰ 2.18

ਚਿੱਤਰ 2.19

4. FONT SIZE : ਫੌਂਟ ਸਾਈਜ਼, ਫੌਂਟ ਦੇ ਆਕਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤਾਪਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ 1 ਤੋਂ 7 ਦੇ ਮੁੱਲ ਹਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ 1 ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟਾ ਹੈ ਅਤੇ 7 ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹੈ। ਫੌਂਟ ਸਾਈਜ਼ ਦੀ ਡਿਫਾਲਟ ਫੌਂਟ ਸਾਈਜ਼ ਵੈਲਿਊ 2 ਹੈ। ਫੌਂਟ ਸਾਈਜ਼ 1 ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ 6 ਪੁਆਇੰਟ, 2 ਦਾ ਮਤਲਬ 12 ਪੁਆਇੰਟ ਇਸੇ ਤਰਾਂ ਬਾਕੀ।

ਫੌਂਟ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਐਟਰੀਬਿਊਟਸ ਨੂੰ ਉਦਾਹਰਨ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਤਾਪਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਚਿੱਤਰ 2.20 ਅਤੇ 2.21 ਵਿੱਚ HTML ਕੋਡ ਅਤੇ ਆਊਟਪੁੱਟ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ:

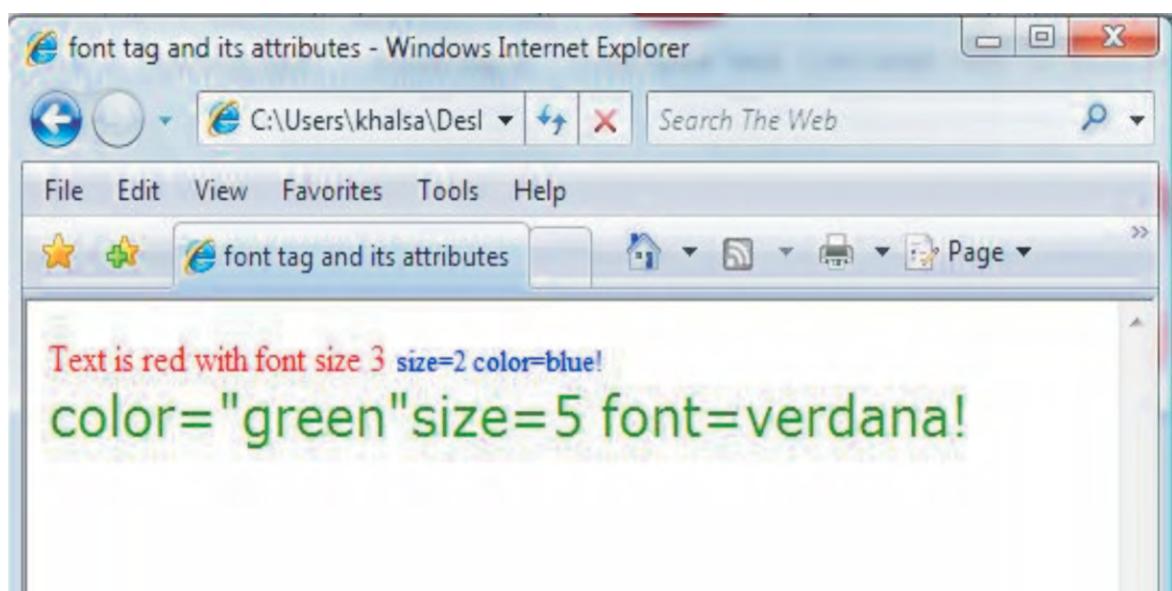


```

font - Notepad
File Edit Format View Help
<HTML>
<HEAD>
<TITLE> font tag and its attributes</TITLE>
</HEAD>
<BODY>
<font size="3" color="red">Text is red with font size 3</font>
<font size="2" color="blue">size=2 color=blue!</font>
<font face="verdana" color="green" size=5>color="green" size=5
font=verdana!</font>
</BODY>
</HTML>

```

ਚਿੱਤਰ 2. 20

ਚਿੱਤਰ 2. 21

2.9.3 ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ <P> ਟੈਗ :- ਇਹ ਇੱਕ ਕੰਟੋਨਰ ਟੈਗ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵੈਬ ਪੇਜ਼ ਵਿੱਚ ਜ਼ਰੂਰਤ ਅਨੁਸਾਰ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ਼ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਡਾਕੂਮੈਂਟ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੈੱਬਪੇਜ਼ ਵਿੱਚ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਅਸਾਨੀ ਨਾਲ ਐਡਿਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ, ਟੈਕਸਟ ਜਾਂ ਡਾਕੂਮੈਂਟ ਨੂੰ ਵੰਡਣ ਦੀ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜੋ ਕਿ <P> ਟੈਗ ਨਾਲ ਸੰਭਵ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਬ੍ਰਾਊਜ਼ਰ ਦੁਆਰਾ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ਼ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਖਾਲੀ ਲਾਈਨ ਇਨਸਰਟ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

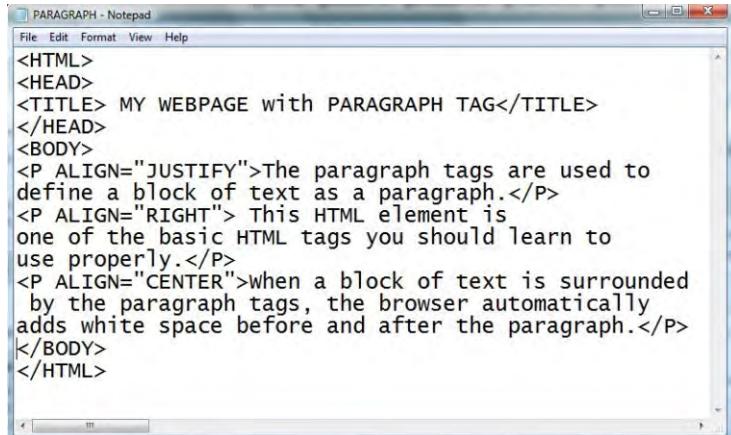
ਉਦਾਹਰਨ <BODY> Computer is an electronic Machine. It is a data processing machine. <P> and has memory </P> <BODY>

<P> ਅਤੇ </P> ਸ਼ੁਰੂ ਅਤੇ ਖਤਮ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਕੰਨਟੋਨਰ ਟੈਗ ਹਨ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ਼ ਟੈਗ ਦੇ ਐਟਰੀਬਿਊਟ ਦੀ ਹੇਠ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ:-

ਟੈਗ <P> ਦੇ ਬਾਅਦ ਟੈਕਸਟ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਵੀਂ ਲਾਈਨ ਤੇ ਜਾਏਗਾ।

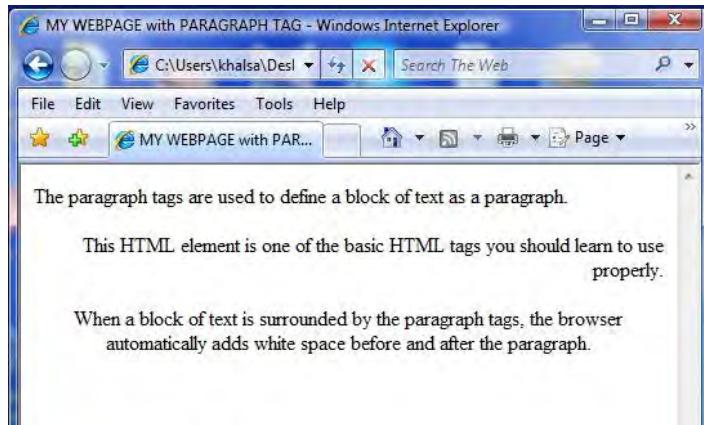
```
<P ALIGN="LEFT">
<P ALIGN="JUSTIFY">
<P ALIGN="CENTER">
```

ਇਸ ਟੈਗ ਨੂੰ ਉਦਾਹਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਤਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਚਿੱਤਰ 2.22 ਅਤੇ 2.23 ਵਿੱਚ HTML ਕੋਡ ਅਤੇ ਆਉਟਪੁੱਟ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।


```
<HTML>
<HEAD>
<TITLE> MY WEBPAGE with PARAGRAPH TAG</TITLE>
</HEAD>
<BODY>
<P ALIGN="JUSTIFY">The paragraph tags are used to
define a block of text as a paragraph.</P>
<P ALIGN="RIGHT"> This HTML element is
one of the basic HTML tags you should learn to
use properly.</P>
<P ALIGN="CENTER">When a block of text is surrounded
by the paragraph tags, the browser automatically
adds white space before and after the paragraph.</P>
</BODY>
</HTML>
```

ਚਿੱਤਰ 2. 22

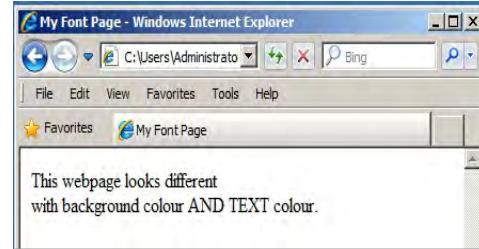
ਚਿੱਤਰ 2. 23

2.9.4 ਐਪਟੀ ਟੈਗ:

2.9.4.1 BREAK TAG
: ਬ੍ਰੇਕ
 ਟੈਗ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਲਾਈਨ ਤੋਂ ਟੈਕਸਟ ਨੂੰ ਅਰੰਭ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ ਟੈਗ ਵਾਂਗ ਇਹ ਟੈਗ ਇੱਕ ਖਾਲੀ ਲਾਈਨ ਸਪੇਸ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦੀ।
 ਟੈਗ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਟੈਕਸਟ ਨਵੀਂ ਲਾਈਨ ਤੇ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਟੈਗ
 ਲਾਈਨ ਬਰੇਕ ਲਈ ਇੱਕ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੈ।
 ਟੈਗ ਇੱਕ ਸਿੰਗਲ ਲਾਈਨ ਬ੍ਰੇਕ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ।
 ਟੈਗ ਇੱਕ ਖਾਲੀ ਟੈਗ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਕਲੋਜਿੰਗ (ਅੰਤ) ਟੈਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਉਦਾਹਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਚਿੱਤਰ 2.24 ਅਤੇ 2.25 ਵਿੱਚ HTML ਕੋਡ ਅਤੇ ਆਊਟਪੁੱਟ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

```
<html>
<head>
<title>My Font Page</title>
</head>
<body>
This webpage looks different<BR> with background colour
AND TEXT colour.
</font>
</body>
</html>
```

ਚਿੱਤਰ 2. 24

ਚਿੱਤਰ 2. 25

ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ ਟੈਗ ਅਤੇ ਬਰੇਕ ਟੈਗ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰ :

Paragraph <P> Tag	Break Tag
ਟੈਗ ਇੱਕ ਕੰਟੋਨਰ ਐਲੀਮੈਂਟ (ਤੱਤ) ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੈਬਪੇਜ ਵਿੱਚ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਟੈਕਸਟ ਦਾ ਬਲਾਕ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵੈਬ ਬ੍ਰਾਊਜ਼ਰ ਦੇ ਪੈਰਿਸ਼ਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਲਾਈਨ ਛੱਡ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਟੈਗ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਐਟਰੀਬਿਊਟ ALIGN ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਤਿੰਨ ਮੁੱਲ - left, right and center (ਖੱਬੇ, ਸੱਜੇ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ) ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ, <P> ਟੈਗ ਇੱਕ ਪੈਰਾ ਨੂੰ ਸੰਕੇਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ </p> ਨਾਲ ਖਤਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਕੰਟੋਨਰ ਟੈਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।	ਟੈਗ ਇੱਕ ਐਪਟੀ ਐਲੀਮੈਂਟ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਲਾਈਨ ਨੂੰ ਤੇੜਨ ਅਤੇ ਅਗਲੀ ਲਾਈਨ ਤੋਂ ਜਾਰੀ ਟੈਕਸਟ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਦੇ ਸਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸਪੇਸ ਦਿੱਤੇ ਬਗੈਰ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਐਟਰੀਬਿਊਟ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇੱਕ ਲਾਈਨ ਬ੍ਰੇਕ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਐਪਟੀ ਟੈਗ ਹੈ।
ਇਸ ਟੈਗ ਨੂੰ ਤੁਹਾਡੇ ਟੈਕਸਟ ਨਾਲ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ ਪ੍ਰਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।	ਇਹ ਟੈਗ ਇੱਕ ਸਾਧਾਰਨ ਲਾਈਨ ਬ੍ਰੇਕ ਹੈ, ਇਹ ਕੇਵਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਪੇਸਿੰਗ ਜਾਂ ਫਾਰਮੈਟਿੰਗ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਅਗਲੀ ਲਾਈਨ ਤੇ ਸੰਪ ਕਰਦਾ ਹੈ।
ਉਦਾਹਰਨ :- <p>hello world</p>	ਉਦਾਹਰਨ :- Hello world!

2.9.4.2 ਐੱਚ. ਅਤ ਟੈਗ (HR Tag) :

<HR> ਟੈਗ ਨੂੰ ਵੈੱਬ ਪੇਜ਼ ਤੇ ਲੇਟਵੀਆਂ ਰੇਖਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਐਟਰੀਬਿਊਟ ਹਨ:

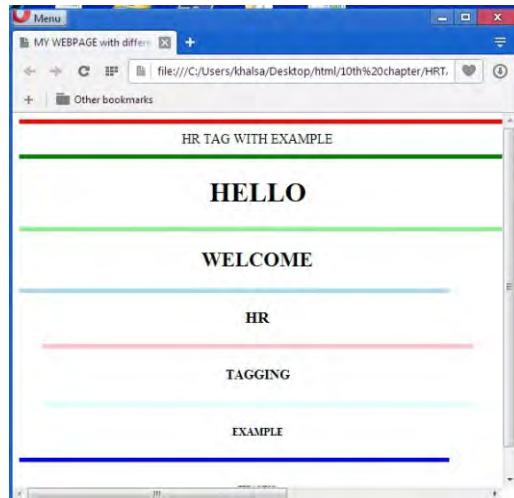
- Size: (ਆਕਾਰ) : ਇਹ ਲਾਈਨ ਦੀ ਮੋਟਾਈ ਨੂੰ ਸੈਟ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
- Width : (ਚੋੜਾਈ) : ਇਹ ਲਾਈਨ ਦੀ ਲੰਬਾਈ ਨੂੰ ਸੈਟ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
- Align : ਇਹ ਲਾਈਨ ਦੀ Alignment ਨੂੰ ਸੈਟ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
- Color : ਇਹ ਲਾਈਨ ਦੇ ਰੰਗ ਨੂੰ ਸੈਟ ਕਰਨ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਚਿੱਤਰ 2.26 ਅਤੇ 2.27 ਵਿੱਚ ਸਮਝਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

```

<HTML>
<HEAD>
<TITLE> MY WEBPAGE with different HEADINGS</TITLE>
</HEAD>
<BODY ALIGN=CENTER>
<HR SIZE=5 ALIGN= CENTER WIDTH=1000 COLOR=RED>
HR TAG WITH EXAMPLE
<HR SIZE=5 ALIGN= CENTER WIDTH=700 COLOR=GREEN>
<H1>HELLO</H1>
<HR SIZE=5 ALIGN=RIGHT WIDTH=700 COLOR=LIGHTGREEN>
<H2>WELCOME</H2>
<HR SIZE=5 ALIGN=LEFT WIDTH=500 COLOR=LIGHTBLUE>
<H3>HR </H3>
<HR SIZE=5 ALIGN= CENTER WIDTH=500 COLOR=PINK>
<H4>TAGGING</H4>
<HR SIZE=5 ALIGN= CENTER WIDTH=500 COLOR=LIGHTCYAN>
<H5>EXAMPLE</H5>
<HR SIZE=5 ALIGN=LEFT WIDTH=500 COLOR=LIGHTRED>
<H6>THANKS!</H6>
</BODY>
</HTML>

```

ਚਿੱਤਰ 2. 26

ਚਿੱਤਰ 2. 27

2.10 ਲਿਸਟਾਂ (Lists) :

ਵੈਬ ਤੋਂ ਸੂਚਨਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਯੂਜ਼ਰ ਵੈਬਸਾਈਟ ਤੋਂ ਕੇਵਲ ਲੋੜਿੰਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਪੜਨਾ ਪਸੰਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ Lists (ਸੂਚੀਆਂ) ਕੁਝ ਲਾਈਨਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਪੰਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਭੂਮਿਕਾ ਅਦਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਦੋ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਫਰਕ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ, ਫਿਰ ਸੂਚੀਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਬਿਹਤਰ ਹੋਵੇਗਾ।

HTML ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਦਿੱਤੀਆਂ ਤਿੰਨ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀਆਂ Lists (ਸੂਚੀਆਂ) ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ :-

1. Ordered or Numbered List
2. Unordered or Bulleted List
3. Definition List

2.10.1 Ordered or Numbered List (ਆਰਡਰਡ ਸੂਚੀ) :-

ਇਸ ਨੂੰ Ordered or Numbered List ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਂ ਲੜੀਵਾਰ (ਕ੍ਰਮਬੱਧ) ਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੂਚੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤਿਆਂਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਨੰਬਰ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਆਰਡਰਡ ਸੂਚੀ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਬੁਨਿਆਦੀ ਟੈਗ ਟੈਗ ਅਤੇ ਸੂਚੀ ਦੇ ਅੰਤ ਲਈ ਹੈ। ਹਰੇਕ ਆਈਟਮ ਨੂੰ (ਲਿਸਟ ਆਈਟਮ) ਟੈਗ ਨਾਲ ਮਾਰਕ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸੂਚੀ 1 ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਉਪਭੋਗਤਾ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਨੰਬਰ ਨੂੰ ਬਦਲ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਵਰਤੇ ਗਏ ਐਟਰੀਬਿਊਟਸ :- ਇੱਕ ਆਰਡਰ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ Type ਐਟਰੀਬਿਊਟਸ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਦਾ ਮੁੱਲ ਹਨ ਜੋ 1(Arabic),A(upper case letter),a(Lower case letters),I(Upper case Romans),i(Lower case Romans) ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਉਦਾਹਰਨ <OL type="I">

ਦੂਜੀ ਐਟਰੀਬਿਊਟਸ START ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਯੂਜ਼ਰ ਆਰਡਰ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਮੁੱਲ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤਿਆਂਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਉਦਾਹਰਨ <OL Start="5" Type="i" >

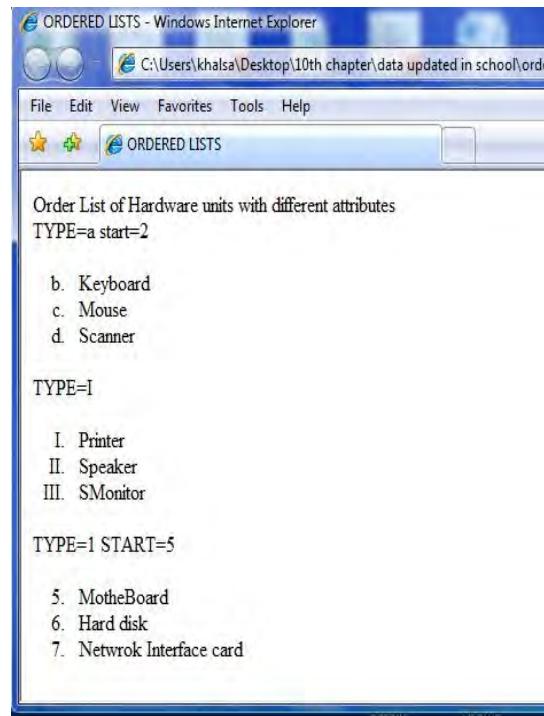
Ordered List ਦੀ ਉਦਾਹਰਨ ਹੇਠ ਦਿੱਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਚਿੱਤਰ 2.28 ਅਤੇ 2.29 ਵਿੱਚ HTML ਕੋਡ ਅਤੇ ਆਉਟਪੁਟ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

```

<html>
<head>
<title>ORDERED LISTS</title>
</head>
<body>
Order List of Hardware units with
different attributes
<BR>TYPE=a start=2
<ol start="2" type="a">
<li>Keyboard</li>
<li>Mouse</li>
<li>Scanner</li>
</ol>
TYPE=I
<ol type="I">
<li>Printer</li>
<li>Speaker</li>
<li>SMonitor</li>
</ol>
TYPE=1 START=5
<ol Start="5" type="1">
<li>MotheBoard</li>
<li>Hard disk</li>
<li>Netwrok Interface card</li>
</ol>
</body>
</html>

```

ਚਿੱਤਰ 2. 28

ਚਿੱਤਰ 2. 29

2.10.2 ਅਨਾਈਡਰਡ ਲਿਸਟ (Unordered or Bulleted List) :

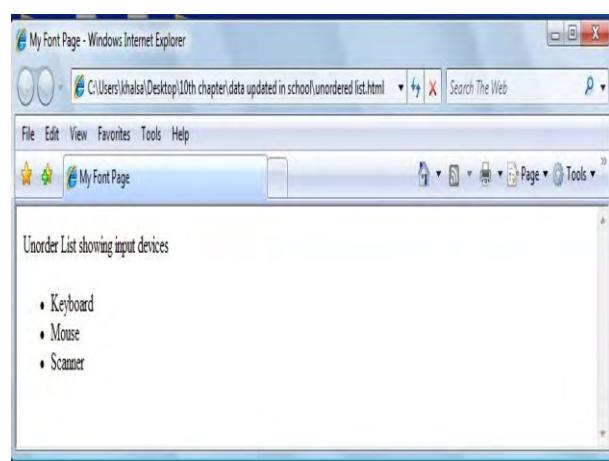
ਉਹ ਸੂਚੀਆਂ ਜਿਹਨਾਂ ਕੋਲ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਕ੍ਰਮ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲੇਟਿੰਡ ਲਿਸਟ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਟੈਗ ਅਤੇ ਐਂਡਿੰਗ ਟੈਗ ਟੈਗ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੈ। ਹਰੇਕ ਆਈਟਮ ਟੈਗ ਨਾਲ ਮਾਰਕਡ ਹੈ ਜੋ ਸੂਚੀ ਆਈਟਮ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਆਈਟਮ ਨੂੰ ਜੋੜ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਇਹ ਉਦਾਹਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਚਿੱਤਰ 2.30 ਅਤੇ 2.31 ਵਿੱਚ HTML ਕੋਡ ਅਤੇ ਆਉਟਪੁੱਟ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

```

<html>
<head>
<title>My Font Page</title>
</head>
<body>
Unorder List showing input devices
<ul>
<li>Keyboard</li>
<li>Mouse</li>
<li>Scanner</li>
</ul>
</body>
</html>

```

ਚਿੱਤਰ 2. 30

ਚਿੱਤਰ 2. 31

ਬੁਲੇਟ ਸੂਚੀ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਡਿਫਾਲਟ ਐਟਰੀਬਿਊਟ ਡਿਸਕ ਵਜੋਂ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਐਟਰੀਬਿਊਟ ਨੂੰ ਟਾਈਪ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਰਤ ਕੇ ਇਹਨਾਂ ਬੁਲੇਟ ਨੂੰ ਬਦਲ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਇਹ ਜ਼ਰੂਰਤ ਅਨੁਸਾਰ ਅਤੇ ਟੈਗ ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਐਟਰੀਬਿਊਟ ਦੀ ਵੈਲਿਊਜ਼ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ।

- Disc(•)
- CIRCLE(○)
- SQUARE(■)

ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਇੱਕ ਉਦਾਹਰਨ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਚਿੱਤਰ 2.32 ਅਤੇ 2.33 ਵਿੱਚ HTML ਕੋਡ ਅਤੇ ਆਉਟਪੁੱਟ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

```
<html>
<head>
<title>UNORDERED LISTS</title>
</head>
<body>
Unorder List of Input Devices with
different attributes
<BR>TYPE=DISC
<ul type="disc">
<li>Keyboard</li>
<li>Mouse</li>
<li>Scanner</li>
</ul>
TYPE=CIRCLE
<ul type="circle">
<li>Keyboard</li>
<li>Mouse</li>
<li>Scanner</li>
</ul>
TYPE=SQUARE
<ul type="square">
<li>Keyboard</li>
<li>Mouse</li>
<li>Scanner</li>
</ul>
</body>
</html>
```

ਚਿੱਤਰ 2.32

ਚਿੱਤਰ 2. 33

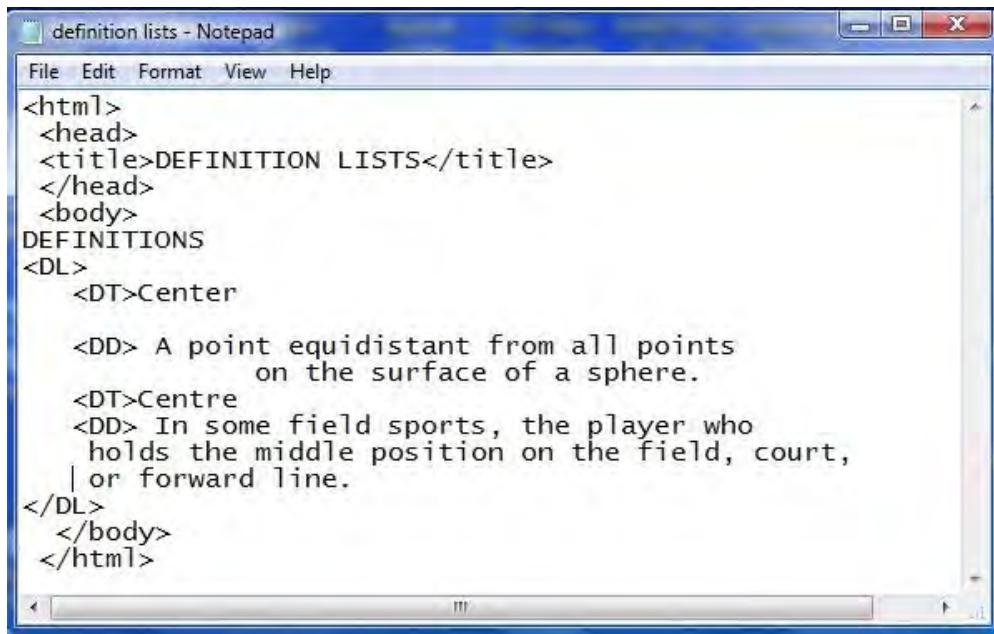
2.10.3 ਆਰਡਰਡ ਲਿਸਟ ਅਤੇ ਅਨਾਰਡਰ ਲਿਸਟ ਦੇ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ :

1. ਇੱਕ ਆਰਡਰਡ ਲਿਸਟ ਵਿੱਚ ਸੂਚੀ ਆਈਟਮ ਦਾ ਕ੍ਰਮ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਆਰਡਰ ਬਦਲਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਪੂਰੀ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।	1. ਇੱਕ ਅਨਾਰਡਰ ਲਿਸਟ ਵਿੱਚ, ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਕ੍ਰਮ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਅਸੀਂ ਦੋ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਵੈਧ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜਾਂ ਸਾਰੀ ਸੂਚੀ ਨੂੰ ਰਿਵਰਸ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਅਤੇ ਫਿਰ ਵੀ ਉਸ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।
2. ਆਰਡਰਡ ਲਿਸਟ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਟੈਗ ਨਾਲ ਖਤਮ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।	2. ਅਨਾਰਡਰ ਲਿਸਟ ਸੂਚੀ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਟੈਗ ਨਾਲ ਖਤਮ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
3. OL ਕੰਟੋਨਰ ਟੈਗਸ ਹੈ।	3. ਕੰਟੋਨਰ ਟੈਗਸ ਹੈ।
4. OL ਕੋਲ ਇੱਕ (ਲਿਸਟ ਆਈਟਮ) ਟੈਗ ਹੈ ਜੋ ਲਿਸਟ ਵਿੱਚ ਲਿਸਟ ਆਈਟਮ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।	4. ਕੋਲ ਇੱਕ (ਲਿਸਟ ਆਈਟਮ) ਟੈਗ ਹੈ ਜੋ ਲਿਸਟ ਵਿੱਚ ਲਿਸਟ ਆਈਟਮ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।
5. ਇੱਕ ਆਰਡਰਡ ਲਿਸਟ ਵਿੱਚ ਵਰਤੀ ਗਈ ਐਟਰੀਬਿਊਟ TYPE ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਮੁੱਲ ਹੈ 1(Arabic), A(upper case letter), a(lower case letters), I(Uppercase Romans), i(Lowercase Romans). ਉਦਾਹਰਨ <OL type="I">	5. ਇੱਕ ਅਨਾਰਡਰਡ ਲਿਸਟ ਵਿੱਚ ਵਰਤੀ ਗਈ ਐਟਰੀਬਿਊਟ TYPE ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਮੁੱਲ ਹੈ "Disc(•)", "CIRCLE(○)", and "SQUARE(■)"। ਉਦਾਹਰਨ <UL type="disc">
6. ਬਾਈ ਡਿਫਾਲਟ Type ATTRIBUTE ਦਾ ਮੁੱਲ 1 ਹੈ।	6. ਬਾਈ ਡਿਫਾਲਟ Type ATTRIBUTE ਦਾ ਮੁੱਲ "Disc(•)", ਹੈ।

2.10.4 ਡੈਫੀਨੇਸ਼ਨ ਲਿਸਟ (Definition List):-

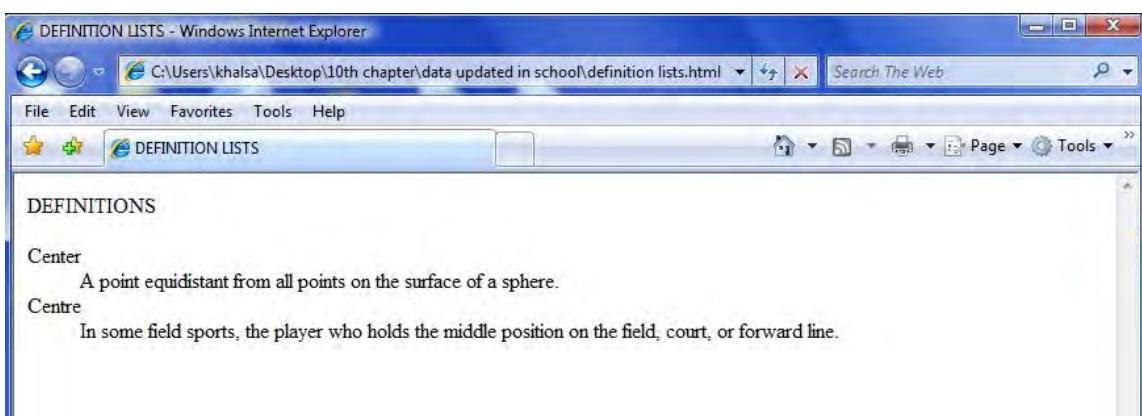
DEFINITION LIST ਵਿੱਚ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ <DL> ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਕੇ </DL> ਨਾਲ ਸਮਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਦੋ ਮੁੱਖ ਟੈਗਸ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

Definition term <DT> ਅਤੇ Definition description <DD> ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਦਿੱਤੇ ਉਦਾਹਰਨ ਵਿੱਚ ਸਮਝਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਚਿੱਤਰ 2.34 ਅਤੇ 2.35 ਵਿੱਚ HTML ਕੋਡ ਅਤੇ ਆਊਟਪੁੱਟ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।


```
<html>
<head>
<title>DEFINITION LISTS</title>
</head>
<body>
DEFINITIONS
<DL>
<DT>Center
<DD> A point equidistant from all points
      on the surface of a sphere.
<DT>Centre
<DD> In some field sports, the player who
      holds the middle position on the field, court,
      or forward line.
</DL>
</body>
</html>
```

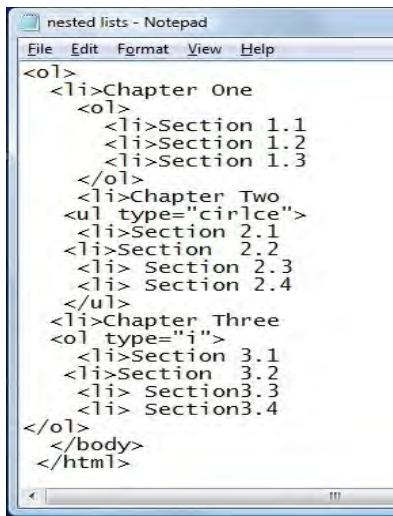
ਚਿੱਤਰ 2. 34

ਚਿੱਤਰ 2. 35

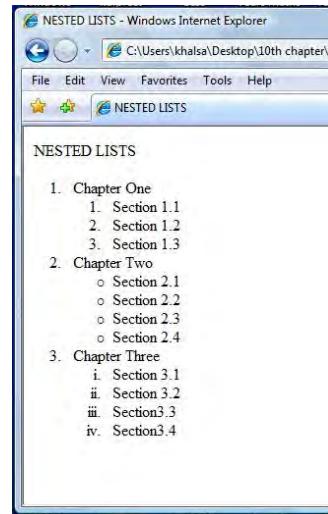
2.10.5 ਨੈਸਟਿਡ ਲਿਸਟ (Nested Lists):-

ਜਦੋਂ ਸੂਚੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਇਨਸਰਟ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ (ਨੈਸਟਿਡ ਲਿਸਟ) ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਹੇਠ ਦਿੱਤੀ ਉਦਾਹਰਨ ਨਾਲ ਨੈਸਟਿਡ ਲਿਸਟ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਚਿੱਤਰ 2.31 ਅਤੇ 2.32 ਵਿੱਚ HTML ਕੋਡ ਅਤੇ ਆਊਟਪੁੱਟ ਨਾਲ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।


```
<ol>
<li>Chapter One
<ol>
<li>Section 1.1
<li>Section 1.2
<li>Section 1.3
</ol>
<li>Chapter Two
<ul type="circle">
<li>Section 2.1
<li>Section 2.2
<li>Section 2.3
<li>Section 2.4
</ul>
<li>Chapter Three
<ol type="i">
<li>Section 3.1
<li>Section 3.2
<li>Section 3.3
<li>Section 3.4
</ol>
</body>
</html>
```

ਚਿੱਤਰ 2. 36

ਚਿੱਤਰ 2. 37

2.11 ਇਮੇਜ਼ (IMAGES):-

ਹੁਣ ਅਸੀਂ HTML ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਧੀਆ, ਟੈਕਸਟ ਆਧਾਰਿਤ ਹੋਮ ਪੇਜ਼ ਲਿਖਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਇਹ ਵੈਬ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਤਸਵੀਰ, ਟੈਕਨੀਕਲ ਤੌਰ ਤੇ ਈਮੇਜ਼, ਗਰਾਫਿਕਸ ਜਾਂ ਕਈ ਵਾਰ ਆਈਕਨ ਮੁੱਹਟੀਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਹੇਠਲੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਸਿੱਖਾਂਗੇ ਕਿ ਇੱਕ ਚਿੱਤਰ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਐਟਰੀਬਿਊਟ ਵੈਬ ਪੇਜ਼ ਤੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਗਾਉਣੇ ਹਨ। ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਕਈ ਗਰਾਫਿਕਸ ਫਾਰਮੈਟ .jpeg,.jpg,.gif,.png ਆਦਿ ਹਨ।

ਇੱਕ ਵੈਬਪੇਜ਼ ਤੇ ਇੱਕ ਚਿੱਤਰ ਨੂੰ ਲਗਾਉਣ ਲਈ, ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਟੈਗ " ਹੈ। ਇੱਥੇ SRC ਚਿੱਤਰ ਦਾ ਸਰੋਤ ਪ੍ਰਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫਾਈਲ ਨੂੰ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਚਿੱਤਰ ਦੇ ਐਕਸਟੈਨਸ਼ਨ ਦੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਨੋਟ :- ਈਮੇਜ਼ ਫਾਈਲ ਦਾ ਸਬਾਨ ਸਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਭਾਸ਼ਿਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਭਾਵ ਫਾਈਲ ਉਸੇ ਫੋਲਡਰ ਵਿੱਚ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵੈਬ ਪੇਜ ਨੂੰ ਸਟੋਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਯੂਜ਼ਰ ਨੂੰ ਫਾਈਲ ਦਾ ਪੂਰਾ ਪਾਥ (ਮਾਰਗ) ਪ੍ਰਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਉਦਾਹਰਨ: ਜੇ ਫਾਈਲ ਉਸੇ ਫੋਲਡਰ ਵਿੱਚ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਜਾਂ

img ਟੈਬ ਦੇ ਐਟਰੀਬਿਊਟ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ।

1. ALT ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ (Alternate Text) ਇਹ ਬ੍ਰਾਊਜ਼ਰ ਨੂੰ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਇਹ ਚਿੱਤਰ ਨਹੀਂ ਲੱਭ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਟੈਕਸਟ ਨੂੰ ਡਿਸਪਲੇਅ ਕਰੇ। ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਡਿਸਟੇਬਲ ਯੂਜ਼ਰ ਇੱਕ ਸਕੀਨ ਗੈਡਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਵੈਬਪੇਜ਼ ਤੇ ਜਾਏਗਾ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਚਿੱਤਰ ਉੱਤੇ ਮਾਊਸ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਅਲਟਰਨੇਟ ਟੈਕਸਟ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਉਦਾਹਰਨ ਹੈ:

 ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ

ਉਦਾਹਰਨ ਵਜੋਂ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਚਿੱਤਰ 2.38 ਅਤੇ 2.39 ਵਿੱਚ HTML ਕੋਡ ਅਤੇ ਆਉਟਪੁੱਟ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ:-


```
<html>
<head>
<title>IMAGES TAGS</title>
</head>
<body>

</body>
</html>
```

ਚਿੱਤਰ 2. 38

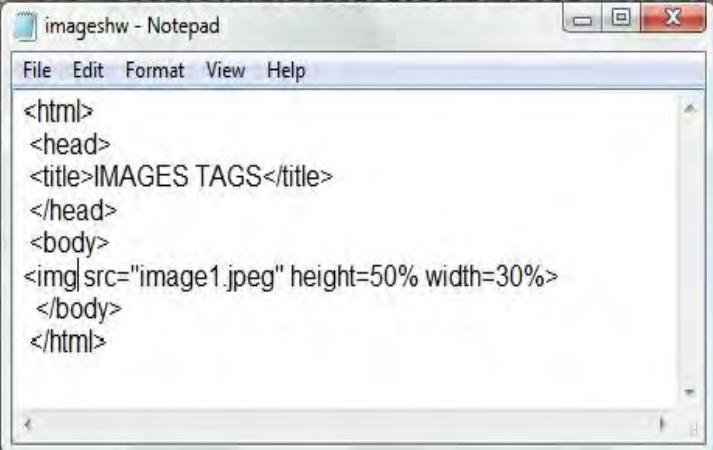

ਚਿੱਤਰ 2. 39

2. **WIDTH** (ਵਿੱਢਬ) ਇਹ ਚਿੱਤਰ ਦੀ ਚੌੜਾਈ ਨੂੰ ਪਿਕਸਲ ਤੇ ਵੈਬ ਬ੍ਰਾਊਜ਼ਰ ਵਿੱਡੇ ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਅਨੁਸਾਰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ 1 ਪਿਕਸਲ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੰਖਿਆ ਦਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਵੈਬ ਬ੍ਰਾਊਜ਼ਰ ਦੀ ਚੌੜਾਈ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੋਵੇਗਾ।
3. **HEIGHT** (ਉਚਾਈ) ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਚਿੱਤਰ ਦੀ ਉਚਾਈ ਪਿਕਸਲ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਵੈਬ ਬ੍ਰਾਊਜ਼ਰ ਵਿੱਡੇਜ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤਤਾ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਉਚਾਈ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੈਬ ਬ੍ਰਾਊਜ਼ਰ ਦੀ ਉਚਾਈ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੋਵੇਗੀ।

ਉਦਾਹਰਨ

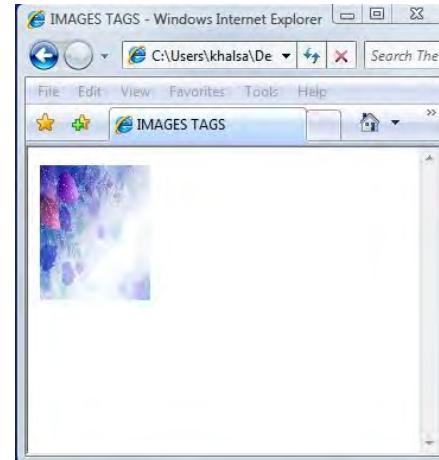
ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ HTML ਕੋਡ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਆਉਟਪੁੱਟ ਨਾਲ ਚਿੱਤਰ 2.40 ਅਤੇ 2.41 ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।


```
<html>
<head>
<title>IMAGES TAGS</title>
</head>
<body>

</body>
</html>
```

ਚਿੱਤਰ 2. 40

ਚਿੱਤਰ 2. 41

4. Align (ਅਲਾਈਨ) ਐਟਰੀਬਿਊਟ ਵਿੱਡੋ ਬਰਾਉਜ਼ਰ ਵਿੱਚ image ਨੂੰ ਵੈਬ ਪੇਜ਼ ਦੇ ਬਾਕੀ ਕੰਨਟੈਂਟ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਅਲਾਈਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ left, right, Top and bottom ਮੁੱਲ ਹਨ।

ਇਸ ਲਈ ਉਦਾਹਰਨ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ :

```

```

Note:

ਇੱਕ ਚਿੱਤਰ ਦੇ ਉਪਰ ਅਤੇ ਹੇਠਾਂ ਸਪੇਸ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਲਈ, **VSPACE** ਅਤੇ **HSPACE** ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੋ।

ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਉਦਾਹਰਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਿਖਿਅਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਚਿੱਤਰ 2.42 ਅਤੇ 2.43 ਵਿੱਚ HTML ਕੋਡ ਅਤੇ ਆਊਟਪੁੱਟ ਨਾਲ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ : -

```
imagesalign - Notepad
File Edit Format View Help
<html>
<head>
<title>IMAGES TAGS</title>
</head>
<body>

Adding images to your website or social networking profile is a great way to spruce up your page.
The HTML code for adding images is straightforward, and often one of the first lessons for an HTML novice.
</body>
</html>
```

ਚਿੱਤਰ 2. 42

ਚਿੱਤਰ 2. 43

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਲਾਈਨ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਮੁੱਲਾਂ ਨੂੰ ਬਦਲ ਕੇ ਹੋਰ ਅਲਾਈਨਮੈਂਟ ਸੈਟ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

2.12 ਟੇਬਲਜ਼ (Tables):

2.12.1 HTML ਵਿੱਚ ਟੇਬਲ ਬਣਾਉਣਾ: -

ਪਿਛਲੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਟੈਕਸਟ ਅਤੇ ਪੈਰਿਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਸੀਂ ਕਾਲਮ ਅਤੇ ਕਤਾਰਾਂ ਜਾਂ ਟੇਬੁਲਰ ਫਾਰਮ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। Table, ਸਾਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਕਤਾਰਾਂ ਅਤੇ ਕਾਲਮਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। HTML table ਨੂੰ ਵੈਬ ਲੇਖਕਾਂ ਨੂੰ ਟੈਕਸਟ, ਇਮੇਜ਼, ਲਿੰਕਾਂ, ਦੂਜੀਆਂ ਟੇਬਲਜ਼ ਆਦਿ ਵਰਗੇ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਸੈਲਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਵਸਥਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੈਬਪੇਜ਼ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਕ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ <table> ਟੈਗ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ </table> ਦੇ ਨਾਲ ਸਮਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਟੇਬਲ ਵਿੱਚ ਕਈ ਐਟਰੀਬੀਊਟਸ ਹਨ ਜੋ ਅਸੀਂ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਵੇਖਾਂਗੇ। ਟੇਬਲ ਟੈਗ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਹੋਰ ਟੈਗ ਹਨ ਜੋ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ : -

1. ਟੇਬਲ ਹੈਡਿੰਗ <TH> ਇਹ ਇੱਕ ਦਿੱਤੇ ਟੇਬਲ ਦੇ ਟੇਬਲ ਹੈਡਿੰਗ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ <TH> ਟੈਗ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ </TH> ਟੈਗ ਨਾਲ ਖਤਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ <Table row <TR> ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।
2. Table row <TR> ਇਹ ਇੱਕ ਟੇਬਲ ਵਿੱਚ (ਕਤਾਰ) row ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਰੋਅ ਵਿੱਚ ਟੇਬਲ ਹੈਡਿੰਗ (TH) ਤੇ ਟੇਬਲ ਡਾਟਾ (TD) ਪ੍ਰਭਾਸ਼ਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਟੇਬਲ ਰੋਅ <TR> ਨਾਲ ਟੈਗ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਅਤੇ </TR> ਨਾਲ ਖਤਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

3. ਟੇਬਲ ਡਾਟਾ <TD>, ਟੇਬਲ ਵਿੱਚ ਸਟੋਰ ਕੀਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਇਹ <TD> ਡਾਟਾ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ </TD> ਨਾਲ ਖਤਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
 ਆਉਂ ਅਸੀਂ ਚਿੱਤਰ 2.44 ਅਤੇ 2.45 ਵਿਚਲੇ ਇਹਨਾਂ ਸਾਰੇ ਟੈਗਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸਤਾਰ ਨਾਲ ਸਮਝੀਏ।


```
<html>
<head>
<title>TABLES EXAMPLES</title>
</head>
<body>
<table>
<tr>
<th>Input Devices</th>
<th>Output Devices</th>
<th>Storage Devices</th>
</tr>
<tr>
<td>Keyboard</td>
<td>Monitor</td>
<td>Hard Disk devices</td>
</tr>
<tr>
<td>Mouse</td>
<td>Printer</td>
<td>Compact Disk </td>
</tr>
</table>
</body>
</html>
```

ਚਿੱਤਰ 2. 44

ਚਿੱਤਰ 2. 45

2.12.2 Table ਟੈਗ ਦੇ Attributes (ਗਣ) :-

Border:- (ਬਾਰਡਰ) : Border ਐਟਰੀਬਿਊਟ ਟੇਬਲ ਦੇ ਬਾਰਡਰ ਦੀ ਚੌੜਾਈ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਥੋਂ ਮੁੱਲ ਨਾਲ ਕੋਈ ਬਾਰਡਰ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਅਤੇ ਡਿਫਾਲਟ ਮੁੱਲ 0 ਹੈ।

ਉਦਾਹਰਨ <Table Border="1">

ALIGN:- (ਅਲਾਈਨ) : Align ਐਟਰੀਬਿਊਟ ਵਿੱਡੋ ਬ੍ਰਾਊਜ਼ਰ ਵਿੱਚ Table ਦੇ ਅਲਾਈਨਮੈਂਟ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਮੁੱਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ left, right and center।
 ਇਸ ਲਈ ਉਦਾਹਰਨ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:

<Table align="Right" Border="1">

BORDERCOLOR: - ਇਹ ਬਾਰਡਰ ਦਾ ਰੰਗ ਦੱਸਦੀ ਹੈ।
 ਇਸ ਲਈ ਉਦਾਹਰਨ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:

<Table BORDER=2 BORDERCOLOR="RED">

WIDTH:- ਵਿੱਡਥ Table ਦੀ ਚੌੜਾਈ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪਿਕਸਲ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਵੈਬ ਬ੍ਰਾਊਜ਼ਰ ਵਿੱਡੋਜ਼ ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
 ਇਸ ਲਈ ਉਦਾਹਰਨ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:

<Table WIDTH="35 %">

It defines the 35% space of the browser.

<Table WIDTH=500>

ਇਹ ਬ੍ਰਾਊਜ਼ਰ ਦੇ 500 ਪਿਕਸਲ ਸਪੇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਆਉਂ ਉੱਪਰਲੇ ਸਾਰੇ ਟੈਗਾਂ ਨੂੰ ਚਿੱਤਰ 2.46 ਅਤੇ 2.47 ਵਿੱਚ ਦਿਖਾਏ ਗਏ ਇੱਕ ਉਦਾਹਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਸਮਝੀਏ।

```

<html>
<head>
<title>TABLES EXAMPLES</title>
</head>
<body>
<table border="2" bordercolor=red bgcolor="green"
align="right" width =50%>
<tr>
<th>Input Devices</th>
<th>Output Devices</th>
<th>Storage Devices</th>
</tr>
<tr>
<td>Keyboard</td>
<td>Monitor</td>
<td>Hard Disk devices</td>
</tr>
<tr>
<td>Mouse</td>
<td>Printer</td>
<td>Compact Disk </td>
</tr>

```

ਚਿੱਤਰ 2. 46

Input Devices	Output Devices	Storage Devices
Keyboard	Monitor	Hard Disk devices
Mouse	Printer	Compact Disk

ਚਿੱਤਰ 2. 47

2.12.3 CELSPACING ਟੇਬਲ ਵਿੱਚ ਡਾਟਾ ਸੈਲਸ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਪਿਕਸਲ ਦੀ ਚੌੜਾਈ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ(ਟੇਬਲ ਗਰੰਡ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਲਾਈਨਾਂ ਦੀ ਮੋਟਾਈ) ਡਿਫਾਲਟ ਮੁੱਲ ਜ਼ੀਰੇ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਬਾਰਡਰ 0 ਤੇ ਸੈਟ ਹੈ, ਤਾਂ CELSPACING ਲਾਈਨ ਨਹੀਂ ਦਿਖਣੀਆਂ। ਇਸ ਲਈ ਉਦਾਹਰਨ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ :

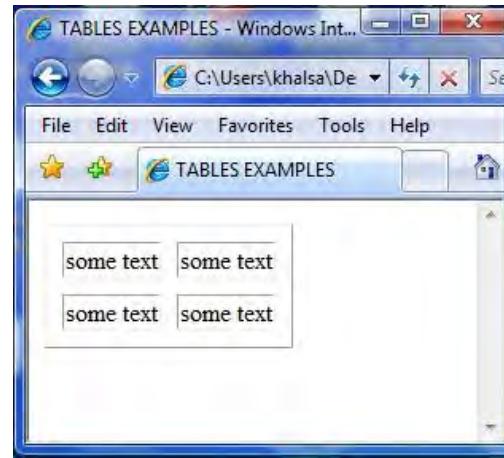
<Table Border="2" cellspacing=12> ਉਦਾਹਰਨ ਵਜੋਂ ਚਿੱਤਰ 2. 48 ਅਤੇ 2.49 ਵਿੱਚ ਕੋਡ ਅਤੇ ਆਉਟਪੁੱਟ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

```

<html>
<head>
<title>TABLES EXAMPLES</title>
</head>
<body>
<table border="1" cellspacing=10>
<tr>
<td>some text</td>
<td>some text</td>
</tr><tr>
<td>some text</td>
<td>some text</td>
</tr>
</table>
</body>
</html>

```

ਚਿੱਤਰ 2. 48

ਚਿੱਤਰ 2. 49

2.12.4 CELLPADDING: ਸੈਲ ਕੰਟੈਂਟ ਅਤੇ ਸੈਲ ਦੀ ਬਾਰਡਰ ਵਿਚਕਾਰ ਪਿਕਸਲ ਸਪੇਸ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਮੁੱਲ ਦੀ ਡਿਫਾਲਟ ਵੈਲਿਯੂ ਵੀ ਜ਼ਿੰਦੇ ਹੈ। ਇਹ ਐਟਰੀਬਿਊਟ ਅਕਸਰ ਨਹੀਂ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ, ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਬਾਰਡਰ ਲਾਗੂ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹੋ ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਕਿ Contents (ਸਮੱਗਰੀ) border ਤੋਂ "ਦੂਰ" ਵਿਖਾਈ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਬਾਰਡਰ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ CELLPADDING ਵਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ।

ਇਸ ਲਈ ਉਦਾਹਰਨ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ :

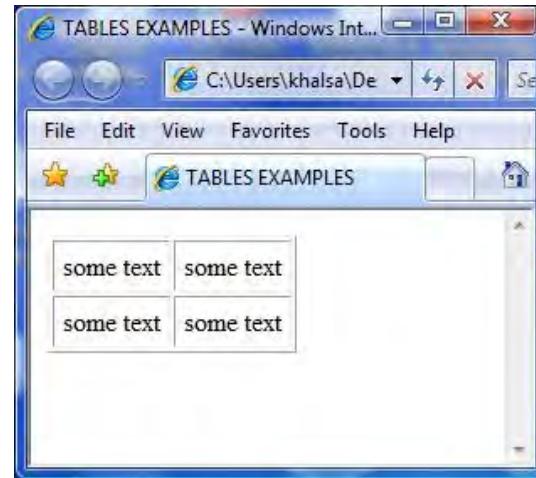
<Table Border="3" cellpadding=10> ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ HTML ਕੋਡ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਆਊਟਪੁੱਟ ਨਾਲ ਚਿੱਤਰ 2.50 ਅਤੇ 2.51 ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

```

<html>
<head>
<title>TABLES EXAMPLES</title>
</head>
<body>
<table border="3" cellpadding=5>
<tr>
<td>some text</td>
<td>some text</td>
</tr><tr>
<td>some text</td>
<td>some text</td>
</tr>
</table>
</body>
</html>

```

ਚਿੱਤਰ 2. 50

ਚਿੱਤਰ 2. 51

2.12.5 COLSPAN ਅਤੇ ROWSPAN : ਟੇਬਲ ਦੇ ਸੈਲਜ਼ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਾਲਮ ਜਾਂ ਰੋਅਜ਼ ਵਿੱਚ ਫੈਲ ਸਕਦੇ ਹਨ। COLSPAN ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਾਲਮ ਦੇ ਮੇਲ ਨੂੰ ਜੋੜਦੇ ਹਨ ਜਦਕਿ ROWSPAN ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿੰਨੀਆਂ ਕਤਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕੱਠਾ ਕਰਨਾ ਹੈ।

ਇਸ ਲਈ ਉਦਾਹਰਨ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:

```
<Table Border="1" colspan=2>
<Table Border="1" rowspan=2>
```

ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਉਦਾਹਰਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਿਖਿਆਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਚਿੱਤਰ 2.41 ਅਤੇ 2.42 ਵਿੱਚ HTML ਕੋਡ ਅਤੇ ਆਉਟਪੁੱਟ ਨਾਲ ਦੱਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ:-

```
<html>
<head>
<title>TABLES EXAMPLES</title>
</head>
<body>
<table border=1>

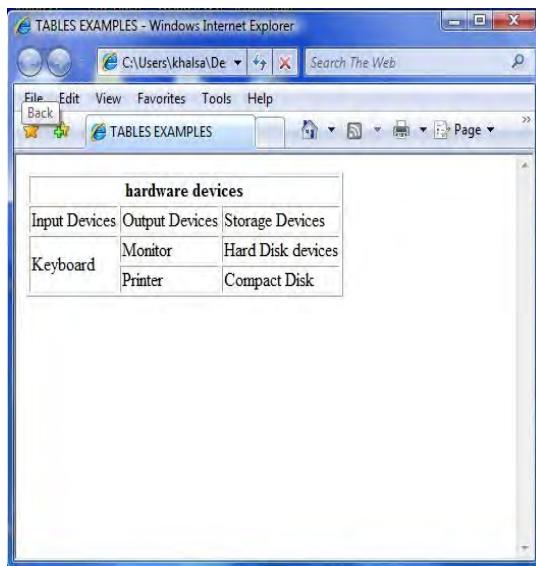
<tr> <th colspan=3 align=center>hardware devices</th>
</tr>

<tr> <td>Input Devices</td>
<td>Output Devices</td>
<td>Storage Devices</td>
</tr>

<tr> <td rowspan=2>Keyboard</td>
<td>Monitor</td>
<td>Hard Disk devices</td>
</tr>

<tr> <td>Printer</td>
<td>Compact Disk </td>
</tr>
</table>
</body>
</html>
```

ਚਿੱਤਰ 2.52

ਚਿੱਤਰ 2.53

2.12.6 ਕੋਲਸਪੈਨ ਅਤੇ ਰੋਅਸਪੈਨ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰ :

COLSPAN	ROWSPA
1. ਕਈ ਵਾਰੀ ਸਾਨੂੰ ਕਈ ਕਾਲਮ ਇੱਕੱਠੇ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਹੈਡਰ ਸੈਲ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਇਹ ਕਈ ਐਂਟਰੀਆਂ ਦੇ ਕਾਲਮਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਦੇ ਟਾਈਟਲ ਦੇਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।	1. ਕਈ ਵਾਰ ਸਾਨੂੰ ਰੋਅਜ਼ ਇੱਕੱਠੀਆਂ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਸੇ ਸਾਈਡ-ਬਾਰ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਕਤਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਐਂਟਰੀਆਂ ਦਾ ਸਮੂਹ ਹੈ।
2. ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਇੱਕ ਟੇਬਲ ਦੇ ਇੱਕ ਸੈਲ ਦੀ ਚੋੜਾਈ ਨੂੰ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸੈਲਾਂ ਜਾਂ ਕਾਲਮਾਂ ਤੱਕ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।	2. ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਇੱਕ ਟੇਬਲਜ਼ ਦੇ ਇੱਕ ਰੋਅਜ਼ ਦੀ ਉਚਾਈ ਨੂੰ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸੈਲ ਜਾਂ ਰੋਅ ਤੱਕ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।
3. COLSPAN ਐਂਟਰੀਬਿਊਟ ਦੀ ਵਰਤੋਂ <th> ਅਤੇ <td> ਟੈਗ ਵਿਚਕਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।।	3. ROWSPAN ਦੇ ਟੇਬਲ-ਸੈਲ ਐਲੀਮੈਂਟ ਦੇ ਐਂਟਰੀਬਿਊਟ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ <th> ਅਤੇ <td> ਟੈਗ।
4. ਇਹ ਐਕਸਲ ਵਰਗੇ ਸਪਰੈਡਸ਼ੀਟ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਵਿੱਚ "ਮਰਜ਼ ਸੈਲ" ਵਰਗੀ ਕਿਰਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।	4. ਇਹ ਐਕਸਲ ਵਰਗੇ ਸਪਰੈਡਸ਼ੀਟ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਵਿੱਚ "ਮਰਜ਼ ਸੈਲ" ਵਰਗੀ ਇੱਕੋ ਜਿਹੀ ਕਿਰਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।
5. Example:- <th colspan="2">	5. Example:- <th rowspan="2">

2.12.7 ਟੇਬਲ ਦੀ ਬੈਕਗਰਾਊਂਡ (Background):-

ਬੈਕਗਰਾਊਂਡ ਐਟਰੀਬਿਊਟ ਦੀ ਵਰਤੋਂ Table ਦੀ ਬੈਕਗਰਾਊਂਡ ਸੈਟ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਉਦਾਹਰਨ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:

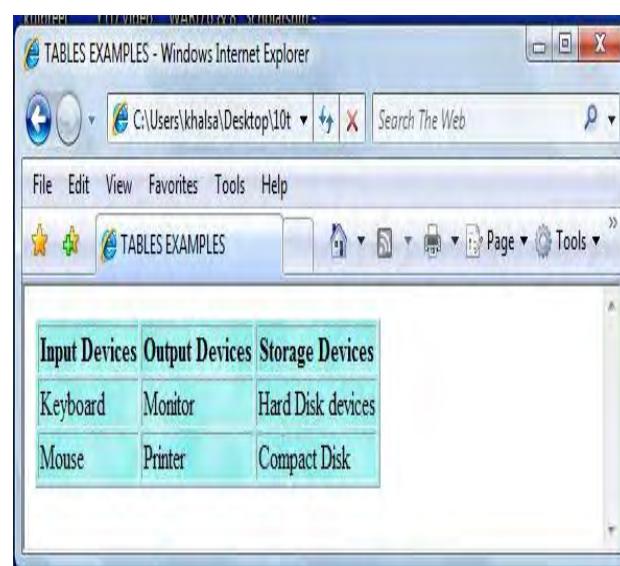
```
<table background="up.jpeg" border=2>
```

ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਉਦਾਹਰਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋਕਿ ਚਿੱਤਰ 2.54 ਅਤੇ 2.55 ਵਿੱਚ HTML ਕੋਡ ਅਤੇ ਆਉਟਪੁੱਟ ਨਾਲ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।


```
<html>
<head>
<title>TABLES EXAMPLES</title>
</head>
<body>
<table background="bgsky.jpeg" border=1>
<tr>
<th>Input Devices</th>
<th>Output Devices</th>
<th>Storage Devices</th>
</tr>
<tr>
<td>Keyboard</td>
<td>Monitor</td>
<td>Hard Disk devices</td>
</tr>
<tr>
<td>Mouse</td>
<td>Printer</td>
<td>Compact Disk </td>
</tr>
</table>
</body>
</html>
```

ਚਿੱਤਰ 2. 54

ਚਿੱਤਰ 2. 55

BGCOLOR (ਬੀਜੀਕਲਰ) : ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਟੇਬਲ ਦੇ (Background) ਨੂੰ ਸੈਟ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਐਟਰੀਬਿਊਟ ਲਈ ਵਰਤੋਂ ਗਏ ਉਦਾਹਰਨਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਨ:-

<table bgcolor="yellow" border=2> ਇਸ ਨੂੰ ਉਦਾਹਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਹੇਠਾਂ ਵਿਖਾਇਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। (ਚਿੱਤਰ 2.56 ਅਤੇ 2.57)


```
<html>
<head>
<title>TABLES EXAMPLES</title>
</head>
<body>
<table bgcolor="yellow" border=2>
<tr>
<th>Input Devices</th>
<th>Output Devices</th>
<th>Storage Devices</th>
</tr>
<tr>
<td>Keyboard</td>
<td>Monitor</td>
<td>Hard Disk devices</td>
</tr>
<tr>
<td>Mouse</td>
<td>Printer</td>
<td>Compact Disk </td>
</tr>
</table>
</body>
</html>
```

ਚਿੱਤਰ 2. 56

ਚਿੱਤਰ 2. 57

ਯਾਦ ਰੱਖਣ ਯੋਗ ਗੱਲਾਂ :-

1. **HTML** ਇੱਕ ਹਾਈਪਰ ਟੈਕਸਟ ਮਾਰਕਅਪ ਲੈਂਗੁਏਜ਼ ਹੈ ਜੋ ਵੈਬ ਪੇਜ਼ ਡਿਜ਼ਾਇਨ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
2. **HTML** ਕੋਡ ਟੈਗ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।
3. ਟੈਗ ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ:- ਕੰਨਟੇਨਰ ਟੈਗ, ਐਪਟੀ ਟੈਗ।
4. ਕੰਨਟੇਨਰ ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ:- **Opening tag** ਅਤੇ **closing tag** ਜਦੋਂ ਕਿ **empty tag** ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ **single tag** ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
5. ਵੈਬ ਬਰਾਉਜ਼ਰ **HTML** ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੀ **output** ਦੇਖਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਗੁਗਲ ਕ੍ਰੋਮ, ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਐਕਸਪੋਰਲਰ, ਫਾਈਰਫੋਰੋਕਸ, ਔਪੇਰਾ।
6. ਹੈਡਿੰਗ ਟੈਗ **<H1>** ਤੋਂ **<H6>** ਟੈਗ ਨਾਲ ਡਿਫਾਇਨ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।
7. ਯੂਜ਼ਰ ਆਪਣੇ ਟੈਕਸਟ ਨੂੰ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਟੈਗ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਫੋਰਮੈਟ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ **B>**, **<U>**, **<I>** ਆਦਿ।
8. **.HTML** ਜਾਂ **.HTM**, **html** ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੀ **extension** ਹੈ।
9. ਹਰ ਟੈਗ ਦੇ ਕੁਝ **attributes** ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਟੈਗ ਦੀਆਂ **Properties** ਨੂੰ ਡਿਫਾਇਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।
10. ਟੈਗ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ:- **ordered**, **unordered** ਅਤੇ **definition lists.**
11. **Nested lists** ਨੂੰ ਲਿਸਟ ਦੇ ਅੰਦਰ ਲਿਸਟ ਪਾਉਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
12. ਯੂਜ਼ਰ, ਲਿਕਿੰਗ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੈਬਪੇਜ਼ **connect** ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।
13. ਪੇਜਾਂ ਦੀ ਲਿਕਿੰਗ ਕਰਨ ਲਈ ਅੰਕਰ **<A>** ਟੈਗ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
14. **Information** ਨੂੰ **tabular form** ਵਿੱਚ ਡਿਫਾਇਨ ਕਰਨ ਲਈ **<table>** ਟੈਗ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
15. ਵੈਬ ਪੇਜਾਂ ਦੀਆਂ **images** ਲਈ **** ਟੈਗ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਅਭਿਆਸ

1. ਬਹੁ ਚੋਲਵੇਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨ:

1. ਕਿਸੇ ਵੀ **HTML** ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾ ਟੈਗ ਕੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ?
 a. **<head>** b. **<title>**
 c. **<html>** d. **<document>**
2. ਲਾਈਨ ਬ੍ਰੇਕ ਪਾਉਣ ਲਈ ਸਹੀ **HTML** ਟੈਗ ਕੀ ਹੈ?
 a. **
** b. **<lb>**
 c. **<break>** d. **<newline>**

3. ਇੱਕ ਵੈਬਪੇਜ਼ ਤਸਵੀਰ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਸਵੀਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹੜਾ ਟੈਗ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਸੀ?
 a. **picture** b. **image**
 c. **img** d. **src**
4. **HTML** ਵਿੱਚ ਡਿਜ਼ਾਇਨ ਕੀਤੇ ਪੇਜ਼ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।
 a. **Yellow Page** b. **Web Page**
 c. **Server Page** d. **Front Page**
5. **HTML** ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਸੇਵ ਕਰਨ ਲਈ --- ਐਕਸਟੈਂਸ਼ਨ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
 a. **.htl** b. **.html**
 c. **.hml** d. **.htnl**

6. <Table> ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਟੈਗਜ਼ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ
- <TR>.
 - <TD>.
 - <TH>
 - All of the above.

2 ਖਾਲੀ ਬਾਵਾਂ :-

- HTML ਦਾ ਪੂਰਾ ਨਾਮ _____ ਹੈ।
- ਇਕ unorganised list ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ _____ ਸੂਚੀ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ?
- _____ Tag ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੂਚੀ ਦੇ element ਪ੍ਰਤਾਪਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- ALT ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ _____।
- _____ HTML ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦਾ ਮੁੱਖ ਹਿੱਸਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵੈਬਪੇਜ਼ ਦੇ ਬਾਰੇ ਸਾਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੌਜੂਦ ਹੈ।
- _____ ਵਿੱਚ Title ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਕਿ HTML ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੇ Heading ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਦਾ ਹੈ।

3 ਸਹੀ ਗਲਤ:-

- HTML ਇੱਕ Structured ਭਾਸ਼ਾ ਹੈ।
- ਟੈਬਲ ਸਿਰਲੇਖ <TH> ਟੈਗ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ </TH> ਟੈਗ ਨਾਲ ਖਤਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
- ਅਲਾਈਨ ਟੈਗ ਵੈਬਪੇਜ਼ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਕਿੰਨ੍ਹੈਂਟ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਅਟੈਚ ਇਮੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਅਲਾਈਨਮੈਂਟ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।
- ਸੇਲਪੈਡਡਿੰਗ ਸੈਲ ਸੰਖੇਪਾਂ ਅਤੇ ਸੈਲ ਦੀ ਸਰਹੱਦ ਵਿਚਕਾਰ ਪਿਕਸਲ ਸਪੇਸ ਹੈ।
- ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਨਿਯਮ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਦੇ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

4 11. ਪੂਰਾ ਰੂਪ

- HTML
-
- <I>
- <U>
-
-
- <P>
-

- SRC
-
- <TR>
- <TH>
- <TD>
- LI
- URL

5 ਬਹੁਤ ਛੋਟੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਉੱਤਰ

- ਉਸ ਟੈਗ ਦਾ ਨਾਮ ਦੱਸੋ ਜੋ ਸ਼ੁਰੂ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?

- ਉਸ ਟੈਗ ਦਾ ਨਾਮ ਦੱਸੋ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਵੈਬਪੇਜ਼ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਸਟੋਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ?
- HTML ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਸੇਵ ਕਰਨ ਲਈ -- ਐਕਸਟੈਂਸ਼ਨ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
- ਉਸ ਟੈਗ ਦਾ ਨਾਮ ਦੱਸੋ ਜੋ ਕਿ ਐਪਟੀ ਟੈਗ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਲਾਈਨ ਨੂੰ ਤੇੜਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?

6 ਬਹੁਤ ਛੋਟੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਉੱਤਰ

- HTML ਕੀ ਹੈ?
- ਇੱਕ ਟੈਗ ਕੀ ਹੈ?
- ਟੈਗ ਕੀ ਹੈ ਸਮਝਾਓ।
- ਇੱਕ table ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹੜੇ ਵੱਖ-ਵੱਖਰੋਂ ਟੈਗ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।
- ਫੌਂਟ ਟੈਗ ਨੂੰ ਐਟਰੀਬਿਊਟ ਸਹਿਤ ਵਰਨਣ ਕਰੋ।

7 ਵੱਡੇ ਉੱਤਰਾਂ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ

ਅੰਤਰ ਦੱਸੋ: -

- ਆਰਡਰਡ ਅਤੇ ਅਨਾਰਡਰਡ ਲਿਸਟ।
- ਬੈਕਗ੍ਰਾਂਉਡ ਅਤੇ ਬੀਜੀਕਲਰ।
- ਕੋਲਸਪੈਨ ਅਤੇ ਰੋਸਪੈਨ
- ਟੈਗ ਅਤੇ ਐਟਰੀਬਿਊਟ

8. ਵੱਡੇ ਉੱਤਰਾਂ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ:-

- HTML ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਦਾ ਵੇਰਵੇ ਸਹਿਤ ਵਰਨਣ ਕਰੋ।
- Table ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਗਏ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਟੈਗਸ ਕੀ ਹਨ ਇੱਕ ਉਦਾਹਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
- ਇੱਕ ਉਦਾਹਰਨ ਦੇ ਨਾਲ Ordered List ਸਮਝਾਓ।
- Nesting List ਉਦਾਹਰਨ ਸਹਿਤ ਸਮਝਾਓ।

ઓર્ગાનિક

Questions	Multiple Choice	Fill in the Blanks	True or False	Full Form	Very Short Answer
1	c	Hypertext Markup Language	TRUE	Hypertext Markup Language	1. Container Tag
2	a	Unordered List	TRUE	Bold	2. Body tag
3	c		FALSE	Italic	3.
4	b	Alternate	TRUE	Underline	4. Bulleted Lists
5	b	<Body>	TRUE	Ordered list	
6		heading	-	Unordered List	
7			-	paragraph	-
8			-	Break	-
9			-	source	-
10			-	image	-
11				Table row	
12				Table heading	
13				Table data	
14				List item	
15				Uniform resource locator	

ਪਾਠ ਦੇ ਉਦੇਸ਼

ਜਾਣ-ਪਛਾਣ

3.1 ਹਾਈਪਰਲਿੰਕ**3.2** ਫਾਰਮ**3.3** ਬਟਨ**3.4** HTML ਵਿੱਚ ਮਲਟੀਮੀਡੀਆ**ਜਾਣ-ਪਛਾਣ (Introduction):**

ਪਿੱਛਲੇ ਅਧਿਆਇ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਐਚ.ਟੀ.ਐਮ. ਐਲ. ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਹਿਲੂਆਂ ਤੇ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਕ ਸਧਾਰਨ ਵੈਬਪੇਜ਼, ਲਿਸਟਾਂ, ਟੇਬਲ ਆਦਿ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਇਸ ਅਧਿਆਇ ਵਿੱਚ Marquee, ਹਾਈਪਰਲਿੰਕ, HTML ਵੈਬ ਪੇਜ਼ ਤੇ ਬਾਹਰੀ ਆਡੀਓ ਅਤੇ ਵੀਡੀਓ ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਸੰਬੰਧੀ ਚਰਚਾ ਕਰਾਂਗੇ।

3.1 ਹਾਈਪਰਲਿੰਕ (Hyperlink):

ਲਿੰਕ ਕਰਨਾ HTML ਦੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਹੈ। ਹਾਈਪਰਲਿੰਕ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਵੈੱਬ ਪੇਜ਼ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਕਿਸੇ ਵੀ ਟੈਕਸਟ, ਚਿੱਤਰ ਆਦਿ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਡਾਕੂਮੈਂਟ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਹਾਈਪਰ ਟੈਕਸਟ ਲਿੰਕ ਜਾਂ ਹਾਈਪਰਲਿੰਕ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬਹਾਉਂਜ਼ਰ ਨੀਲੇ ਰੰਗ ਵਿੱਚ ਹਾਈਪਰਲਿੰਕ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਰੇਖਾ ਖਿੱਚਦਾ ਹੈ। ਲਿਕਿੰਗ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ-ਦੂਜੇ ਪੰਨੇ ਨਾਲ ਮਲਟੀਪਲ ਵੈਬ ਪੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜਨਾ। ਹਰੇਕ ਵੈੱਬਸਾਈਟ ਕੋਲ ਵੱਖਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਕਈ ਵੈੱਬ-ਪੇਜ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਵੈੱਬਸਾਈਟ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵੈੱਬ ਪੇਜ਼ਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਲਿੰਕਿਂਗ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਲਿੰਕ ਨੂੰ ਦੋ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅੰਦਰੂਨੀ (Internal) ਲਿੰਕ (ਜੋ ਉਸੇ ਵੈੱਬਸਾਈਟ ਨਾਲ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ) ਅਤੇ ਬਾਹਰੀ (External) ਲਿੰਕ (ਉਹ ਲਿੰਕ ਜਿਹੜੇ ਵੈੱਬਸਾਈਟ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ)। ਟੈਕਸਟ ਜਾਂ ਈਮੇਜ਼ ਨੂੰ ਕਿਸੀ ਵੈੱਬਪੇਜ਼ ਵਿੱਚ ਹਾਈਪਰਲਿੰਕ ਦੇ ਵਜੋਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

3.1.1 ਐਕਰ ਟੈਗ :

ਅੰਕਰ ਟੈਗ ਕਿਸੇ ਵੈਬਪੇਜ਼ ਤੋਂ ਇੱਕ ਲਿੰਕ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਟੈਗ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਲ ਬੰਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅੰਕਰ ਟੈਗ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਐਟਰੀਬਿਊਟ href ਹੈ, ਜੋ ਲਿੰਕ ਦੇ ਡੈਸਟੀਨੇਸ਼ਨ ਬਾਰੇ ਸੰਕੇਤ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਲਿੰਕ ਸਾਰੇ ਬਰਾਉਜ਼ਰਾਂ ਵਿੱਚ ਹੇਠਾਂ ਦਰਸਾਏ ਅਨੁਸਾਰ ਦਿਖਾਈ ਦੇਵੇਗਾ।

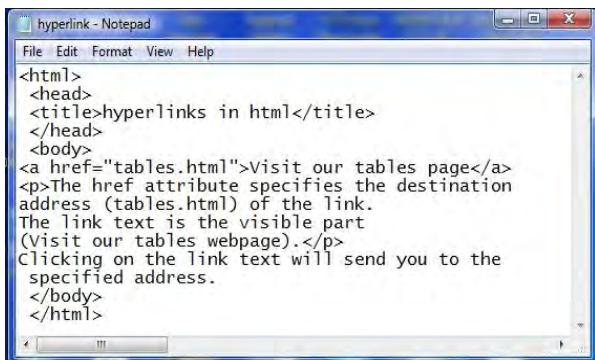
ਇੱਕ ਅਨਵਿਜ਼ਟਿਡ ਲਿੰਕ (ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਕਲਿੱਕ ਨਾ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ) ਅੰਡਰਲਾਈਨ ਅਤੇ ਨੀਲੇ ਰੰਗ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਿਜ਼ਿਟ (ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ) ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਲਿੰਕ ਹੇਠਾਂ ਰੇਖਾ ਕਿੱਚੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਰੰਗ ਜਾਮਨੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਇੱਕ ਐਕਟਿਵ ਲਿੰਕ ਅੰਡਰ ਲਾਈਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਰੰਗ ਲਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਵਿਜ਼ਿਟ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ HTML ਪੇਜ਼ ਦਾ ਐਡਰੈਸ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ tables.html)।

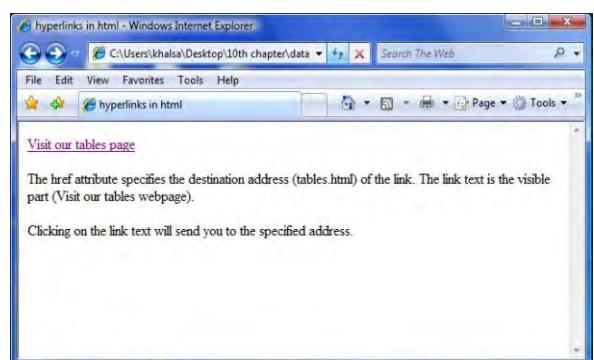
ਅੰਕਰ ਟੈਗ ਦਾ ਸਿੰਟੈਕਸ ਹੇਠਾਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:- link text

ਉਦਾਹਰਨ : Visit our tables page


```
<html>
<head>
<title>hyperlinks in html</title>
</head>
<body>
<a href="tables.html">Visit our tables page</a>
<p>The href attribute specifies the destination address (tables.html) of the link.  
The link text is the visible part (Visit our tables webpage).</p>
Clicking on the link text will send you to the specified address.
</body>
</html>
```

ਚਿੱਤਰ 3.1 HTML ਕੇਡ

ਚਿੱਤਰ 3.2 ਆਉਟਪੁਟ

3.1.2 ਇੱਕ ਹਾਈਪਰਲਿੰਕ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਮੇਜ਼ ਨੂੰ ਲਿੰਕ ਕਰਨਾ :

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ, ਹਾਈਪਰਲਿੰਕ ਨੂੰ ਵੈਬਪੇਜ਼ ਦੇ ਟੈਕਸਟ 'ਤੇ ਹੋਰ ਐਲੀਮੈਂਟ ਤੇ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਮੇਜ਼ ਤੇ ਹਾਈਪਰਲਿੰਕ ਨੂੰ ਵੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਉਦਾਹਰਨ

ਇੱਥੋਂ ਉਪਰੋਕਤ ਉਦਾਹਰਣ ਵਿੱਚ ਇਮੇਜ਼ "lampbg.jpeg" ਨੂੰ ਇੱਕ ਹਾਈਪਰਲਿੰਕ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਯੂਜ਼ਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਇਮੇਜ਼ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਲਿੰਕ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਅੰਕਰ ਟੈਗ ਅਤੇ Img src ਟੈਗ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਇੱਕ ਇਮੇਜ਼ ਦੇ ਨਾਲ HTML ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ "Link.html" ਬਣਾਓ, ਫਿਰ ਚਿੱਤਰ 3.7 (a), 3.7 (b) ਅਤੇ 3.8 (a), 3.8(b) ਵਿੱਚ ਦਿਖਾਏ ਅਨੁਸਾਰ hyperlinkImg.html ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਹੋਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਬਣਾਓ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵੇਖੋ।

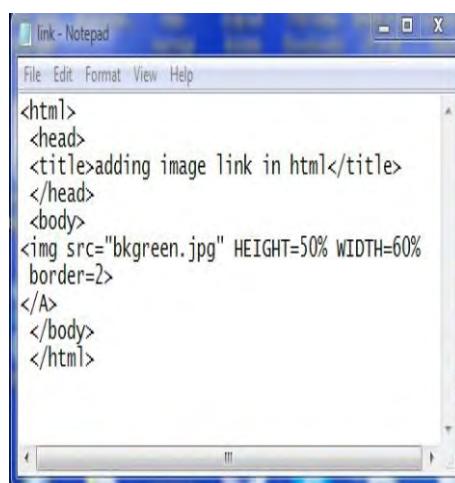
3.1.3 ਇੱਕ ਹਾਈਪਰਲਿੰਕ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਮੇਜ਼ ਨੂੰ ਲਿੰਕ ਕਰਨਾ :

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ, ਹਾਈਪਰਲਿੰਕ ਨੂੰ ਵੈਬਪੇਜ਼ ਦੇ ਟੈਕਸਟ 'ਤੇ ਹੋਰ ਐਲੀਮੈਂਟ ਤੇ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਮੇਜ਼ ਤੇ ਹਾਈਪਰਲਿੰਕ ਨੂੰ ਵੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਉਦਾਹਰਨ

ਇੱਥੇ ਉਪਰੋਕਤ ਉਦਾਹਰਣ ਵਿੱਚ ਇਮੇਜ਼ "lampbg.jpeg" ਨੂੰ ਇੱਕ ਹਾਈਪਰਲਿੰਕ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਯੂਜ਼ਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਇਮੇਜ਼ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਲਿੰਕ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਐਂਕਰ ਟੈਗ ਅਤੇ Img src ਟੈਗ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

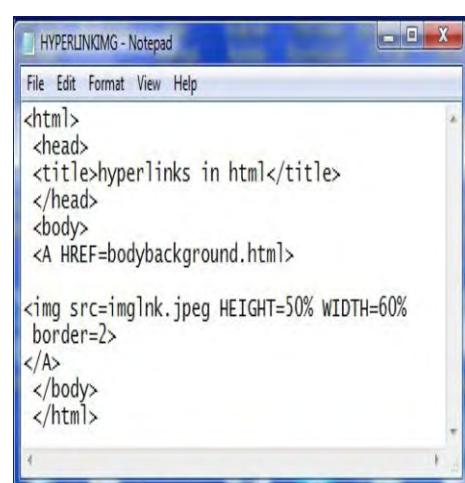
ਇੱਕ ਇਮੇਜ਼ ਦੇ ਨਾਲ HTML ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ "Link.html" ਬਣਾਓ, ਫਿਰ ਚਿੱਤਰ 3.3 (a) , 3.3 (b) ਅਤੇ 3.4 (a), 3.4(b) ਵਿੱਚ ਦਿਖਾਏ ਅਨੁਸਾਰ hyperlinkImg.html ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਹੋਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਬਣਾਓ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵੇਖੋ।


```
<html>
<head>
<title>adding image link in html</title>
</head>
<body>

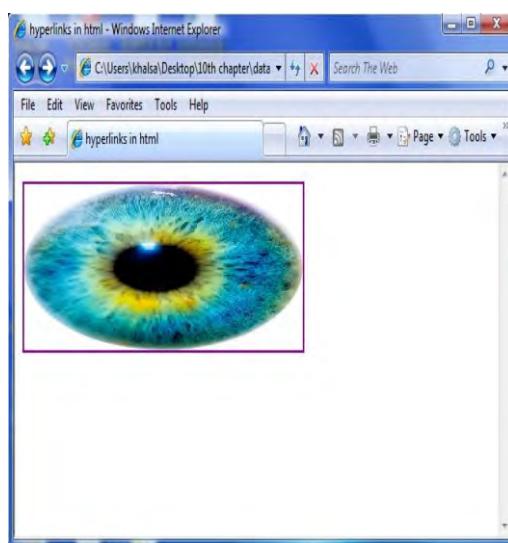
</A>
</body>
</html>
```

ਚਿੱਤਰ 3.3 (a)

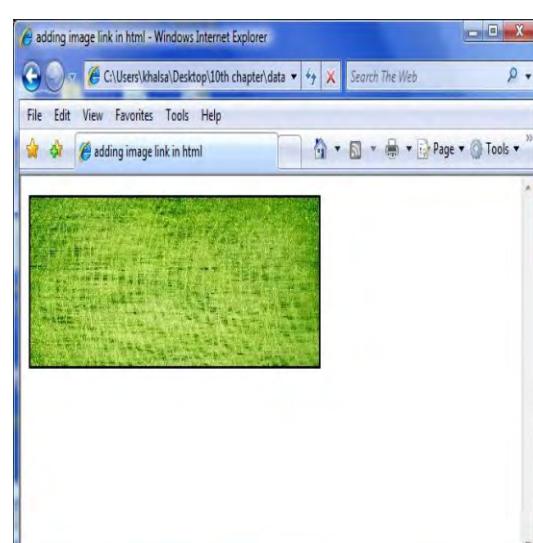


```
<html>
<head>
<title>hyperlinks in html</title>
</head>
<body>
<A HREF="bodybackground.html">
<img src=imglnk.jpg HEIGHT=50% WIDTH=60%
border=2>
</A>
</body>
</html>
```

ਚਿੱਤਰ 3.4 (b)

ਚਿੱਤਰ 3.4 (a)

ਚਿੱਤਰ 3.4 (b)

3.1.3 ਈ-ਮੇਲ ਨਾਲ ਲਿੰਕ ਕਰਨਾ:-

ਤੁਸੀਂ ਐਕਰ ਟੈਗ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਈ-ਮੇਲ ਪਤੇ ਨੂੰ ਲਿੰਕ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ ਇਸ ਨਾਲ ਇੱਕ ਯੂਜ਼ਰ ਲਿੰਕ 'ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰਕੇ ਡਿਜ਼ਾਇਨਰ ਨੂੰ ਈ-ਮੇਲ ਭੇਜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇੱਕ ਈ-ਮੇਲ ਪਤੇ ਨਾਲ ਲਿੰਕ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਕੋਡ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ।

 mailme .

ਇੱਥੋਂ abc@rediffmail.com ਮੇਲ ਐਡਰੈਸ ਹੈ ਅਤੇ mailme ਹਾਈਪਰਲਿੰਕ ਹੈ।

3.2 ਫਾਰਮ (FORM)

ਇਹ ਐਚ.ਟੀ.ਐਮ.ਐਲ. ਪੇਜ ਦਾ ਇਕ ਹਿੱਸਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਖੇਤਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਗੀਡਰ WEBSITE ਜਾਂ ਵੈਬ ਪੇਜ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਭੇਜੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਰਜ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਇੱਕ ਕੰਟੈਨਰ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਫਾਰਮ ਐਲੀਮੈਂਟਸ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਟੈਕਸਟ ਬਾਕਸ, ਰੇਡੀਓ ਬਟਨ, ਲਿਸਟ ਬਾਕਸ ਆਦਿ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇੱਕ ਫਾਰਮ ਵਿੱਚ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਫੀਡ ਕਰਨ ਦੇ ਮਕਸਦ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਹਰ ਇੱਕ ਫਾਰਮ ਵਿੱਚ action ਅਤੇ method ਐਟਰੀਬਿਊਟ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਸਮਝਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ :-

Action : ਐਟਰੀਬਿਊਟ ਇਹ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਸਬਮਿਟ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਡਾਟੇ ਕਿੱਥੇ ਭੇਜਣਾ ਹੈ। Action ਐਟਰੀਬਿਊਟ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਇੱਕ ਵਾਰ ਸਬਮਿਟ ਬਟਨ ਪ੍ਰੈਸ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬ੍ਰਾਊਜ਼ਰ ਨੂੰ ਇਹ ਸੂਚਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਹੜਾ ਪੇਜ (ਜਾਂ ਸਕਰਿਪਟ) call ਕਰਨਾ ਹੈ।

<FORM ACTION="welcome.php">

Method:

Method ਐਟਰੀਬਿਊਟ ਉਸ ਤਰੀਕੇ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਯੂਜ਼ਰ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਵੈਬ ਸਾਈਟ ਸਰਵਰ ਤੇ ਭੇਜੀ ਅਤੇ ਸਟੋਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਦੋ ਤਰੀਕਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਭੇਜੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ :

Get Method:

ਇਹ ਢੰਗ ਯੂਜ਼ਰ ਦੁਆਰਾ URL ਪਾਥ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਦਾਖਲ ਕੀਤਾ ਡਾਟਾ ਸਰਵਰ ਨੂੰ ਭੇਜਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਲਿਮਿਟਡ ਡਾਟਾ ਸਰਵਰ ਤੇ ਭੇਜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਪੈਰਾਮੀਟਰ ਬ੍ਰਾਊਜ਼ਰ ਦੀ ਹਿਸਟਰੀ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਉਦਾਹਰਨ <FORM method="get" action="welcome.php">

Post Method:

ਇਸ ਢੰਗ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਯੂ.ਆਰ.ਐਲ. ਵਿੱਚ ਬਿਨਾਂ ਦਖਲ ਦਿੱਤੇ ਸਰਵਰ 'ਤੇ ਡਾਟਾ ਸਟੋਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਵੈਬਸਾਈਟ form ਦੇ ਡਾਟੇ ਨੂੰ Post ਵਿਧੀ ਰਾਹੀਂ ਸਰਵਰ ਤੇ ਭੇਜਣਾ ਵਧੇਰੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ। ਡਾਟਾ ਭੇਜਣ ਤੇ ਕੋਈ ਪਾਬੰਦੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਸਦੇ ਪੈਰਾਮੀਟਰ ਬ੍ਰਾਊਜ਼ਰ ਦੀ ਹਿਸਟਰੀ ਵਿੱਚ ਸੇਵ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ।

ਉਦਾਹਰਨ <FORM method="Post" action="welcome.php">

3.2.1 ਇੱਕ ਫਾਰਮ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ :

ਹਰੇਕ ਫਾਰਮ <form> ਟੈਗ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਕਿ html ਡਾਕੂਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਕਿਤੇ ਵੀ ਸਥਿਤ ਹੋ

ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ </form> ਨਾਲ ਖਤਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਫਾਰਮ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਅਲੱਗ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਟਰੋਲ ਉਪਲਬਧ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਹੇਠਾਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

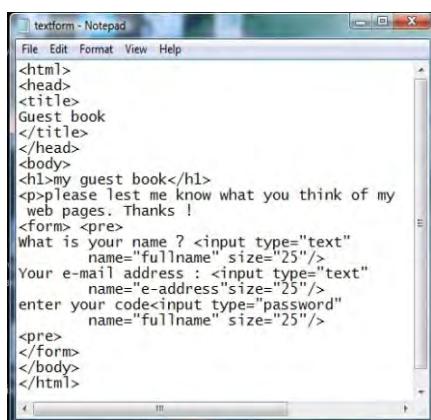
3.2.2 ਟੈਕਸਟ ਇਨਪੁੱਟ :<input> Tag

ਇੱਕ ਫਾਰਮ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇੱਕ ਖਾਸ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। Type ਇੱਕ ਐਟਰੀਬਿਊਟ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਇਨਪੁੱਟ Tag ਵਿੱਚ input ਦੀ ਕਿਸਮ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਕਿ ਯੂਜ਼ਰ ਫਾਰਮ ਵਿੱਚ ਵਰਤਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਟੈਗ <form> ਅਤੇ </form> ਟੈਗ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਟੈਕਸਟ ਇਮੇਜ਼ ਅਤੇ ਹੋਰ html ਟੈਗਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪੰਨੇ 'ਤੇ ਕਿਤੇ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਣ ਲਈ, ਜੇ ਯੂਜ਼ਰ ਕਿਸੇ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਨੂੰ ਟਾਈਪ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ:

ਉਦਾਹਰਣ What is your first name ? <input type="text" name="full lname" size="20">

ਇੱਥੇ type ਲੋੜੀਂਦੇ ਇਨਪੁੱਟ ਦੀ ਕਿਸਮ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। name ਫੀਲਡ ਦਾ ਨਾਮ ਨਿਸਚਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਫਾਰਮ ਤੋਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, size ਟੈਕਸਟ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜੇਕਰ ਵੈੱਬ ਡਿਜ਼ਾਇਨਰ ਇਹ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਯੂਜ਼ਰ ਟੈਕਸਟ ਨੂੰ ਸਕਰੀਨ ਤੇ ਦਿਖਾਏ ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਖਲ ਕਰਨ ਤਾਂ ਉਹ <input type="text"> ਦੀ ਬਜਾਏ <input type="password"> ਵਰਤ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਐਸਟਰਿਕ (*) text ਦੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਯੂਜ਼ਰ ਟਾਈਪ ਕਰਦਾ ਹੈ।


```
<html>
<head>
<title>
Guest book
</title>
</head>
<body>
<h1>my guest book</h1>
<p>please let me know what you think of my web pages. Thanks !
<form> <pre>
What is your name ? <input type="text"
name="fullname" size="25"/>
Your e-mail address : <input type="text"
name="e-address" size="25"/>
enter your code<input type="password"
name="fullname" size="25"/>
<pre>
</form>
</body>
</html>
```

ਚਿੱਤਰ 3.5

ਚਿੱਤਰ 3.6

3.2.3 ਟੈਕਸਟ ਏਰੀਆ :

ਇਹ ਇੱਕ ਕੰਟੋਨਰ ਟੈਗ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸਿੰਗਲ ਇਨਪੁੱਟ ਆਈਟਮ ਵਿੱਚ ਟੈਕਸਟ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤੀਆਂ ਲਾਈਨਾਂ ਨੂੰ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਦੋ ਐਟਰੀਬਿਊਟਸ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ROWS ਅਤੇ COLS ਹਨ। Rows ਟੈਕਸਟ ਏਰੀਆ ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੀਆਂ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ COLS ਟੈਕਸਟ ਏਰੀਆ ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਗਏ ਕਾਲਮਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਯੂਜ਼ਰ ਕੁਝ ਡਿਫਾਲਟ ਟੈਕਸਟ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਟੈਕਸਟ ਏਰੀਆ ਦੇ ਉਪਨਿੰਗ ਅਤੇ ਕਲੋਜਿੰਗ ਟੈਗਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਹੇਠਾਂ ਸਮਝਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਉਦਾਹਰਨ <textarea name="comments" rows="4" cols="20">

Please send more information. </textarea>

Rows, Cols ਐਟਰੀਬਿਊਟਸ, ਇਨਪੁੱਟ ਬਾਕਸ ਵਿੱਚ ਫਿੱਟ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਅਤੇ ਕਾਲਮਜ਼ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਟੈਕਸਟ ਏਰੀਆ ਬਾਕਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਕਰੋਲਬਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ, ਯੂਜ਼ਰ ਡਿਸਪਲੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਫਿੱਟ ਹੋਣ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਟੈਕਸਟ ਦਰਜ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

3.2.4 ਚੈਕ ਬਾਕਸ (CHECK BOX):

ਸਭ ਤੋਂ ਅਸਾਨ ਇਨਪੁੱਟ ਟਾਈਪ ਇੱਕ ਚੈਕ ਬਾਕਸ ਹੈ, ਜੋਕਿ ਇੱਕ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਵਰਗ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਯੂਜ਼ਰ ਇਸ ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰਕੇ ਸਿਲੈਕਟ ਜਾਂ ਡੀ-ਸਲੈਕਟ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਵਿੱਚ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਚੁਣਨ ਅਤੇ ਸਾਝਾਂ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ HTML ਦੇ <INPUT> Tag ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਤੁਹਾਨੂੰ ਹਰ ਇੱਕ ਚੈਕ ਬਾਕਸ ਨੂੰ ਇੱਕ name ਐਟਰੀਬਿਊਟ ਦੇਣੀ ਪਵੇਗੀ। ਟਾਈਪ ਐਟਰੀਬਿਊਟ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਈ ਕੀਮਤ ਚੈਕਬਾਕਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਥੋਂ ਉਦਾਹਰਨ ਸਹਿਤ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਉਦਾਹਰਣ <input type="checkbox" name="baby" value = "body"> baby grand piano

<input type="checkbox" name="mini" value="mymini">mini piano stool

ਤੁਸੀਂ ਇਸ 'ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰਕੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਆਪਸ਼ਨ ਜਾਂ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਸਕਦੇ ਹੋ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਆਪਸ਼ਨ ਜਾਂ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਕਲਿੱਕ ਕਰਕੇ ਚੈਕ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਇਹ ਕੁਝ ਵਾਧੂ ਐਟਰੀਬਿਊਟਸ ਨੂੰ ਮਦਦ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ।

3.2.5 ਰੇਡੀਓ ਬਟਨ (Radio Button):

ਰੇਡੀਓ ਬਟਨ, ਉਹ ਬਟਨ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਸਮੇਂ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਚੋਣ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਚੈਕ ਬਾਕਸ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਲਗਭਗ ਸਰਲ ਹਨ। ਇਹ html ਦੇ <input> ਐਲੀਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਯੂਜ਼ਰ ਨੂੰ ਹਰੇਕ ਰੇਡੀਓ ਬਟਨ ਨੂੰ ਇੱਥੋਂ <name> ਐਟਰੀਬਿਊਟ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ <type> ਐਟਰੀਬਿਊਟ ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕੀਮਤ radio ਹੁੰਦੀ ਹੈ। type="radio" ਟਾਈਪ ਕਰੋ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਆਪਸ਼ਨ ਲਈ ਉਸਦਾ ਆਪਣਾ ਇਨਪੁੱਟ ਟੈਗ ਦਿਓ। ਪਰ ਗਰੁੱਪ ਦੇ ਸਾਰੇ ਰੇਡੀਓ ਇੱਕ ਹੀ ਨਾਮ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੋ। ਇਹ ਹੇਠਾਂ ਇੱਕ ਉਦਾਹਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਾਂ input type ਵਿੱਚ radio ਐਟਰੀਬਿਊਟ ਨਾਲ Value ਐਟਰੀਬਿਊਟ ਵੀ ਵਰਤਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਉਦਾਹਰਨ <input type="radio" name="card" value = "visa card"> visa

<input type="radio" name="card" value = "master card"> master card

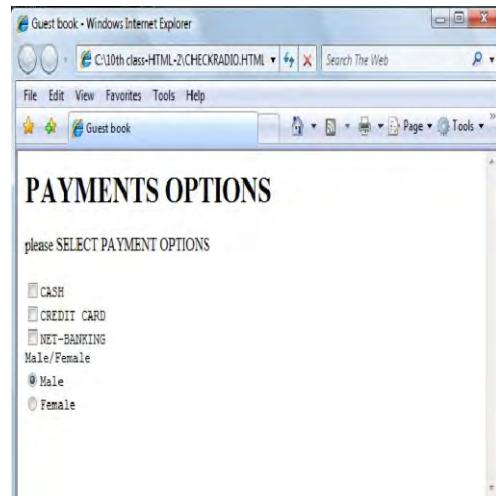
ਹੇਠਾਂ ਚਿੱਤਰ 3.7 ਅਤੇ 3.8 ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਟੈਕਸਟ ਇਨਪੁੱਟ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਆਉਂਟਪੁੱਟ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ।

```

<html>
<head>
<title>Guest book</title>
</head>
<body>
<h1>PAYMENTS OPTIONS</h1>
<p>please SELECT PAYMENT OPTIONS</p>
<form> <pre>
<input type="checkbox" name="PAYMENT" VALUE=CASH>CASH
<input type="checkbox" name="PAYMENT" VALUE=CREDIT CARD>CREDIT CARD
<input type="checkbox" name="PAYMENT" VALUE=NFT=RANKTNG>NFT=RANKTNG
Male/Female
<input type="radio" name="sex" VALUE=M>Male
<input type="radio" name="sex" VALUE=F>Female
</pre>
</form>
</body>
</html>

```

ਚਿੱਤਰ 3.7

ਚਿੱਤਰ 3.8

3.2.6 सिलैक्सन लिस्ट (SELECTION LIST):

इस आपस्नन विच्च युज़र इक्क लिस्ट विच्चे इक्क जां बहुते आपस्नन नुं चुट सकदा है। इस आपस्नन विच्च मलटीपल इनपुट उपलब्ध रुदीआं हन पर कुछ आपस्नन इक्क समें 'ते प्रदरस्ति कीडीआं जा सकदीआं हन। सकेलिंग लिस्ट अउ पुल-डाउन पिक्स मुचीआं <select> tag 'ते बहाईआं जांदीआं हन। उसीं इस टैग नुं <option> टैग नाल इक्कठे वरत सकदे हो।

उदाहरन <select> Tag इक्खे Value ऐटरीषिउट नाल Value वी दस्ती चाहीदा है।

```
<option value="ewin"> electric windows</option>
<option value= "amfm"> am/fm radio</option>
<option value = "tcharger">turbocharger</option>
</select>
```

<select> अउ </select> tag विचकार <option> अउ </option> तें इलावां केषी हेर html टैग सामल नहीं हेणा चाहीदा है।

select टैग दे ऐटरीषिउटस (Attribute of select tag) :

"Size" इस निरयारित करदा है कि सिलैक्सन लिस्ट 'ते इक्क वार किनीआं चीजां नुं दिखाइआ जांदा है। जेकर Size = "2" पिछले केड विच वरतिआ गिआ सी, तां सिरद पहिले दे विकलप नजर आउण्गे अउ इक्क सकेलब्धार मुची दे अर्गे दिखाई देवेरा तां कि युज़र तीजी चेष वेखण लषी हेठां सकरेल कर सको।

उदाहरण <Select name ="Month" size=3>

name:-It is used to define name to the drop down menu.

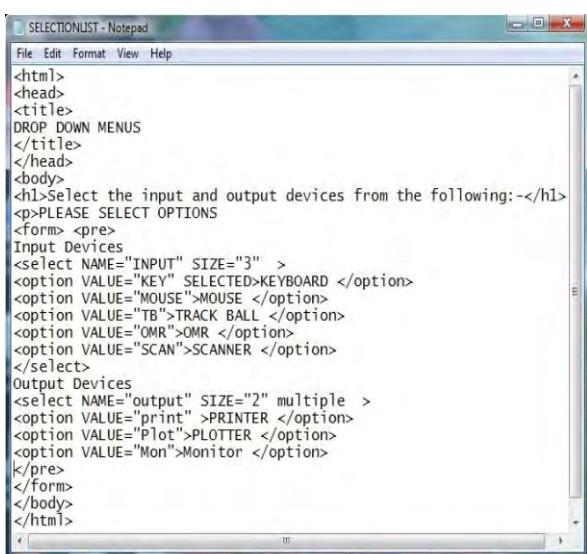
<Select name ="Month" size="3" multiple>

Multiple:-This is used to select multiple options from the given list.

Value:-इह उह वैलयू है जिस नुं वापस वैबसाईट नुं देणा पहवेरा अउ आपस्नन टैग विच परिभास्ति कीउ जाणा चाहीदा है।

उदाहरण <option Value="jan">January</option>

Selected:-जदै इह विकल्प वरतिआ जांदा है तां दिते गए विकल्प नुं पहिलां ही चुट लिआ जावेरा, आउ इस विस्ते नाल संबंधित इक उदाहरण 'ते चरचा करीऐ। जिवे चित्तर 3.9 अउ 3.10 विच दिखाइआ गिआ है।

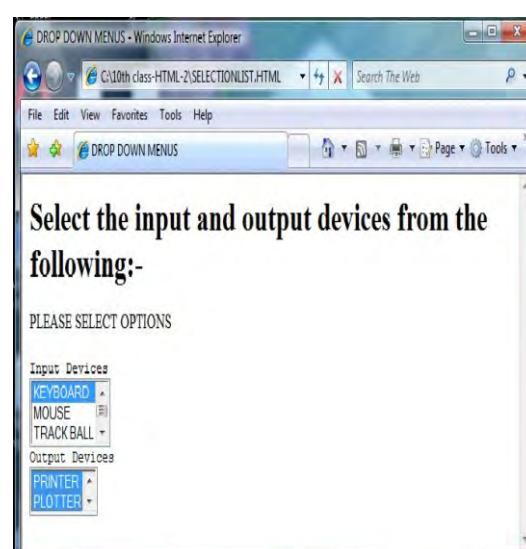


```

<html>
<head>
<title>
DROP DOWN MENUS
</title>
</head>
<body>
<h1>Select the input and output devices from the following:-</h1>
<p>PLEASE SELECT OPTIONS
<form> <pre>
Input Devices
<select NAME="INPUT" SIZE="3" >
<option VALUE="KEY" SELECTED>KEYBOARD </option>
<option VALUE="MOUSE">MOUSE </option>
<option VALUE="TB">TRACK BALL </option>
<option VALUE="OMR">OMR </option>
<option VALUE="SCAN">SCANNER </option>
</select>
Output Devices
<select NAME="output" SIZE="2" multiple >
<option VALUE="print">PRINTER </option>
<option VALUE="Plot">PLOTTER </option>
<option VALUE="Mon">Monitor </option>
</pre>
</form>
</body>
</html>

```

चित्तर 3.9

चित्तर 3.10

3.3 ਬਟਨ (BUTTON) :

ਬਟਨਾਂ ਨੂੰ ਇੱਤੇ ਗਏ ਵੈਬਪੇਜ਼ ਤੇ ਕੁਝ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਬਟਨ ਹੋਣਾਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ।

3.3.1 ਸਬਮਿਟ (SUBMIT):

ਹਰ ਫਾਰਮ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਬਟਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਫਾਰਮ ਵਿੱਚ ਭਰਿਆ ਡਾਟਾ ਸਰਵਰ ਨੂੰ ਭੇਜਦਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਬਟਨ ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਲੇਬਲ ਲਗਾ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਇਸ ਦੇ ਦੋ ਐਟਰੀਬਿਊਟਸ ਇਹ ਹਨ। Type ਜਿਸ ਦੀ ਸਬਮਿਟ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਵਾਲੀ ਕੀਮਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ Value ਐਟਰੀਬਿਊਟ ਜੋ ਕਿ ਸਬਮਿਟ ਬਟਨ ਦਾ ਨਾਮ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਬਟਨ ਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਉਦਾਹਰਨ ਨਾਲ ਹੇਠਾਂ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

`<button type = "sumit" value="Ok> or <input type="submit" value =submit>`
ਇੱਕ ਬਟਨ ਸਕਰੀਨ 'ਤੇ ਦਿਖਾਈ ਦੇਵੇਗਾ। ਜਦੋਂ ਯੂਜ਼ਰ ਇਸ ਉੱਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਫਾਰਮ ਵਾਲੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਡਾਟਾ ਆਈਟਮਾਂ ਸਬਮਿਟ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

3.3.2 RESET ਬਟਨ :

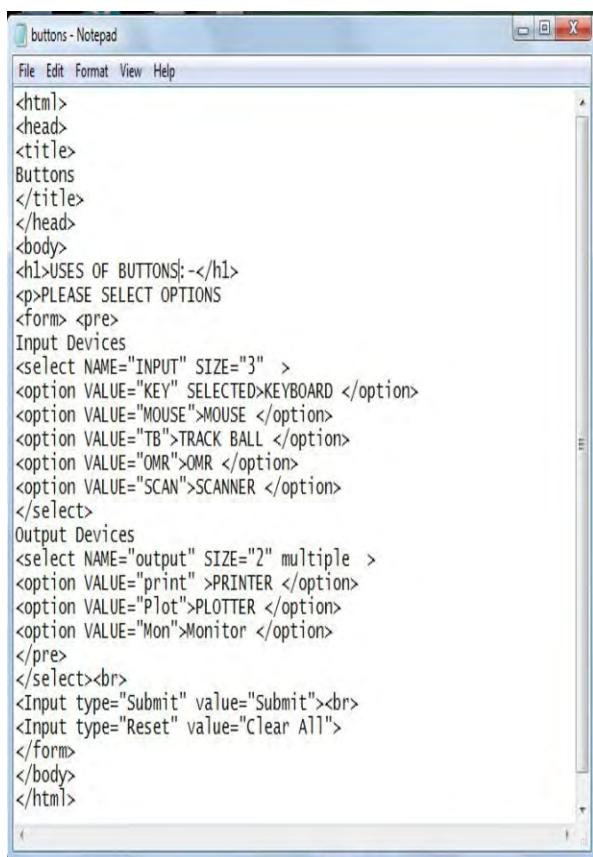
ਤੁਸੀਂ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਟਨ ਵੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜੋ ਫਾਰਮ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਐਂਟਰੀਆਂ Clear ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਯੂਜ਼ਰ ਗਲਤੀ ਹੋਣ ਤੇ ਜਾਂ ਅਪਣਾ ਵਿਚਾਰ ਬਦਲਣ ਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਸਕੇ। ਇਸ ਦੇ ਦੋ ਐਟਰੀਬਿਊਟ ਹਨ ਇਹ ਹਨ `<type>`, ਜਿਸ ਵਿੱਚ reset ਵੈਲਯ ਅਤੇ value ਐਟਰੀਬਿਊਟ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਰੀਸੈਟ ਬਟਨ ਦਾ ਨਾਮ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਬਟਨ ਤੇ ਵਖਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਉਦਾਹਰਨ ਨਾਲ ਹੇਠਾਂ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

`<button type="reset" value="CLEAR ALL> OR`

`<button type="reset" value = "reset"`

All parts of a form must fall between the `<form>` and `</form>`

ਇੱਕ ਫਾਰਮ ਦੇ ਸਾਰੇ ਭਾਗ `<form>` ਅਤੇ `</form>` ਟੈਗਾਂ ਦੇ ਵਿਚੱਕਾਰ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਬਟਨਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਉਦਾਹਰਨ ਰਾਹੀਂ ਸਮਝਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਚਿੱਤਰ 3.11 ਅਤੇ 3.12 ਵਿੱਚ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

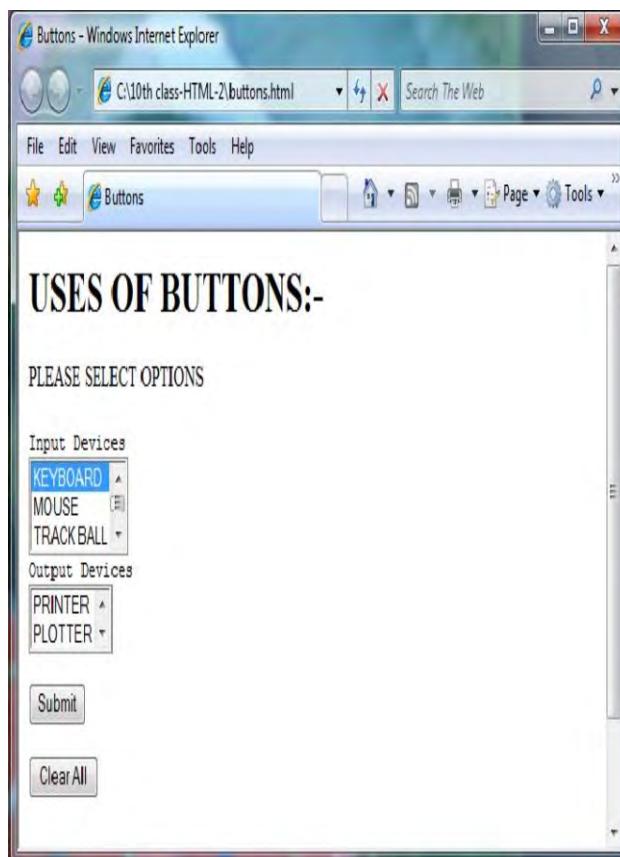


```

buttons - Notepad
File Edit Format View Help
<html>
<head>
<title>Buttons</title>
</head>
<body>
<h1>USES OF BUTTONS!:-</h1>
<p>PLEASE SELECT OPTIONS</p>
<form> <pre>
Input Devices
<select NAME="INPUT" SIZE="3" >
<option VALUE="KEY" SELECTED>KEYBOARD </option>
<option VALUE="MOUSE">MOUSE </option>
<option VALUE="TB">TRACK BALL </option>
<option VALUE="OMR">OMR </option>
<option VALUE="SCAN">SCANNER </option>
</select>
Output Devices
<select NAME="output" SIZE="2" multiple >
<option VALUE="print">PRINTER </option>
<option VALUE="Plot">PLOTTER </option>
<option VALUE="Mon">Monitor </option>
</pre>
</select><br>
<input type="Submit" value="Submit"><br>
<input type="Reset" value="Clear All">
</form>
</body>
</html>

```

ਚਿੱਤਰ 3.11

ਚਿੱਤਰ 3.12

3.4 HTML ਵਿੱਚ ਮਲਟੀਮੀਡੀਆ:-

3.4.1 <MARQUEE> :- ਇਸ ਟੈਗ ਨੂੰ ਟੈਕਸਟ ਨੂੰ ਵੈਬਪੇਜ਼ 'ਤੇ ਮੁੜ (ਗਤੀਮਾਨ) ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਕੰਟੋਨਰ ਟੈਗ ਹੈ। ਇਸ ਟੈਗ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਐਟਰੀਬਿਊਟ ਹਨ ਜੋ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਟੈਬਲ ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

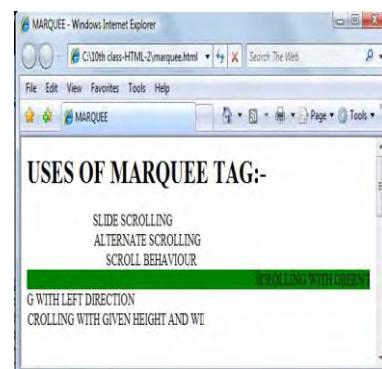
ਐਟਰੀਬਿਊਟ ਦਾ ਨਾਮ	ਕੰਮ	ਸਿੱਖਿਕਾ	ਉਦਾਹਰਨ
BGCOLOR	ਇਹ ਐਟਰੀਬਿਊਟ ਟੈਕਸਟ ਲਈ ਬੈਕਗਰੂਨਾਂਡ ਰੰਗ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।	<Marquee BGCOLOR="COLOR"	<Marquee BGCOLOR ="GREEN">
DIRECTION	ਇਹ ਐਟਰੀਬਿਊਟ ਟੈਕਸਟ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ right, left, up, down ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।	<Marquee direction="side">	<Marquee direction="Left">
HEIGHT	ਇਹ ਐਟਰੀਬਿਊਟ ਟੈਕਸਟ ਦੀ ਉਚਾਈ ਨੂੰ ਪਿਕਸਲ(pixel) ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।	<Marquee height="pix">	<Marquee height="50">
WIDTH	ਇਹ ਐਟਰੀਬਿਊਟ ਟੈਕਸਟ ਦੀ ਚੌਂਝਾਈ ਨੂੰ ਪਿਕਸਲ(pixel) ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।	<Marquee width="pix.">	<Marquee width="20">
BEHAVIOR	ਇਹ ਐਟਰੀਬਿਊਟ ਟੈਕਸਟ ਦੀ ਸਕਰੋਲਿੰਗ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਟੈਕਸਟ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ Values ਹੋਣ ਤਾਂ 1. ਉਸ ਨੂੰ ਲਗਾਤਾਰ ਵਿੱਚ ਸਕਰੋਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। 2. ਅਲਟਰਨੇਟ ਹੋਣ 'ਤੇ ਟੈਕਸਟ ਨੂੰ ਖੱਬੇ ਫਿਰ ਸੱਜੇ ਵੱਲ ਮੁੜ ਕਰਦਾ ਹੈ। 3. ਸਲਾਈਡ ਹੋਣ 'ਤੇ ਟੈਕਸਟ ਵੈਬਪੇਜ਼ ਦੇ ਖੱਬੇ ਜਾਂ ਸੱਜੇ ਵੱਲ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।	<Marquee behavior="value">	<Marquee behavior="scroll"> <Marquee behavior="alternate"> <Marquee behavior="slide">

Marquee ਟੈਗ ਨੂੰ HTML ਕੋਡ ਅਤੇ ਆਉਟਪੁੱਟ ਰਾਹੀਂ ਸਮਝਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋਕਿ ਚਿੱਤਰ 3.13 ਅਤੇ 3.14 ਆਰਾਹੀਂ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

```
marquee - Notepad
File Edit Format View Help
<html>
<head>
<title>
MARQUEE
</title>
</head>
<body>
<h1>USES OF MARQUEE TAG:-</h1>
<Marquee behavior="slide">SLIDE SCROLLING</Marquee><br>
<Marquee behavior="alternate">ALTERNATE SCROLLING</Marquee><br>
<Marquee behavior="scroll">SCROLL BEHAVIOUR</Marquee><br>
<Marquee Bgcolor="green">SCROLLING WITH GREEN BACKGROUND</Marquee>
<Marquee DIRECTION="LEFT">SCROLLING WITH LEFT DIRECTION</Marquee>
<Marquee WIDTH="300" HEIGHT ="500">SCROLLING WITH GIVEN HEIGHT  

AND WIDTH</Marquee><br>
</body>
</html>
```

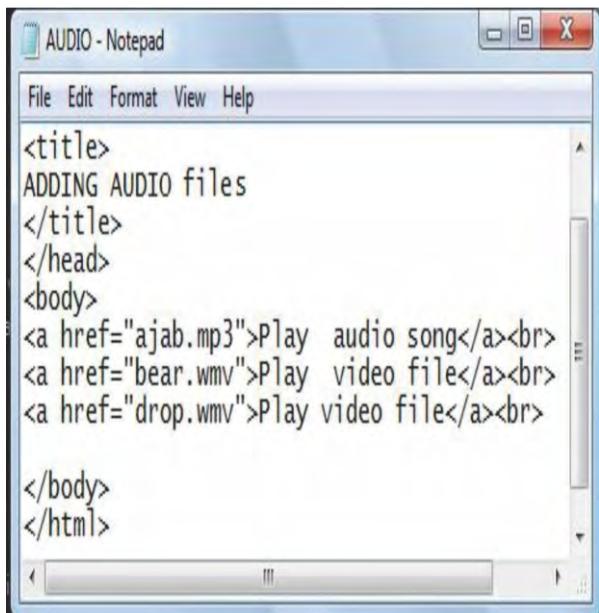
ਚਿੱਤਰ 3.13

ਚਿੱਤਰ 3.14

3.4.2. HTML ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਵਿੱਚ ਆਡੀਓ / ਵੀਡੀਓ ਫਾਈਲਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜਨਾ:-

ਯੂਜ਼ਰ ਐਂਕਰ ਟੈਗ ਦੁਆਰਾ ਆਡੀਓ / ਵੀਡੀਓ ਫਾਈਲ ਨੂੰ ਐਚ.ਟੀ.ਐਮ.ਐਲ. Page ਵਿੱਚ ਜੋੜ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ html ਟੈਗ ਦੇ ਨਾਲ ਫਾਈਲ ਨੂੰ ਲਿੰਕ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਟੈਗ ਦਾ ਉਪਯੋਗ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ HREF ਐਟਰੀਬਿਊਟ ਵਿੱਚ ਆਡੀਓ / ਵੀਡੀਓ ਦੇ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਯੂਜ਼ਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਲਿੰਕ ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੇਗਾ ਤਾਂ ਯੂਜ਼ਰ ਫਾਈਲ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਦੀ ਉਦਾਹਰਣ ਹੇਠ ਦਿੱਤੇ ਚਿੱਤਰ 3.15 ਅਤੇ 3.16 ਵਿੱਚ HTML ਕੋਡ ਅਤੇ ਆਊਟਪੁੱਟ ਰਾਹੀਂ ਸਮਝਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

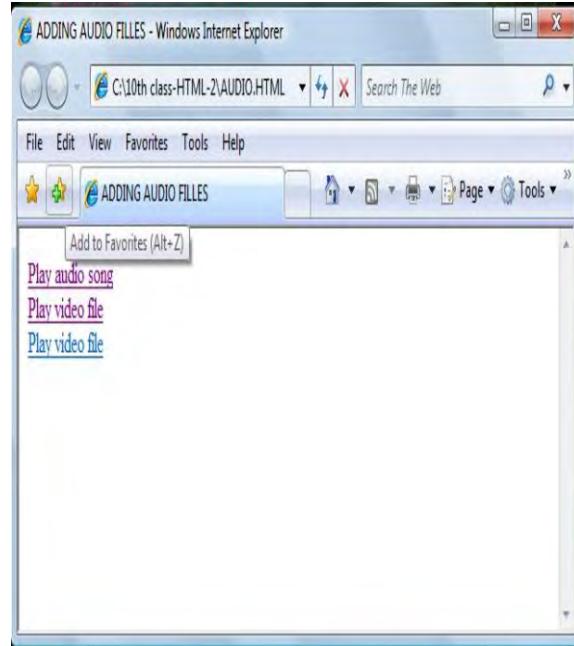
```

AUDIO - Notepad
File Edit Format View Help
<title>
ADDING AUDIO files
</title>
</head>
<body>
<a href="ajab.mp3">Play audio song</a><br>
<a href="bear.wmv">Play video file</a><br>
<a href="drop.wmv">Play video file</a><br>

</body>
</html>

```

ਚਿੱਤਰ 3.15

ਚਿੱਤਰ 3.16

ਕੁਝ ਯਾਦ ਰੱਖਣਯੋਗ ਗੱਲਾਂ:-

1. <A> Anchor ਟੈਗ ਨੂੰ ਹਾਈਪਰਲਿੰਕ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
2. ਫਾਰਮ ਇੱਕ ਵੈਬਪੇਜ਼ ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਖੇਤਰ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਪਾਠਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਫੀਡ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਵੈਬਸਰਵਰ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਭੇਜੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।
3. ਟੈਕਸਟ ਇਨਪੁਟ ਅਤੇ ਟੈਕਸਟਏਰੀਆ ਟੈਗ ਨੂੰ ਵੈਬਪੇਜ਼ ਵਿੱਚ ਟੈਕਸਟ ਫਾਰਮੈਟ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
4. ਚੈਕਬੋਕਸ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਵਰਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ, ਯੂਜ਼ਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਵਿਕਲਪਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਚੋਣ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।
5. ਰੇਡੀਓ ਬਟਨਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਵਿਕਲਪਾਂ ਦੇ ਸੈਟ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕੋ ਵਿਕਲਪ ਚੁਣਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।
6. ਬਟਨਾਂ ਨੂੰ ਖਾਸ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
7. ਮਾਰਕਿਊ ਟੈਗ ਟੈਕਸਟ ਨੂੰ ਵੈੱਬਪੇਜ਼ ਵਿੱਚ ਗਤੀਮਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।
8. ਐਂਕਰ ਟੈਗ ਨੂੰ ਵੈੱਬਪੇਜ਼ ਵਿੱਚ ਆਡੀਓ ਜਾਂ ਵੀਡੀਓ ਫਾਈਲਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਅਭਿਆਸ

1. ਬਹੁ ਚੋਣਵੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ:-

- 1 ਫਾਰਮ ਕਿਸ ਕੰਮ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ?
 - a. ਈਮੇਲ ਦੇ ਕੰਨਟੈਂਟ ਡਿਸਪਲੇਅ ਕਰਨ ਲਈ
 - b. ਐਨੀਮੀਸ਼ਨ ਇਫੈਕਟ ਨੂੰ ਡਿਸਪਲੇਅ ਕਰਨ ਲਈ
 - c. ਯੂਜ਼ਰ ਤੋਂ ਇਨਪੁੱਟ ਲੈਣ ਲਈ
 - d. ਉਪਰੋਕਤ ਕੋਈ ਨਹੀਂ
- 2 ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਆਮ ਤੌਰ
ਤੇ ਵਰਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ HTTP ਵਿਧੀ ?
 - a. PRE ਅਤੇ POST.
 - b. GET ਅਤੇ SET.
 - c. ASK ਅਤੇ REPLY.
 - d. GET ਅਤੇ POST.
3. ਕੀ ਵੈਬਪੇਜ ਦੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਲਿੰਕ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ
ਸਕਦਾ ਹੈ?
 - a. ਹਾਂ
 - b. ਨਹੀਂ
 - c. ਸਿਰਫ ਫਰੋਮ ਵਿੱਚ
 - d. ਉਪਰੋਕਤ ਕੋਈ ਨਹੀਂ।
4. ਇੱਕ html ਫਾਰਮ ਇੱਕ ਵੈਬ ਪੇਜ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ ਜਿਸ
ਵਿੱਚ ਉਹ ਸਥਾਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਕਿ
 - a. ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਉਪਭੋਗਤਾ ਦੁਆਰਾ ਫੀਡ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ
ਹੈ।
 - b. ਅਤੇ ਵੈਬਸਾਈਟ ਸਰਵਰ ਤੇ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ
 - c. ਦੋਵੇਂ ਏ ਅਤੇ ਬੀ
 - d. ਉਪਰੋਕਤ ਕੋਈ ਨਹੀਂ
5. ਕਿਹੜਾ ਟੈਗ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸਿੰਗਲ ਇੰਨਪੁੱਟ ਆਈਟਮ
ਵਿੱਚ ਟੈਕਸਟ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤੀਆਂ ਲਾਈਨਾਂ ਨੂੰ ਅਨੁਮਤੀ
ਦੇਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
 - a. Text area.
 - b. Check box.
 - c. Radio Button.
 - d. ਉਪਰੋਕਤ ਕੋਈ ਨਹੀਂ।

2. ਖਾਲੀ ਥਾਵਾਂ ਭਰੋ:-

1. _____ ਟੈਗ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੈਬਪੇਜ ਤੇ ਇੱਕ ਲਿੰਕ
ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
2. _____ ਦਾ ਉਪਯੋਗ ਵੈਬਸਰਵਰ ਵਿੱਚ
ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਭਰਨ ਲਈ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
3. ਤੁਸੀਂ ਟੈਕਸਟ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤੀਆਂ ਲਾਈਨਾਂ
_____ ਰਾਹੀਂ ਫਾਰਮ ਵਿੱਚ
ਵਰਤ ਸਕਦੇ ਹੋ।
4. ਇੱਕ ਫਾਰਮ ਵਿੱਚ ਕਈ ਵਿਕਲਪ ਚੁਣਨ ਲਈ
ਅਸੀਂ _____ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।
5. ਫਾਰਮ ਤੋਂ ਸਾਰੇ ਵਿਕਲਪਾਂ ਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਕਰਨ ਲਈ
ਅਸੀਂ _____ ਬਣਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਸਕਦੇ
ਹਾਂ।

3. ਸਹੀ ਅਤੇ ਗਲਤ:-

1. ਇਕ ਅਨਵਿਜ਼ਟਿਡ ਲਿੰਕ ਅੰਡਰ ਲਾਈਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ
ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਰੰਗ ਨੀਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
2. <input type = "password"> ਟੈਕਸਟ ਬਾਕਸ
ਵਿੱਚ ਸਟਾਰ(*) ਵਿਖਾਏਗਾ।
3. ਸਿਲੈਕਸ਼ਨ ਲਿਸਟ ਡਰਾਪ ਡਾਊਨ ਲਿਸਟ ਨੂੰ
ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

4. ਪੂਰੇ ਨਾਮ ਲਿਖੋ:-

1. <A>
2. HREF
3. URL
4. BGCOLOR
5. SRC

5. ਬਹੁਤ ਛੋਟੇ ਉੱਤਰਾਂ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ:-

1. ਕਿਸੇ ਵੈਬਪੇਜ ਨੂੰ ਲਿੰਕ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹੜਾ ਟੈਗ
ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
2. ਜਦ ਇਕ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਸਬਮਿਟ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ
ਕਿਹੜਾ ਐਟਰੀਬਿਊਟ ਇਹ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦਾ
ਹੈ ਕਿ ਫਾਰਮ-ਡਾਟਾ ਕਿੱਥੇ ਭੇਜਣਾ ਹੈ।
3. ਇਹ ਵਿਧੀ ਉਪਯੋਗਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਯੂਆਰਐਲ
ਪਾਥ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਫੀਡ ਡੇਟਾ ਨੂੰ ਏਨਕੋਡ ਕਰਨ
ਲਈ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰਵਰ ਨੂੰ ਭੇਜੀ ਜਾਂਦੀ
ਹੈ।

4. ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਵੈਬਪੰਨੇ ਤੇ ਕੁਝ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

6. ਛੋਟੇ ਉਤਰਾਂ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ:

1. ਹਾਈਪਰਲਿੰਕ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?
2. ਐਕਰ ਟੈਗ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਉਦਾਹਰਣ ਦੇ ਨਾਲ ਸਮਝਾਓ।
3. ਇਕ ਫਾਰਮ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?
4. HTML ਫਾਰਮ ਵਿੱਚ ਵੱਖੋਂ ਵੱਖਰੇ ਬਣਨਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ
5. ਚੈਕਬਾਕਸ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

7. ਵੱਡੇ ਉਤਰਾਂ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ:

1. ਉਦਾਹਰਣ ਦੇ ਨਾਲ ਵੱਖ ਵੱਖ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ HTML ਦੇ ਬਣਨਾਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
2. ਫਾਰਮ ਵਿੱਚ ਸਿਲੈਕਸ਼ਨ ਸੂਚੀ ਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ?
3. ਟੈਕਸਟ ਏਰੀਆ ਦੀ ਉਦਾਹਰਣ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
4. ਫਾਰਮ ਵਿੱਚ ਕਾਰਵਾਈ (action) ਅਤੇ ਵਿਧੀ (method) ਦਾ ਕੀ ਉਦੇਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?

ਉਤਰਮਾਲਾ

Answers Key

Questions	Multiple Choice	Fill in the Blanks	True or False	Full Form	Very Short Answer
1	c	<a>	TRUE	Anchor tag	<A>
2	d	form	TRUE	Hypertext References	Action attribute
3	a	Text area	TRUE	Uniform resource locator	Get method
4	c	Checkbox		Background color	Button
5	a	Reset button	-	Source	

ਵੈਬ ਡਿਵੈਲਪਮੈਟ

ਪਾਠ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ :

- 4.1 ਵੈਬਸਾਈਟ ਲਈ ਪਲੈਨਿੰਗ.
- 4.2 ਵੈੱਬ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਦਿਸ਼ਾ ਨਿਰਦੇਸ਼
- 4.3 ਵੈੱਬਸਾਈਟ ਪਬਲਿਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਪਹਿਲੂ
- 4.4 ਕੁਝ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਚੈਕਲਿਸਟ
- 4.5 ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ : ਸਕੂਲ ਦੀ ਵੈੱਬਸਾਈਟ।

ਜਾਣ-ਪਛਾਣ (Introduction) :-

ਇਸ ਪਾਠ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਬਣਾਵਾਂਗੇ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਇਹ ਵੀ ਸਿੱਖਾਂਗੇ ਕਿ ਇੱਕ ਵੈਬਸਾਈਟ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਅਤੇ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਲਾਂਚ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਵੈਬਸਾਈਟ ਨੂੰ ਡਿਜ਼ਾਇਨ ਕਰਨ ਲਈ ਮੁਖ ਤੌਰ ਤੇ ਚਾਰ ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵੈੱਬਸਾਈਟ ਦਾ ਟੀਚਾ, ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਲਈ ਡਿਜ਼ਾਇਨਿੰਗ, ਕੰਮ ਦੀ ਰਣਨੀਤੀ, ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ ਦਾ ਵਿਕਾਸ। ਇਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੈੱਬਸਾਈਟ ਨੂੰ ਲਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਦਮ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਡੋਮੇਨ ਨਾਮ ਦੀ ਚੋਣ, ਡੋਮੇਨ ਨਾਮ ਦੀ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ, ਸਰਵਰ ਦੀ ਚੋਣ, ਵੈੱਬਸਾਈਟ ਦੀ ਆਨ ਲਾਈਨ ਅਤੇ ਆਫ ਲਾਈਨ ਜਾਂਚ ਕਰਨਾ ਆਦਿ।

4.1 ਵੈਬਸਾਈਟ ਦੀ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ

ਸਹੀ ਯੋਜਨਾ ਦੁਆਰਾ ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਵੈੱਬਸਾਈਟ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵਸਾਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਵੈੱਬਸਾਈਟ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਸਹੀ ਯੋਜਨਾ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਵੈਬ ਸਾਈਟ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਪੂਰਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕੀ ਸੰਚਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਕਿਸ ਤਕਨੀਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨਾਲ ਵੈੱਬ ਸਾਈਟ ਰਾਹੀਂ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਵੈੱਬਸਾਈਟ ਨੂੰ ਡਿਜ਼ਾਇਨ ਕਰਨ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਵੈੱਬਸਾਈਟ ਦੇ ਟੀਚੇ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵੈੱਬਸਾਈਟ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਆਪਣੇ ਟੀਚੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

4.1.1 ਸਾਈਟ ਦਾ ਟੀਚਾ:

ਹਰੇਕ ਸਾਈਟ ਦਾ ਕੁਝ ਖਾਸ ਮਕਸਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਉਦੇਸ਼ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਦਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਈਟ ਵਿੱਚ ਕੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਯੂਜ਼ਰ ਇੱਕ ਵਿਆਖਿਆਤ ਮਕ ਅਤੇ ਸਜਾਵਟੀ ਸਾਈਟ ਤਿਆਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਸ਼ਰਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਸਾਈਟ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸਪੋਰਟ(ਸਮਰਥਨ) ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਸਾਈਟ ਬਣਾਉਣ ਵੇਲੇ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

- ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਉਦੇਸ਼।
- ਵੈਬਸਾਈਟ ਦੇ 2-3 ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਉਦੇਸ਼।
- ਵੈਬਸਾਈਟ ਨੂੰ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਧੀ।
- ਉਪਰੋਕਤ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ।
- ਟੀਚਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਈਟ ਦੀ ਰਣਨੀਤੀ।
- ਸਾਈਟ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਸਮਾਂ।
- ਸਾਈਟ ਨੂੰ ਅਪਡੇਟ ਕਰਨ ਦਾ ਸਮਾਂ।

4.1.2 ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ :

ਵੈਬਸਾਈਟ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਫਾਈਨਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਤੁਹਾਡੀ ਸਾਈਟ ਦੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੀ ਕਿਸਮ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਕਿ ਕਿਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਲੋਕ ਇਸ ਨੂੰ ਵੇਖਣਗੇ: ਬੱਚੇ, ਵਿਦਿਆਰਥੀ, ਵਕੀਲ, ਡਾਕਟਰ ਜਾਂ ਘਰੇਲੂ ਐਂਡਰਾਂ।

ਸਾਈਟ ਤੋਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਉਮੀਦਾਂ ਬਾਰੇ ਵੀ ਧਿਆਨ ਰੱਖਾਂਗੇ, ਉਦਹਾਰਨ ਲਈ ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਲਈ ਸਾਈਟ ਤਿਆਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਦਰਸ਼ਕ ਜ਼ਰੂਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀ, ਬੱਚੇ, ਅਧਿਆਪਕ, ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਹੋਣਗੇ, ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਤੁਸੀਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਅਤੇ ਉਮੀਦਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਈਟ ਤਿਆਰ ਕਰੋਗੇ।

4.1.3 ਨੀਤੀ (Strategy) :

ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਸਾਈਟ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਸਦੇ ਕੰਮ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਰਣਨੀਤੀ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਟੀਚਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਢੰਗਾਂ ਨੂੰ ਕੰਮ ਦੀ ਰਣਨੀਤੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਵੈੱਬਸਾਈਟ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ

- ਟੈਕਸਟ,
- ਆਡਿਓ,
- ਵੀਡੀਓ ਆਦਿ।
- ਇੱਕ ਸਾਧਾਰਨ ਵੈਬਸਾਈਟ ਚੰਗੀ ਅਤੇ ਸਮਝਣ ਵਿੱਚ ਸਰਲ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਭਾਵ ਕਿ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ।

4.1.4 ਸਮੱਗਰੀ (Contents) :

ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਰੂਪ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਨੂੰ ਹੁਣ ਸਾਈਟ ਦੇ ਸਮੱਗਰੀ(ਵਿਸਾ-ਵਸਤੂ) ਨੂੰ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸਾਈਟ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਸਮੱਗਰੀ ਸਹੀ ਜਗ੍ਹਾਂ ਤੇ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਵਸਥਿਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦਰਸਾਈ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਲਿੰਕਸ ਕਿਸੇ ਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਤਾਂ ਲੋੜਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਲੱਭਣਾ ਅਸਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

4.2 ਵੈੱਬ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ :

ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਤੇ ਸਹੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਸੂਚਨਾਵਾਂ (ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂਆਂ) ਅਤੇ ਲਿੰਕਾਂ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਸੀਂ ਇਸ ਦੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਿੱਸੇ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਸ਼ਾਇਦ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਡੀ ਵੈੱਬਸਾਈਟ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਇਸ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪਹਿਲੂ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਵੀ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿ ਇਸਦਾ ਟੀਚਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਇਸ ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਡੀ ਸਾਈਟ ਤੇ ਵਰਤਣ ਵਾਲੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਉਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲੱਭ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜੋ ਉਹ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਜਾਂਚ ਕਰਨਾ ਕਿ ਸਾਈਟ ਨਵੇਂ ਵਿਜਟਰ ਨੂੰ ਖਿੱਚ ਸਕੇ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨੂੰ ਟਰੈਕ ਕਰਨ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੈ।

ਡੋਮੇਨ ਨਾਮ ਦੀ ਚੋਣ, ਡੋਮੇਨ ਦੀ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ, ਸਰਵਰ ਦੀ ਚੋਣ ਅਤੇ ਸਾਈਟ ਆਦਿ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਆਦਿ ਵੈੱਬ ਇੰਪਲੀਮੈਂਟੇਸ਼ਨ ਪਲਾਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹਨ।

4.2.1 ਡੋਮੇਨ ਨਾਮ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨੀ :

ਡੋਮੇਨ ਨਾਮ ਸਾਡੀ ਸਾਈਟ ਦਾ ਪਤਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਡੋਮੇਨ ਨਾਮ ਚੁਣੋ ਜੋ ਸੰਖੇਪ, ਯਾਦ ਰੱਖਣ ਲਈ ਅਸਾਨ ਅਤੇ ਸਾਡੀ ਵੈੱਬਸਾਈਟ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੋਵੇ। ਕੁਝ ਕੁ ਆਮ ਟਾਪ ਲੈਵਲ ਦੇ ਡੋਮੇਨ ਵਿੱਚ .com, .edu, .org, ਅਤੇ .net ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ, ਜੋ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਵਪਾਰਕ, ਸਿੱਖਿਆ, ਸੰਸਥਾ ਅਤੇ ਨੈਟਵਰਕ ਲਈ ਹਨ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਹਾਈਫਲ ਸ਼ਾਮਿਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਅੱਖਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ 63 ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

4.2.2 ਡੋਮੇਨ ਨਾਮ ਨੂੰ ਰਜਿਸਟਰ ਕਰਨਾ :

ਡੋਮੇਨ ਨਾਮ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਰਜਿਸਟਰ ਕਰਾਉਣਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਸਾਈਟ ਸਰਵਿਸ ਪ੍ਰੋਵਾਈਡਰ ਰਾਹੀਂ ਰਜਿਸਟਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਸਰਵਿਸ ਪ੍ਰੋਵਾਈਡਰ ਸਾਨੂੰ ਇਕ ਫਾਰਮ ਭਰਨ ਲਈ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਲਈ ਫੀਸਾਂ ਵੀ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਫਾਰਮ ਭਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਤਸਦੀਕ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਡੋਮੇਨ ਨਾਮ ਡਿਜ਼ਾਇਨਰ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਾਮ ਖਾਲੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੁਆਰਾ ਰਜਿਸਟਰਡ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਨਾਮ ਉਪਲਬਧ ਹੈ ਤਾਂ ਈ-ਮੇਲ ਰਾਹੀਂ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਬਾਰੇ ਪੁਸ਼ਟੀ ਸੰਦੇਸ਼ ਡਿਜ਼ਾਇਨਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗਾ।

4.2.3 ਇੱਕ ਸਰਵਰ ਚੁਣਨਾ :

ਸਾਈਟ ਨੂੰ ਇੰਟਰਨੈੱਟ 'ਤੇ ਪਬਲਿਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਅਸੀਂ ਸਰਵਰ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਾਂਗੇ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕੰਮ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵ ਹੈ। ਡਿਜ਼ਾਇਨਰ ਸਰਵਰ ਨੂੰ ਖਰੀਦ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿਰਾਏ ਤੇ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਸਾਡੀ ਸਾਈਟ ਨੂੰ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਵੈੱਬ ਵਲਡ ਵਿੱਚ ਸਰਵਰ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਇੱਕ ਖਾਸ ਸਰਵਰ ਦਾ ਨਾਮ ਵੈੱਬ ਸਰਵਰ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਾਈਟ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬ੍ਰਾਊਜ਼ਰ ਤੇ ਖੋਲ੍ਹਦੇ ਹੋ, ਇਹ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਰਵਰ ਨਾਲ ਜੁੜਦਾ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੀ ਵੈੱਬਸਾਈਟ ਨੂੰ ਸੁਚਾਰੂ ਢੰਗ ਨਾਲ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਬੈਂਡਵਿਡਥ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਬੈਂਡਵਿਡਥ ਉਹ ਡੇਟਾ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰ ਦਾ ਰੇਟ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਨਿਸਚਿਤ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਤੁਹਾਨੂੰ ਹੋਰ ਬੈਂਡਵਿਡਥ ਖਰੀਦਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜੇਕਰ ਤੁਹਾਡੀ ਵੈੱਬਸਾਈਟ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਧਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਜ਼ਟਰਾਂ ਲੈਗ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਤੁਹਾਡੀ ਵੈੱਬਸਾਈਟ ਤੋਂ ਦੂਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਮੇਜ਼ਬਾਨ ਸਰਵਰ ਤੁਹਾਡੀ ਵੈੱਬਸਾਈਟ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਤੁਹਾਡੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਵੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।

4.2.4 ਵੈੱਬ ਪੇਜ਼ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨਾ :

ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਲੋੜੀਂਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ 30 ਸੈਕੰਡ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤੁਹਾਡੀ ਵੈੱਬਸਾਈਟ ਤੇ ਨਹੀਂ ਲੱਭ ਰਹੀ ਹੈ, ਜੇ ਉਸ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਚਲਾ ਜਾਏਗਾ ਅਤੇ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਆਵੇਗਾ। ਆਪਣੀ ਵੈੱਬਸਾਈਟ ਨੂੰ ਹਿੱਸਿਆ ਵਿੱਚ ਵੰਡਣਾ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵਿਵਸਥਿਤ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਹਰੇਕ ਪੰਨੇ ਦੇ ਸਿਖਰ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੈਕਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਲਿੰਕ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਤੁਹਾਡੀ ਵੈੱਬਸਾਈਟ ਨੂੰ ਨੈਵੀਗੇਟ ਕਰਨ ਲਈ ਸੋਖਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਤਰੀਕਾ ਹੈ। ਵੈੱਬਪੇਜ਼ ਸੁੰਦਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸੰਗਠਿਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਇਕ ਸੰਤੁਲਿਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਵੈੱਬਪੇਜ਼ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਸਮੇਂ ਪੇਜ ਦਾ ਆਕਾਰ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਨੁਕਤਾ ਹੈ। ਵੈੱਬਪੇਜ਼ ਨੂੰ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਹੇਠ ਦਿੱਤੇ ਪੁਆਇੰਟਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

1. ਇੱਕ ਵੈੱਬ ਪੇਜ ਦਾ ਸਾਈਜ਼ ਦੇ ਸਕਰੀਨਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਸਾਨੂੰ ਲੰਮੇ ਸਫੇ ਦਾ ਉਪਯੋਗ ਕਰਨਾ ਪਵੇ ਤਾਂ ਬੁੱਕਮਾਰਕ ਰਾਹੀਂ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਲਿੰਕ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰੋ।
2. ਜੇ ਤੁਹਾਡਾ ਡਾਕਵੈੱਟ ਇੱਕ ਸਕਰੀਨ ਤੋਂ ਲੰਮਾ ਹੈ ਤਾਂ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਲਈ ਇਸਦਾ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਦਿਖਾਓ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਹਿੱਸਾ ਜੋ ਸਿਰਫ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮੰਗ / ਜ਼ਰੂਰਤ ਤੇ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ।

4.2.5 ਦਿੱਖ :

ਵੈੱਬਪੇਜ ਦੀ ਦਿੱਖ ਵਧੀਆ ਹੋਈ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਇਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਯੂਜ਼ਰ ਆਕਰਸ਼ਣ ਹੋ ਸਕਣ। ਇੱਕ ਚੰਗੀ ਦਿੱਖ ਲਈ, ਇੱਕ ਵੈੱਬਪੇਜ਼ ਵਿੱਚ ਗਰਾਫਿਕਸ, ਐਨੀਮੇਸ਼ਨ, ਆਵਾਜ਼ ਅਤੇ ਵੀਡੀਓ ਕਲਿੱਪਸ ਨੂੰ ਜੋੜਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਵੈੱਬਪੇਜ਼ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਕੰਨੌਟੈਂਸ ਮੱਗਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸੁੰਦਰ ਨਜ਼ਰੀਆ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਹੀ ਫੋਟੋ ਅਕਾਰ / ਰੰਗ, ਬੈਕਗ੍ਰਾਊਂਡ ਰੰਗ, ਟੇਬਲ, ਗ੍ਰਾਫ ਆਦਿ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸਾਈਟ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਦਿੱਖ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

4.2.6 ਆਪਣਾ ਕੋਡ ਵੈਲੀਡੇਟ ਕਰਨਾ :

ਤੁਹਾਡੇ HTML, CSS, XHTML, JavaScript, ਅਤੇ XML ਕੋਡਾਂ ਨੂੰ ਪਰਖਿਆ ਜਾਵੇ, ਕਿ ਤੁਹਾਡੀ ਵੈੱਬਸਾਈਟ ਦਾ ਕੋਡ ਸਹੀ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਵੈੱਬਸਾਈਟ ਦੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਕਈ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਨੂੰ ਆਨਲਾਈਨ ਉਪਲਬਧ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਕੋਡ ਨੂੰ ਵੈਲੀਡੇਟ ਕਰਦੇ ਹਨ।

4.2.7 ਐਫਲਾਈਨ ਟੈਸਟਿੰਗ :

ਸਾਰੇ ਵੈੱਬਪੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਡਿਜ਼ਾਇਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸਦੀ ਵੱਖ ਵੱਖ ਬ੍ਰਾਊਜ਼ਰ 'ਤੇ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਟੈਸਟਿੰਗ ਲਈ ਕੋਈ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਕਨੈਕਸ਼ਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਸ ਲਈ ਇਸਨੂੰ ਆਫਲਾਈਨ ਟੈਸਟ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਐਫਲਾਈਨ ਟੈਸਟ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੇਮ ਪੇਜ ਨੂੰ ਬ੍ਰਾਊਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਖੇਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਲਿੰਕ ਪੇਜ਼ ਇਕ-ਇਕ ਕਰਕੇ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ। ਡਿਜ਼ਾਇਨਰ ਨੂੰ ਇੱਥੇ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਪੰਨਿਆਂ ਦਾ ਚੰਗੀ ਦਿੱਖ ਹੈ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੀ ਵੈੱਬਸਾਈਟ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਡਿਜ਼ਾਇਨ ਅਤੇ ਪੇਜ ਦਾ ਢਾਂਚਾ ਵਿਉਤ ਮੁਤਾਬਿਕ ਪ੍ਰਦਸ਼ਿਤ ਹੈ। ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਆਪਣੀ ਵੈੱਬਸਾਈਟ ਨੂੰ ਕਰੋਮ, ਫਾਈਰਫਾਰਕ, ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਐਕਸਪਲੋਰਰ, ਉਪਰਾ ਅਤੇ ਸਫਾਰੀ ਸਮੇਤ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਬਰਾਊਜ਼ਰਾਂ ਨਾਲ ਵੇਖੋ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਬ੍ਰਾਊਜ਼ਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਵੇਖ ਰਹੇ ਹਨ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸਾਈਟ ਨੂੰ ਵੱਖ ਵੱਖ ਬ੍ਰਾਊਜ਼ਰ ਤੇ ਵੀ ਪਰਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

4.2.8 ਸਾਈਟ ਨੂੰ ਅੱਪਲੋਡ ਕਰਨਾ :

ਸਾਰੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਲਈ ਸਾਈਟ ਨੂੰ ਉਪਲਬਧ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਅੱਪਲੋਡ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵੈੱਬ ਪੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਹੋਸਟ ਤੇ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਫਾਈਲ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰ ਪ੍ਰੋਟੋਕਾਲ (FTP) ਕਲਾਈੰਟ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਅਸੀਂ ਫਾਈਲ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰ ਪ੍ਰੋਟੋਕਾਲ (FTP) ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕਿਊਟ ਐਫ.ਟੀ.ਪੀ. ਨੂੰ ਸੈਟ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਫੇਰ ਆਨਲਾਈਨ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪਣੀ ਫਾਈਲ ਅੱਪਲੋਡ ਕਰੋ। ਤੁਹਾਡੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਤੇ ਤੁਹਾਡੀ ਵੈੱਬਸਾਈਟ ਦੀ ਕਾਪੀ ਨੂੰ ਲੋਕਲ ਵਰਜਨ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਵੈੱਬ ਹੋਸਟ ਉੱਤੇ ਕਾਪੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ ਵਰਜਨ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

4.2.9 ਐਨਲਾਈਨ ਟੈਸਟਿੰਗ :

ਜਦੋਂ ਤੁਹਾਡੀ ਸਾਈਟ ਐਨਲਾਈਨ ਅਪਲੋਡ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਗਲਾ ਕਦਮ ਇਸ ਦੀ ਐਨਲਾਈਨ ਟੈਸਟਿੰਗ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਕਨੈਕਸ਼ਨ ਬਣਾਉ, ਬ੍ਰਾਊਜ਼ਰ ਨੂੰ ਖੋਲੋ, ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਸਾਈਟ ਦਾ URL ਟਾਈਪ ਕਰੋ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਕਰੋ ਕਿ ਤੁਹਾਡੀ ਸਾਈਟ ਦੇ ਸਾਰੇ ਲਿੰਕ ਸਹੀ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

4.2.10 SEO-(ਸਰਚ ਇੰਜਣ ਆਪਟੀਮਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ) :

ਮੈਟਾ ਅਤੇ ALT ਟੈਗਜ਼ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਵੈਬਸਾਈਟ ਯੂਜ਼ਰ ਵੱਲੋਂ ਸਰਚ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕੀਵਰਡ ਨੂੰ ਸਹੀ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਗੋਂ ਵੈਬਸਾਈਟ ਤੇ ਸਰਚ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕੰਟੈਂਟ ਨੂੰ ਵੀ ਵਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਯੂਜ਼ਰਸ ਦੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਵਧੇਰੀ ਅਤੇ ਤੁਹਾਡੀ ਵੈਬਸਾਈਟ 'ਤੇ ਹੋਰ ਵਿਜ਼ਟਿਸ ਹੋਣਗੀਆਂ। ALT ਟੈਗਸ ਕੇਵਲ ਤੁਹਾਡੀ ਵੈਬਸਾਈਟ 'ਤੇ ਤਸਵੀਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਣ ਲਈ ਇੱਕ ਲਿਖਤ ਵੇਰਵਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਰਚ ਇੰਜਣ ਅਤੇ ਯੂਜ਼ਰਸ ਨੂੰ ਦਸਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਡੀ ਵੈਬਸਾਈਟ 'ਤੇ ਕਿਹੜੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਹਨ।

4.2.11 Installing website analytics (ਵੈਬਸਾਈਟ ਐਨਾਲਿਟਿਕਸ ਇਨਸਟਾਲ ਕਰਨਾ) :

ਆਪਣੀ ਵੈਬਸਾਈਟ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਵੈਬਸਾਈਟ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰੋ। ਇਸ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਨਿਰੀਖਣ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਵੋਗੇ ਉਹ ਤੁਹਾਡੀ ਵੈਬਸਾਈਟ 'ਤੇ ਮਿਲਣ ਵਾਲੇ ਮੁਲਾਕਾਤਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ, ਵਿਜ਼ਟਰਾਂ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ, ਹਰ ਇੱਕ ਵਿਜ਼ਟਰ ਲਈ ਪੇਜ਼ ਦੇਖਣ ਦੀ ਐਸਤ ਗਿਣਤੀ ਅਤੇ ਕਈ ਹੋਰ ਉਪਯੋਗੀ ਅੰਕੜੇ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਸੈਫਟਵੇਅਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਵੈਬਸਾਈਟ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਧਾਉਣ ਅਤੇ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਵੋਗੇ।

4.3 ਵੈਬਸਾਈਟ ਨੂੰ ਪਬਲਿਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਕੁਝ ਅਹਿਮ ਪਹਿਲੂ :

4.3.1 ਸਰਚ ਇੰਜਨ ਐਪਟੀਮਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ (SEO): ਸਰਚ ਇੰਜਨ ਐਪਟੀਮਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਇਕ ਸਰਚ ਇੰਜਨ ਦੇ ਖੇਜ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੇ ਵੈਬਪੇਜ਼ ਵਿਚ ਉੱਚ ਦਰਜਾਬੰਦੀ ਪਲੇਸਮੈਂਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਵੈਬਸਾਈਟ ਨੂੰ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਰਣਨੀਤੀਆਂ, ਤਕਨੀਕਾਂ ਆਦਿ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਰਜ-ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਸਰਚ ਇੰਜਣ ਹਨ : - Google, Bing, Yahoo ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਰਚ ਇੰਜਣ।

ਐਸਈਓ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਸਾਈਟ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਖੇਜ ਇੰਜਣ ਲਈ ਪਹੁੰਚਯੋਗ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਸਾਈਟ ਸਰਚ ਇੰਜਣ ਦੁਆਰਾ ਲੱਭ ਲਈ ਜਾਵੇਗੀ। ਐਸ.ਐਮ.ਓ. ਅਜਿਹੀਆਂ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਸਮੂਹ ਹੈ ਜੋ ਵੈਬਮਾਸਟਰਸ ਅਤੇ ਵੈੱਬ ਕੰਟੈਂਟ ਉਤਪਾਦਕ ਖੇਜ ਇੰਜਣ ਨਤੀਜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਬਿਹਤਰ ਰੈਂਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

4.3.2 ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਮਾਰਕੀਟਿੰਗ (SMM):

ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਮਾਰਕੀਟਿੰਗ ਦਾ ਇੱਕ ਰੂਪ ਹੈ ਜੋ ਸੋਸ਼ਲ ਨੈਟਵਰਕਿੰਗ ਵੈਬਸਾਈਟ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮਾਰਕੀਟਿੰਗ ਟੂਲ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਉਪਯੋਗ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਐਸ.ਐਮ.ਐਮ. ਦਾ ਟੀਚਾ ਉਹ ਸਮਗਰੀ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜੋ ਉਪਭੋਗਤਾ ਆਪਣੇ ਸੋਸ਼ਲ ਨੈਟਵਰਕ ਨਾਲ ਸਾਂਝਾ ਕਰਨਗੇ ਤਾਂ ਕਿ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਬ੍ਰਾਂਡ ਐਕਸਪੋਜ਼ੂਰ ਵਧਾਉਣ ਅਤੇ ਗਾਹਕਾਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ।

SMM ਦੇ ਮੁੱਖ ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਐਪਟੀਮਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ (SMO) ਹੈ ਖੇਜ ਇੰਜਨ ਐਪਟੀਮਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ (ਐਸਈਓ) ਵਾਂਗ, ਐਸ.ਐਮ.ਓ. ਇੱਕ ਵੈਬਸਾਈਟ ਵਿੱਚ ਨਵੇਂ ਅਤੇ ਵਿਲੱਖਣ ਵਿਜ਼ਟਰਜ਼ ਨੂੰ ਖਿੱਚਣ ਲਈ ਇਕ ਰਣਨੀਤੀ ਹੈ। ਐਸ.ਐਮ.ਓ. ਨੂੰ ਦੋ ਢੰਗਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕੰਨੈਟੈਂਟ ਨਾਲ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਲਿੰਕ ਬਟਨ ਸ਼ੇਅਰ ਕਰਕੇ - ਜਾਂ ਸਟੈਟਸ ਜਾਂ ਟਵੀਟਸ ਨੂੰ ਅੱਪਡੇਟ ਜਾਂ ਬਲੋਗ ਪੇਸਟ ਕਰਕੇ।

ਐਸ ਐਮ ਐਮ ਕੰਪਨੀ ਗਾਹਕਾਂ (ਅਤੇ ਸੰਭਾਵੀ ਗਾਹਕਾਂ) ਤੋਂ ਸਿੱਧੀ ਫੀਡਬੈਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜੋ ਕਿ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਲੋਕਾਂ ਤੱਕ ਵਧੇਰੇ ਪਰਸਨਲੇ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਐਸਐਮਐਮ ਟਵਿੱਟਰ, ਫੇਸ਼ਨਕ, ਮਾਈਸਪੇਸ, ਲਿੰਡਾਇਨ ਅਤੇ ਯੂਟੂਬ ਵਰਗੀਆਂ ਵੈਬਸਾਈਟਾਂ ਦੀ ਵਧਦੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਨਾਲ ਵਧੇਰੇ ਆਮ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

4.4 ਵੈੱਬ ਸਾਈਟ ਨੂੰ ਪਬਲਿਸ਼ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਕੁਝ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਚੈਕਲਿਸਟ :

ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਚੈਕ-ਲਿਸਟ

4.4.1 Page Content (ਪੇਜ਼ ਕੰਟੈਂਟ):

1. ਸਪੈਲਿੰਗ ਅਤੇ ਗਰਾਮਰ(ਵਿਆਕਰਨ), ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ, ਹੈਡਰ, ਸੂਚੀ, ਅਤੇ ਹੋਰ ਫਾਰਮੈਟਿੰਗ ਸਹੀ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।
2. ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਸੰਪਰਕ ਵੇਰਵੇ ਪ੍ਰਤੇ ਵੈੱਬਸਾਈਟ 'ਤੇ ਸਹੀ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।
3. ਇਮੇਜ਼(ਚਿੱਤਰ) ਅਤੇ ਆਡੀਓ ਅਤੇ ਵੀਡੀਓ ਸਹੀ ਜ਼ਗ੍ਹਾ 'ਤੇ, ਫਾਰਮੈਟ ਕੀਤੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਡਿਵਾਈਸਿਸ ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

4.4.2 ਡਿਜ਼ਾਈਨ :

ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ ਕਿ ਸਾਈਟ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਪਿਕਸਲ ਪ੍ਰੈਫੈਕਟ ਹੋਵੇ। ਜੇ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਇੱਕ ਜਵਾਬਦੇਹ ਵੈਬਸਾਈਟ ਹੈ, ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਾਰੇ ਡਿਵਾਈਸਿਸ ਵਿੱਚ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੀ ਸਾਈਟ ਨੂੰ ਦੁਦਤਰ ਦੇ ਡੈਸਕਟੋਪ ਤੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਲੈਪਟਾਪ, ਟੈਬਲੇਟ ਅਤੇ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ 'ਤੇ ਵਧੀਆ ਦਿਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

4.4.3 ਕਾਰਜਸ਼ੀਲਤਾ (Functionality) :

ਵੈੱਬਸਾਈਟ 'ਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਲਉ। ਲੀਡ ਜਨਰੇਸ਼ਨ ਫਾਰਮ ਦੇ ਰੂਪ, ਸੋਸਲ ਸੋਅਰਿੰਗ, ਆਪਣੀ ਵੈੱਬਸਾਈਟ ਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੰਮ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ :

1. ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੁਹਾਡਾ ਧੰਨਵਾਦ-ਸੰਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਪੇਜ਼ ਡਿਸਪਲੇ।
2. ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਲੋਗੋ ਹੋਮਪੇਜ਼ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।
3. ਸਾਈਟ ਪੰਨਿਆਂ ਲਈ ਲੋਡ ਸਮਾਂ ਆਪਟੀਮਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

4.4.4 ਐਸਈਓ (SEO):

ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਲਉ ਕਿ ਤੁਹਾਡੀ ਵੈੱਬਸਾਈਟ ਨੂੰ ਐਸਈਓ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਲਈ ਇੱਕ ਠੋਸ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਾਈਟ ਆਰਕੀਟੈਕਚਰ ਅਤੇ ਕੰਨੈਟੋਰ ਦੇ ਵਰਜਨਾਂ ਤੋਂ ਮੈਟਾਡੇਟਾ (Metadata) ਤੱਕ ਕੋਈ ਵੀ ਕਸਰ ਨਾ ਛੱਡੋ ਜਿਵੇਂ ਕਿ :

1. ਵੈਬਪੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਵਿਲੱਖਣ ਪੇਜ਼ ਟਾਈਟਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। (70 ਕਰੈਕਟਰ ਤੋਂ ਘੱਟ, ਕੀਅ ਵਰਡਜ਼ ਵੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ।)
2. ਵੈਬਪੇਜ਼ ਕੋਲ ਕੀਅਵਰਡਜ਼ ਹਨ (10 ਤੋਂ ਘੱਟ, ਸਾਰੇ ਸ਼ਬਦ ਪੇਜ਼ ਕਾਪੀ ਵਿੱਚ ਦਿੱਦੇ ਹਨ।)
3. ਸਪੈਲਿੰਗ ਅਤੇ ਵਿਆਕਰਨ ਸਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਿੱਚ ਸਹੀ ਹਨ।
4. Alt ਟੈਂਗ ਨੂੰ ਹਰੇਕ ਚਿੱਤਰ ਵਿੱਚ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

4.4.5 ਸੁਰੱਖਿਆ (Security) ਅਤੇ ਬੈਕਅੱਪ :

ਤੁਸੀਂ ਡਾਟਾ ਨਸ਼ਟ ਹੋਣ ਤੋਂ ਰੋਕ ਸਕਦੇ ਹੋ ਅਤੇ ਸਾਈਟ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਨਿਯਮਿਤ ਬੈਕਅੱਪ ਸਥਾਪਤ ਕਰਕੇ ਮਾਲਵੇਅਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਨੁਕਸਾਨਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ :

1. 24X7 ਨਿਗਰਾਨੀ ਸਕਰਿਪਟ ਇੰਸਟਾਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।
2. ਬੈਕ-ਅੱਪ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਫਾਈਨਲ ਵੈੱਬਸਾਈਟ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

3. ਵੈਬਸਾਈਟ ਦੀਆਂ ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਨਿਯਮਿਤ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਬਣਾਈਆਂ ਅਤੇ ਸਟੋਰ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।
4. ਪਾਸਵਰਡ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵੈਬਸਾਈਟ ਕ੍ਰੈਡੈਂਸੀਅਲ ਇੱਕ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਡਾਟਾਬੇਸ ਵਿੱਚ ਸਟੋਰ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

4.4.6 ਅਨੁਕੂਲਤਾ (Compliance):

ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਓ ਕਿ ਤੁਹਾਡੀ ਵੈਬਸਾਈਟ ਕਿਸੇ ਵੀ ਲਾਗੂ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਕਨੂੰਨ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਇੰਡਸਟਰੀ ਦੇ ਆਪਣੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦਾ ਸੈਂਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇੱਥੋਂ ਕੁਝ ਨਿਯਮ ਹਨ, ਜਿਹਨਾਂ ਬਾਰੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

1. ਵੈਬ ਪੇਜ਼ ਡਿਸਟੈਬਲਟੀ ਵਾਲੇ ਉਪਭੋਗਤਾਵਾਂ ਲਈ ਪਹੁੰਚਯੋਗਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।
2. ਨਿਯਮ ਅਤੇ ਪਰਾਈਵੇਸੀ ਪਾਲਸੀ ਵੈਬਸਾਈਟ ਦੇ ਵਿਜ਼ਟਿਗਜ਼ ਨੂੰ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

4.3 ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ :

ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ: ਸਕੂਲ ਦੀ ਵੈਬਸਾਈਟ:

ਅਸੀਂ ਇਕ ਵੈਬਸਾਈਟ ਦੇ ਵੇਰਵੇ, ਅਪਲੋਡ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਅਤੇ ਐਨਲਾਈਨ ਟੈਸਟਿੰਗ ਆਦਿ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਹੈ। ਆਉ ਹੁਣ "ਸਕੂਲ ਵੈਬਸਾਈਟ" ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਤਿਆਰ ਕਰੀਏ।

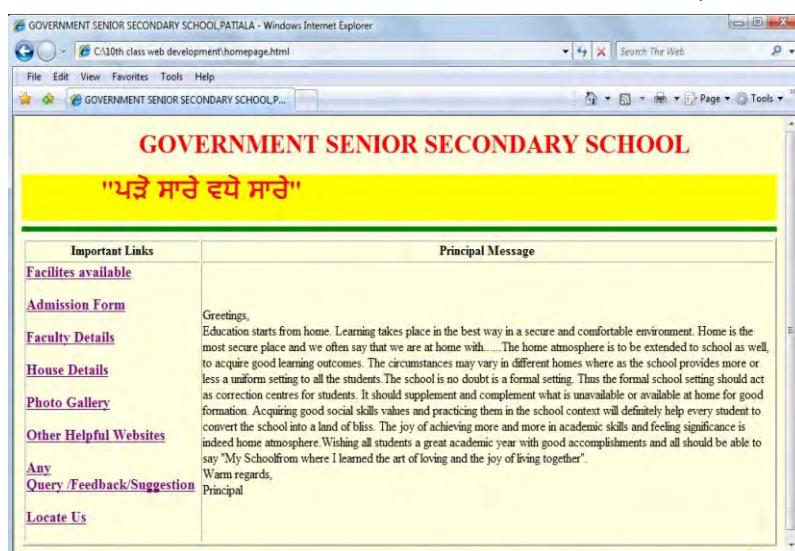
ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਨੈਟਪੈਡ ਵਿੱਚ ਸਾਰੀਆਂ ਸਰੋਤ ਫਾਈਲਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। html ਐਕਸਟੈਸ਼ਨ ਦੇ ਨਾਲ ਸੇਵ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਇਹ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਐਕਸਪਲੋਰਰ ਤੇ ਚਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਵਿੱਚ ਵਰਤੋਂ ਜਾਂਦੇ ਆਮ ਟੈਗਾਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਅਸੀਂ ਪਿਛਲੇ ਅਧਿਆਇਆਂ ਵਿੱਚ ਪੜਿਆਂ ਹੈਂ। ਇਸ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹੋਮਪੇਜ਼ ਅਤੇ ਅੱਠ ਵੈਬ ਪੰਨੇ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ ਸਾਰੇ ਅੱਠ ਪੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਹੋਮ ਪੇਜ਼ ਨਾਲ ਲਿੰਕ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਹੋਮ ਪੇਜ਼ ਹਮੇਸ਼ਾ ਤੁਹਾਡੀ ਵੈਬਸਾਈਟ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪੇਜ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪੇਜ਼ ਵਿੱਚ ਤੁਹਾਡੀ ਸਾਈਟ ਤੇ ਉਪਲਬਧ ਸਾਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੈ।

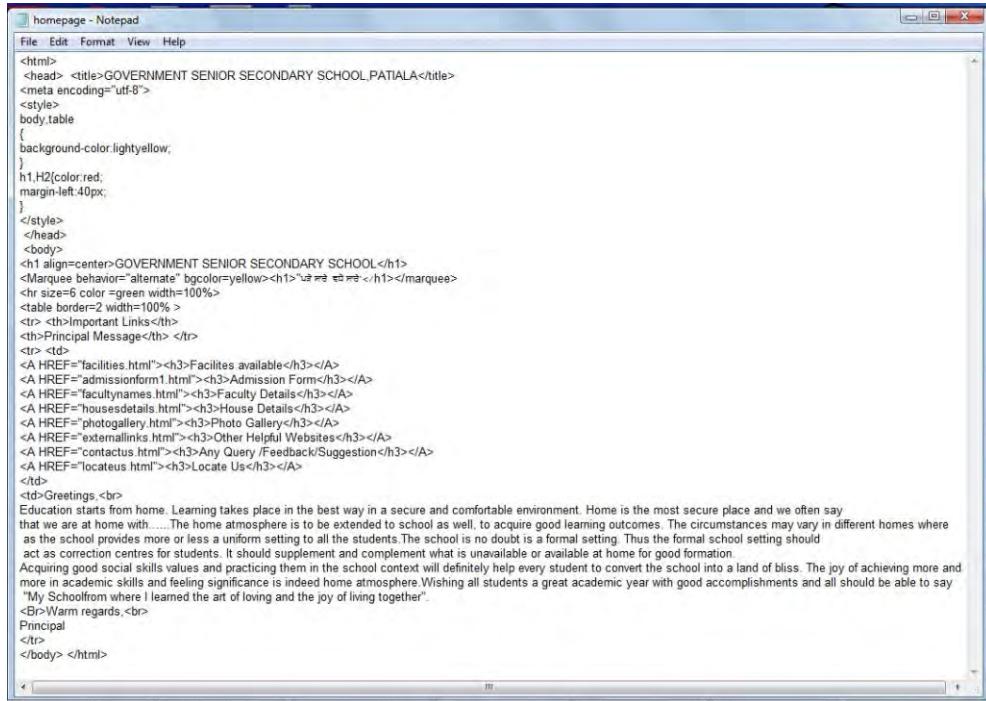
ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਸਕੂਲ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ html ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਜੋ ਅਸੀਂ ਉਸ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰ ਸਕੀਏ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਅਸੀਂ ਇਸ ਅਤੇ ਪਿਛਲੇ ਅਧਿਆਇਆਂ ਵਿੱਚ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਆਉ ਇੱਕ ਸਕੂਲ ਦੀ ਇੱਕ ਵੈਬਸਾਈਟ ਬਣਾਈ ਏ।

ਇਹ ਸਾਡੀ ਵੈਬਸਾਈਟ ਦਾ ਹੋਮ ਪੇਜ਼ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਚਿੱਤਰ 4.1 ਵਿੱਚ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਚਿੱਤਰ 4.1

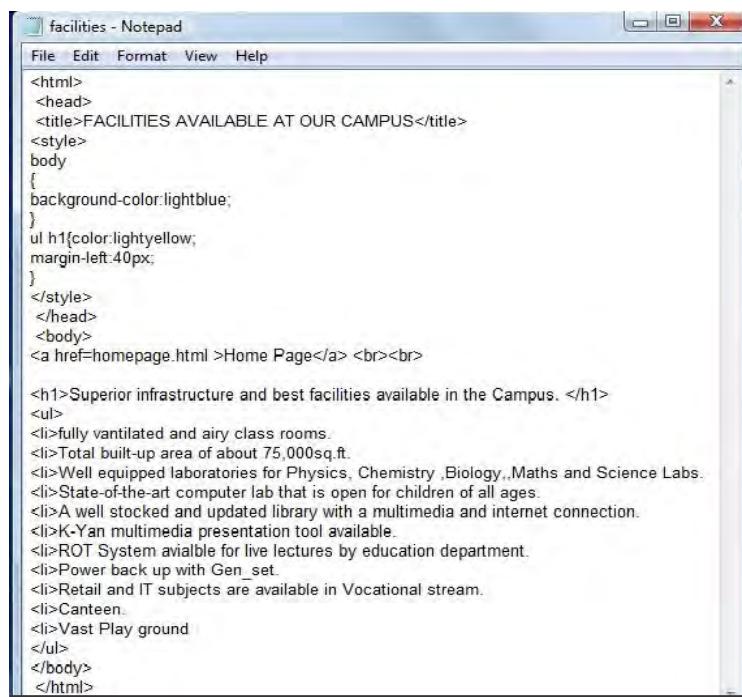
ਇਸ ਲਈ ਕੋਡ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਚਿੱਤਰ 4.2 ਵਿੱਚ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।


```
<html>
<head> <title>GOVERNMENT SENIOR SECONDARY SCHOOL,PATIALA</title>
<meta encoding="utf-8">
<style>
body,table
{
background-color:lightyellow;
}
h1,H2{color:red;
margin-left:40px;
}
</style>
</head>
<body>
<h1 align=center>GOVERNMENT SENIOR SECONDARY SCHOOL</h1>
<Marquee behavior="alternate" bcolor=yellow><h1>ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਸੌਥਰਿਆਲੀ ਸਾਹਮਣੇ ਪਟਿਆਲਾ</h1></Marquee>
<hr size=6 color =green width=100%>
<tr> <th>Important Links</th>
<th>Principal Message</th> </tr>
<tr> <td>
<A href="facilities.html"><h3>Facilities available</h3></A>
<A href="admissionform1.html"><h3>Admission Form</h3></A>
<A href="facultynames.html"><h3>Faculty Details</h3></A>
<A href="housesdetails.html"><h3>House Details</h3></A>
<A href="photogallery.html"><h3>Photo Gallery</h3></A>
<A href="externallinks.html"><h3>Other Helpful Websites</h3></A>
<A href="contactus.html"><h3>Any Query /Feedback/Suggestion</h3></A>
<A href="locateus.html"><h3>Locate Us</h3></A>
</td>
<td>Greetings. <br>
Education starts from home. Learning takes place in the best way in a secure and comfortable environment. Home is the most secure place and we often say that we are at home with .... The home atmosphere is to be extended to school as well, to acquire good learning outcomes. The circumstances may vary in different homes where as the school provides more or less a uniform setting to all the students. The school is no doubt is a formal setting. Thus the formal school setting should act as correction centres for students. It should supplement and complement what is unavailable or available at home for good formation. Acquiring good social skills values and practicing them in the school context will definitely help every student to convert the school into a land of bliss. The joy of achieving more and more in academic skills and feeling significance is indeed home atmosphere. Wishing all students a great academic year with good accomplishments and all should be able to say "My Schoolfrom where I learned the art of loving and the joy of living together".<br>Warm regards,<br>
Principal
</td>
</tr>
</body> </html>
```

ਚਿੱਤਰ 4.2

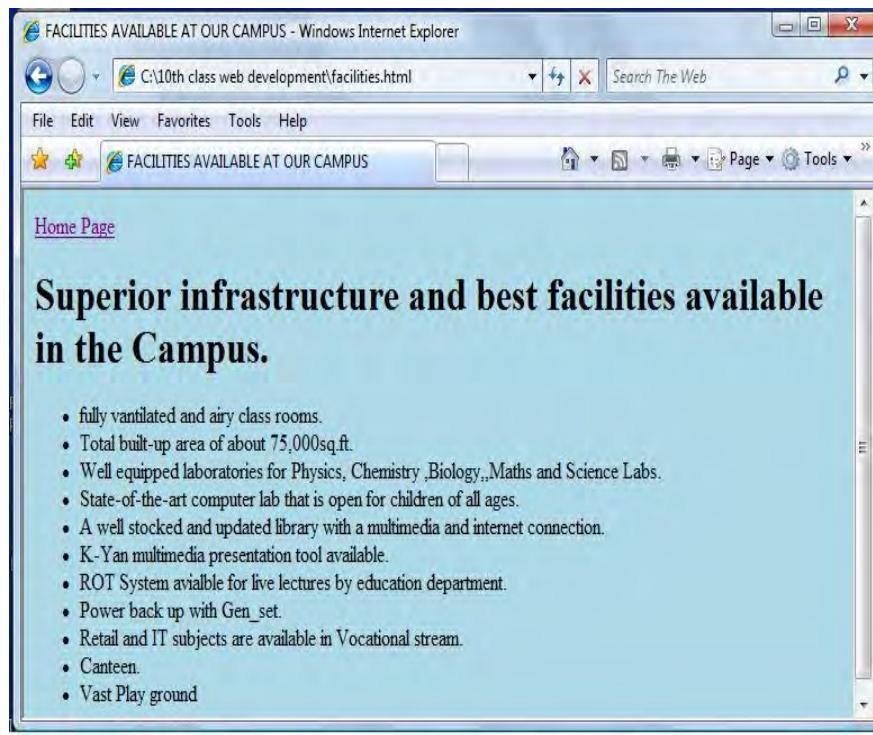
ਵੈੱਬਸਾਈਟ ਵਿੱਚ ਉਪਲਬਧ ਪਹਿਲਾ ਲਿੰਕ "Facilities Available" ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕੋਡ ਅਤੇ ਆਊਟਪੁੱਟ ਚਿੱਤਰ 4.3 ਅਤੇ 4.4 ਵਿੱਚ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।


```
<html>
<head>
<title>FACILITIES AVAILABLE AT OUR CAMPUS</title>
<style>
body
{
background-color:lightblue;
}
ul h1{color:lightyellow;
margin-left:40px;
}
</style>
</head>
<body>
<a href=homepage.html >Home Page</a> <br><br>

<h1>Superior infrastructure and best facilities available in the Campus. </h1>
<ul>
<li>fully ventilated and airy class rooms.
<li>Total built-up area of about 75,000sq.ft.
<li>Well equipped laboratories for Physics, Chemistry ,Biology,,Maths and Science Labs.
<li>State-of-the-art computer lab that is open for children of all ages.
<li>A well stocked and updated library with a multimedia and internet connection.
<li>K-Yan multimedia presentation tool available.
<li>ROT System avialble for live lectures by education department.
<li>Power back up with Gen_set.
<li>Retail and IT subjects are available in Vocational stream.
<li>Canteen.
<li>Vast Play ground
</ul>
</body>
</html>
```

ਚਿੱਤਰ 4.3

ਚਿੱਤਰ 4.4

ਢੂਜਾ ਲਿੰਕ 'Admission Form' ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਚਿੱਤਰ 4.5, 4.6 (a) ਅਤੇ 4.6 (b) ਵਿੱਚ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

admission form

Home Page

Student Registration Form

Adhaar Number	<input type="text"/>
Name	<input type="text"/>
Father Name	<input type="text"/>
Mother Name	<input type="text"/>
Postal Address	<input type="text"/>
Personal Address	<input type="text"/>
Sex	☒ Male ☐ Female
AREA	☒ Rural ☐ Urban
CATEGORY	<select>select..</select>
State	<select>select..</select>
City	<select>select..</select>
PinCode	<input type="text"/>
EmailId	<input type="text"/>
DOB	<input type="text"/>
MobileNo	<input type="text"/>
<input type="button" value="reset"/>	<input type="button" value="Submit Form"/>

ਚਿੱਤਰ 4.5

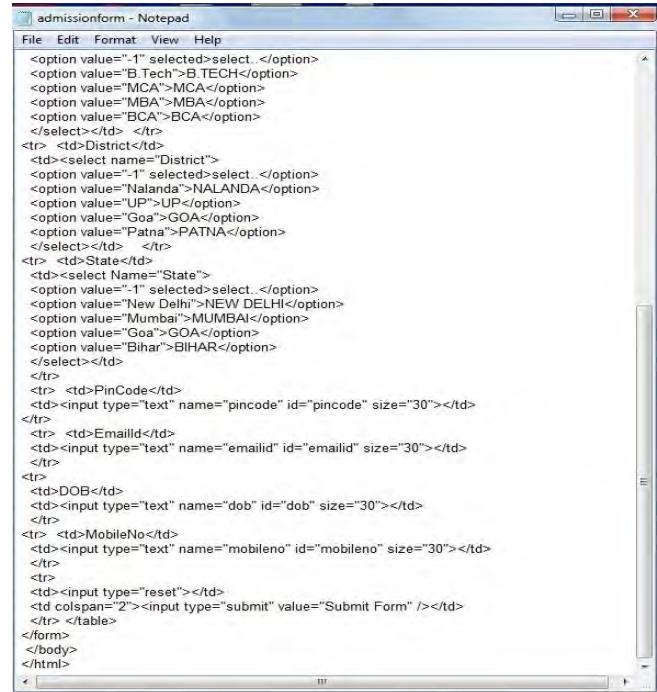
```
<html>
<head> <title>admission form</title> </head>
<body>
<form action="post" name="StudentRegistration" >





```

ਚਿੱਤਰ 4.6 (a)


```
<option value="-1" selected>select..</option>
<option value="B.Tech">B.TECH</option>
<option value="MCA">MCA</option>
<option value="MBA">MBA</option>
<option value="BCA">BCA</option>
</select></td> </tr>

```

ਚਿੱਤਰ 4.6 (b)

ਅਗਲਾ ਲਿੰਕ "Faculty" ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਲਈ ਆਉਟਪੁੱਟ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਕੋਡ ਨੂੰ ਚਿੱਤਰ 4.7 ਅਤੇ 4.8 ਵਿੱਚ ਹੇਠਾਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ: -

SR.NO.	NAME OF THE EMPLOYEES(SH./SMT.)	SUBJECT	DESIGNATION
1.	GAGANDEEP SINGH	BIOLOGY	PRINCIPAL
2.	SACHIN DHIMAN	COMPUTER SCIENCE	LECTURER
3.	BINDU	ELECTRONICS AND COMMUNICATION	LECTURER
4.	POOJA	PHYSICS	LECTURER
5.	SUKHWINDER SINGH	MATHEMATICS LECTURER	LECTURER
6.	SARBJEET SINGH	DPE	MASTER
7.	NARINDER PAL SINGH	MATHEMATICS	MASTER
8.	ABHINAV JOSHI	SCIENCE	MASTER
9.	HARPREET KAUR	COMPUTER SCIENCE	COMPUTER FACULTY
10.	RAMIT GARG	--	CLERK

ਚਿੱਤਰ 4.7

ਇਸ ਲਈ ਕੋਡ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:

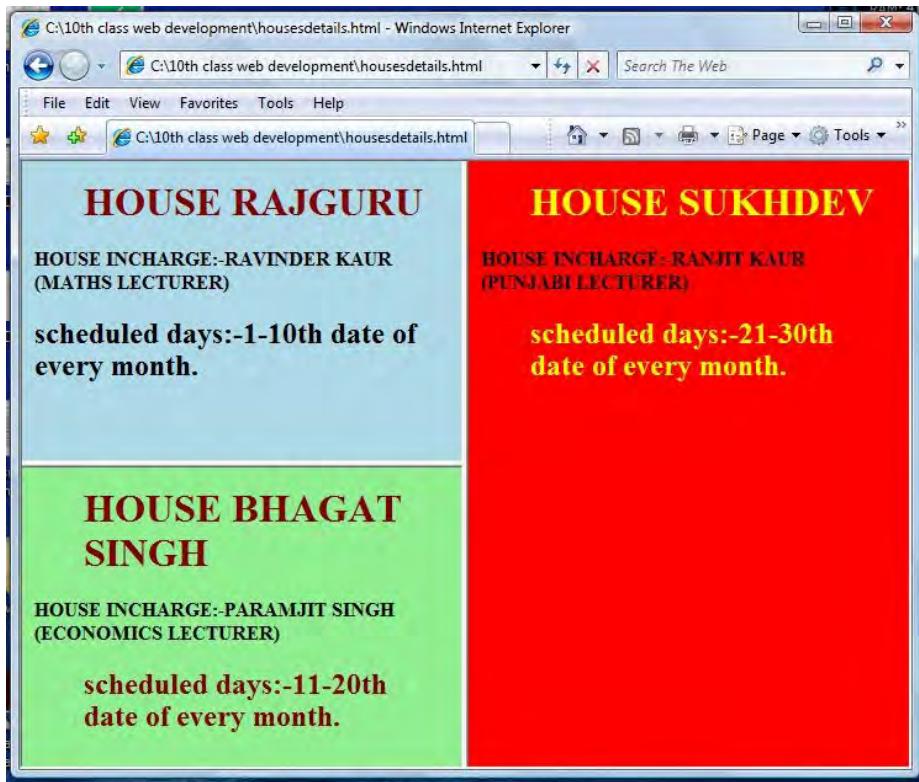
```

<html>
<head> <title>OUR SCHOOL FACULTY MEMBERS</title> </head>
<body bgcolor="lightgreen">
<a href="homepage.html target=_top">Home Page</a>
<h1>OUR FACULTY MEMBERS</h1><br><br>
<table border="1">
<tr> <th>SR. NO.</th>
<th>NAME OF THE EMPLOYEES(SH./SMT.)</th>
<th>SUBJECT</th>
<th>DESIGNATION</th>
<tr> <td>1.</td>
<td>GAGANDEEP SINGH</td>
<td>BIOLOGY</td>
<td>PRINCIPAL</td>
<tr> <td>2.</td>
<td>SACHIN DHIMAN</td>
<td>COMPUTER SCIENCE</td>
<td>LECTURER</td>
<tr> <td>3.</td>
<td>BINDU</td>
<td>LECTURER</td>
<td>ELECTRONICS AND COMMUNICATION</td>
<tr> <td>4.</td>
<td>POOJA</td>
<td>PHYSICS</td>
<td>LECTURER</td>
<tr> <td>5.</td>
<td>SUKHWINDER SINGH</td>
<td>MATHEMATICS LECTURER</td>
<td>LECTURER</td>
<tr> <td>6.</td>
<td>SARBJEET SINGH</td>
<td>MASTER</td>
<td>MASTER</td>
<tr> <td>7.</td>
<td>NARINDER PAL SINGH</td>
<td>MATHEMATICS</td>
<td>MASTER</td>
<tr> <td>8.</td>
<td>ABHINAV JOSHI</td>
<td>SCIENCE</td>
<td>MASTER</td>
<tr> <td>9.</td>
<td>HARPREET KAUR</td>
<td>COMPUTER SCIENCE</td>
<td>COMPUTER FACULTY</td>
<tr> <td>10.</td>
<td>RAMIT GARG</td>
<td>--</td>
<td>CLERK</td>
</tr>
</table> </body> </html>

```

ਚਿੱਤਰ 4.8

ਅਗਲਾ ਲਿੰਕ House ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਲਈ ਆਊਟਪੁੱਟ ਚਿੱਤਰ 4.9 ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਕੋਡ ਨੂੰ ਚਿੱਤਰ 4.10, (a) 4.10 (b), 4.11, 4.12 ਵਿਚ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ: -

ਚਿੱਤਰ 4.9

<pre>house1 - Notepad File Edit Format View Help <html> <head> <title>OUR SCHOOL HOUSES</title> <style> body { background-color:lightblue; } h1{color:maroon; margin-left:40px; } </style> </head> <body> <h1>HOUSE RAJGURU</h1> HOUSE INCHARGE:-RAVINDER KAUR(MATHS LECTURER) <h2>scheduled days:-1-10th date of every month.</h2> </body> </html></pre>	<pre>house3 - Notepad File Edit Format View Help <html> <head> <title>OUR SCHOOL HOUSES</title> <style> body { background-color:RED; } h1,H2{color:YELLOW; margin-left:40px; } </style> </head> <body> <h1>HOUSE SUKHDEV</h1> HOUSE INCHARGE:-RANJIT KAUR(PUNJABI LECTURER) <h2>scheduled days:-21-30th date of every month.</h2> </body> </html></pre>
--	--

ਚਿੱਤਰ 4..10 (a)

ਚਿੱਤਰ 4..10 (b)

house2 - Notepad

```

File Edit Format View Help
<html>
<head>
<title>OUR SCHOOL HOUSES</title>
<style>
body
{
background-color:lightgreen;
}
h1,H2{color:maroon;
margin-left:40px;
}
</style>
</head>
<body>
<h1>HOUSE BHAGAT SINGH</h1>
<B>HOUSE INCHARGE:-PARAMJIT SINGH(ECONOMICS LECTURER)
<h2>scheduled days:-11-20th date of every month </h2>
</body>
</html>

```

ਚਿੱਤਰ 4.11

housesdetails - ...

```

File Edit Format View Help
<html>
<frameset cols="*,*">
<frameset rows="*,*>
<frame src="house1.html">
<frame src="house2.html">
<frame src="house3.html">
</frameset>
<frame src="house3.html">
</frameset>
</html>

```

ਚਿੱਤਰ 4.12

ਅਗਲਾ ਲਿੰਕ photo gallery ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਆਊਟਪੁੱਟ ਨੂੰ ਚਿੱਤਰ 4.13 ਅਤੇ ਚਿੱਤਰ 4.14 ਵਿੱਚ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਚਿੱਤਰ 4.13

photogallery - Notepad

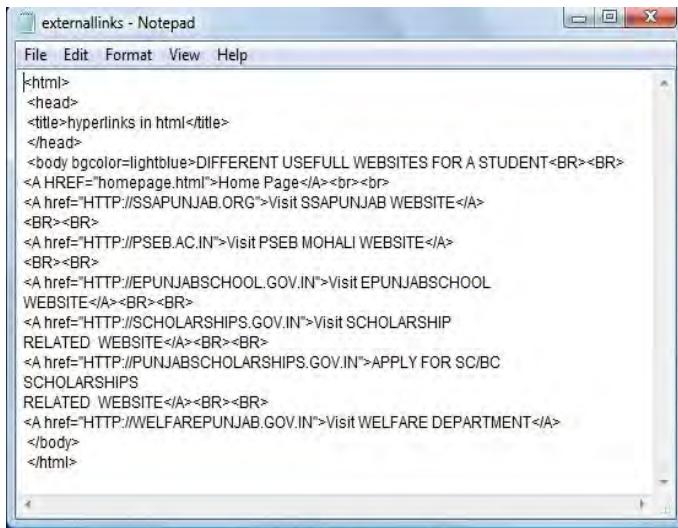
```

File Edit Format View Help
<html>
<head>
<title>IMAGES TAGS</title>
</head>
<body>
<A HREF="homepage.html">Home Page</A><br><br>
<image src="computerlab.jpg" width=500 height=300><br>Computer Lab<br>
<image src="science lab.jpg" width=500 height=300><br>science Lab<br>
<image src="library.jpg" width=500 height=300><br>Library<br>
<image src="44.jpg" width=500 height=300><br>Ground<br>
<image src="avlab.jpg" width=500 height=300><br>audio-visual Lab<br>
<image src="can.jpg" width=500 height=300><br>Canteen<br>
<image src="mdm.jpeg" width=500 height=300><br>Mid day Meal<br>
</body>
</html>

```

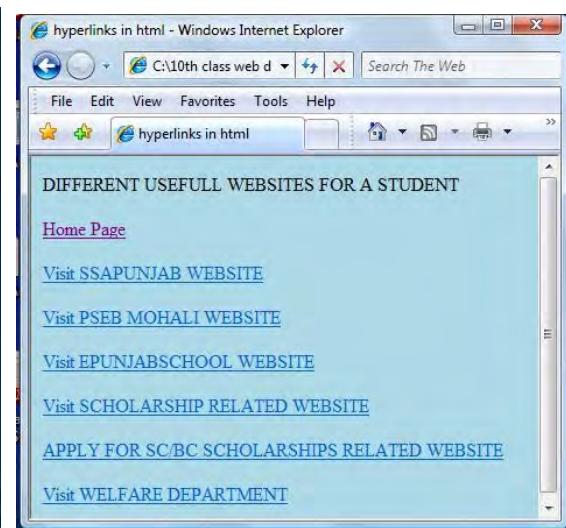
ਚਿੱਤਰ 4.14

ਅਗਲਾ ਉਪਲੱਬਧ ਲਿੰਕ ਦੂਜੀਆਂ ਸਹਾਇਕ ਵੈੱਬਸਾਈਟਾਂ ਹਨ ਜੋ ਇਸ ਵੈਬਪੰਨੇ ਲਈ ਆਉਟਪੁੱਟ ਅਤੇ ਕੋਡ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਚਿੱਤਰ 4.15 ਅਤੇ 4.16 ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ-


```
<html>
<head>
<title>hyperlinks in html</title>
</head>
<body bgcolor=lightblue>DIFFERENT USEFULL WEBSITES FOR A STUDENT<br><br>
<A HREF="homepage.html">Home Page</A><br><br>
<A href="HTTP://SSAPUNJAB.ORG">Visit SSAPUNJAB WEBSITE</A>
<br><br>
<A href="HTTP://PSEB.AC.IN">Visit PSEB MOHALI WEBSITE</A>
<br><br>
<A href="HTTP://EPUNJABSCHOOL.GOV.IN">Visit EPUNJABSCHOOL WEBSITE</A><br><br>
<A href="HTTP://SCHOLARSHIPS.GOV.IN">Visit SCHOLARSHIP RELATED WEBSITE</A><br><br>
<A href="HTTP://PUNJABSCHOLARSHIPS.GOV.IN">APPLY FOR SC/BC SCHOLARSHIPS RELATED WEBSITE</A><br><br>
<A href="HTTP://WELFAREPUNJAB.GOV.IN">Visit WELFARE DEPARTMENT</A>
</body>
</html>
```

ਚਿੱਤਰ 4.15

ਚਿੱਤਰ 4.16

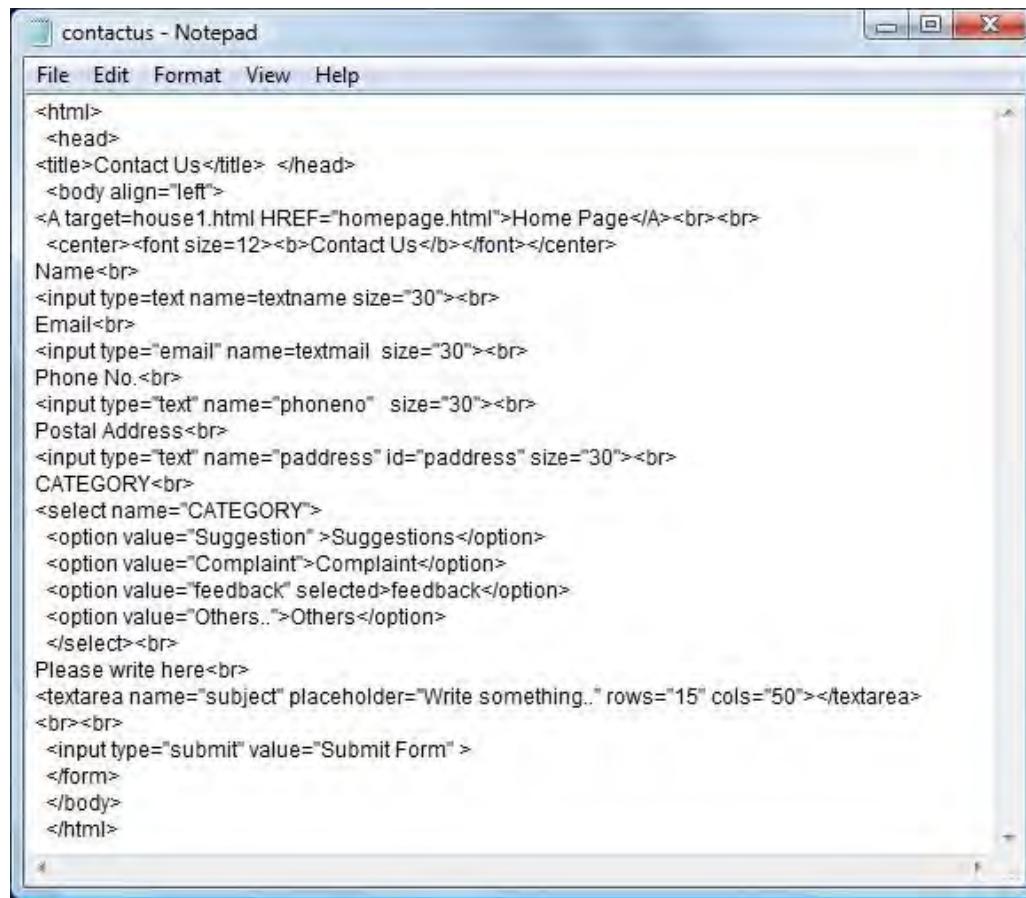
ਅਗਲਾ ਉਪਲੱਬਧ ਲਿੰਕ Query/ Suggestion ਹਨ ਜੋ ਇਸ ਵੈਬਪੰਨੇ ਲਈ ਆਉਟਪੁੱਟ ਅਤੇ ਕੋਡ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਚਿੱਤਰ 4.17 ਅਤੇ 4.18 ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ-

The screenshot shows a Windows Internet Explorer window titled "Contact Us - Windows Internet Explorer". The page content is "Contact Us". It features a "Home Page" link at the top. Below it is a form with the following fields:

- Name:
- Email:
- Phone No.:
- Postal Address:
- CATEGORY:
- Please write here:
- Submit Form:

ਚਿੱਤਰ 4.17


```
<html>
<head>
<title>Contact Us</title> </head>
<body align="left">
<A target=house1.html HREF="homepage.html">Home Page</A><br><br>
<center><font size=12><b>Contact Us</b></font></center>
Name<br>
<input type=text name=textname size="30"><br>
Email<br>
<input type="email" name="textmail" size="30"><br>
Phone No.<br>
<input type="text" name="phoneno" size="30"><br>
Postal Address<br>
<input type="text" name="paddress" id="paddress" size="30"><br>
CATEGORY<br>
<select name="CATEGORY">
<option value="Suggestion" >Suggestions</option>
<option value="Complaint">Complaint</option>
<option value="feedback" selected>feedback</option>
<option value="Others..">Others</option>
</select><br>
Please write here<br>
<textarea name="subject" placeholder="Write something.. " rows="15" cols="50"></textarea>
<br><br>
<input type="submit" value="Submit Form" >
</form>
</body>
</html>
```

ਚਿੱਤਰ 4.18

ਅਗਲਾ ਅਤੇ ਆਖਰੀ ਉਪਲੱਬਧ Locate us ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਆਊਟਪੁੱਟ ਵਿੱਚ ਕੋਡ ਚਿੱਤਰ ਨੰ. 4.19 ਅਤੇ 4.20 ਤੇ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਚਿੱਤਰ 4.19

```

<html>
<head>
<title>LOCATE US</title>
</head>
<body font align="left">
<A HREF="homepage.html">Home Page</A><br><br>

<center><font size=12><b>Contact Us</b></font></center>
<font size=5><b>
ADDRESS:-<br><br>
GOVERNMENT SENIOR SECONDARY SCHOOL,<br>
DISTT.MOHALI<br><br>
Email:-gsssmohali@gmail.com<br>
Phone No.<br>
01722680001
</font></b>
</body>
</html>

```

ਚਿੱਤਰ 4.20

ਜਾਣ ਰੱਖਣ ਲਈ ਗੱਲਾਂ

1. ਸਰਵਰ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਨੂੰ ਡੋਮੇਨ ਨਾਮ ਰਜਿਸਟਰ ਕਰਵਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।
2. ਕਿਸੇ ਵੈਬਸਾਈਟ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਦਰਸ਼ਕ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।
3. ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਖੁਦ ਦੇ ਸਰਵਰ ਨੂੰ ਸਥਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਕੰਪਨੀ ਜਾਂ ਸੰਸਥਾ ਤੋਂ ਇਸ ਲਈ ਥਾਂ ਕਿਰਾਏ ਤੇ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹੋ।
4. ਸਾਰੇ ਪੰਨਿਆਂ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਫ ਲਾਈਨ ਟੈਸਟ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
5. ਸਾਈਟ FTP (ਫਾਈਲ ਟਰਾਂਸਫਰ ਪ੍ਰੋਟੋਕੋਲ) ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਅਪਲੋਡ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।
6. ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਅਪਲੋਡਿੰਗ ਦੇ ਬਾਅਦ ਸਾਈਟ ਦੀ ਪਰਖ ਆਨਲਾਈਨ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
7. ਸਾਈਟ ਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਨਾ ਹੋਮ ਪੇਜ਼ ਹੈ, ਸਾਈਟ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪੰਨਿਆਂ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।
8. ਥੈਂਡਵਿਡਖ ਉਹ ਡੇਟਾ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
9. ਕਈ ਵੈਬ ਬ੍ਰਾਊਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਵੈਬਸਾਈਟ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰੋ
10. ਸਰਚ ਇੰਜਨ ਐਪਟੀਮਾਈਜੇਸ਼ਨ ਇੱਕ ਵੈਬਸਾਈਟ ਤੇ ਵਿੱਖਟਰਾਂ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਰਣਨੀਤੀਆਂ, ਤਕਨੀਕਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਕਾਰਜ-ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਹੈ।

ਅਭਿਆਸ

1. ਬਹੁ-ਚੋਣਵੇਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨ

1. ਕਿਸੇ ਵੈਬਸਾਈਟ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਚਾਰ ਪੜਾਅ ਹਨ?
 - a. ਕਿਸੇ ਸਾਈਟ ਦਾ ਟੀਚਾ
 - b. ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਲਈ ਡਿਜ਼ਾਇਨਿੰਗ
 - c. ਕੰਮ ਰਣਨੀਤੀ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਾ ਵਸਤੂ ਦੇ ਵਿਕਾਸ
 - d. ਉੱਤੇ ਦਿਤੇ ਸਾਰੇ
2. ਵੈਬਪੇਜ਼ ਦੀ ਇੱਕ ਵਧੀਆ ਦਿੱਖ ਕਿਸ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ
 - a. ਫੋਟ ਦਾ ਆਕਾਰ / ਰੰਗ
 - b. ਬੈਕਗ੍ਰਾਊਂਡ ਰੰਗ
 - c. ਟੈਬਲ ਅਤੇ ਗ੍ਰਾਫ਼ਿਕਸ
 - d. ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ
3. ਕਿਸ ਟੈਸਟਿੰਗ ਲਈ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਕਨੈਕਸ਼ਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ
 - a. ਐਫਲਾਈਨ ਟੈਸਟਿੰਗ
 - b. ਐਨਲਾਈਨ ਟੈਸਟਿੰਗ
 - c. ਉਪਰੋਕਤ ਦੋਨੋਂ
 - d. ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ
4. ਐਸਟੀਓ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ
 - a. ਸਰਚ ਇੰਜਨ ਐਪਟੀਮਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ.
 - b. ਸਿਸਟਮ ਇੰਜਨ ਐਪਟੀਮਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ
 - c. ਸੈਕਰੋਗਨਾਈਜ਼ਡ ਇੰਜਨ ਐਪਟੀਮਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ
 - d. ਉਪਰੋਕਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ
5. ਐਸ ਐਸ ਐਸ ਮਤਲਬ ਕੀ ਹੈ
 - a. ਸੋਸਲ ਮੀਡੀਆ ਮਾਰਕੀਟਿੰਗ
 - b. ਸਾਇੰਸ ਮੀਡੀਆ ਮਾਰਕੀਟਿੰਗ
 - c. ਸਿਸਟਮ ਮੈਕਰੇ ਮੀਡੀਆ
 - d. ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

2. ਖਾਲੀ ਥਾਵਾਂ ਭਰੋ:-

1. ਸਾਈਟ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਉਣ ਸਮੇਂ ਸਾਈਟ ਦੀ.....ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
2.ਤੁਹਾਡੀ ਸਾਈਟ ਦਾ ਪਤਾ ਹੈ।
3. ਡੇਮੇਨ ਨਾਮ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਗਲਾ ਕਦਮ ਡੇਮੇਨ ਨਾਮ ਦੀਕਰਨਾ ਹੈ।
4.ਟੈਸਟਿੰਗ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।
5. ਕਿਸੇ ਵੀ ਵੈਬਸਾਈਟ ਦੇ ਪਹਿਲਾਂ ਸਢਾ ਨੂੰ.....ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

3. ਸਹੀ / ਚੁਣੌਤੀ

1. ਹੋਮ ਪੇਜ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋਰ ਪੰਨਿਆਂ ਦਾ ਕੋਈ ਲਿੰਕ ਨਹੀਂ ਹੈ।
2. ਸਾਈਟ ਦਾ ਪਤਾ .com, .org, .net ਆਦਿ ਨਾਲ ਖਤਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
3. ਕਿਸੇ ਸਾਈਟ ਦਾ ਐਫਲਾਈਨ ਟੈਸਟ ਸਿਰਫ ਇਕੋ ਬਰਾਉਜ਼ਰ ਤੇ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।
4. ਹੋਸਟ ਲਈ ਵੈਬ ਪੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਭੇਜਣ ਲਈ, ਸਾਨੂੰ FTP ਕਲਾਇੰਟ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।
5. ਕਿਸੇ ਸਾਈਟ ਦੇ ਐਨਲਾਈਨ ਟੈਸਟਿੰਗ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਤੁਹਾਡੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਨੂੰ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

3. ਪੂਰੇ ਨਾਮ ਦਿਓ :

1. IP 2. FTP 3. URL

4. ਬਹੁਤ ਛੋਟੇ ਉੱਤਰਾਂ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ :-

1. ਤੁਹਾਡੀ ਸਾਈਟ ਦਾ ਪਤਾ ਕਿਹੜਾ ਹੈ?
2. ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੀ ਵੈਬਸਾਈਟ ਦੀ ਕਾਪੀ ਨੂੰ _____ ਵਰਜਨ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਵੈੱਬ ਹੋਸਟ ਉੱਤੇ ਕਾਪੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ _____ ਵਰਜਨ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
3. ਕੋਈ ਕੰਪਨੀ ਗ੍ਰਾਹਕਾਂ ਤੋਂ ਸਿੱਧੀ ਫੀਡ ਬੈਕ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ?
4. ਵੈਬਸਾਈਟ ਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ?
5. ਡਿਜ਼ਾਇਨਰ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਹੋਣ, ਮਾਲਵੇਅਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਨੁਕਸਾਨਾਂ ਤੋਂ ਬਚ ਸਕਦਾ ਹੈ?

5. ਛੋਟੇ ਉੱਤਰਾਂ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ :-

1. ਕਿਸੇ ਸਾਈਟ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਫਿਕਸ ਕਰਨ ਲਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਨੁਕਤੇ ਦੱਸੋ।
2. ਡੇਮੇਨ ਨਾਮ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਮਤਲਬ ਹੈ?
3. ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸਰਵਰ ਦੀ ਕੀ ਭੂਮਿਕਾ ਹੈ?
4. ਵੈਬਪੰਨੇ ਡਿਜ਼ਾਇਨ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਕਿਹੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਹੈ?
5. ਐਫਲਾਈਨ ਟੈਸਟਿੰਗ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਮਤਲਬ ਹੈ?

- 6. ਵੱਡੇ ਉੱਤਰਾਂ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ**
1. ਕਿਸੇ ਵੈਬਸਾਈਟ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਦਮ ਲਿਖੋ?
 2. ਐਂਡਲਾਈਨ ਅਤੇ ਐਨਲਾਈਨ ਟੈਸਟਿੰਗ ਵਿਚਕਾਰ ਕੀ ਅੰਤਰ ਹੈ।
 3. ਐਸ.ਈ.ਓ.(SEO) ਕੀ ਹੈ?
 4. ਐਸ.ਐਮ.ਐਮ.(SMM) ਕੀ ਹੈ?

Answers Key

Questions	Multiple Choice	Fill in the Blanks	True or False	Very Short Answer
1	d	Publishing.	FALSE.	Domain Name.
2	d	Domain Name.	TRUE.	Local ,productionExternal Link.
3	a	Registration	FALSE.	SMM.
4	a	Offline.	TRUE.	Test and Validate.
5	a	Homepage.	TRUE.	By taking regular backup and preventive security measures.

ਇਸ ਪਾਠ ਦੇ ਉਦੇਸ਼:

- 5.1 ਡੈਸਕਟਾਪ ਪਬਲੀਸ਼ਿੰਗ
- 5.2 ਡੈਸਕਟਾਪ ਪਬਲੀਸ਼ਿੰਗ ਸਾਫਟਵੇਰ
- 5.3 ਵਰਡ-ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ ਤੇ ਡੈਸਕਟਾਪ ਪਬਲੀਸ਼ਿੰਗ ਵਿੱਚ ਤੁਲਨਾ
- 5.4 WYSIWYG ਦੀ ਸੁਵਿਧਾ
- 5.5 ਗ੍ਰਾਫਿਕਸ
- 5.6 ਮਾਰਜਨ
- 5.7 ਡੋਟਸ
- 5.8 ਪ੍ਰਿੰਟਰਜ਼

ਜਾਣ-ਪਛਾਣ (Introduction)

ਜਦੋਂ ਡਾਕੂਮੈਂਟਸ ਤੇ ਤਸਵੀਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਿੰਟ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ "ਪਬਲਿਸ਼" ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੇ ਹਰ ਥਾਂ ਤੇ ਆਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਪਬਲੀਸ਼ਿੰਗ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਲਈ ਵੱਡੀਆਂ ਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ ਪ੍ਰੈਸਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਪੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਕਾਪੀ ਅਤੇ ਨਕਲ ਤਿਆਰ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਤਸਵੀਰਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਹੀ ਪੇਜ਼ ਤੇ ਪ੍ਰਿੰਟ ਕਰਨ ਲਈ, ਪਹਿਲੇ ਤਸਵੀਰਾਂ ਅਤੇ ਟੈਕਸਟ ਨੂੰ ਵੱਖਰਾ-ਵੱਖਰਾ ਪ੍ਰਿੰਟ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਫਿਰ ਕਟਿੰਗ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪੇਜ਼ ਤੇ ਰੱਖ ਕੇ ਟੈਪ ਨਾਲ ਚਿਪਕਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਫਿਰ ਉਸ ਨੂੰ ਕਾਪੀ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਿੰਟ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ ਕੰਪਿਊਟਰਾਂ ਦੇ ਗ੍ਰਾਫਿਕਸ ਯੂਜ਼ਰ ਇੰਟਰਫੇਸ ਨੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਨੂੰ ਡੈਸਕਟਾਪ ਪਬਲੀਸ਼ਿੰਗ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਹ ਸਾਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕਲੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

5.1 ਡੈਸਕਟਾਪ ਪਬਲੀਸ਼ਿੰਗ (Desktop publishing):

ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੋਈ ਛੱਪਾਯੋਗ ਡਾਕੂਮੈਂਟ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਡੈਸਕਟਾਪ ਪਬਲੀਸ਼ਿੰਗ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਡੈਸਕਟਾਪ ਪਬਲੀਸ਼ਿੰਗ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਿਤਾਬਾਂ, ਮੈਗਜ਼ੀਨ, ਅਖਬਾਰਾਂ, ਫਲਾਇਰ, ਪੈਂਡਲਿਟ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਟਡ ਡਾਕੂਮੈਂਟ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਵਰਡ ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਾਈਕ੍ਰੋਸਾਫਟ ਵਰਡ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਬੇਸਿਕ ਡੈਸਕਟਾਪ ਪਬਲੀਸ਼ਿੰਗ ਦੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਸੰਪੂਰਨ ਡੈਸਕਟਾਪ ਪਬਲੀਸ਼ਿੰਗ ਵਿੱਚ, ਟਾਈਪ ਸੈਟਿੰਗ (ਫੌਂਟ ਅਤੇ ਟੈਕਸਟ ਲੇਅ-ਆਊਟ ਨੂੰ ਚੁਨਣਾ) ਗ੍ਰਾਫਿਕ ਡਿਜ਼ਾਇਨ, ਪੇਜ ਲੇਅ-ਆਊਟ (ਜਿਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਇਹ ਸਭ ਪੇਜ਼ ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਫਿੱਟ ਹੋਵੇਗਾ) ਅਤੇ ਡਾਕੂਮੈਂਟ ਨੂੰ ਪ੍ਰਿੰਟ ਕਰਨਾ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ ਡੈਸਕਟਾਪ ਪਬਲੀਸ਼ਿੰਗ ਉਹਨੀਂ ਹੀ ਸੋਖੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਸਕੂਲ ਪੇਪਰ ਨੂੰ ਟਾਈਪ ਕਰਨਾ ਤੇ ਪ੍ਰਿੰਟ ਕਰਨਾ। ਡੈਸਕਟਾਪ ਪਬਲੀਸ਼ਿੰਗ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਇੱਕ ਕੰਪਿਊਟਰ, ਮੈਨੀਟਰ, ਪ੍ਰਿੰਟਰ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਸਾਫਟਵੇਰ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਪ੍ਰਿੰਟ ਹੋਣ ਯੋਗ ਡਾਕੂਮੈਂਟ ਤਿਆਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੋਵੇ। ਬੇਸ਼ਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲਾਗਤ ਇੱਕ ਧੌਨ ਅਤੇ ਪੇਪਰ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ ਪ੍ਰੈਸ ਨਾਲੋਂ ਸਸਤਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

5.1.1 ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ (Definition) :

ਡੈਸਕਟਾਪ ਪਬਲੀਸ਼ਿੰਗ ਉਹ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਅਸੀਂ ਕੰਪਿਊਟਰ ਅਤੇ ਕੁਝ ਖਾਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਫਟਵੇਅਰਜ਼ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਟੈਕਸਟ, ਤਸਵੀਰਾਂ ਤੇ ਆਰਟਵਰਕ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰਕੇ, ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਿੰਟ ਕਰਨ ਜਾਂ ਵਿਜੁਅਲੀ (ਦੇਖਣ ਯੋਗ) ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਫਾਰਮੈਟਡ ਡਾਕੂਮੈਂਟ ਤਿਆਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

5.1.2 ਡੈਸਕਟਾਪ ਪਬਲੀਸ਼ਿੰਗ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਜੁਅਲ ਸੰਚਾਰ

ਡੈਸਕਟਾਪ ਪਬਲੀਸ਼ਿੰਗ ਪੇਸ਼ੇਵਰਾਂ (Professionals) ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਿਛਾਇਤੀ ਡੈਸਕਟਾਪ ਕੰਪਿਊਟਰਾਂ ਤੇ ਡੈਸਕਟਾਪ ਪਬਲੀਸ਼ਿੰਗ ਸਾਫਟਵੇਅਰਜ਼ ਦੇ ਆਉਣ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ (ਜਿਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਗੈਰਿਕਿਲਰਾਂ ਅਤੇ ਜਿਹਨਾਂ ਕੋਲ ਗ੍ਰਾਫਿਕ ਡਿਜ਼ਾਇਨਰਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਅਨੁਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ) ਨੂੰ ਅਚਾਨਕ ਡੈਸਕਟਾਪ ਪਬਲੀਸ਼ਰ ਬਣਨ ਦਾ ਸਾਧਨ ਮਿਲ ਗਿਆ ਹੈ।

ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਸੁਵਿਧਾ ਅਨੁਸਾਰ ਗ੍ਰਾਫਿਕ ਡਿਜ਼ਾਇਨਰਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਛੋਟੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀ, ਸਕੱਤਰ, ਅਧਿਆਪਕ, ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਖਪਤਕਾਰ ਵੀ ਡੈਸਕਟਾਪ ਪਬਲੀਸ਼ਿੰਗ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਗੈਰਿਕਿਲਰ, ਡਿਜੀਟਲ ਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ ਲਈ, ਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ ਪ੍ਰੈਸ ਤੇ ਡਾਕੂਮੈਂਟ ਲਈ ਅਤੇ ਘਰ ਜਾਂ ਦਫਤਰ ਵਿੱਚ ਡੈਸਕਟਾਪ ਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ ਲਈ, ਵਿਜੁਅਲ ਸੰਚਾਰ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਹਾਲਾਂਕਿ ਡੈਸਕਟਾਪ ਪਬਲੀਸ਼ਿੰਗ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਡਿਜ਼ਾਇਨ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਮੁਕੰਮਲ ਉਤਪਾਦ ਦੀ ਡਾਕੂਮੈਂਟ ਅਤੇ ਡਿਲਿਵਰੀ ਤੱਕ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਇਸ ਦੇ ਮੁੱਖ ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਪੇਜ-ਲੋਆਊਟ, ਪਾਠ ਰਚਨਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋ-ਪ੍ਰੈਸ ਜਾਂ ਡਿਜੀਟਲ ਫਾਈਲ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਹੈ।

5.2 ਡੈਸਕਟਾਪ ਪਬਲੀਸ਼ਿੰਗ ਸਾਫਟਵੇਅਰ

ਪੇਜ ਲੋਅ-ਆਊਟ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਅਤੇ ਵੈਬ ਡਿਜ਼ਾਇਨਰਾਂ ਦੀ ਸਾਫਟਵੇਅਰ, ਡੈਸਕਟਾਪ ਪਬਲੀਸ਼ਿੰਗ ਵਿੱਚ ਵਰਤੋਂ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਈਮਰੀ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਹਨ। ਗ੍ਰਾਫਿਕਸ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਜਿਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਡਰਾਇੰਗ ਸਾਫਟਵੇਅਰ, ਫੋਟੋ ਐਡੀਟਰ ਜਾਂ ਵਰਡ ਪ੍ਰੈਸ਼ਿੰਗ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ, ਗ੍ਰਾਫਿਕਸ ਡਿਜ਼ਾਇਨਰ ਜਾਂ ਡੈਸਕਟਾਪ ਪਬਲੀਸ਼ਰ ਲਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਟੂਲਜ਼ ਹਨ। ਉਪਲਬਧ ਸਾਫਟਵੇਅਰਜ਼ ਦੀ ਸੂਚੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਹੈ ਤੇ ਪਰ ਕੁਝ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਹਨ ਜੋਕਿ ਹਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਵੀ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕੀ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

5.2.1 ਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ ਲਈ ਪੇਜ-ਲੋਅ-ਆਊਟ ਸਾਫਟਵੇਅਰ

- ਅਡੋਬ ਇਨ ਡਿਜ਼ਾਇਨ
- Serif ਦੀ PagePlus Series
- ਕੁਆਰਕ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ QuarkXpress

5.2.2 ਆਫਿਸ ਲਈ ਪੇਜ ਲੋਅ-ਆਊਟ ਸਾਫਟਵੇਅਰ

- ਮਾਈਕਰੋਸਾਫਟ ਆਫਿਸ ਸੂਟ
- ਐਪਲ ਆਈਵਰਕ ਸੂਟ

5.2.3 ਗ੍ਰਾਫਿਕ ਸਾਫਟਵੇਅਰ

- ਅਡੋਬ ਇਲਸਟਰੇਟਰ (Adobe Illustrator)
- ਕੋਰਲ ਡਰਾਅ (Corel Draw)
- ਇੰਕਸਕੈਪ (Inkscape)

5.2.4 ਫੋਟੋ ਐਡੀਟਿੰਗ ਸਾਫਟਵੇਅਰ

- ਅਡੋਬ ਫੋਟੋਸਾਫ਼ (Adobe Photoshop)
- ਕੋਰਲ ਪੈਂਟ ਸਾਫ਼ ਪ੍ਰੋ (Corel PaintShop Pro)

5.2.5 ਵੈਬ ਡਿਜ਼ਾਇਨ ਸਾਫਟਵੇਅਰ

- ਅਡੋਬ ਡ੍ਰੀਮ ਵੀਵਰ ਸੀ ਸੀ (Adobe Dreamweaver CC)
- ਅਡੋਬ ਮੂਜ਼ (Adobe Muse)

5.3 ਵਰਡ ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ ਅਤੇ ਡੈਸਕਟਾਪ ਪਬਲੀਸ਼ਿੰਗ ਦੀ ਤੁਲਨਾ

ਵਰਡ ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ ਅਤੇ ਡੈਸਕਟਾਪ ਪਬਲੀਸ਼ਿੰਗ ਦੋਵੇਂ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਮਾਨ ਹਨ ਪਰ ਡਾਕੂਮੈਂਟਸ ਦੀ ਪਬਲੀਸ਼ਿੰਗ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਵੱਖ ਵੀ ਹਨ।

ਦੋਹਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਸਮਾਨਤਾਵਾਂ :

- ਦੋਵੇਂ ਫਾਰਮੈਟ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਟੈਕਸਟ ਨਾਲ ਵਿਹਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ।
- ਦੋਵੇਂ ਟੈਬਲ ਅਤੇ ਤਸਵੀਰ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।
- ਦੋਵਾਂ ਕੋਲ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸਮਾਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵਰਡ ਆਰਟ, ਕਲਿਪ ਆਰਟ ਅਤੇ ਟੈਕਸਟ ਸਟਾਈਲ ਆਦਿ।

ਦੋਹਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਫਰਕ:

- ਵਰਡ ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਟੈਕਸਟ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ, ਸੰਪਾਦਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਡੈਸਕਟਾਪ ਪਬਲੀਸ਼ਿੰਗ ਵਿੱਚ ਗ੍ਰਾਫਿਕਸ ਦੇ ਨਾਲ ਟੈਕਸਟ ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਵਾਲੇ ਡਾਕੂਮੈਂਟਸ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
- ਡੈਸਕਟਾਪ ਪਬਲੀਸ਼ਿੰਗ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਲੇਅ-ਆਊਟ ਅਤੇ ਡਿਜ਼ਾਇਨ ਲਈ ਵਰਡ ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਡੈਸਕਟਾਪ ਪਬਲੀਸ਼ਿੰਗ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਿਊਜ਼ਲੈਟਰਾਂ, ਮੈਗਜ਼ੀਨਾਂ, ਮਸ਼ਹੂਰੀਆਂ ਅਤੇ ਬਰੋਸ਼ਰ ਜਿਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਲੇਅ-ਆਊਟ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਧਾਰਨ ਮੈਮੋ, ਅੱਖਰ, ਹੱਥ-ਲਿਖਤ ਅਤੇ ਰੈਜਿਊਮੇ ਲਈ ਵਰਡ ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ ਡਾਕੂਮੈਂਟਸ ਆਮ ਹਨ।

5.4 WYSIWYG ਦੀ ਸੁਵਿਧਾ:

ਇਸ ਦਾ ਉਚਾਰਨ "ਵਿਜ-ਈ-ਵਿਗ" ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ WHAT YOU SEE IS WHAT YOU GET ਦਾ ਛੋਟਾ ਰੂਪ ਹੈ। WYSIWYG ਉਹ ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਹੈ ਜੋ ਡਿਸਪਲੇਅ ਸਕਰੀਨ ਤੇ ਡਾਕੂਮੈਂਟ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਡਾਕੂਮੈਂਟ ਪ੍ਰਿੰਟ ਹੋ ਕੇ ਲਗਦਾ ਹੈ। WYSIWYG ਉਹ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕੰਟੈਂਟ (ਟੈਕਸਟ ਅਤੇ ਗ੍ਰਾਫਿਕਸ) ਉਸੇ

ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਐਡਿਟ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਉਹ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਬਣ ਕੇ ਦਿਖਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇੱਕ ਪ੍ਰਿੰਟਿੰਡ ਡਾਕੂਮੈਟ, ਇੱਕੋ ਵੈਬ ਪੇਜ ਜਾਂ ਸਲਾਈਡ ਪ੍ਰੇਜ਼ੇਨਟੇਸ਼ਨ। WYSIWYG ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਡੈਸਕਟਾਪ ਪਬਲੀਸ਼ਿੰਗ ਲਈ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ।

ਡੈਸਕਟਾਪ ਪਬਲੀਸ਼ਿੰਗ ਦੇ ਨਾਲ, ਅਸੀਂ ਡਾਕੂਮੈਟ ਦੀ ਉਤਪਾਦਕਤਾ ਨੂੰ ਵਧਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਉਤਪਾਦਨ ਦੀ ਲਾਗਤ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਸਾਡੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਦਿੱਖ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਧੀਆ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਰਚਨਾਤਮਕਤਾ ਦੇ ਪੱਧਰ ਨੂੰ ਬਿਹਤਰ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਛਪਾਈ ਲਈ ਲੱਗਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਘਟਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਲੋੜੀਂਦੇ ਡਾਕੂਮੈਟ ਤਿਆਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਡੀ. ਟੀ. ਪੀ. ਬਾਰੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਗ੍ਰਾਫਿਕ ਡਿਜ਼ਾਇਨਰ ਦੀ ਮਦਦ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਪੇਸ਼ੇਵਰ (Professionals) ਦਿੱਖ ਵਾਲੇ ਡਾਕੂਮੈਟ ਤਿਆਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

5.5 ਗ੍ਰਾਫਿਕਸ (Graphics)

ਇੱਕ ਗ੍ਰਾਫਿਕ ਇੱਕ ਇਮੇਜ਼ ਦੀ ਵਿਜੂਅਲ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਹੈ। ਸਾਧਾਰਨ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਗ੍ਰਾਫਿਕਸ ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਕਰੀਨ ਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਇਮੇਜ਼ਾਂ ਹਨ। ਗ੍ਰਾਫਿਕਸ ਟੈਕਸਟ ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਇਮੇਜ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਨੰਬਰ ਅਤੇ ਲੈਟਰਜ਼ (ਅੱਖਰ) ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਕੰਪਿਊਟਰ ਗ੍ਰਾਫਿਕਸ ਦੇ ਜਾਂ ਤਿੰਨ ਆਯਾਮੀ (2 ਜਾਂ 3 Dimensional) ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਕੰਪਿਊਟਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ 2D (2 Dimensional) ਮੋਨੋਕੋਰੇਮ ਗ੍ਰਾਫਿਕਸ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਮਤਲਬ ਕਿ ਕਾਲੇ ਅਤੇ ਚਿੱਟੇ ਰੰਗ ਦੇ (ਜਾਂ ਫਿਰ ਕਾਲਾ ਅਤੇ ਹਰਾ, ਇਹ ਮੋਨੀਟਰ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ)। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਕੰਪਿਊਟਰਾਂ ਨੇ ਰੰਗੀਨ ਇਮੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਪੋਰਟ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਪਹਿਲੀ ਮਸ਼ੀਨ ਨੇ ਸਿਰਫ 16 ਜਾਂ 256 ਰੰਗਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਸਪੋਰਟ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਪਰ ਹੁਣ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਕੰਪਿਊਟਰ ਲੱਖਾਂ ਰੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਗ੍ਰਾਫਿਕਸ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।

2D (ਦੋ ਆਯਾਮੀ) ਗ੍ਰਾਫਿਕਸ ਦੀਆਂ ਦੋ ਮੁੱਖ ਕਿਸਮਾਂ ਹਨ :-

- ਬਿੱਟਮੈਪ ਜਾਂ ਰਾਸਟਰ ਗ੍ਰਾਫਿਕਸ
- ਵੈਕਟਰ ਗ੍ਰਾਫਿਕਸ

5.5.1 ਬਿੱਟਮੈਪ ਜਾਂ ਰਾਸਟਰ ਗ੍ਰਾਫਿਕਸ

ਬਿੱਟਮੈਪ ਗ੍ਰਾਫਿਕਸ ਵਿੱਚ ਪਿਕਸਲਸ (pixels) ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਛੋਟੇ ਡਾਟ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਬਿੱਟਮੈਪ ਗ੍ਰਾਫਿਕਸ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਜਿਵੇਂ ਅਡੋਬੇ ਫੋਟੋਸ਼ਾਪ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਹਰ ਇੱਕ ਪਿਕਸਲ ਨੂੰ ਐਡਿਟ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਹੈ।

ਬਿੱਟਮੈਪ ਗ੍ਰਾਫਿਕਸ ਦੀਆਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਵਿੱਚ ਡਿਜੀਟਲ ਫੋਟੋਜ਼ ਜਾਂ ਸਕੈਨ ਕੀਤੇ ਇਮੇਜ਼ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ।

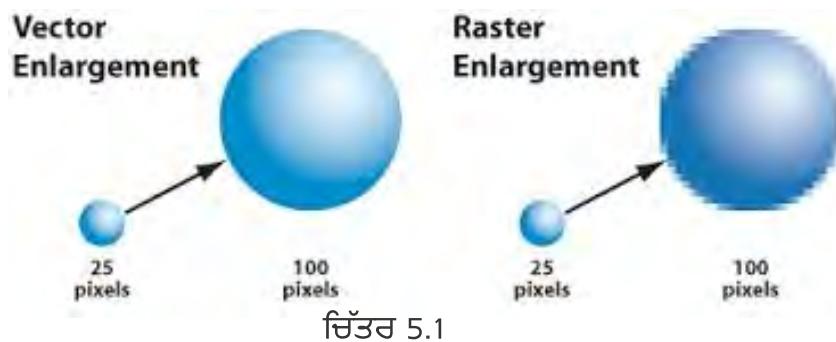
ਜੇ ਵੀ ਅਸੀਂ ਡਰਾਅ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਉਸ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਦੀ ਡਿਟੇਲ ਪ੍ਰਤੀ ਵਰਗ 1 ਇੰਚ (PSI) ਪਿਕਸਲ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਕੰਪਿਊਟਰ ਨੂੰ ਚਿੱਤਰ ਵਿਚਲੇ ਹਰੇਕ ਪਿਕਸਲ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਟੋਰ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਬਿੱਟਮੈਪ ਗ੍ਰਾਫਿਕ ਦੀ ਫਾਈਲ ਦਾ ਆਕਾਰ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਬਿੱਟਮੈਪ ਗ੍ਰਾਫਿਕ ਦਾ ਅਕਾਰ ਬਦਲਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਇਸ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ (Quality) ਘੱਟ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

5.5.2 ਵੈਕਟਰ ਗ੍ਰਾਫਿਕਸ (Vector graphics)

ਵੈਕਟਰ ਗ੍ਰਾਫਿਕਸ ਕੰਟਰੋਲ ਪੁਆਇੰਟਾਂ ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਲਾਈਨਾਂ ਜਾਂ ਕਰਵਸ ਰਾਹੀਂ ਜੁੜੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ

ਵੈਕਟਰ ਪਾਬੰਧ ਜਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਵੈਕਟਰਸ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵੈਕਟਰ ਪਾਬੰਧ ਨੂੰ ਸ਼ੇਪ ਆਬਜੈਕਟ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹਰੇਕ ਸ਼ੇਪ ਆਬਜੈਕਟ ਨੂੰ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਐਡਿਟ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਨ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼ੇਪ, ਆਊਟਲਾਈਨ ਟਾਈਪ (ਸਟ੍ਰੋਕ), ਫਿਲ, ਆਕਾਰ ਜਾਂ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਬਦਲਣਾ।

ਵੈਕਟਰ ਗ੍ਰਾਫਿਕਸ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਵਿੱਚ ਅਡੋਬ ਇਲਸਟਰੇਟਰ (Adobe Illustrator) ਅਤੇ ਕੋਰਲ ਡਰਾਅ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਵੈਕਟਰ ਗ੍ਰਾਫਿਕਸ ਨੂੰ ਮੁੜ ਅਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ (Quality) ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਹ ਇਸ ਲਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਕੰਟਰੋਲ ਪੁਆਇੰਟਾਂ ਦੇ ਨਵੇਂ ਸੰਬੰਧਾਂ ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਮੇਜ਼ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਅਕਾਰ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਮੁੜ ਡਰਾਅ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਵੈਕਟਰ ਗ੍ਰਾਫਿਕਸ ਹਰੇਕ ਪਿਕਸਲ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਟੋਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਫਾਈਲ ਦਾ ਅਕਾਰ, ਇਮੇਜ਼ ਦੇ ਅਕਾਰ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ ਇਹ ਇਸ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਮੇਜ਼ ਵਿੱਚ ਕਿਸ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਡਿਟੇਲ ਹੈ?

ਚਿੱਤਰ 5.1

1990 ਦੇ ਦਸ਼ਕ ਵਿੱਚ 3D (3 ਆਯਾਮੀ) ਗ੍ਰਾਫਿਕਸ ਆਪਣੇ 3D ਰੈਡਰਿੰਗ ਸਾਫਟਵੇਅਰਜ਼ ਜਿਵੇਂ ਕਿ CAD ਅਤੇ 3D ਐਨੀਮੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਜ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਮਿਣ ਹੋਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ। ਸਾਲ 2000 ਤੱਕ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਿਡੀਓ ਗੋਮਾਂ ਨੇ 3D ਗ੍ਰਾਫਿਕਸ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ ਆਰੰਭ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਕੰਪਿਊਟਰਾਂ ਕੋਲ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸੀ। ਹੁਣ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕੰਪਿਊਟਰ 3D ਵੀਡੀਓ ਕਾਰਡ ਨਾਲ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਸਾਰੀ 3D ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇਹ ਬੁਨਿਆਦੀ ਹੋਮ ਸਿਸਟਮਾਂ ਨੂੰ 3D ਗੋਮਾਨ ਅਤੇ ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨਸ ਨੂੰ ਸਪੇਰੋਟ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ।

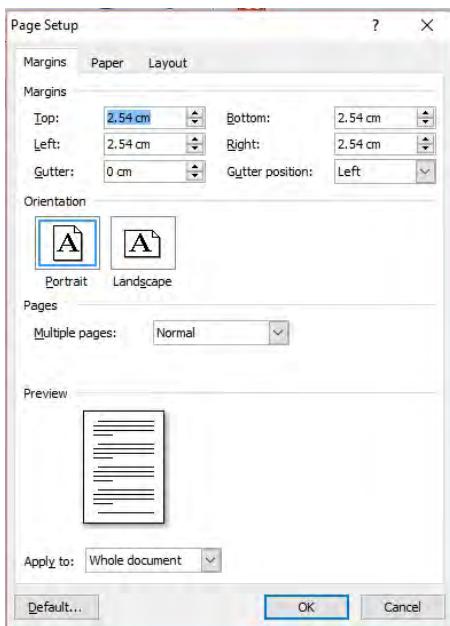
5.6 ਮਾਰਜ਼ਨ (Margins)/ਹਾਸ਼ੀਆ

ਇੱਕ ਹਾਸ਼ੀਆ ਇੱਕ ਪੇਜ ਦੀ ਮੁੱਖ ਸਮੱਗਰੀ ਅਤੇ ਪੇਜ਼ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਦਾ ਖੇਤਰ ਹੈ। ਮਾਰਜ਼ਨ ਇਹ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਟੈਕਸਟ ਦੀ ਇੱਕ ਲਾਈਨ ਕਿੱਥੋਂ ਆਰੰਭ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿੱਥੋਂ ਖਤਮ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਪੰਨੇ ਵਿੱਚ ਟਾਪ (Top) ਹੇਠਾਂ (Bottom), ਖੱਬਾ (Left) ਅਤੇ ਸੱਜਾ (Right) ਮਾਰਜ਼ਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਚਿੱਤਰ (5.2) ਵਿੱਚ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

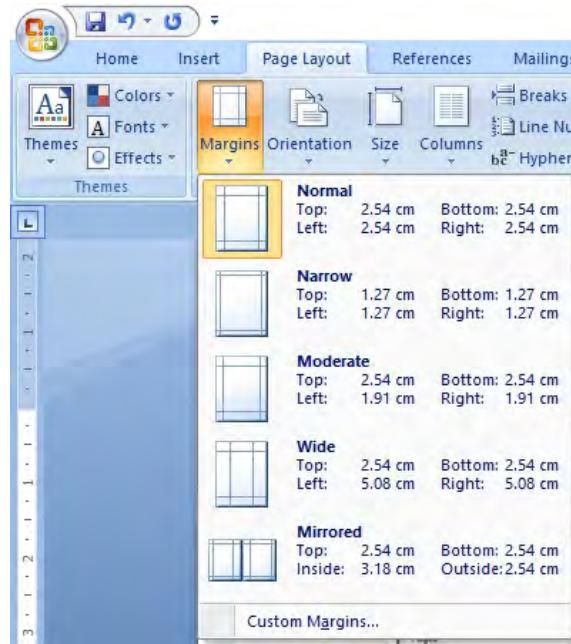
Top Margin		
Left Margin	PrintSpace	Right Margin
Bottom Margin		

ਚਿੱਤਰ 5.2

ਡਿਕਲਾਟ ਮਾਰਜਨ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਹਰ ਪਸੇ ਇੱਕ ਇੰਚ ਰੁੰਦਾ ਹੈ ਹਾਲਾਂਕਿ ਲੋੜ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ, ਮਾਰਜਨ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਮਾਰਜਨ ਪੰਨੇ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਆਸ-ਪਾਸ (ਦੁਆਲੇ) ਇੱਕ ਫਰੇਮ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਟੈਕਸਟ ਕਿਨਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਾ ਜਾਵੇ। ਡਾਕੂਮੈਂਟ ਦੇ ਕਿਨਾਰਿਆਂ ਤੇ ਸਫੇਦ ਥਾਂ (White Space) ਪੇਜ ਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਦਿੱਖ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਟੈਕਸਟ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨਾ ਸੋਖਾ ਰੁੰਦਾ ਹੈ।

ਚਿੱਤਰ 5.3

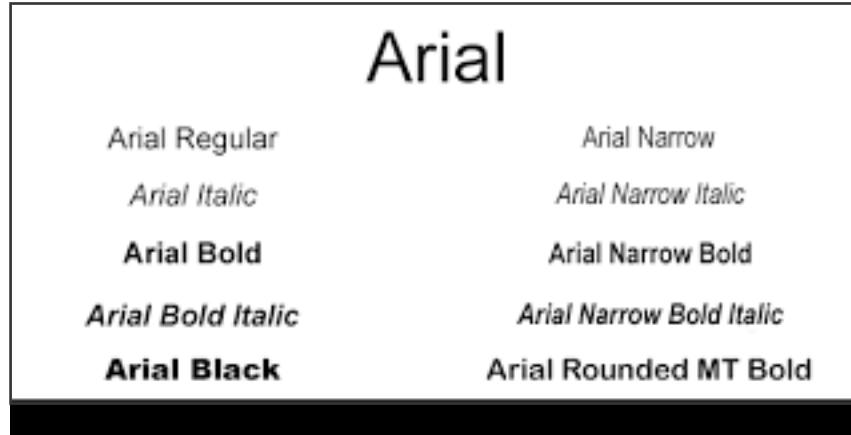
ਚਿੱਤਰ 5.4

5.6.1 ਗਟਰ ਪੁਜੀਸ਼ਨ (Gutter position)

ਇੱਕ ਗਟਰ ਮਾਰਜਨ ਸੈਟਿੰਗ ਉਸ ਡਾਕੂਮੈਂਟ ਦੇ ਸਾਈਡ ਜਾਂ ਟਾਪ (ਉੱਪਰ ਦੇ) ਮਾਰਜਨ ਵਿੱਚ ਵਾਧੂ ਥਾਂ ਜੋੜਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਬਾਈਂਡ (ਜ਼ਿਲਦ) ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇੱਕ ਗਟਰ ਮਾਰਜਨ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਟੈਕਸਟ ਬਾਈਡਿੰਗ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਛੁਪ ਨਾ ਜਾਵੇ।

5.7 ਫੌਟਸ (Fonts)

ਇੱਕ ਫੌਟ ਇੱਕ ਖਾਸ ਸੈਲੀ ਅਤੇ ਅਕਾਰ ਵਿੱਚ ਛਪਣਯੋਗ ਜਾਂ ਦਿਖਣਯੋਗ (ਡਿਸਪਲੇਅਬਲ) ਟੈਕਸਟ ਕਰੈਕਟਰ ਦਾ ਸੈਟ ਹੈ ਜਾਂ ਅਸੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇੱਕ ਫੌਟ ਇੱਕ ਖਾਸ ਸਾਈਜ਼ ਅਤੇ ਸੈਲੀ ਦਾ ਇੱਕ ਟਾਈਪ ਫੇਸ ਹੈ। ਇੱਕ ਟਾਈਪਫੇਸ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਡਿਜ਼ਾਇਨ ਦੇ ਅੱਖਰਾਂ ਦਾ ਸਮੂਹ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿੱਚ ਅੱਖਰ, ਨੰਬਰ, ਵਿਰਾਮ ਚਿੰਨ੍ਹ ਅਤੇ ਸਿੰਬਲ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ। ਕੁਝ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਟਾਈਪਫੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਏਰੀਅਲ, ਹੈਲਵੇਟਿਕਾ, ਟਾਈਮਜ਼ ਅਤੇ ਵਰਦੇਨਾ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ। ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਕੰਪਿਊਟਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਦਰਜਨ ਟਾਈਪਫੇਸ ਇੰਸਟਾਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਟਾਈਪਫੇਸ ਉਪਲਬਧ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਵੈਕਟਰ ਆਧਾਰਿਤ ਹਨ (ਬਿਟਮੈਪ ਨਹੀਂ), ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਵੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਇਹ ਸਾਫ਼ ਨਜ਼ਾਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। "ਟਾਈਪਫੇਸ" ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਅਕਸਰ ਫੌਟ ਸਮਝ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਟਾਈਪਫੇਸ ਦੀ ਇੱਕ ਖਾਸ ਅਕਾਰ ਅਤੇ ਸੈਲੀ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਨ Verdana ਇੱਕ ਟਾਈਪਫੇਸ ਹੈ ਜਦਕਿ Verdana 10pt Bold ਇੱਕ ਫੌਟ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਫਰਕ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਜਾਣਾ ਠੀਕ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਚਿੱਤਰ 5.5

5.8 ਪ੍ਰਿੰਟਰ (Printer)

ਇੱਕ ਪ੍ਰਿੰਟਰ ਇੱਕ ਬਾਹਰੀ (External) ਆਉਟਪੁੱਟ ਯੰਤਰ ਹੈ ਜੋ ਕੰਪਿਊਟਰ ਤੋਂ ਡਾਟਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੇਪਰ ਤੇ ਗ੍ਰਾਫਿਕਸ ਜਾਂ ਟੈਕਸਟ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਆਉਟਪੁੱਟ ਤਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਿੰਟਰ ਦੀਆਂ ਦੇ ਕਿਸਮਾਂ ਹਨ :

- ਇੰਮਪੈਕਟ ਪ੍ਰਿੰਟਰ (Impact Printers)
- ਨਾਨ-ਇੰਮਪੈਕਟ ਪ੍ਰਿੰਟਰ (Non-Impact Printers)

5.8.1 ਇੰਮਪੈਕਟ ਪ੍ਰਿੰਟਰ Impact printers

ਇੱਕ ਇੰਮਪੈਕਟ ਪ੍ਰਿੰਟਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹੈਂਡ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪਿੰਨਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਇਹ ਪੇਪਰ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਿੰਨਜ਼ ਨੂੰ ਰਿਬਨ ਤੇ ਸਟ੍ਰਾਇਕ ਕਰਕੇ ਕਾਗਜ਼ ਤੇ ਤਸਵੀਰਾਂ ਜਾਂ ਟੈਕਸਟ ਨੂੰ ਪ੍ਰਿੰਟ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇੰਮਪੈਕਟ ਪ੍ਰਿੰਟਰ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਉਦਾਹਰਨਾਂ ਹੇਠ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ : -

5.8.1.1 ਡਾਟ-ਮੈਟਰਿਕਸ ਪ੍ਰਿੰਟਰ (Dot-Matrix Printers)

ਡਾਟ-ਮੈਟਰਿਕਸ ਪ੍ਰਿੰਟਰ 9 ਤੋਂ 24 ਪਿੰਨ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਿੰਟਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ 24 ਪਿੰਨਾਂ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਿੰਟਰ ਇੱਕ 9 ਪਿੰਨ ਵਾਲੇ ਡਾਟ-ਮੈਟਰਿਕਸ ਪ੍ਰਿੰਟਰ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਡਾਟਸ ਛਾਪਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਕੁਆਲਿਟੀ ਅਤੇ ਸਪਸ਼ਟ ਅੱਖਰ ਛੱਪਦੇ ਹਨ। ਆਮ ਨਿਯਮ ਹੈ : ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਿੰਨ, ਪੇਪਰ ਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਪਸ਼ਟ ਅੱਖਰ। ਪਿੰਨ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਿਬਨ ਤੇ ਸਟ੍ਰਾਇਕ (ਵਜਦੇ) ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਿੰਟ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਪੂਰੀ ਪ੍ਰਿੰਟ ਲਾਈਨ ਤੇ ਦੋਨੋਂ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ, ਖੱਬੇ ਤੋਂ ਸੱਜੇ ਫਿਰ ਸੱਜੇ ਤੋਂ ਖੱਬੇ ਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੱਲਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਯੂਜ਼ਰ ਡਾਟ-ਮੈਟਰਿਕਸ ਪ੍ਰਿੰਟਰ ਨਾਲ ਰੰਗੀਨ ਆਉਟਪੁੱਟ ਵੀ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ। (ਜਦੋਂ ਯੂਜ਼ਰ ਕਾਲੇ ਰਿਬਨ ਨੂੰ ਰੰਗੀਨ ਪੱਟੀਆਂ ਵਾਲੇ ਰਿਬਨ ਦੇ ਨਾਲ ਬਦਲ ਦੇਵੇਗਾ)। ਡਾਟ-ਮੈਟਰਿਕਸ ਪ੍ਰਿੰਟਰ ਸਸਤੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਤੀ ਸਕਿੰਟ 100-600 ਅੱਖਰਾਂ ਦੀ ਸਪੀਡ ਤੇ ਪ੍ਰਿੰਟ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਚਿੱਤਰ 5.6

5.8.1.2 ਡੇਜ਼ੀ ਵ੍ਰੀਲ ਪ੍ਰਿੰਟਰ (Daisy-wheel Printers)

ਟਾਈਪ-ਰਾਈਟਰਾਂ ਵਰਗੀ ਟੈਕਸਟ ਗੁਣਵੱਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਡੇਜ਼ੀ-ਵ੍ਰੀਲ ਇੰਮਪੈਕਟ ਪ੍ਰਿੰਟਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਡੇਜ਼ੀ-ਵ੍ਰੀਲ ਪ੍ਰਿੰਟਰ ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਡੇਜ਼ੀ (ਇੱਕ ਲੰਮਾ ਫੁੱਲਾਂ ਵਾਲਾ ਪੋਦਾ) ਵਰਗੀ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਹਰੇਕ ਪੈਟਲ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਿਆਰ ਅੱਖਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਠੋਸ-ਲਾਈਨ ਪ੍ਰਿੰਟ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਹੈਮਰ ਜਦੋਂ ਇਸ ਅੱਖਰ ਵਾਲੇ ਪੈਟਲ ਜੋ ਰਿਬਨ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ ਤੇ ਵੱਜਦਾ (ਸਟ੍ਰਾਇਕ ਕਰਦਾ) ਹੈ ਤਾਂ ਅੱਖਰ ਪੇਪਰ ਤੇ ਛੱਪ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਗਤੀ (ਸਪੀਡ) ਹੌਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ 25-55 ਅੱਖਰ ਪ੍ਰਤੀ ਸਕਿੰਟ ਹੀ ਪ੍ਰਿੰਟ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਚਿੱਤਰ 5.7

Note:

ਡਾਟ ਮੈਟਰਿਕਸ ਪ੍ਰਿੰਟਰ ਅਤੇ ਡੇਜ਼ੀ ਵ੍ਰੀਲ ਪ੍ਰਿੰਟਰ ਦੋਵੇਂ ਹੀ "ਇੱਕ ਸਮੇਂ ਤੇ ਇੱਕ ਅੱਖਰ" ਪ੍ਰਿੰਟਰਾਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ।

5.8.1.3 ਲਾਈਨ ਪ੍ਰਿੰਟਰ (Line Printers)

ਵਪਾਰ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਛਾਪੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਥੋਂ "ਇੱਕ ਸਮੇਂ ਤੇ ਇੱਕ ਅੱਖਰ" ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਿੰਟਰ ਯੀਮੇ ਸਾਬਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਇਸ ਕਰਕੇ "ਇੱਕ ਸਮੇਂ ਤੇ ਇੱਕ ਲਾਈਨ" (Line at-a-time) ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਿੰਟਰਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਲਾਈਨ ਪ੍ਰਿੰਟਰ ਜਾਂ "(Line at-a-time)" ਪ੍ਰਿੰਟਰ ਇੱਕ ਖਾਸ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਸਮੇਂ ਤੇ ਇੱਕ ਪੂਰੀ ਲਾਈਨ ਪ੍ਰਿੰਟ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ 1200 ਤੋਂ 6000 ਲਾਈਨਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਮਿੰਟ ਪ੍ਰਿੰਟ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਡਰਮ (Drum), ਚੇਨ (Chain) ਅਤੇ ਬੈਂਡ (Band) ਪ੍ਰਿੰਟਰਜ਼ "Line-at-a-time" ਪ੍ਰਿੰਟਰ ਹਨ।

ਚਿੱਤਰ 5.8

5.8.2 ਨਾਨ-ਇੰਮਪੈਕਟ ਪ੍ਰਿੰਟਰ (Non-Impact Printers)

ਨਾਨ-ਇੰਮਪੈਕਟ ਪ੍ਰਿੰਟਰ ਕਾਗਜ਼ ਤੇ ਪ੍ਰਿੰਟ ਕਰਨ ਲਈ ਸਟ੍ਰਾਇਕਿੰਗ (ਵੱਜਣ ਵਾਲੀ) ਡਿਵਾਈਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹਨਾਂ ਪ੍ਰਿੰਟਰਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈਮਰ ਪੇਪਰ ਤੇ ਨਹੀਂ ਵੱਜਦਾ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਬਹੁਤ ਸਾਂਤ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਹੇਠਾਂ ਕੁਝ ਨਾਨ-ਇੰਮਪੈਕਟ ਪ੍ਰਿੰਟਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ।

5.8.2.1 ਇੰਕ-ਜੈਟ ਪ੍ਰਿੰਟਰਜ਼ (Ink-jet printers)

ਇੰਕ-ਜੈਟ ਪ੍ਰਿੰਟਰਜ਼ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਡਾਟ-ਮੈਟਰਿਕਸ ਪ੍ਰਿੰਟਰ ਛੋਟੇ ਡਾਟਸ ਦੇ ਨਾਲ ਤਸਵੀਰਾਂ ਤੇ ਅੱਖਰ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਇਹ ਡਾਟਸ ਸਿਆਹੀ ਦੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ ਬੂੰਦਾਂ ਨਾਲ ਬਣਦੇ ਹਨ। ਇੰਕ-ਜੈਟ ਪ੍ਰਿੰਟਰ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਨੋਜਲ ਦੇ ਜਗੇ ਪੇਪਰ ਤੇ ਸਿਆਹੀ ਸਪਰੇਅ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰਿਕ ਫੀਲਡ ਦੇ ਮਾਧਿਅਮ ਨਾਲ 250 ਅੱਖਰ ਪ੍ਰਤੀ ਸਕਿੰਟ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਇਹਨਾਂ ਚਾਰਜ ਹੋਈਆਂ ਸਿਆਹੀ ਦੀਆਂ ਬੂੰਦਾਂ ਨੂੰ ਅੱਖਰਾਂ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਿਆਹੀ ਪੇਪਰ ਦੁਆਰਾ ਸੋਖ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਤੁਰੰਤ ਸੁੱਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਕਈ ਰੰਗਾਂ ਦੀ ਸਿਆਹੀ ਵਰਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਚਿੱਤਰ 5.9

ਪ੍ਰਿੰਟ ਹੈਂਡ ਵਿੱਚ ਲੱਗੀ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨੋਜਲਾਂ ਸਿਆਹੀ ਦੀਆਂ ਨਿਰੰਤਰ ਧਾਰਾਵਾਂ ਛੱਡਦੀਆਂ ਹਨ। ਨੋਜਲ ਤੋਂ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਿਆਹੀ ਨੂੰ ਬਿਜਲੀ ਨਾਲ ਚਾਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਬੂੰਦਾਂ ਨੂੰ ਬਿਜਲੀ ਨਾਲ ਚਾਰਜ ਕੀਤੇ ਪਲੇਟ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਕਾਗਜ਼ ਵੱਲ ਭੇਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਪਰਲੀ ਪਲੇਟ ਕੋਲ ਪਾਜ਼ਿਟਿਵ ਚਾਰਜ (ਅੱਪਰ ਪਲੇਟ) ਅਤੇ ਹੇਠਲੀ ਪਲੇਟ ਕੋਲ ਨੈਗੇਟਿਵ ਚਾਰਜ (Lower plate) ਹੈ। ਟੈਕਸਟ ਨੂੰ ਪ੍ਰਿੰਟ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਲੀ ਸਿਆਹੀ ਵਾਲੀ ਨੋਜਲ ਸਭ ਤੋਂ ਲੋੜੀਂਦੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਫੁੱਲ ਕਲਰਡ ਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ ਵਾਲਾ ਟੈਕਸਟ ਪ੍ਰਿੰਟ ਕਰਨ ਲਈ ਸਿਆਨ (Cyan) ਮੈਂਝੈਂਟਾ (Magenta) ਅਤੇ ਪੀਲੇ (Yellow) ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਰੰਗਾਂ ਦੀ ਨੋਜਲ ਜੋੜੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅੱਖਰ ਜਾਂ ਇਮੇਜ਼ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਜਿਸ ਬੂੰਦ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ ਉਸ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਉਸ ਦੀ ਇਨਪੁਟ ਨੋਜਲ ਵਿੱਚ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਕਈ ਨਿਰਮਾਤਾ ਕਲਰਡ ਇੰਕ-ਜੈਟ ਪ੍ਰਿੰਟਰ ਬਣਾਉਂਦੇ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਪ੍ਰਿੰਟਰ ਸਾਰੇ ਰੰਗਾਂ ਵਾਲੀ ਕਾਰਟਰੇਜ ਦੇ ਨਾਲ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਰੰਗ ਬਦਲਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਸਾਰੇ ਰੰਗਾਂ ਨੂੰ ਬਦਲਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਦੂਸਰੇ ਕਲਰਡ ਇੰਕ ਜੈਟ ਪ੍ਰਿੰਟਰ ਸਿਆਹੀ ਨੂੰ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਦਲਣ ਵਿੱਚ ਸਮਰਥ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਪ੍ਰਿੰਟਰ ਉਹਨਾਂ ਯੂਜਰਾਂ ਲਈ ਬਿਹਤਰ ਚੋਣ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜੋ ਇੱਕ ਖਾਸ ਰੰਗ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੂਸਰੇ ਰੰਗਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਪ੍ਰਿੰਟਰ ਘੱਟ ਸੋਚ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਪੀਡ ਦੇ ਨਾਲ ਵਧੀਆ ਕੁਆਲਿਟੀ ਦਾ ਪ੍ਰਿੰਟ ਕਰਦੇ ਹਨ।

5.8.2.2 ਲੇਜ਼ਰ ਪ੍ਰਿੰਟਰ (Laser printers)

ਇੱਕ ਲੇਜ਼ਰ ਪ੍ਰਿੰਟਰ ਇੱਕ ਫੋਟੋ ਕਾਪੀ ਮਸ਼ੀਨ ਵਾਂਗ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਲੇਜ਼ਰ ਪ੍ਰਿੰਟਰ, ਇੱਕ ਲੇਜ਼ਰ ਬੀਮ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮਿਰਰ (ਸੀਸੀ) ਉੱਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਬੀਮ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਡਰੱਮ ਉੱਤੇ ਭੇਜਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਪੇਪਰ ਉੱਤੇ ਇਮੇਜ਼ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਡਰੱਮ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਟੈਨਰ (ਇੱਕ ਸਿਆਹੀ ਪਾਊਡਰ) ਚਿਪਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਛੋਟੇ ਬਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਨਮੂਨੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਇੱਕ ਲੇਜ਼ਰ ਬੀਮ ਕੰਪਿਊਟਰ ਤੋਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲੈ ਕੇ ਪਾਜ਼ਿਟਿਵ ਚਾਰਜ ਵਾਲੇ ਡਰੱਮ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਨਯੂਟ੍ਰਲਾਇਜ਼ਡ (Neutralized) ਕਰਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਡਰੱਮ ਦੀ ਉਹ ਥਾਂ ਜੋ ਨਯੂਟ੍ਰਲਾਇਜ਼ਡ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੋਂ ਟੈਨਰ ਵੱਖਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਡਰੱਮ ਰਾਹੀਂ ਪੇਪਰ ਘੁੰਮਦਾ ਹੈ, ਟੈਨਰ ਨੂੰ ਕਾਗਜ਼ ਤੇ ਅੱਖਰ ਜਾਂ ਹੋਰ ਗ੍ਰਾਫਿਕਸ ਛਾਪਣ ਲਈ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਗਰਮ ਰੋਲਰ ਟੈਨਰ ਨੂੰ ਪੇਪਰ ਤੇ ਚਿਪਕਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਚਿੱਤਰ 5.10

ਲੇਜ਼ਰ ਪ੍ਰਿੰਟਰ ਬਫਰਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਸਮੇਂ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਪੂਰੇ ਪੇਜ ਨੂੰ ਸਟੋਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਪੂਰਾ ਪੇਜ ਲੋਡ ਹੋਏਗਾ ਤਾਂ ਉਹ ਡਾਪਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਲੇਜ਼ਰ ਪ੍ਰਿੰਟਰਾਂ ਦੀ ਗਤੀ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਬਿਨਾਂ ਵੱਧ ਆਵਾਜ਼ ਤੋਂ ਪ੍ਰਿੰਟ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਘਰੇਲੂ (home-use) ਲੇਜ਼ਰ ਪ੍ਰਿੰਟਰ ਅੱਠ ਪੇਜ ਪ੍ਰਤੀ ਮਿੰਟ ਪ੍ਰਿੰਟ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਤੇਜ਼ ਪ੍ਰਿੰਟਰ ਲਗਭਗ 21,000 ਲਾਈਨਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਮਿੰਟ ਜਾਂ 437 ਪੇਜ ਪ੍ਰਤੀ ਮਿੰਟ (ਜੇਕਰ ਪੇਜ ਵਿੱਚ 48 ਲਾਈਨਾਂ ਹੋਣ) ਪ੍ਰਿੰਟ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਤੇਜ਼ ਸਪੀਡ ਵਾਲੇ ਲੇਜ਼ਰ ਪ੍ਰਿੰਟਰ ਆਏ ਤਾਂ ਉਹ ਮਹਿੰਗੇ ਸਨ। ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋ ਰਹੀ ਤਰੱਕੀ ਨੇ ਛੋਟੇ ਵਪਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵਰਤਣ ਲਈ ਮੁਕਾਬਲਨ ਘੱਟ ਲਾਗਤ ਵਾਲੇ ਲੇਜ਼ਰ ਪ੍ਰਿੰਟਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਹਨ।

ਯਾਦ ਰੱਖਣ ਯੋਗ ਗੱਲਾਂ

- ਡੈਸਕਟਾਪ ਪਬਲੀਸ਼ਿੰਗ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਇੱਕ ਕੰਪਿਊਟਰ, ਮੋਨੀਟਰ, ਪ੍ਰਿੰਟਰ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਪ੍ਰਿੰਟ ਹੋਣ ਯੋਗ ਡਾਕੂਮੈਂਟ ਤਿਆਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੋਵੇ।
- ਡੈਸਕਟਾਪ ਪਬਲੀਸ਼ਿੰਗ ਹਾਰਡਵੇਅਰ ਅਤੇ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵੈਬ ਪੇਜ ਡਿਜ਼ਾਇਨ ਕਰਨ ਅਤੇ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।
- ਪੇਜ ਲੇਅ-ਆਊਟ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਅਤੇ ਵੈਬ ਡਿਜ਼ਾਇਨਿੰਗ ਸਾਫਟਵੇਅਰ, ਡੈਸਕਟਾਪ ਪਬਲੀਸ਼ਿੰਗ ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਹਨ।
- ਵਰਡ ਪ੍ਰੈਸ਼ੈਸ਼ਿੰਗ ਅਤੇ ਡੈਸਕਟਾਪ ਪਬਲੀਸ਼ਿੰਗ ਦੌਵੇਂ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਮਾਨ ਹਨ ਪਰ ਡਾਕੂਮੈਂਟਸ ਦੀ ਪਬਲੀਸ਼ਿੰਗ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਵੱਖ ਹਨ।
- ਇੱਕ ਗ੍ਰਾਫਿਕ, ਇੱਕ ਇਮੇਜ ਜਾਂ ਚਿੱਤਰ ਦੀ ਵਿਜੂਅਲ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਹੈ।
- ਇੱਕ ਹਾਸ਼ੀਆਂ ਇੱਕ ਪੇਜ ਦੀ ਮੁੱਖ ਸਮੱਗਰੀ ਅਤੇ ਪੇਜ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਦਾ ਖੇਤਰ ਹੈ।
- ਇੱਕ ਪ੍ਰਿੰਟਰ ਇੱਕ ਬਾਹਰੀ ਆਊਟਪੁੱਟ ਯੰਤਰ ਹੈ ਜੋ ਕੰਪਿਊਟਰ ਤੋਂ ਡਾਟਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੇਪਰ ਤੇ ਗ੍ਰਾਫਿਕਸ ਜਾਂ ਟੈਕਸਟ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਆਊਟਪੁੱਟ ਤਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਅਭਿਆਸ

1. ਬਹੁ-ਚੋਣਵੇਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨ:

- ਇਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਿਤਾਬਾਂ, ਮੈਗਜ਼ੀਨ, ਅਖਬਾਰਾਂ, ਫਲਾਇਰ, ਪੈਂਡਲਿਟ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਟਡ ਡਾਕੂਮੈਂਟ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।
 - ਡੈਸਕ ਪਬਲੀਸ਼ਿੰਗ
 - ਡੈਸਕਟਾਪ ਪਬਲੀਸ਼ਿੰਗ
 - ਟਾਪ ਪਬਲੀਸ਼ਿੰਗ
 - ਪਬਲੀਸ਼ਿੰਗ
- ਇਹ ਡਿਸਪਲੇਅ ਸਕਰੀਨ ਤੇ ਡਾਕੂਮੈਂਟ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਉਸੇ ਤਰਾਂ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਡਾਕੂਮੈਂਟ ਪ੍ਰਿੰਟ ਹੋ ਕੇ ਲਗਦਾ ਹੈ।
 - WYSWJKI
 - WKSUWG
 - WUSIWUG
 - WYSIWYG
- ਇੱਕ ਪ੍ਰਿੰਟਰ ਜੋ ਇੱਕ ਫੋਟੋ ਕਾਪੀ ਮਸ਼ੀਨ ਵਾਂਗ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ।
 - ਲੇਜ਼ਰ
 - ਇੰਕਜੈਟ
 - ਲਾਈਨ
 - ਡਰਮ
- ਇਹ ਇੱਕ ਇਮੇਜ ਦੀ ਵਿਜੂਅਲ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਹੈ।
 - ਚਾਰਟਸ
 - ਗ੍ਰਾਫਿਕਸ
 - ਫਰੇਮਜ਼
 - ਫੋਟਸ
- ਇਹ ਪਿੰਜ ਨੂੰ ਰਿਬਨ ਤੇ ਸਟ੍ਰਾਇਕ ਜਾਂ ਪ੍ਰੈਸ ਕਰਕੇ ਕਾਗਜ਼ ਤੇ ਤਸਵੀਰਾਂ ਜਾਂ ਟੈਕਸਟ ਨੂੰ ਪ੍ਰਿੰਟ ਕਰਦਾ ਹੈ।
 - ਇੰਕ-ਜੈਟ
 - ਇੰਮਪੈਕਟ
 - ਨਾਨ-ਇੰਮਪੈਕਟ
 - ਲੇਜ਼ਰ

2. ਖਾਲੀ ਥਾਵਾਂ ਭਰੋ:

- 1) Arial, Helvetica, Times, and Verdana _____ ਦੀ ਉਦਾਹਰਨ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਇੱਕੋ ਜਿਹਾ _____ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
- 2) ਇੱਕ ਗਟਰ ਮਾਰਜ਼ਨ ਸੈਟਿੰਗ ਉਸ ਡਾਕੂਮੈਂਟ ਦੇ ---- ਜਾਂ---- ਮਾਰਜ਼ਨ ਵਿੱਚ ਵਾਧੂ ਥਾਂ ਜੇੜਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਬਾਈਂਡ(ਜ਼ਿਲਦੱ) ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਾਂ।
- 3) ਵੈਬ ਪੇਜ਼ ਵਿੱਚ ਕੰਟੈਂਟ ਸਿਰਫ ----- ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਨਾ ਕਿ ----- ਲਈ ਡਿਜ਼ਾਇਨ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।
- 4) ਲੇਜ਼ਰ ਪਿੰਟਰ ---- ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਸਮੇਂ ਉੱਤੇ ----- ਨੂੰ ਸਟੋਰ ਕਰਦੇ ਹਨ।

3. ਸਹੀ ਗਲਤ ਦੱਸੋ

- 1) DTP ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਡੈਸਕਟਾਪ ਪਬਲੀਸ਼ਿੰਗ।
- 2) ਡੈਸਕਟਾਪ ਪਬਲੀਸ਼ਿੰਗ ਹਾਰਡਵੇਅਰ ਅਤੇ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵੈਬ ਪੇਜ਼ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਡਿਜ਼ਾਇਨ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
- 3) ਇੰਕ-ਜੈਟ ਪਿੰਟਰ ਵਿੱਚ ਸਿਆਹੀ ਪੇਪਰ ਢੁਆਰਾ ਸੋਖ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਤੁਰੰਤ ਸੁੱਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
- 4) ਡਾਟ-ਮੈਟਰਕਿਸ ਪਿੰਟਰ ਵਿੱਚ 19 ਤੋਂ 124 ਪਿੰਟ ਵਾਲਾ ਪਿੰਟ ਹੈਂਡ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

4. ਬਹੁਤ ਛੋਟੇ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ:

- 1) ਕਿਹੜਾ ਪਿੰਟਰ ਇੱਕ ਮਿੰਟ ਵਿੱਚ 1200 ਤੋਂ 6000 ਲਾਈਨ ਪਿੰਟ ਕਰਦਾ ਹੈ?
- 2) ਕਿਹੜੇ ਇਮੇਜਿਜ਼ ਦੀ ਜਾਂ ਤਿੰਨ ਆਯਾਮੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ?

3) ਕਿਸ ਪਿੰਟਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਟੋਨਰ (ਇੱਕ ਸਿਆਹੀ ਪਾਊਡਰ) ਚਿਪਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?

- 4) ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਡਿਜ਼ਾਇਨ ਦੇ ਅੱਖਰਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ?
- 5) ਇੱਕ ਪੇਜ਼ ਦੀ ਮੁੱਖ ਸਮਗਰੀ ਅਤੇ ਪੇਜ਼ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਦੇ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ?

5. ਛੋਟੇ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ:

- 1) ਡੈਸਕਟਾਪ ਪਬਲੀਸ਼ਿੰਗ ਕੀ ਹੈ?
- 2) ਪਿੰਟਰ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਿਸਮਾਂ ਕਿਹੜੀਆਂ ਹਨ
- 3) ਮਾਰਜ਼ਨ ਕੀ ਹੈ?
- 4) ਗਟਰ ਪੇਜੀਸ਼ਨ ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਸਮਝਦੇ ਹੋ?
- 5) ਗ੍ਰਾਫਿਕਸ ਕੀ ਹਨ?
- 6) WYSIWYG ਵਿਸੇਸਤਾ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

6. ਵੱਡੇ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ:

- 1) ਵੈਕਟਰ ਗਾਫਿਕਸ ਅਤੇ ਬਿਟਮੈਪ ਗ੍ਰਾਫਿਕਸ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
- 2) ਡੈਸਕਟਾਪ ਪਬਲੀਸ਼ਿੰਗ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਵਰਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਪੰਜ ਸਾਫਟਵੇਅਰਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਬਣਾਓ।
- 3) ਇੰਮਪੈਕਟ ਪਿੰਟਰ ਅੱਤੇ ਨਾਨ-ਇੰਮਪੈਕਟ ਪਿੰਟਰ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਦੱਸੋ।
4. ਨਾਨ- ਇੰਮਪੈਕਟ ਪਿੰਟਰ ਕੀ ਹਨ? ਲੇਜ਼ਰ ਅਤੇ ਇੰਕਜੈਟ ਪਿੰਟਰ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

Answers Key

Questions	Multiple Choice	Fill in the Blanks	True or False	Very Short Answer
1	Desk Top Publishing	Typeface, design	True	Line Printers
2	WYSIWYG	Side, top	True	Computer Graphics
3	Laser	Viewable, print	True	Laser Printers
4	Graphics	Buffers, entire page	False	Typeface
5	Impact	-	-	Margins

ਇਸ ਪਾਠ ਦੇ ਉਦੇਸ਼

- 6.1 ਆਪਰੇਟਿੰਗ ਸਿਸਟਮ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ
- 6.2 ਆਪਰੇਟਿੰਗ ਸਿਸਟਮ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ
- 6.3 ਡਾਸ ਅਤੇ ਵਿੰਡੋਜ਼ ਆਪਰੇਟਿੰਗ ਸਿਸਟਮ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ
- 6.4 ਲਾਈਨੈਕਸ
- 6.5 ਕੰਪਿਊਟਰ ਸੁਰੱਖਿਆ

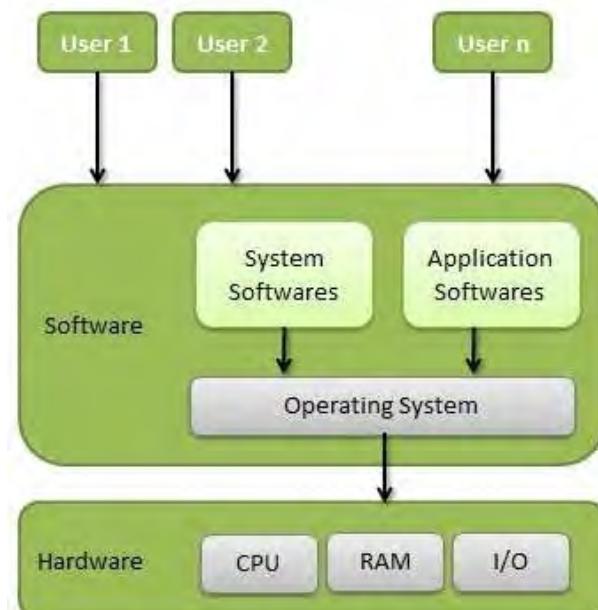
ਜਾਣ-ਪਛਾਣ (Introduction):

ਇੱਕ ਆਪਰੇਟਿੰਗ ਸਿਸਟਮ ਕੰਪਿਊਟਰ ਯੂਜ਼ਰ ਅਤੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਹਾਰਡਵੇਅਰ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਇੰਟਰਫੇਸ (ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ ਦਾ ਸਾਧਨ) ਹੈ। ਇੱਕ ਆਪਰੇਟਿੰਗ ਸਿਸਟਮ ਫਾਇਲ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ, ਮੈਮਰੀ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ, ਪ੍ਰੋਸੈਸ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ, ਇੰਨਪੁੱਟ ਅਤੇ ਆਉਟਪੁੱਟ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣਾ, ਡਿਸਕ ਡਰਾਇਵ ਅਤੇ ਪ੍ਰਿੰਟਰ ਵਰਗੇ ਯੰਤਰਾਂ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨਾ ਆਦਿ ਵਰਗੇ ਸਾਰੇ ਮੁਢਲੇ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਕੁਝ ਮਸ਼ਹੂਰ ਆਪਰੇਟਿੰਗ ਸਿਸਟਮ ਹਨ:- Linux, Windows, OS X, VMS, OS/400, AIX, z/OS, ਆਦਿ।

6.1 ਆਪਰੇਟਿੰਗ ਸਿਸਟਮ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ

"ਇੱਕ ਆਪਰੇਟਿੰਗ ਸਿਸਟਮ ਅਜਿਹਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਹੈ ਜੋਕਿ ਕੰਪਿਊਟਰ ਯੂਜ਼ਰ ਅਤੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਹਾਰਡਵੇਅਰ ਵਿਚਕਾਰ ਇੰਟਰਫੇਸ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਦਾ ਹੈ"।

ਚਿੱਤਰ 6.1 ਆਪਰੇਟਿੰਗ ਸਿਸਟਮ

6.1.1 ਆਪਰੇਟਿੰਗ ਸਿਸਟਮ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ

ਇੱਕ ਆਪਰੇਟਿੰਗ ਸਿਸਟਮ ਕੰਪਿਊਟਰ ਯੂਜ਼ਰ ਅਤੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੋਨਾਂ ਨੂੰ ਸਰਵਿਸ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

- ਇਹ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਵਾਤਾਵਰਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।
- ਇਹ ਕੰਪਿਊਟਰ ਯੂਜ਼ਰ ਨੂੰ ਕੰਪਿਊਟਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਸੌਖੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਆਪਰੇਟਿੰਗ ਸਿਸਟਮ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕੁਝ ਮੁੱਖ ਸੇਵਾਵਾਂ ਹੋਠਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ:-

- ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ (Program execution)
- ਇਨਪੁੱਟ-ਆਉਟਪੁੱਟ ਆਪਰੇਸ਼ਨ (I/O operations)
- ਫਾਇਲ ਸਿਸਟਮ ਨੂੰ ਮੈਨੂਪਲੇਟ ਕਰਨਾ (File System manipulation)
- ਸੰਚਾਰ (Communication)
- ਗਲਤੀਆਂ ਨੂੰ ਲੱਭਣਾ (Error detection)
- ਰਿਸੋਰਸ ਐਲੋਕੇਸ਼ਨ (Resource allocation)
- ਸੁਰੱਖਿਆ (Protection)

6.1.1.1 ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ (Program execution)

ਆਪਰੇਟਿੰਗ ਸਿਸਟਮ ਯੂਜ਼ਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਤੋਂ ਸਿਸਟਮ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਤੱਕ ਕਈ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪ੍ਰਿੰਟਰ-ਸਪੂਲਰ, ਨੇਮ-ਸਰਵਰ, ਫਾਇਲ ਸਰਵਰ ਆਦਿ। ਇਹਨਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪ੍ਰੋਸੈਸ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇੱਕ ਪ੍ਰੋਸੈਸ ਦਾ ਸੰਦਰਭ ਕਿਸੇ ਕਿਰਿਆ ਦੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ (ਕੋਡ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ, ਡਾਟੇ ਨੂੰ ਮੈਨੂਪਲੇਟ ਕਰਨਾ, ਰਜਿਸਟਰ, ਵਰਤੋਂ ਜਾ ਰਹੇ ਆਪਰੇਟਿੰਗ ਸਿਸਟਮ ਰਿਸੋਰਸਿਸ)। ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਆਪਰੇਟਿੰਗ ਸਿਸਟਮ ਰਾਹੀਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਮੁੱਖ ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ :-

- ਇੱਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨੂੰ ਕੰਪਿਊਟਰ ਮੈਮਰੀ ਵਿੱਚ ਲੋਡ ਕਰਨਾ
- ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ
- ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਦੀ ਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨਾ
- ਪ੍ਰੋਸੈਸ ਸਿਨਕ੍ਰੋਨਾਈਜੇਸ਼ਨ ਲਈ ਯੋਗ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨਾ
- ਪ੍ਰੋਸੈਸ ਕਮਯੂਨੀਕੇਸ਼ਨ ਲਈ ਯੋਗ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨਾ
- ਡੈਡਲਾਕ ਹੈਂਡਲਿੰਗ ਲਈ ਯੋਗ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨਾ

6.1.1.2 ਇਨਪੁੱਟ-ਆਉਟਪੁੱਟ ਆਪਰੇਸ਼ਨ (I/O Operation)

ਇੱਕ ਇਨਪੁੱਟ-ਆਉਟਪੁੱਟ ਸਬਸਿਸਟਮ ਵਿੱਚ ਇਨਪੁੱਟ-ਆਉਟਪੁੱਟ ਯੰਤਰ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਡਰਾਈਵਰ ਜਾਂ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਡਰਾਈਵਰ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਹਾਰਡਵੇਅਰ ਯੰਤਰ ਦੀ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਨੂੰ ਯੂਜ਼ਰ ਤੋਂ ਛੁਪਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

ਇੱਕ ਆਪਰੇਟਿੰਗ ਸਿਸਟਮ ਕੰਪਿਊਟਰ ਯੂਜ਼ਰ ਅਤੇ ਡਿਵਾਈਸ ਡਰਾਈਵਰ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸੰਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਦਾ ਹੈ।

- ਇਨਪੁੱਟ-ਆਉਟਪੁੱਟ ਆਪਰੇਸ਼ਨ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਫਾਇਲ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਇਨਪੁੱਟ-ਆਉਟਪੁੱਟ

- ਯੰਤਰ ਤੇ ਰੀਡ ਜਾਂ ਰਾਈਟ ਆਪਰੇਸ਼ਨ ਕਰਨਾ।
- ਆਪਰੇਟਿੰਗ ਸਿਸਟਮ ਜ਼ਰੂਰਤ ਪੈਣ ਤੇ ਕਿਸੇ ਇਨਪੁੱਟ-ਆਊਟਪੁੱਟ ਯੰਤਰ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

6.1.1.3 ਫਾਈਲ ਸਿਸਟਮ ਨੂੰ ਮੈਨੂਪਲੇਟ ਕਰਨਾ (File System manipulation)

ਫਾਈਲ ਸਿਸਟਮ ਨੂੰ ਮੈਨੂਪਲੇਟ ਕਰਨ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫਾਈਲ-ਆਪਰੇਸ਼ਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਡਿਲੀਟ, ਕਾਪੀ ਅਤੇ ਮੁਵ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣਾ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇੱਕ ਫਾਈਲ ਸੰਬੰਧਤ ਸੂਚਨਾ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕੰਪਿਊਟਰ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਸਟੋਰ ਕਰਨ ਲਈ ਫਾਈਲਾਂ ਨੂੰ ਡਿਸਕ (ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਟੋਰੇਜ) ਤੇ ਸਟੋਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਸਟੋਰੇਜ ਮੀਡੀਆਂ ਦੀਆਂ ਉਦਹਾਰਨਾਂ ਹਨ:- ਮੈਗਨੇਟਿਕ ਟੈਪ, ਮੈਗਨੇਟਿਕ ਡਿਸਕ ਅਤੇ ਆਪਟੀਕਲ ਡਿਸਕ ਡਰਾਈਵ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੀ.ਡੀ.ਅਤੇ ਡੀ.ਵੀ.ਡੀ। ਇਹਨਾਂ ਹਰੇਕ ਮੀਡੀਆ ਦੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਪੀਡ, ਕਪੈਸਟੀ, ਡਾਟਾ ਟਰਾਂਸਫਰ ਰੇਟ ਅਤੇ ਡਾਟਾ ਐਕਸੈਸ ਕਰਨ ਦੇ ਤਰੀਕੇ।

ਇੱਕ ਫਾਈਲ ਸਿਸਟਮ ਨੂੰ ਅਸਾਨੀ ਨਾਲ ਵਰਤਣ ਅਤੇ ਨੇਵੀਗੇਟ ਕਰਨ ਲਈ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਡਾਇਰੈਕਟਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਫਾਈਲਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਡਾਇਰੈਕਟਰੀਆਂ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਫਾਈਲ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਆਪਰੇਟਿੰਗ ਸਿਸਟਮ ਰਾਹੀਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਮੁੱਖ ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ:-

- ਕਿਸੇ ਫਾਈਲ ਨੂੰ ਰੀਡ ਜਾਂ ਰਾਈਟ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਉਪਲਬਧ ਕਰਨਾ।
- ਆਪਰੇਟਿੰਗ ਸਿਸਟਮ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨੂੰ ਫਾਈਲ ਉੱਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।
- ਇਹ ਆਗਿਆ ਰੀਡ-ਓਨਲੀ, ਰੀਡ-ਰਾਈਟ, ਡਿਨਾਈ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।
- ਆਪਰੇਟਿੰਗ ਸਿਸਟਮ ਕਿਸੇ ਯੂਜ਼ਰ ਨੂੰ ਫਾਈਲਾਂ ਕ੍ਰੀਏਟ ਜਾਂ ਡਿਲੀਟ ਕਰਨ ਦਾ ਇੰਟਰਫੇਸ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।
- ਆਪਰੇਟਿੰਗ ਸਿਸਟਮ ਕਿਸੇ ਯੂਜ਼ਰ ਨੂੰ ਫਾਈਲ ਰੀਡ-ਕ੍ਰੀਏਟ ਜਾਂ ਡਿਲੀਟ ਕਰਨ ਦਾ ਇੰਟਰਫੇਸ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।
- ਆਪਰੇਟਿੰਗ ਸਿਸਟਮ ਫਾਈਲਾਂ ਦਾ ਬੈਕਅਪ ਕ੍ਰੀਏਟ ਕਰਨ ਲਈ ਇੰਟਰਫੇਸ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

6.1.1.4 ਸੰਚਾਰ (Communication)

ਡਿਸਟਰੀਬੂਟਿਡ ਸਿਸਟਮ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਜੋਕਿ ਅਜਿਹੇ ਪ੍ਰੋਸੈਸਰਾਂ ਦਾ ਇਕੱਠ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਮੈਮਰੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਯੰਤਰ ਜਾਂ ਪ੍ਰੋਸੈਸਰ ਕਲਾਕ ਨੂੰ ਸਾਂਝਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਆਪਰੇਟਿੰਗ ਸਿਸਟਮ ਡਿਸਟਰੀਬੂਟਿਡ ਸਿਸਟਮ ਦੀਆਂ ਇਹਨਾਂ ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸੰਚਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮਲਟੀਪਲ ਪ੍ਰੋਸੈਸ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਸੂਚਨਾਂ ਦਾ ਅਦਾਨ-ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਨੈਟਵਰਕ ਵਿੱਚ ਉਪਲਬਧ ਸੰਚਾਰ ਲਾਈਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਆਪਰੇਟਿੰਗ ਸਿਸਟਮ ਰੂਟਿੰਗ ਅਤੇ ਕੁਨੈਕਸ਼ਨ ਸਟੈਟੇਜੀਜ਼ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ, ਕੁਨੈਕਸ਼ਨ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਨੂੰ ਹੈਂਡਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਹੇਠਾਂ ਆਪਰੇਟਿੰਗ ਸਿਸਟਮ ਦੀਆਂ ਸੰਚਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮੁੱਢਲੀਆਂ ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਜਿਵੇਂਕਿ:-

- ਦੋ ਪ੍ਰੋਸੈਸਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਟਰਾਂਸਫਰ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਡਾਟਾ ਦੀ ਅਕਸਰ ਜ਼ਰੂਰਤ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।
- ਇਹਨਾਂ ਦੋਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰੋਸੈਸ ਇੱਕ ਕੰਪਿਊਟਰ ਤੇ ਜਾਂ ਵੱਖ-ਵੱਖਰੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਤੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਪਰ ਇਹ ਕੰਪਿਊਟਰ ਨੈਟਵਰਕ ਰਾਹੀਂ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਜੁੜੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।
- ਇਹਨਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸੰਚਾਰ ਦੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਲਾਗੂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ:- ਸ਼ੇਅਰ ਮੈਮਰੀ ਰਾਹੀਂ ਜਾਂ ਮੈਸਿਜ ਪਾਸਿੰਗ ਰਾਹੀਂ।

6.1.1.5 ਗਲਤੀਆਂ ਨੂੰ ਲੱਭਣਾ (Error Detection):

ਗਲਤੀਆਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਥਾਂ ਤੇ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਸੀ.ਪੀ.ਯੂ., ਇਨਪੁਟ-ਆਊਟਪੁਟ ਯੰਤਰ ਜਾਂ ਕੰਪਿਊਟਰ ਹਾਰਡਵੇਅਰ ਮੈਮਰੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਐਰਰ ਹੈਂਡਲਿੰਗ (ਗਲਤੀਆਂ ਨੂੰ ਲੱਭਣ) ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਆਪਰੇਟਿੰਗ ਸਿਸਟਮ ਰਾਹੀਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਮੁੱਖ ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ:-

- ਆਪਰੇਟਿੰਗ ਸਿਸਟਮ ਸੰਭਵ ਗਲਤੀਆਂ ਨੂੰ ਲਗਾਤਾਰ ਚੈਕ ਕਰਦਾ ਹੈ।
- ਆਪਰੇਟਿੰਗ ਸਿਸਟਮ ਸਹੀ ਅਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਕੰਪਿਊਟਿੰਗ ਕਰਨ ਲਈ ਢੁਕਵੀਂ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਦਾ ਹੈ।

6.1.1.6 ਰਿਸੋਰਸ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ (Resource management)

ਮਲਟੀ-ਯੂਜ਼ਰ ਜਾਂ ਮਲਟੀ-ਟਾਸਕਿੰਗ ਵਾਤਾਵਰਨ ਵਿੱਚ ਉਪਲਬਧ ਰਿਸੋਰਸ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੈਮਰੀ, ਸੀ.ਪੀ.ਯੂ. ਸਾਈਕਲ ਅਤੇ ਫਾਈਲ ਸਟੋਰੇਜ ਆਦਿ ਨੂੰ ਹਰੇਕ ਯੂਜ਼ਰ ਜਾਂ ਜਾਬ (Job) ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਰਿਸੋਰਸ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਆਪਰੇਟਿੰਗ ਸਿਸਟਮ ਰਾਹੀਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਮੁੱਖ ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ:-

- ਆਪਰੇਟਿੰਗ ਸਿਸਟਮ ਰਿਸੋਰਸ ਮੈਨੇਜਰ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਆਪਰੇਟਿੰਗ ਸਿਸਟਮ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਪ੍ਰੈਸੈਸ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸ਼ਾਡਿਊਲਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਕਰਦਾ ਹੈ।
- ਸੀ.ਪੀ.ਯੂ. ਦੀ ਵਧੀਆਂ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਸੀ.ਪੀ.ਯੂ. ਸ਼ਾਡਿਊਲਿੰਗ ਐਲਗੋਰਿਦਮ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

6.1.1.7 ਸੁਰੱਖਿਆ (Protection)

ਇੱਕ ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਿਸਟਮ ਜਿਸ ਦੇ ਮਲਟੀਪਲ(ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ) ਯੂਜ਼ਰ ਹਨ 'ਤੇ ਇੱਕੋ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਜਿਸ ਦੇ ਮਲਟੀਪਲ ਪ੍ਰੈਸੈਸਿਸ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹੋਣ, ਇਸ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਇਹਨਾਂ ਪ੍ਰੈਸੈਸਿਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੀ ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਤੋਂ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇੱਕ ਕੰਪਿਊਟਰ ਯੂਜ਼ਰ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਮਕੈਨਿਜ਼ਮ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਣ ਤੋਂ ਹੈ ਜੋ ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਿਸਟਮ ਰਾਹੀਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਰਿਸੋਰਸ, ਪ੍ਰੈਸੈਸ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰ ਸਕੇ। ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਆਪਰੇਟਿੰਗ ਸਿਸਟਮ ਰਾਹੀਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਮੁੱਖ ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ:-

- ਆਪਰੇਟਿੰਗ ਸਿਸਟਮ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਸਟਮ ਰਿਸੋਰਸਾਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਤੇ ਕੰਟਰੋਲ ਵਿੱਚ ਹੈ।
- ਆਪਰੇਟਿੰਗ ਸਿਸਟਮ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਬਾਹਰੀ ਇਨਪੁਟ-ਆਊਟਪੁਟ ਯੰਤਰ ਅਵੈਧ (invalid) ਪਹੁੰਚ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹਨ।
- ਆਪਰੇਟਿੰਗ ਸਿਸਟਮ ਹਰ ਯੂਜ਼ਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ (authorised) ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਸਵਰਡ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਹੂਲਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

6.2 ਆਪਰੇਟਿੰਗ ਸਿਸਟਮ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ

ਆਪਰੇਟਿੰਗ ਸਿਸਟਮ ਪਹਿਲੀ ਕੰਪਿਊਟਰ ਜਨਰੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਹੀ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਹਨ ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਵਿਕਸਿਤ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਪਾਠ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਰਤੋਂ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਆਪਰੇਟਿੰਗ ਸਿਸਟਮ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕਿਸਮਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰਾ ਕਰਾਂਗੇ:-

6.2.1 ਬੈਚ ਆਪਰੇਟਿੰਗ ਸਿਸਟਮ (Batch Operating System)

ਬੈਚ ਆਪਰੇਟਿੰਗ ਸਿਸਟਮ ਅਧੀਨ ਇਕ ਯੂਜ਼ਰ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਹਰੇਕ ਯੂਜ਼ਰ ਆਪਣੇ ਕੰਮ (Job) ਨੂੰ ਆਫ-ਲਾਈਨ ਯੰਤਰ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪੰਚ-ਕਾਰਡ 'ਤੇ ਤਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕੰਪਿਊਟਰ ਆਪਰੇਟਰ ਕੋਲ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕੰਮ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕੋ ਕਿਸਮ ਦੇ ਕੰਮਾਂ (Jobs) ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ

ਅਤੇ ਇੱਕ ਗਰੁੱਪ ਵਿੱਚ ਚਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨੂੰ ਆਪਰੇਟਰ ਕੋਲ ਛੱਡ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਰੇਟਰ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਹੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਅਨੁਸਾਰ ਛਾਟ ਕੇ ਬੈਚ ਵਿੱਚ ਵੰਡ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਬੈਚ ਸਿਸਟਮ ਦੀਆਂ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਹਨ:-

- ਯੂਜ਼ਰ ਅਤੇ ਕੰਮ (Job) ਵਿੱਚ ਆਪਸੀ ਤਾਲ ਮੇਲ ਦੀ ਕਮੀ ਹੋਣਾ।
- ਮਕੈਨੀਕਲ ਇਨਪੁੱਟ-ਆਊਟਪੁੱਟ ਯੰਤਰਾਂ ਦੀ ਰਫਤਾਰ ਸੀ.ਪੀ.ਯੂ. ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਸੀ.ਪੀ.ਯੂ. ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਤੋਂ ਵਿਹਲਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।
- ਜ਼ਰੂਰਤ ਅਨੁਸਾਰ ਤਰਜ਼ੀਹ ਦੇਣਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਟਾਈਮ ਸ਼ੇਅਰਿੰਗ ਆਪਰੇਟਿੰਗ ਸਿਸਟਮ (Time-sharing operating systems)

ਟਾਈਮ-ਸ਼ੇਅਰਿੰਗ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਤਕਨੀਕ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਟਰਮੀਨਲ ਤੇ ਬੈਠੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਹੀ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਖਾਸ ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਿਸਟਮ ਨੂੰ ਵਰਤਣ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਟਾਈਮ-ਸ਼ੇਅਰਿੰਗ ਜਾਂ ਮਲਟੀ-ਟਾਸਕਿੰਗ ਮਲਟੀਪ੍ਰੋਗਰਾਮਿੰਗ ਦੀ ਲੋਜ਼ੀਕਲ ਐਕਸਟੈਂਸ਼ਨ ਹੈ। ਮਲਟੀਪਲ ਕੰਮਾਂ(Jobs) ਨੂੰ ਸੀ.ਪੀ.ਯੂ. ਰਾਹੀਂ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸਵਿਚਿੰਗ ਤਕਨੀਕ ਰਾਹੀਂ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਸਵਿਚਿੰਗ ਤਕਨੀਕ ਬਹੁਤ ਰਫਤਾਰ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਯੂਜ਼ਰ ਬਹੁਤ ਜਲਦੀ ਰਿਸਪਾਂਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਿਸਟਮ ਜੋ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਬੈਚ ਸਿਸਟਮ ਲਈ ਡਿਜ਼ਾਇਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਟਾਈਮ ਸ਼ੇਅਰਿੰਗ ਸਿਸਟਮ ਲਈ ਮੇਡੀਫਾਈ ਕੀਤਾ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਟਾਈਮ ਸ਼ੇਅਰਿੰਗ ਆਪਰੇਟਿੰਗ ਸਿਸਟਮ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ:-

- ਜਲਦੀ ਰਿਸਪਾਂਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।
- ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਦੀ ਡੁਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਰੋਕਦਾ ਹੈ।
- ਸੀ.ਪੀ.ਯੂ. ਦਾ ਖਾਲੀ ਸਮਾਂ ਘਟਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਟਾਈਮ ਸ਼ੇਅਰਿੰਗ ਸਿਸਟਮ ਦੀਆਂ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਹਾਨੀਆਂ ਹਨ:-

- ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ।
- ਯੂਜ਼ਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਅਤੇ ਡਾਟਾ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਇੰਟੀਗਰੀਟੀ ਵਿੱਚ ਕਮਜ਼ੋਰੀ।
- ਡਾਟਾ ਸੰਚਾਰ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ।

ਡਿਸਟਰੀਬੂਟਿਡ ਆਪਰੇਟਿੰਗ ਸਿਸਟਮ (Distributed operating System)

ਡਿਸਟਰੀਬੂਟਿਡ ਸਿਸਟਮ ਮਲਟੀਪਲ ਰਿਅਲ ਟਾਈਮ ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਮਲਟੀਪਲ ਯੂਜ਼ਰ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਦੇਣ ਲਈ ਮਲਟੀਪਲ ਕੇਂਦਰੀ ਪ੍ਰੋਸੈਸਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਡਾਟਾ ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ ਕੰਮਾਂ(Jobs) ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਸੈਸਰ ਦੀ ਤਰਤੀਬ ਅਨੁਸਾਰ ਵੰਡਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਪ੍ਰੋਸੈਸਰ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਕਈ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਸੰਚਾਰ ਲਾਈਨਾਂ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹਾਈ ਸਪੀਡ ਬੱਸਾਂ ਜਾਂ ਟੈਲੀਫੋਨ ਲਾਈਨਾਂ) ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਪ੍ਰੋਸੈਸਰਸ ਨੂੰ ਲੂੜਲੀ ਕਪਲਡ ਸਿਸਟਮ ਜਾਂ ਡਿਸਟਰੀਬੂਟਿਡ ਸਿਸਟਮ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਡਿਸਟਰੀਬੂਟਿਡ ਸਿਸਟਮ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੋਸੈਸਰ ਆਕਾਰ ਅਤੇ ਕੰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਪ੍ਰੋਸੈਸਰ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਸਾਈਟ, ਨੋਡਜ਼ ਜਾਂ ਕੰਪਿਊਟਰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਡਿਸਟਰੀਬੂਟਿਡ ਸਿਸਟਮ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ:-

- ਰਿਸੋਰਸ ਸ਼ੇਅਰਿੰਗ ਸੁਵਿਧਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਯੂਜ਼ਰ ਇੱਕ ਸਾਈਟ ਤੋਂ ਦੂਜੀ ਥਾਂ ਤੇ ਉਪਲਬਧ ਰਿਸੋਰਸ ਨੂੰ ਵਰਤਣ ਯੋਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
- ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਮੇਲ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਡਾਟੇ ਨੂੰ ਇੱਕ ਥਾਂ ਤੋਂ ਦੂਜੀ ਥਾਂ ਤੇ ਤੇਜ਼ ਰਫਤਾਰ ਨਾਲ ਟਰਾਂਸਫਰ

- ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।
- ਡਿਸਟਰੀਬਿਊਟਿਡ ਸਿਸਟਮ ਵਿੱਚ ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਸਾਈਟ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਬੰਦ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਦੂਜੀਆਂ ਸਾਈਟ ਆਪਣੇ -ਆਪ ਚਲਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ।
- ਗ੍ਰਾਹਕ ਨੂੰ ਵਧੀਆ ਸੁਵਿਧਾ।
- ਹੋਸਟ ਕੰਪਿਊਟਰ ਤੇ ਲੋਡ ਵਿੱਚ ਕਮੀ।
- ਡਾਟਾ ਪ੍ਰੈਸੈਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਦੇਰੀ ਵਿੱਚ ਕਮੀ।

6.2.4 ਨੈਟਵਰਕ ਆਪਰੇਟਿੰਗ ਸਿਸਟਮ (Network operating System)

ਇੱਕ ਨੈਟਵਰਕ ਆਪਰੇਟਿੰਗ ਸਿਸਟਮ ਸਰਵਰ ਤੇ ਚਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰਵਰ ਨੂੰ ਡਾਟਾ, ਯੂਜ਼ਰ, ਗਰੁੱਪ, ਸੁਰੱਖਿਆ, ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਨੈਟਵਰਕਿੰਗ ਫੰਸ਼ਨ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਨੈਟਵਰਕ ਆਪਰੇਟਿੰਗ ਸਿਸਟਮ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਵ ਇੱਕ ਨੈਟਵਰਕ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਮਲਟੀਪਲ ਕੰਪਿਊਟਰ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਲੋਕਲ ਏਰੀਆ ਨੈਟਵਰਕ, ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਨੈਟਵਰਕ ਜਾਂ ਹੋਰ ਨੈਟਵਰਕ, ਨੂੰ ਢਾਈਲਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਿੰਟਰ ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣਾ ਹੈ।

ਨੈਟਵਰਕ ਆਪਰੇਟਿੰਗ ਸਿਸਟਮ ਦੀਆਂ ਉਦਾਹਰਨਾਂ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ:- Microsoft Windows Server 2003, Microsoft Windows Server 2008, UNIX, Linux, Mac OS X, Novell NetWare, ਅਤੇ BSD ਆਦਿ।

ਨੈਟਵਰਕ ਆਪਰੇਟਿੰਗ ਸਿਸਟਮ ਦੇ ਲਾਭ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਹਨ:-

- ਸੈਂਟਰਲਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਸਰਵਰ ਬਹੁਤ ਸਥਿਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।
- ਸੁਰੱਖਿਆ ਸਰਵਰ ਰਾਹੀਂ ਮੈਨੇਜ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
- ਨਵੀਆਂ ਤਕਨੀਕਾਂ ਅਤੇ ਹਾਰਡਵੇਅਰ ਨੂੰ ਅਪਗਰੇਡ ਸਿਸਟਮ ਰਾਹੀਂ ਅਸਾਨੀ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- ਸਰਵਰ ਨੂੰ ਵੱਖਰੀ ਲੋਕੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਰਿਮੋਟ ਐਕਸੈਂਸ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਹੈ।

ਨੈਟਵਰਕ ਆਪਰੇਟਿੰਗ ਸਿਸਟਮ ਦੀਆਂ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਹਾਨੀਆਂ ਹਨ:-

- ਸਰਵਰ ਨੂੰ ਖਰੀਦਣਾ ਅਤੇ ਚਲਾਉਣਾ ਕਾਫੀ ਮਹਿੰਗਾ ਹੈ।
- ਕਈ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਸੈਂਟਰਲ ਲੋਕੇਸ਼ਨ ਸਰਵਰ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।
- ਰੈਗੂਲਰ ਰੱਖ-ਰਖਾਵ ਅਤੇ ਅਪਡੇਟ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।

6.2.5 ਰੀਅਲ ਟਾਈਮ ਆਪਰੇਟਿੰਗ ਸਿਸਟਮ (Real Time operating System)

ਰੀਅਲ ਟਾਈਮ ਆਪਰੇਟਿੰਗ ਸਿਸਟਮ ਨੂੰ ਡਾਟਾ ਆਪਰੇਟਿੰਗ ਸਿਸਟਮ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਨਪੁੱਟ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਤੇ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲਈ ਜੋ ਸਮਾਂ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਬਹੁਤ ਛੋਟਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਸਿਸਟਮ ਰਾਹੀਂ ਇਨਪੁੱਟ ਲੈਣ ਅਤੇ ਅਪਡੇਟਿੰਡ ਸੂਚਨਾ ਨੂੰ ਡਿਸਪਲੇ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਜੋ ਸਮਾਂ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਰਿਸਪਾਂਸ ਟਾਈਮ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਵਿੱਚ ਰਿਸਪਾਂਸ ਟਾਈਮ ਆਨਲਾਈਨ ਪ੍ਰੈਸੈਟਿੰਗ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਰੀਅਲ ਟਾਈਮ ਸਿਸਟਮ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਡਾਟੇ ਦੇ ਫਲੋ ਜਾਂ ਪ੍ਰੈਸੈਸਰ ਦੇ ਆਪਰੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਲੱਗਣ ਵਾਲਾ ਸਮਾਂ ਨਾ ਬਦਲਣ ਯੋਗ ਹੋਵੇ। ਰੀਅਲ ਟਾਈਮ ਆਪਰੇਟਿੰਗ ਸਿਸਟਮ ਵਿੱਚ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਸਥਿਰ ਸਮਾਂ ਨਿਯਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਹ ਫੇਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ ਵਿਗਿਆਨਿਕ ਤਜਰਬੇ, ਮੈਡੀਕਲ ਇਮੇਜਿੰਗ ਸਿਸਟਮ, ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਕੰਟਰੋਲ ਸਿਸਟਮ, ਹਾਬਿਆਰ ਸਿਸਟਮ (weapon system), ਰੋਬੋਟ ਅਤੇ ਏਅਰ ਟੈਂਡਿਕ ਕੰਟਰੋਲ ਸਿਸਟਮ ਆਦਿ ਹੈ।

6.3 ਡਾਸ ਅਤੇ ਵਿੰਡੋਜ਼ ਆਪਰੇਟਿੰਗ ਸਿਸਟਮ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ

ਡਿਸਕ ਆਪਰੇਟਿੰਗ ਸਿਸਟਮ ਨੂੰ ਡਾਸ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮਾਈਕ੍ਰੋਸੋਫਟ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਦਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰੋਡਕਟ ਹੈ ਜੋ ਸਾਲ 1981 ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਇਹ ਮਾਈਕ੍ਰੋਸੋਫਟ ਵਿੰਡੋਜ਼ ਆਪਰੇਟਿੰਗ ਸਿਸਟਮ ਦਾ ਅਹਿਮ ਭਾਗ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਡਾਸ Prompt ਚਲਾਉਣ ਅਤੇ ਫਾਈਲਾਂ ਅਤੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰੀਆਂ ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਕਮਾਂਡ ਹੈ Start> Run > Cmd ਟਾਈਪ ਕਰਕੇ ਐਟਰ ਬਣਨ ਦਬਾਓ।

ਵਿੰਡੋਜ਼ ਮਾਈਕ੍ਰੋਸਾਫਟ ਰਾਹੀਂ ਪਰਸਨਲ ਕੰਪਿਊਟਰ ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਉੱਨਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮਸ਼ਹੂਰ ਆਪਰੇਟਿੰਗ ਸਿਸਟਮ ਦੀ ਲੜੀ ਹੈ। ਵਿੰਡੋਜ਼ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਐਡੀਸ਼ਨ ਸਾਲ 1985 ਵਿੱਚ ਈਜਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ 16 ਬਿੱਟ ਆਪਰੇਟਿੰਗ ਸਿਸਟਮ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਡਾਸ 5.0 ਤੇ ਚੱਲਦਾ ਸੀ। 1985 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਮਾਈਕ੍ਰੋਸੋਫਟ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਰਾਹੀਂ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਵਿੰਡੋਜ਼ ਆਪਰੇਟਿੰਗ ਸਿਸਟਮ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਖਾਸ ਵਿੰਡੋਜ਼ 98, ਵਿੰਡੋਜ਼ 2000 ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ, ਵਿੰਡੋਜ਼ ਐਕਸ.ਪੀ., ਵਿੰਡੋਜ਼ ਵਿਸਟਾ ਅਤੇ ਵਿੰਡੋਜ਼ 7 ਹਨ। ਜੇਕਰ ਅੰਤਰ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਡਾਸ ਅਤੇ ਵਿੰਡੋਜ਼ ਵਿਚਕਾਰ 5 ਮੁੱਖ ਅੰਤਰ ਹਨ।

D O S	W i n d o w s
ਸਿੰਗਲ ਯੂਜ਼ਰ	ਮਲਟੀਯੂਜ਼ਰ
ਸਿੰਗਲ ਟਾਸਕਿੰਗ	ਮਲਟੀਟਾਸਕਿੰਗ
ਇਹ ਟਾਈਮ ਸ਼ੇਅਰਿੰਗ ਨਹੀਂ ਹੈ।	ਇਹ ਟਾਈਮ ਸ਼ੇਅਰਿੰਗ ਹੈ।
ਇਨਪੁੱਟ ਯੰਤਰ ਕੀ-ਬੋਰਡ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।	ਸਟੈਂਡਰਡ ਇਨਪੁੱਟ ਯੰਤਰ ਕੀ-ਬੋਰਡ ਅਤੇ ਮਾਊਸ ਹਨ।
ਕਰੈਕਟਰ ਯੂਜ਼ਰ ਇੰਟਰਫੇਸ	ਗ੍ਰਾਫਿਕਲ ਯੂਜ਼ਰ ਇੰਟਰਫੇਸ

6.4 ਲਾਈਨੈਕਸ (Linux)

ਲਾਈਨੈਕਸ ਯੂਨਿਕਸ ਆਪਰੇਟਿੰਗ ਸਿਸਟਮ ਦਾ ਇੱਕ ਮਸ਼ਹੂਰ ਵਰਜਨ ਹੈ। ਇਹ ਉਪਨ ਸੋਰਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਸੋਰਸ ਕੋਡ ਮੁਫਤ ਉਪਲਬਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਫਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਯੂਨਿਕਸ ਦੀ ਜਾਣਲਤਾ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਲਾਈਨੈਕਸ ਨੂੰ ਡਿਜ਼ਾਇਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸਦੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਲਿਸਟ ਯੂਨਿਕਸ (UNIX) ਵਾਂਗ ਹੀ ਹੈ।

6.4.1 ਬੇਸਿਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ (Basic Features)

ਲਾਈਨੈਕਸ ਆਪਰੇਟਿੰਗ ਸਿਸਟਮ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਖਾਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਹੇਠਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ:-

- **ਪੋਰਟੇਬਲ**:- ਇਹ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਿਸਮ ਦੇ ਹਾਰਡਵੇਅਰ ਤੇ ਇੱਕ ਹੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਲਾਈਨੈਕਸ ਕਰਨ ਲਈ ਅਤੇ ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਹਾਰਡਵੇਅਰ ਪਲੇਟਫਾਰਮ ਤੇ ਇੰਸਟਾਲੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸਪੋਰਟ ਕਰਦਾ ਹੈ।
- **ਉਪਨ ਸੋਰਸ** :- ਲਾਈਨੈਕਸ ਸੋਰਸ ਕੋਡ ਮੁਫਤ ਉਪਲਬਧ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸੰਸਥਾਂ ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਡਵੈਲਪਮੈਂਟ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਹੈ। ਲਾਈਨੈਕਸ ਆਪਰੇਟਿੰਗ ਸਿਸਟਮ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਮਲਟੀਪਲ ਟੀਮਾਂ ਕੰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਲਗਾਤਾਰ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।
- **ਮਲਟੀਯੂਜ਼ਰ**:- ਲਾਈਨੈਕਸ ਇੱਕ ਮਲਟੀਯੂਜ਼ਰ ਸਿਸਟਮ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਯੂਜ਼ਰ ਇੱਕ ਹੀ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਸਿਸਟਮ ਰਿਸੋਰਸ ਜਿਵੇਂਕਿ ਮੈਮਰੀ / ਰੈਮ / ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨੂੰ ਵਰਤ ਸਕਦਾ ਹੈ।
- **ਮਲਟੀਪ੍ਰੋਗਰਾਮਿੰਗ**:- ਲਾਈਨੈਕਸ ਇੱਕ ਮਲਟੀਪ੍ਰੋਗਰਾਮਿੰਗ ਸਿਸਟਮ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਹੀ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਮਲਟੀਪਲ ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨਾਂ ਚੱਲ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।
- **ਹਰਾਰਕੀਕਲ ਫਾਈਲ ਸਿਸਟਮ**:- ਲਾਈਨੈਕਸ ਇੱਕ ਸਟੈਂਡਰਡ ਫਾਈਲ ਸਟਰਕਚਰ ਅਧੀਨ

- **ਸਿਸਟਮ ਫਾਈਲਾਂ/ਯੁਜ਼ਰ ਫਾਈਲਾਂ** ਨੂੰ ਅਰੋੜ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਫਾਈਲਾਂ ਅਤੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰੀਆਂ ਇੱਕ ਟਰੀ(tree) ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।
- **ਸੈਲ (Shell)**:- ਲਾਈਨੈਕਸ ਇੱਕ ਖਾਸ ਇੰਟਰਪ੍ਰੈਟਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਆਪਰੇਟਿੰਗ ਸਿਸਟਮ ਦੀਆਂ ਕਮਾਂਡਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵੱਖ-ਵੱਖਰੇ ਆਪਰੇਸ਼ਨ, ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਆਦਿ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।
- **ਸੁਰੱਖਿਆ**:- ਲਾਈਨੈਕਸ ਇੰਟਰਪ੍ਰੈਟਰ ਯੁਜ਼ਰ ਨੂੰ ਖਾਸ ਅਧਿਕਾਰ ਅਧੀਨ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਾਸਵਰਡ ਪਰੋਟੈਕਸ਼ਨ/ਖਾਸ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਫਾਈਲਾਂ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਨਾ, ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਇੰਨਕਰਿੱਪਸ਼ਨ ਕਰਨਾ।

6.5 ਕੰਪਿਊਟਰ ਸੁਰੱਖਿਆ

ਕੰਪਿਊਟਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ ਜੋ ਸਾਡੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਤੇ ਅਣ-ਅਧਿਕਾਰਤ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਚੈਕ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਰੋਕਦੀ ਹੈ। ਰੋਕਖਾਮ (Prevention) ਦੇ ਮਾਪ ਸਾਡੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਅਣ-ਅਧਿਕਾਰਤ ਯੁਜ਼ਰ (ਹੈਕਰ) ਵੱਲੋਂ ਪਹੁੰਚ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਵਿੱਚ ਸਾਡੀ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਡਿਟੈਕਸ਼ਨ ਸਾਡੀ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੱਲੋਂ ਸਾਡੇ ਸਿਸਟਮ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਜੇਕਰ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਸਫਲ ਰਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕੀ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਸਾਡੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਾਡੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਦੇ ਹਰੇਕ ਕੰਮਾਂ ਜਿਵੇਂਕਿ ਬੈਂਕਿੰਗ ਅਤੇ ਖਰੀਦਦਾਰੀ ਲਈ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਖਰਚ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨਾਲ ਈ-ਮੇਲ ਜਾਂ ਚੈਟ ਰਾਹੀਂ ਸੰਚਾਰ ਕਰਨਾ ਆਦਿ ਲਈ ਅਹਿਮ ਜ਼ਰੂਰਤ ਬਣ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਆਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪਸੀ ਸੰਚਾਰ ਨੂੰ (ਗੁਪਤ-ਸੀਕਰੇਟ) ਨਹੀਂ ਕਰਿ ਸਕਦੇ, ਜਿਆਦਾਤਰ ਅਸੀਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਕਿ ਅਜਨਬੀ ਵਿਅਕਤੀ ਸਾਡੀ ਈ-ਮੇਲ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ, ਸਾਡੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੂਜੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਨੂੰ ਹੈਕ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਣ, ਸਾਡੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਛੂਠੀਆਂ ਈ-ਮੇਲ ਭੇਜਣ ਜਾਂ ਸਾਡੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਵਿੱਚ ਸਟੋਰ ਸਾਡੀ ਨਿੱਜੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਕਰਨਾ।

ਹੈਕਰ ਸਾਡੀ ਪਹਿਚਾਣ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਉਹ ਸਾਡੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਤੇ ਆਪਣਾ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਸਾਡੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਤੇ ਅਟੈਕ ਕਰ ਸਕਣ।

ਹੈਕਰ ਵੱਲੋਂ ਸਾਡੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਤੇ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਆਪਣੀ ਅਸਲ ਲੋਕੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਛੁਪਾਉਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਸਰਕਾਰੀ ਜਾਂ ਵਿੱਤੀ ਸਿਸਟਮ ਵਾਲੇ ਉੱਚ ਪਰੋਫੈਲ ਵਾਲੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਤੇ ਅਟੈਕ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਹੈਕਰ ਕੋਲ ਸਾਡੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਹਰ ਐਕਸ਼ਨ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਸਾਡੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਵਿੱਚ ਪਏ ਡਾਟੇ ਨੂੰ ਬਦਲ ਕੇ ਜਾਂ ਸਾਡੀ ਹਾਰਡ ਡਿਸਕ ਨੂੰ ਰੀ-ਫੋਰਮੈਟ ਕਰਕੇ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਵਰਤਣ ਵਾਲੇ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਇਹ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਸਿਕਿਊਰਿਟੀ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪਹਿਲੂ ਹੈ। ਆਸੀਂ ਇਹਨਾਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਧਰਮਕੀਆਂ ਤੋਂ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਸੂਚਨਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਸੰਬੰਧੀ ਕੁਝ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਟਿਪਸ ਬਾਰੇ ਵਰਣਣ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ।

6.5.1 ਨਵੀਨਤਮ ਐਂਟੀ-ਵਾਇਰਸ

ਨਵੇਂ ਖਤਰੇ (threats) ਅਤੇ ਵਾਇਰਸ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਇਜ਼ਾਦ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਐਂਟੀ-ਵਾਇਰਸ ਦੀ ਨਵੀਨਤਮ ਵਰਜ਼ਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਐਂਟੀ-ਵਾਇਰਸ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਉਪਲੱਬਧ ਨਵੇਂ ਅਪਡੇਟਸ ਨਾਲ ਇਸ ਨੂੰ ਅਪਡੇਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਐਂਟੀ-ਵਾਇਰਸ ਉਪਲੱਬਧ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਮੁਫਤ ਅਤੇ ਅਦਾਇਗੀ ਯੋਗ ਹਨ।

6.5.2 ਐਂਟੀ-ਸਪਾਈਵੇਅਰ ਸਾਫਟਵੇਅਰ

ਇਕੱਲਾ ਐਂਟੀ-ਵਾਇਰਸ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਹੀ ਕਾਢੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਸੁਰੱਖਿਆ ਖਤਰਿਆਂ(threats) ਤੋਂ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰਹਿਣ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਐਂਟੀ-ਸਪਾਈਵੇਅਰ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਸਪਾਈਵੇਅਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਾਈਰਸ ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਵਾਇਰਸ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਸਾਡੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਵਿੱਚ ਪਏ ਡਾਟਾ ਜਾਂ ਸਿਸਟਮ ਨੂੰ ਕਰਪੱਟ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਬਲਕਿ

ਇਹ ਸਾਡੇ ਸਿਸਟਮ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਇੰਸਟਾਲ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਸਿਸਟਮ ਵਿੱਚ ਸਟੋਰ ਪਾਸਵਰਡ, ਕਰੈਡਿਟ ਕਾਰਡ ਦੇ ਨੰਬਰ ਆਪਣੇ ਸਰਵਰ ਤੇ ਭੇਜਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਆਪਣੇ ਸਿਸਟਮ ਵਿੱਚੋਂ ਸਪਾਈਵੇਅਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਅਤੇ ਰੋਕਣ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਨਵੀਂਨਤਮ ਐਂਟੀ ਸਪਾਈਵੇਅਰ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।

6.5.3 ਪਾਸਵਰਡ ਪ੍ਰੈਟੈਕਸ਼ਨ

ਪਾਸਵਰਡ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਨ-ਲਾਈਨ ਖਾਤਿਆਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪਹਿਲੂ ਹੈ। ਇਹ ਆਨ-ਲਾਈਨ ਖਾਤਿਆਂ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਕਰਨ ਅਤੇ ਖਾਤੇ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਕਈ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਖਰੀਦਾਰੀ, ਈ-ਮੇਲ ਅਤੇ ਆਨ-ਲਾਈਨ ਟ੍ਰਾਂਜੈਕਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦੀ ਸੁਵਿਧਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਆਪਣੇ ਪਾਸਵਰਡ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਣਾ ਆਪਣੇ ਪੈਸੇ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਣ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਹੈ। ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਖਾਤਿਆਂ ਲਈ ਇਕ ਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਾਸਵਰਡ ਨਾ ਰੱਖੋ। ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਬੁਝਿਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਪਾਸਵਰਡ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਆਪਣਾ ਨਿੱਜੀ ਮੇਬਾਇਲ ਨੰਬਰ ਜਾਂ ਜਨਮ ਤਾਰੀਖ ਆਦਿ ਨਾ ਰੱਖੋ। ਆਪਣਾ ਪਾਸਵਰਡ ਵੱਧ ਅੱਖਰਾਂ ਵਾਲਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅੱਖਰ ਅਤੇ ਨੰਬਰ ਅਤੇ ਹੋ ਸਕੇ ਤਾਂ ਕੁਝ ਖਾਸ ਕਰੈਕਟਰ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਰੱਖੋ। ਆਪਣੇ ਪਾਸਵਰਡ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਵੈਬਸਾਈਟਾਂ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਕਰਨ ਲਈ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਵੈਬ ਪੇਜ਼ ਖੋਲੋ ਅਤੇ ਕਦੇ ਵੀ ਈ-ਮੇਲ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਲਿੰਕ ਜਾਂ ਹੋਰ ਤਰੀਕੇ ਰਾਹੀਂ ਨਾ ਖੋਲੋ।

6.5.4 ਨਵੀਂਨਤਮ ਅਪਡੇਟਸ ਅਤੇ ਪੈਚ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ

ਸਾਡੇ ਸਿਸਟਮ ਵਿੱਚ ਇੰਸਟਾਲ ਕੀਤਾ ਕੋਈ ਵੀ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਪਰਫੈਕਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਆਪਣੇ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਤੇ ਨਵੀਂਨਤਮ ਅਪਡੇਟ ਅਤੇ ਪੈਚ ਅਪਲਾਈ ਕਰਦੇ ਰਹੋ। ਇਹ ਅਪਡੇਟ ਅਤੇ ਪੈਚ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਤੇ ਉਪਲਬਧ ਕਰਵਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

6.5.5 ਫਾਇਰਵਾਲ

ਜੇਕਰ ਹੋ ਸਕੇ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਸਿਸਟਮ ਨੂੰ ਹੈਕਰਾਂ ਦੇ ਅਟੈਕ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਫਾਇਰਵਾਲ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੋ। ਫਾਇਰਵਾਲ ਸਾਡੇ ਸਿਸਟਮ ਦੇ ਅਣ-ਅਧਿਕਾਰਤ ਪਹੁੰਚ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਟ੍ਰੈਫਿਕ ਨੂੰ ਬਲੈਕ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਫਾਇਰਵਾਲ ਸਾਨੂੰ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਰਤਣ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਸਿਸਟਮ ਤੋਂ ਅਣ-ਅਧਿਕਾਰਤ ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਯਾਦ ਰੱਖ ਯੋਗ ਗੱਲਾਂ

1. ਆਪਰੇਟਿੰਗ ਸਿਸਟਮ ਇੱਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਯੂਜ਼ਰ ਅਤੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਹਾਰਡਵੇਅਰ ਵਿਚਕਾਰ ਇੰਟਰਫੇਸ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ।
2. ਆਪਰੇਟਿੰਗ ਸਿਸਟਮ ਯੂਜ਼ਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਤੋਂ ਸਿਸਟਮ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਤੱਕ ਕਈ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪ੍ਰਿੰਟਰ-ਸਪੁਲਰ, ਨੈਮਸਰਵਰ, ਫਾਇਲ ਸਰਵਰ ਆਦਿ। ਇਹਨਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪ੍ਰੈਸੈਸ ਮਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
3. ਇੱਕ ਫਾਈਲ ਸੰਬੰਧਤ ਸਚਨਾ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕੰਪਿਊਟਰ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਸਟੋਰ ਕਰਨ ਲਈ ਫਾਈਲਾਂ ਨੂੰ ਡਿਸਕ (ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਟੋਰੇਜ਼) ਤੇ ਸਟੋਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।
4. ਟਾਈਮ-ਸ਼ੇਅਰਿੰਗ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਤਕਨੀਕ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਟਰਮੀਨਲ ਤੇ ਬੈਠੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਹੀ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਖਾਸ ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਿਸਟਮ ਨੂੰ ਵਰਤਣ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ।
5. ਰੀਅਲ ਟਾਈਮ ਸਿਸਟਮ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਡਾਟੇ ਦੇ ਫਲੋ ਜਾਂ ਪ੍ਰੈਸੈਸਰ ਦੇ ਆਪਰੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਲੱਗਣ ਵਾਲਾ ਸਮਾਂ ਨਾ ਬਦਲਣ ਯੋਗ ਹੋਵੇ।
6. ਲਾਈਨੈਕਸ ਯੂਨਿਕਸ ਆਪਰੇਟਿੰਗ ਸਿਸਟਮ ਦਾ ਇੱਕ ਮਸ਼ਹੂਰ ਵਰਜਨ ਹੈ। ਇਹ ਓਪਨ ਸੋਰਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਸੋਰਸ ਕੋਡ ਮੁਫ਼ਤ ਉਪਲਬਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
7. ਕੰਪਿਊਟਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ ਜੋ ਸਾਡੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਤੇ ਅਣ-ਅਧਿਕਾਰਤ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਚੈਕ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਰੋਕਦੀ ਹੈ।

ਅਭਿਆਸ

1. ਬਹੁ-ਪੱਖੀ ਪਸੰਦ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- 1) ਆਪਰੇਟਿੰਗ ਸਿਸਟਮ ਕੀ ਹੈ
 - a. ਟਰਮੀਨਲ
 - b. ਸਾਫਟਵੇਅਰ
 - c. ਸਟੋਰੇਜ਼ ਸਿਸਟਮ
 - d. ਪ੍ਰੈਸੈਸਰ
- 2) ਇੱਕ ਹੀ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਮਲਟੀਪਲ ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਰਨ ਕਰਨ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
 - a. ਮਲਟੀ ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨ
 - b. ਮਲਟੀ ਪ੍ਰੈਸੈਸਿੰਗ
 - c. ਮਲਟੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਿੰਗ
 - d. ਮਲਟੀ ਟਾਈਮਿੰਗ
- 3) ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਰਤਣ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਸਿਸਟਮ ਤੋਂ ਅਣ-ਅਧਿਕਾਰਤ ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ।
 - (a) ਐਂਟੀ-ਵਾਇਰਸ (b) ਸੁਰੱਖਿਆ
 - (c) ਡਾਇਰਵਾਲ (d) ਉਪਰੋਕਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ
- 4) ਇੱਕ ਸਿਸਟਮ ਰਾਹੀਂ ਇਨਪੁੱਟ ਲੈਣ ਅਤੇ ਅਪਡੇਟ ਸੂਚਨਾ ਨੂੰ ਡਿਸਪਲੇ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਜੋ ਸਮਾਂ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
 - (a) ਰਿਸਪਾਂਸ ਟਾਈਮ (Response Time)
 - (b) ਐਕਸੈਸ ਟਾਈਮ (Access time)
 - (c) ਆਉਟਪੁੱਟ ਟਾਈਮ (Output time)
 - (d) ਟੋਟਲ ਟਾਈਮ (Total time)
- 5) ਇਸ ਸਿਸਟਮ ਵਿੱਚ ਸਰਵਰ ਨੂੰ ਵੱਖਰੀ ਲੋਕੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਰਿਮੋਟ ਐਕਸੈਸ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਹੈ।
 - (a) ਬੈਚ ਪ੍ਰੈਸੈਸਿੰਗ ਸਿਸਟਮ
 - (b) ਟਾਈਮ ਸ਼ੇਅਰਿੰਗ ਸਿਸਟਮ
 - (c) ਨੈੱਟਵਰਕ ਆਪਰੇਟਿੰਗ ਸਿਸਟਮ
 - (d) ਡਿਸਟਰੀਬਿਊਟਡ ਸਿਸਟਮ

2. ਖਾਲੀ ਥਾਂ ਭਰੋ : -

- 1) ਇੱਕ _____ ਸਬੰਧਤ _____ ਦੇ ਇੱਕ ਠ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।
- 2) _____ ਸਿਸਟਮ ਮਲਟੀਪਲ ਰਿਅਲ ਟਾਈਮ _____ ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਮਲਟੀਪਲ ਯੂਜ਼ਰ ਨੂੰ ਸਰਵ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਮਲਟੀਪਲ ਸੈਟਰਲ ਪ੍ਰੈਸੈਸਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਾ ਹੈ।
- 3) _____ ਆਪਣੇ ਸਿਸਟਮ ਨੂੰ _____ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਅਤੇ ਰੋਕਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ।

4) ਆਨ-ਲਾਈਨ ਖਾਤਿਆਂ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਕਰਨ ਅਤੇ ਖਾਤੇ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਕਈ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਜਿਵੇਂਕਿ ਖਰੀਦਦਾਰੀ, ਈ-ਮੇਲ ਅਤੇ ਆਨ-ਲਾਈਨ ਟ੍ਰਾਂਜੈਕਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦੀ ਸੁਵਿਧਾ ਮੁਹੱਈਆਂ ਕਰਦੇ ਹਨ।

5) ਸਿਸਟਮ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਦੇ ਫਲੋਜ਼ ਪੋਸ਼ੇਸਰ ਦੇ ਦੇ ਆਪਰੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਲੱਗਣ ਵਾਲਾ ਸਮਾਂ _____ ਹੋਵੇ।

3. ਸਹੀ ਜਾਂ ਗਲਤ True/False

- 1) ਇੱਕ ਸਿਸਟਮ ਰਾਹੀਂ ਇਨਪੁੱਟ ਲੈਣ ਅਤੇ ਲੋੜਿੰਗ ਦੀ ਅਪਡੇਟਿੰਗ ਸੂਚਨਾ ਨੂੰ ਡਿਸਪਲੇ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਜੋ ਸਮਾਂ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਰਿਸਪਾਂਸ ਟਾਈਮ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- 2) ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਸੁਰੱਖਿਆ ਧਮਕੀਆਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਕੇਵਲ ਐਂਟੀਵਾਇਰਸ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਇਕੱਲਾ ਹੈ ਕਾਫੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
- 3) ਆਪਰੇਟਿੰਗ ਸਿਸਟਮ ਯੂਜ਼ਰ ਅਤੇ ਡਿਵਾਇਸ ਡਰਾਈਵਰ ਵਿਚਕਾਰ ਸੱਚਾਰ ਨੂੰ ਮੈਨੇਜ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।
- 4) ਲਾਈਨੈਕਸ ਸੈਰੈਸ ਕੋਡ ਮੁਫਤ ਉਪਲਬਧ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸੰਸਥਾ ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਹੈ।
- 5) ਆਪਰੇਟਿੰਗ ਸਿਸਟਮ ਸ਼ਡਉਲਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਰਿਸੋਰਸਾਂ ਨੂੰ ਮੈਨੇਜ ਕਰਦਾ ਹੈ।

4. ਬਹੁਤ ਛੋਟੇ ਉੱਤਰਾਂ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- 1) ਕੰਪਿਊਟਰ ਹਾਰਡਵੇਅਰ ਅਤੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਯੂਜ਼ਰ ਵਿਚਕਾਰ ਇੰਟਰਫੇਸ।
- 2) ਜੋ ਖਾਸ ਹਾਰਡਵੇਅਰ ਯੰਤਰਾਂ ਦੀਆਂ ਜਿਲਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਯੂਜ਼ਰ ਤੋਂ ਛੁਪਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।
- 3) ਇੱਕ ਮਕੈਨਿਜ਼ਮ ਜਾਂ ਤਰੀਕਾ ਜੋ ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਿਸਟਮ ਰਾਹੀਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਰਿਸੋਰਸਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ, ਪ੍ਰੈਸੈਸ ਜਾਂ ਯੂਜ਼ਰ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।
- 4) ਸਾਡੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਤੇ ਅਣ-ਅਧਿਕਾਰਤ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਜਾਂਚਣਾ ਅਤੇ ਰੋਕਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ।

5. ਛੋਟੇ ਉੱਤਰਾਂ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ

1. ਆਪਰੇਟਿੰਗ ਸਿਸਟਮ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?
2. ਆਪਰੇਟਿੰਗ ਸਿਸਟਮ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਲਿਖੋ?

3. ਗੀਅਲ ਟਾਬੀਮ ਆਪਰੇਟਿੰਗ ਸਿਸਟਮ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ
4. ਆਪਰੇਟਿੰਗ ਸਿਸਟਮ ਦੇ ਕੀ ਕੰਮ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਇੱਕ ਸੂਚੀ ਬਣਾਓ?
5. ਕੰਪਿਊਟਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਸਮਝਦੇ ਹੋ?
- ਵੱਡੇ-ਉੱਤਰਾਂ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ**
1. ਆਪਰੇਟਿੰਗ ਸਿਸਟਮ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ?
 2. ਲਾਈਨੈਕਸ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਕੀ ਹਨ?

Answers Key

Questions	Multiple Choice	Fill in the Blanks	True or False	Very Short Answer
1	Software	File, Information	True	Operating System
2	Multi programming	Distributed, Central	False	Drivers
3	Firewall	Computer Security, Unauthorized	False	Protection
4	Response Time	Passwords, Online	True	Computer Security
5	Network Operating System	Real Time Rigid	True	
			-	-
			-	-
			-	-

ਮਾਈਕ੍ਰੋਸਾਫਟ ਪਬਲੀਸ਼ਰ-І

Chapter
7

ਪਾਠ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ :

- 7.1 ਪਬਲੀਸ਼ਰ ਕੀ ਹੈ?
- 7.2 ਮਾਈਕ੍ਰੋਸਾਫਟ ਪਬਲੀਸ਼ਰ 2010
- 7.3 ਪਬਲੀਸ਼ਰ ਕਿਵੇਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੀਏ
- 7.4 ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਬਣਾਉਣੀ
- 7.5 ਫਰੇਮਜ਼ (Frames)
- 7.6 ਪੇਜ਼ ਟੈਂਪਲੇਟ ਦੇਖਣਾ
- 7.7 ਟੈਂਪਲੇਟ
- 7.8 ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਸੇਵ ਕਰਨਾ
- 7.9 ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰਿੰਟ ਕਰਨਾ

7.1 ਪਬਲੀਸ਼ਰ ਕੀ ਹੈ?

ਪਬਲੀਸ਼ਰ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਆਕਰਸ਼ਕ ਵਿਗਿਆਪਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸਮੱਗਰੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਰਚੇ, ਲੈਟਰ ਹੈਂਡ, ਪੋਸਟਰ, ਕੈਲੰਡਰ, ਬੈਨਰ, ਸੱਦਾ-ਪੱਤਰ ਅਤੇ ਨਿਊਜ਼ਲੈਟਰ ਆਦਿ ਨੂੰ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਅਤੇ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕੰਮ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਗਿਆਪਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪਬਲੀਸ਼ਰ ਵਿਜਾਰਡ ਅਤੇ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਗੈਲਰੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ, ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਮੱਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਟੈਂਪਲੇਟ, ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਭਾਸ਼ਿਤ ਮਾਡਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮੇਨੀਟਰ ਤੇ ਉਵੇਂ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਪ੍ਰਿੰਟ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਜ਼ਰ ਆਵੇਗਾ। ਪਬਲੀਸ਼ਰ ਸਾਡੀ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਛਾਪਣ ਲਈ ਵਰਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਰੰਗਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਵਿੱਚ ਵੀ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਕੁਆਲਿਟੀ ਦੀ ਆਉਟ ਪੁੱਟ ਹਾਸਿਲ ਹੋ ਸਕੇ। ਪਬਲੀਸ਼ਰ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਵੈਬ-ਸਾਈਟਾਂ ਵੀ ਜਲਦੀ ਅਤੇ ਅਸਾਨੀ ਨਾਲ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

7.2 ਮਾਈਕ੍ਰੋਸਾਫਟ ਪਬਲੀਸ਼ਰ 2010

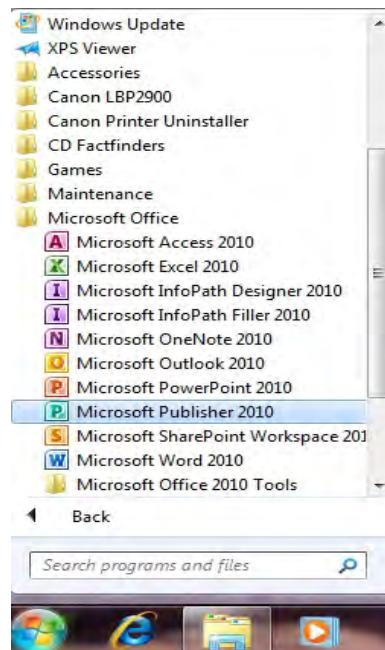
ਪਬਲੀਸ਼ਰ 2010 ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਨਿਊਜ਼ ਲੈਟਰ, ਵੈੱਬ-ਸਾਈਟਾਂ, ਬਰੋਸ਼ਰ, ਕੈਟਾਲਾਂਗ, ਫਲਾਇਅਰ, ਸਾਈਨ, ਪੋਸਟ ਕਾਰਡ, ਸੱਦਾ-ਪੱਤਰ, ਗ੍ਰੀਟਿੰਗ ਅਤੇ ਬਿਜ਼ਨੇਸ ਕਾਰਡ, ਲੈਟਰਹੈਂਡ, ਇਨਵੇਲਪ, ਬਿਜ਼ਨੇਸ ਫਾਰਮ, ਬੈਨਰ, ਕੈਲੰਡਰ, ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਕਰਨ 'ਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। Microsoft Publisher 2010 ਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਦਿੱਖ ਵਾਲੀ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਜਲਦੀ ਅਤੇ ਅਸਾਨੀ ਨਾਲ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਸਾਡੀ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਬਲੀਸ਼ਰ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨ ਮਾਰਕਿਟਿੰਗ ਅਤੇ ਸੰਚਾਰ ਸਮੱਗਰੀ ਜੋਕਿ

ਪ੍ਰਿੰਟ ਅਤੇ ਮੇਲ ਜਾਂ ਈ-ਮੇਲ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਨੂੰ ਬਣਾ ਕੇ, ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਅਤੇ ਪਬਲਿਸ਼ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਪਬਲੀਸ਼ਰ 2010 ਸਾਨੂੰ ਬਿਲਟ-ਇਨ ਟੈਪਲੇਟ, ਕਸਟਮ- ਟੈਪਲੇਟ ਅਤੇ office.com ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮੌਜੂਦ ਟੈਪਲੇਟਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। office.com ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪਬਲੀਸ਼ਰ ਟੈਪਲੇਟ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਊਜ਼ਲੈਟਰ ਅਤੇ ਫਲਾਇਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਹੈ।

7.3 ਪਬਲੀਸ਼ਰ ਕਿਵੇਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੀਏ ?:

ਪਬਲੀਸ਼ਰ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਦਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰੋ।

1. Start ਮੀਨੂ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ 'All programs' 'ਤੇ ਜਾਓ।
2. Microsoft office ਵਿੱਚ publisher 2010 'ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ।

ਜਾਂ

ਚਿੱਤਰ 7.1

1. Start ਬਟਨ 'ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ।
2. Start ਮੀਨੂ 'ਤੇ ਵਿੱਚ ਸਰਚ ਬਾਰ ਨਜ਼ਰ ਆਵੇਗਾ। ਇਹ Program ਅਤੇ ਫਾਈਲ ਲੱਭਣ ਲਈ ਕੰਮ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

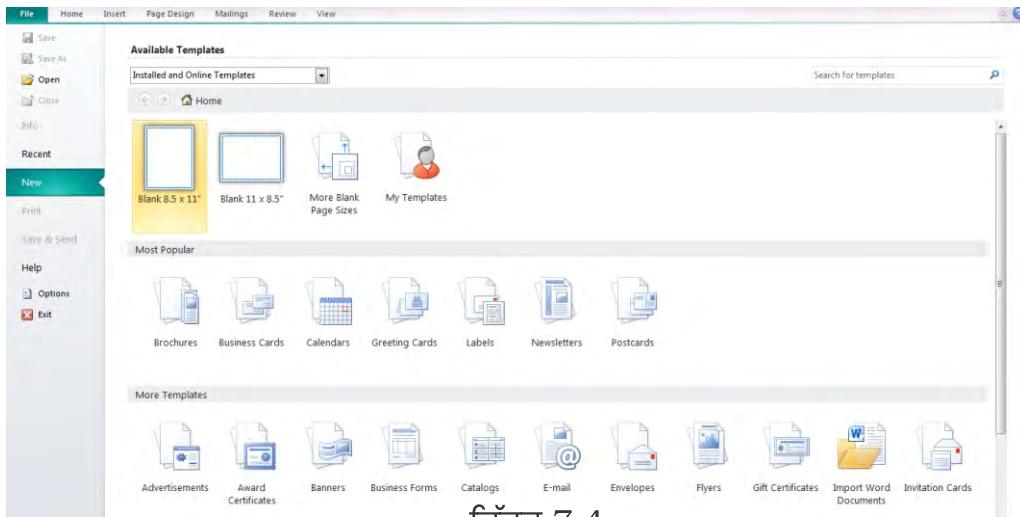

ਚਿੱਤਰ 7.2

3. ਇਸ ਵਿੱਚ Publisher ਜਾਂ Pub ਟਾਈਪ ਕਰੋ ਅਤੇ enter ਕੀਅ ਦਬਾਓ।

ਚਿੱਤਰ 7.3 ਸਰਚ ਬਾਰ

ਚਿੱਤਰ 7.4

7.4 ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਬਣਾਉਣੀ (Creating a Publication):

ਅਸੀਂ ਹੇਠ ਦਿੱਤੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ :

1. Blank (ਖਾਲੀ) ਲੇ-ਆਊਟ ਨਾਲ
2. Installed templates (ਇੰਸਟਾਲਡ ਟੈਪਲੇਟ) ਨਾਲ
3. **online** (ਆਨ-ਲਾਈਨ) ਟੈਪਲੇਟ ਨਾਲ

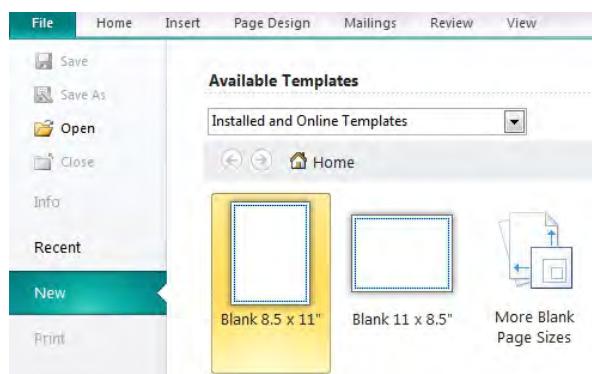
7.4.1 Blank Layout (ਖਾਲੀ-ਲੇ ਆਊਟ) ਨਾਲ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਬਣਾਉਣਾ :

ਖਾਲੀ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦੇ ਕਦਮ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ :

1. File Menu 'ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ। ਫਿਰ, New 'ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ।
2. ਮੌਜੂਦਾ ਟੈਪਲੇਟ ਵਿੱਚੋਂ blank publication template 'ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ ਅਤੇ ਫਿਰ Create 'ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ।

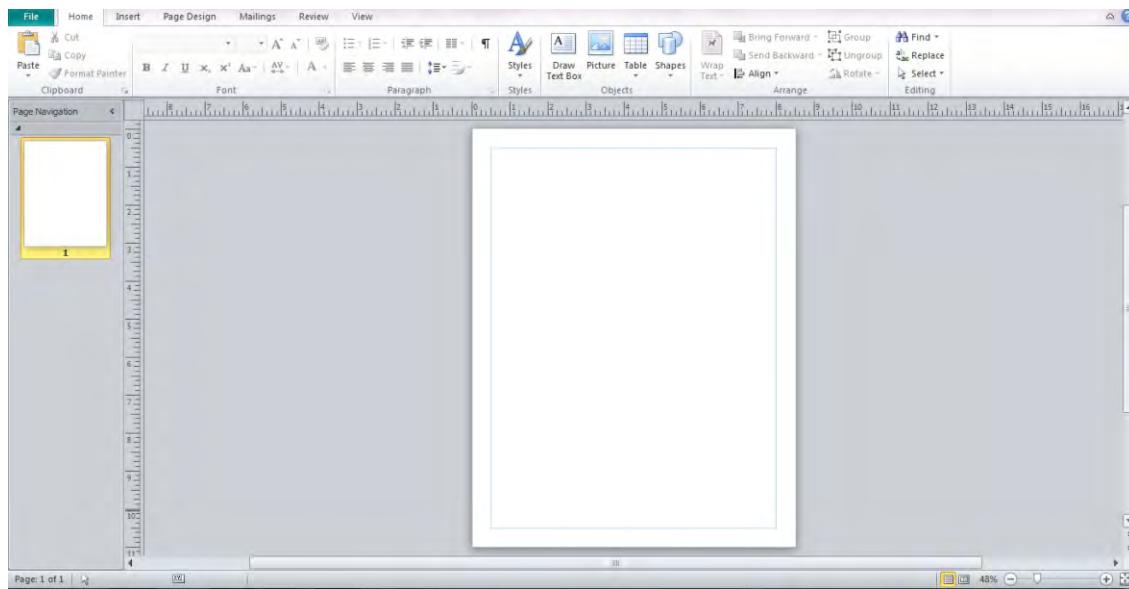
ਨੋਟ :

ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਪਸੰਦ ਦੇ Blank template ਨੂੰ New publication screen ਦੇ More blank page size 'ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰ ਕੇ ਚੁਣ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਦਾ ਸਾਈਜ਼ ਆਪਣੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਠੀਕ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਇੱਥੋਂ ਅਸੀਂ Blank 8.5 x 11 ਦਾ ਸਾਈਜ਼ ਚੁਣਿਆ ਹੈ ਜੋ ਕਿ Portrait ਜਾਂ Landscape ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਚਿੱਤਰ 7.5

3. ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ Blank layout ਵਿੱਚ ਟੈਕਸਟ, ਤਸਵੀਰਾਂ, ਵਰਡ ਆਰਟ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸ੍ਰੇਪਸ ਜੋੜ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। Blank layout ਵਿੰਡੋ ਹੇਠਾਂ ਦਿਖਾਈ ਗਈ ਹੈ।

ਚਿੱਤਰ 7.6

4. ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ File ਮੀਨੂ ਵਿੱਚ Save ਆਪਸ਼ਨ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ Save ਕਰੋ। Save As dialogue ਬਾਕਸ ਨਜ਼ਰ ਆਵੇਗਾ। ਆਪਣੀ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਦਾ ਨਾਮ ਟਾਈਪ ਕਰੋ ਅਤੇ ਫੇਲਡਰ ਨੂੰ ਚੁਣੋ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸੇਵ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਫਿਰ ਸੇਵ ਬਟਨ ਉੱਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ। ਇਹ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ .pub ਐਕਸਟੈਨਸ਼ਨ ਨਾਲ ਸੇਵ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

5. ਹੁਣ File ਮੀਨੂ ਵਿੱਚ Close ਬਟਨ ਨੂੰ ਕਲਿੱਕ ਕਰਕੇ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰੋ। ਇੱਕ ਡਾਇਲਾਗ ਬਾਕਸ ਨਜ਼ਰ ਆਵੇਗਾ, ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਬਦਲਾਵ ਸੇਵ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ Yes ਬਟਨ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ ਜੇਕਰ ਨਹੀਂ ਤਾਂ No ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ। ਪਬਲੀਸ਼ਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨਾਂ ਬੰਦ ਕਰਨੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ File ਮੀਨੂ ਵਿੱਚ Exit ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ ਜਾਂ ਟਾਈਟਲ ਬਾਰ 'ਤੇ ਕਲੋਜ਼ (x) ਬਟਨ ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ।

7.4.2 ਪਬਲੀਸ਼ਰ ਵਿੰਡੋ ਤੇ ਕੰਪੈਨੈਟਸ

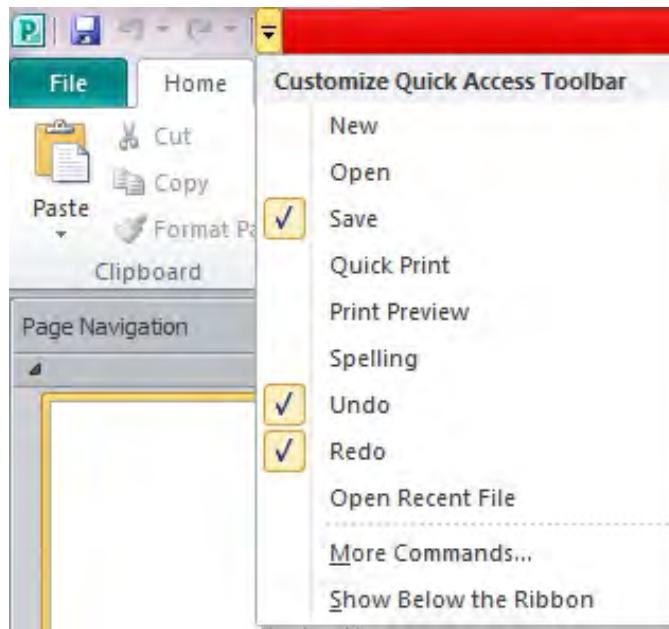
ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਪਬਲੀਸ਼ਰ 2010 ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਤਿੰਨ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕੰਪੈਨੈਟਸ ਨੂੰ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ :

- 7.4.2.1 ਕਵਿੱਕ ਐਕਸੈਸ ਟੂਲਬਾਰ
- 7.4.2.2 ਰਿਬਨ
- 7.4.2.3 ਫਾਈਲ ਵਿੰਡੋ

7.4.2.1 ਕਵਿੱਕ ਐਕਸੈਸ ਟੂਲਬਾਰ (Quick Access Toolbar)

ਕਵਿੱਕ ਐਕਸੈਸ ਟੂਲਬਾਰ ਕਸਟਮਾਈਜ਼ ਕਰਨ ਯੋਗ ਟੂਲਬਾਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਕਮਾਡਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਕਵਿੱਕ ਐਕਸੈਸ ਟੂਲਬਾਰ ਨੂੰ ਰਿਬਨ ਦੇ ਉੱਪਰ ਜਾਂ ਹੇਠਾਂ ਰੱਖ ਸਕਦੇ

ਹਾਂ। ਕਿਵੱਕ ਐਕਸੈਂਸ ਟੂਲਬਾਰ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਬਦਲਣ ਲਈ, ਇਸ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਬਣੇ ਤੀਰ (arrow) ਨੂੰ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ ਅਤੇ Show below the Ribbon ਆਪਸ਼ਨ 'ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਆਈਟਮ, ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸ ਆਈਟਮ ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ Toolbar ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਚਿੱਤਰ 7.7

7.4.2.2 ਰਿਬਨ (Ribbon):

ਡਾਕੂਮੈਂਟ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਵਾਲੇ ਭਾਗ ਦੇ ਪੈਨਲ ਨੂੰ ਰਿਬਨ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ 6 ਟੈਬ ਹਨ। Home, Insert, Page Design, Mailings, Review ਅਤੇ View ਹਰੇਕ ਟੈਬ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਗਰੁੱਪਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

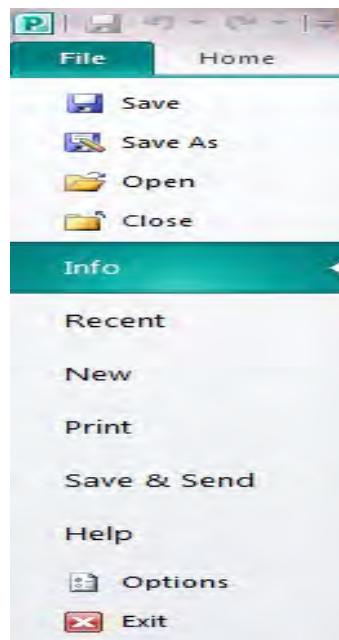
ਨੋਟ :

ਹਰ ਗਰੁੱਪ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਫੀਚਰ ਦੇਖਣ ਲਈ Dialog Box Launcher 'ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ, ਜੋ ਕਿ ਹਰ ਗਰੁੱਪ ਦੇ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਹੋਣਾਂ ਵੱਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

7.4.2.3 File Window :

ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ File Menu, 'ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ Info Screen ਖੁੱਲ੍ਹ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡਾ ਡਾਕੂਮੈਂਟ ਮਿੱਟ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਅਸੀਂ File Menu ਦੇ options ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, Screen ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਬਦਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

- Save: ਫਾਈਲ ਨੂੰ 2010 ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੇਵ ਕਰਨ ਲਈ।
- Save As: ਸਾਨੂੰ ਇੱਕ ਅਲੱਗ File Type ਚੁਣਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। (i.e. PDF, Word)
- Open: ਪਬਲੀਸ਼ਰ ਫਾਈਲ ਨੂੰ ਬਰਾਉਜ਼ ਕਰਨ ਲਈ। ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਬਣੀ ਪਬਲੀਸ਼ਰ ਫਾਈਲ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹ ਲਈ।
- Close: ਫਾਈਲ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਨ ਲਈ ਪਰ ਪਬਲੀਸ਼ਰ ਚੱਲਦਾ ਰਹੇਗਾ।
- Info: : ਬਿਜ਼ਨਸ ਸੂਚਨਾ ਨੂੰ edit ਕਰਨ ਲਈ, ਡਿਜ਼ਾਇਨ ਚੈਕਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਂ ਕਮਰਸ਼ੀਅਲ ਪ੍ਰਿੰਟ ਸੂਚਨਾ ਸੈਟ ਕਰਨ ਲਈ।
- Recent: ਸਾਡੀ ਹੁਏ ਹੀ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀਤੀ ਪਬਲੀਸ਼ਰ ਫਾਈਲਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਦੇਖਣ ਲਈ।
- New: ਨਵੀਂ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਸਕਰੀਨ ਖੋਲ੍ਹ ਲਈ।
- Print: ਪ੍ਰਿੰਟ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਸ਼ਨ।
- Save & Send: ਫਾਈਲ ਨੂੰ Save ਅਤੇ email ਕਰਨ ਦੀ ਆਪਸ਼ਨ
- Help: ਮਾਈਕ੍ਰੋਸਾਫਟ ਹੈਲਪ
- Options: ਡਿਫਾਲਟ ਆਪਸ਼ਨਾਂ ਸੈਟ ਕਰਨ ਲਈ।
- Exit: ਪਬਲੀਸ਼ਰ ਬੰਦ ਕਰਨ (ਫਾਈਲ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ) ਲਈ।

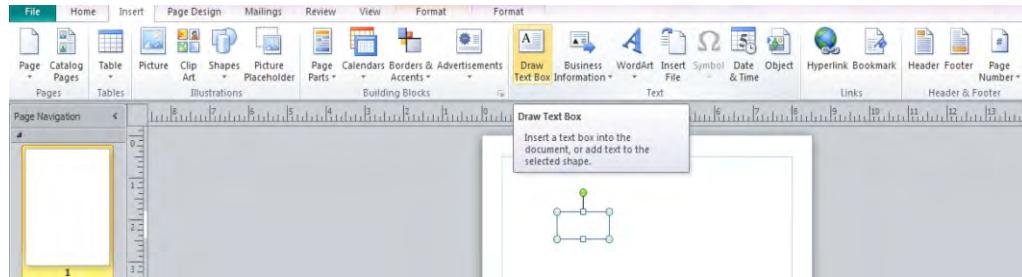

ਚਿੱਤਰ 7.9

7.4.3 ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨਾ (Working in publication):

7.4.3.1 Text ਨੂੰ Add ਕਰਨਾ :

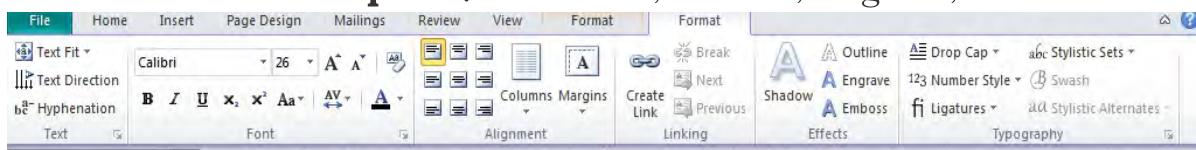
1. Home ਜਾਂ Insert Tab, ਵਿੱਚੋਂ Draw Text Box ਚੁਣੋ।
2. ਕਰਸਰ ਨੂੰ ਪੇਜ 'ਤੇ, ਜਿੱਥੇ ਅਸੀਂ Text Box ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ, ਉੱਥੇ ਰੱਖੋ।
3. ਕਰਸਰ ਨੂੰ ਕਲਿੱਕ ਕਰਕੇ ਖਿੱਚ ਕੇ ਆਪਣੀ ਪਸੰਦ ਦੇ ਨਾਪ ਦੇ Text Box ਨੂੰ ਬਣਾਓ। ਅਸੀਂ Text Box ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਇਸ ਦਾ ਸਾਈਜ਼ ਬਦਲ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।
4. ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਮਾਊਸ ਦਾ Left ਬਟਨ ਕਲਿੱਕ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ Format Tab ਜਿਸ ਵਿੱਚ Text Box ਦੇ ਹੋਰ ਕਈ ਆਪਸ਼ਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਖੁੱਲ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਚਿੱਤਰ 7.10

7.4.3.2 Text ਨੂੰ Edit ਕਰਨਾ:

1. ਜਿਸ Text ਨੂੰ ਅਸੀਂ Edit ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਹਾਈਲਾਈਟ (Highlight) ਕਰੋ।
2. ਜੇ ਅਸੀਂ Text Box Tool Format Tab ਤੇ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸਿਲੈਕਟ ਕਰ ਲਵੋ।
3. Text Group ਦੀਆਂ ਆਪਸ਼ਨਾਂ :
 - a. **Text fit** ਇਹ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ Text Box ਵਿੱਚ Text ਕਿਵੇਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਦੀਆਂ ਆਪਸ਼ਨਾਂ ਹਨ : Best fit, shrink text on overflow, Grow Text Box to fit, Do not Auto fit.
 - b. **Text Direction** - Text ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ vertical ਅਤੇ horizontal ਕਰਨ ਲਈ।
 - c. **Hyphenation**-Text ਦੀ hyphenation ਬਦਲਣ ਲਈ।
4. **Font Group** ਆਪਸ਼ਨ: Style, Font Size, Bold, Italics, Underline, Text Spacing, ਅਤੇ Color ਬਦਲਣ ਲਈ।
5. **Alignment Group Options**: Text Box Alignment, Columns, Margins
6. **Effects Group** ਆਪਸ਼ਨ: Shadow, Outline, Engrave, Emboss

ਚਿੱਤਰ 7.11

7.4.3.3 Text Box ਦਾ ਸਟਾਈਲ ਬਦਲਣਾ -

Text Box ਦਾ ਸਟਾਈਲ ਬਦਲਣ ਲਈ ਹੇਠਾਂ ਲਿਖੇ steps ਅਪਣਾਓ।

1. Text box 'ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ।
2. Format Tab ਤੇ Drawing Tools 'ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ।
3. Shape Styles Group Options: ਇਸ ਵਿੱਚ Style, Shape Fill, Shape Outline ਜਾਂ Shape Change Options 'ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ।

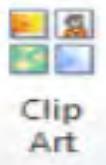
4. Arrange Group Options: Wrap Text, Bring Forward ਜਾਂ Backward, Rotate 'ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ।

ਚਿੱਤਰ 7.12

7.4.3.4 Clip Art ਨੂੰ ਇਨਸਰਟ ਕਰਨਾ :- ਇਸ ਲਈ ਹੇਠਾਂ ਲਿਖੇ ਕਦਮ ਚੁਣੋ।

1. Insert Tab 'ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ।
2. Clip Art 'ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ। Clip Art window ਸਕਰੀਨ ਦੇ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਨਜ਼ਰ ਆਵੇਗੀ।
3. ਜੁੜਰਤ ਅਨੁਸਾਰ keyword ਟਾਈਪ ਕਰੋ।
4. Go 'ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ।
5. ਹੁਣ ਨਤੀਜੇ ਵੇਖੋ।
6. ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ clipart, ਲੱਭ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਇਸ ਵਿੱਚੋਂ thumbnail ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ।
7. Clip Art image ਸਾਡੇ ਪੇਜ਼ ਉੱਤੇ ਦਿਖਾਈ ਦੇਵੇਗੀ।

ਚਿੱਤਰ 7.13

7.4.3.5 Picture ਇਨਸਰਟ ਕਰਨਾ:- ਇਸ ਲਈ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਦਮ ਚੁਣੋ।

1. Home ਜਾਂ Insert tab 'ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ।
2. Picture 'ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ।
3. ਹੁਣ ਉਸ picture ਦੀ location ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਕਰੋ, ਜਿਹੜੀ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਕੰਪਿਊਟਰ 'ਤੇ ਸੇਵ ਕੀਤੀ ਹੈ।
4. Picture ਨੂੰ Select ਕਰੋ 'ਤੇ Insert 'ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ।

ਚਿੱਤਰ 7.14

7.4.3.6 Shapes ਇਨਸਰਟ ਕਰਨਾ:- ਇਸ ਲਈ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਦਮ ਚੁਣੋ।

1. Home ਜਾਂ Insert tab 'ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ।
2. Shapes 'ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ।
3. Drop down menu ਵਿੱਚੋਂ shape ਨੂੰ ਸਿਲੈਕਟ ਕਰੋ।
4. ਪੇਜ ਉੱਤੇ shape ਨੂੰ ਬਨਾਉਣ ਲਈ ਕਲਿੱਕ ਅਤੇ ਡਰੈਗ ਕਰੋ।
5. ਪੇਜ ਉੱਤੇ shape ਨੇਜ਼ਾਰ ਆਵੇਗੀ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ Drawing Tools Format tab ਆਂ ਜਾਵੇਗੀ।

ਇਸ ਟੈਬ ਨਾਲ ਅਸੀਂ style, fill, outline, ਜਾਂ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਕੁੱਝ edit ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

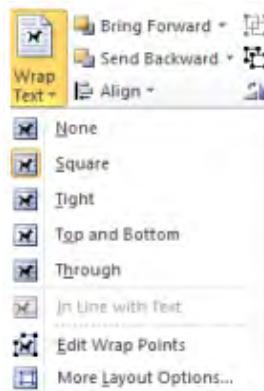

ਚਿੱਤਰ 7.15

7.4.3.7 Text Wrapping: Text wrapping ਉਹ ਤਰੀਕਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ object ਨੂੰ text ਦੇ ਨਾਲ ਪੇਜ ਉੱਤੇ ਸੈਟ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਦੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ steps ਹਨ।

1. Object ਨੂੰ ਚੁਣੋ।
2. Format tab 'ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ। (Text Box, Drawing, ਜਾਂ Picture Format).
3. Arrange group, ਵਿੱਚ Wrap Text 'ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ। ਇਹ, ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰੇਗਾ ਕਿ text ਇੱਕ object ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਕਿਵੇਂ ਅਰੰਜ ਹੋਵੇਗਾ।

ਇਸ ਦੀਆਂ ਆਪਸ਼ਨਾਂ ਹਨ : None, Top & Bottom, Square, Through, Tight, More Layout Options

ਚਿੱਤਰ 7.16

7.4.3.8 Objects ਦਾ ਸਾਈਜ਼ ਬਦਲਣਾ:- ਰੀਸਾਈਜ਼ਿੰਗ (Resizing) ਨਾਲ Objects ਦਾ ਸਾਈਜ਼ ਬਦਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

1. **Object** 'ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ।
2. **Resize** ਲਈ ਹੈਂਡਲ ਨੂੰ Click ਅਤੇ ਡਰੈਗ ਕਰੋ।
 - a. ਕਾਰਨਚ ਹੈਂਡਲ, object ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਾਰ ਅਨੁਪਾਤ ਵਿੱਚ ਰੀਸਾਈਜ਼ ਕਰੇਗਾ।
 - b. box ਦੀਆਂ ਲਾਈਨਾਂ ਦੇ ਉਪਰਲਾਂ ਹੈਂਡਲ ਆਬਜੈਕਟ ਨੂੰ ਵਰਟੀਕਲੀ ਅਤੇ ਹੋਰੀਜ਼ੋਨਟਲੀ ਖਿੱਚੇਗਾ।
 - c. ਹਰਾ ਹੈਂਡਲ object ਨੂੰ ਘੁਮਾਉਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

7.4.3.9 Objects ਨੂੰ Move ਮੂਲ੍ਹ ਕਰਨਾ :

1. Object 'ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ।
2. solid line 'ਤੇ ਕਰਸਰ ਰੱਖੋ ਤਾਂ ਕਿ ਸਾਨੂੰ crosshairs ਦਿਖਾਈ ਦੇਵੇ।
3. Object ਨੂੰ ਕਲਿੱਕ ਅਤੇ drag ਕਰਕੇ ਮਨਪਸੰਦ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਲੈ ਜਾਓ।

7.4.3.10 Objects ਨੂੰ delete ਕਰਨਾ- ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਵੀ object ਨੂੰ delete ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜੇਕਰ ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਸਾਡੀ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ।

1. Object ਨੂੰ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ।
2. Keyboard 'ਤੇ Delete button ਬਟਨ ਦਬਾਓ।

7.5 ਫਰੇਮ(Frame) :

ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਕਈ ਹਿੱਸੇ ਬਣੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ Frame ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ Frame ਵਿੱਚ ਕਈ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ Object ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਗ੍ਰਾਫਿਕਸ, ਟੇਬਲਜ਼, ਟੈਕਸਟ ਬਾਕਸ।

7.5.1 ਫਰੇਮ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨਾ (Working with Frames) :

ਹਰੇਕ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ Frames ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਬਣਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਟੈਕਸਟ ਫਰੇਮ, ਪਿਕਚਰ ਫਰੇਮ, ਟੇਬਲ ਫਰੇਮ ਅਤੇ ਸੋਪ/ਆਬਜੈਕਟ ਫਰੇਮ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਫਰੇਮਜ਼ ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਲਈ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਿੱਸਿਆਂ ਉੱਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ। ਹੈਂਡਲ, ਫਰੇਮ ਦੀਆਂ ਸਾਈਡਾਂ ਅਤੇ ਕੋਨਿਆਂ 'ਤੇ ਛੋਟੇ ਸਰਕਲ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣਗੇ। ਹੈਂਡਲ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਵੇਖਣ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਿਹੜਾ ਫਰੇਮ ਚੁਣਿਆ ਹੈ। ਹੈਂਡਲ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਫਰੇਮ ਦਾ ਸਾਈਜ਼ ਵੀ ਬਦਲ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਹੈਂਡਲ : ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਫਰੇਮ ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਫਰੇਮ ਦੇ ਕੋਨਿਆਂ 'ਤੇ ਛੋਟੇ ਸਰਕਲ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹੈਂਡਲ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਫਰੇਮ ਦਾ ਸਾਈਜ਼ ਬਦਲਣ ਲਈ, ਇਹਨਾਂ ਹੈਂਡਲਜ਼ ਨੂੰ ਕਲਿੱਕ ਅਤੇ ਡਰੈਗ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

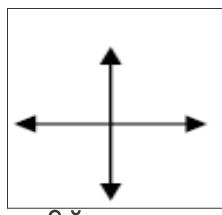
7.5.2 ਫਰੇਮ ਨੂੰ ਮੁਢ ਕਰਨਾ (Moving Frames):

7.5.2.1 ਪਿਕਚਰ ਫਰੇਮ ਮੁਢ ਕਰਨ ਲਈ:-

1. ਪਿਕਚਰ 'ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ।
2. ਜਦੋਂ ਕਰਸਰ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਐਰੋ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਪਿਕਚਰ ਨੂੰ ਖਿੱਚ ਕੇ ਆਪਣੀ ਮਨਪਸੰਦ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਲੈ ਜਾਓ।

7.5.2.2 ਟੈਕਸਟ ਫਰੇਮ ਨੂੰ ਮੁਢ ਕਰਨ ਲਈ :

1. ਟੈਕਸਟ ਫਰੇਮ 'ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ।
2. ਕਰਸਰ ਨੂੰ ਟੈਕਸਟ ਫਰੇਮ ਦੇ ਹਾਸ਼ੀਏ (border) ਦੇ ਕੋਲ ਰੱਖੋ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਐਰੋ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਟੈਕਸਟ ਨੂੰ ਕਲਿੱਕ ਅਤੇ ਡਰੈਗ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਮਨਪਸੰਦ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਲੈ ਜਾਓ।

ਚਿੱਤਰ 7.19

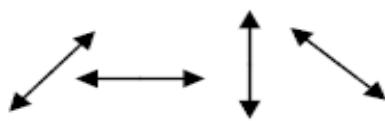
7.5.3 ਫਰੇਮਜ਼ ਨੂੰ ਰੀਸਾਈਜ਼ ਕਰਨਾ (Resizing Frames):

7.5.3.1 ਪਿਕਚਰ ਫਰੇਮ ਨੂੰ ਰੀ-ਸਾਈਜ਼ ਕਰਨ ਲਈ :

1. ਪਿਕਚਰ 'ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ।
2. ਆਪਣੇ ਕਰਸਰ ਨੂੰ ਕੇਨੇ ਵਾਲੇ ਹੈਂਡਲ 'ਤੇ ਰੱਖੋ। ਜਦੋਂ ਸਾਡਾ ਕਰਸਰ ਇੱਕ ਤਿਰਛੀ ਲਾਈਨ ਜਿਸ ਦੇ ਦੋਨੋਂ ਪਾਸੇ ਐਰੋ ਹੋਣ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਜਾਵੇ, ਪਿਕਚਰ ਦੇ ਸਾਈਜ਼ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਜਾਂ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਤਿਰਛੀ ਲਾਈਨ 'ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰਕੇ ਜ਼ਰੂਰਤ ਅਨੁਸਾਰ ਡਰੈਗ ਕਰੋ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਕਾਰਨਰ ਹੈਂਡਲ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਪਿਕਚਰ ਨੂੰ ਰੀ-ਸਾਈਜ਼ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਪਿਕਚਰ ਦੇ ਪਰਪੋਸ਼ਨ ਨੂੰ ਠੀਕ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਸਾਡੀ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ।

7.5.3.2 ਟੈਕਸਟ ਫਰੇਮ ਨੂੰ ਰੀ-ਸਾਈਜ਼ ਕਰਨ ਲਈ :

1. ਟੈਕਸਟ ਫਰੇਮ 'ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ।
2. ਆਪਣੇ ਕਰਸਰ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਹੈਂਡਲ 'ਤੇ ਰੱਖੋ। ਜਦੋਂ ਕਰਸਰ ਇੱਕ ਲਾਈਨ (ਜਿਸ ਦੇ ਦੋਨੋਂ ਪਾਸੇ ਐਰੋ ਹੋਣ) ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਟੈਕਸਟ ਏਰੀਆ ਨੂੰ ਰੀ-ਸਾਈਜ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਐਰੋ ਨੂੰ ਕਲਿੱਕ ਅਤੇ ਡਰੈਗ ਕਰੋ।

Resizing Arrows

ਚਿੱਤਰ 7.20

7.5.4 ਫਰੇਮ ਡਿਲੀਟ ਕਰਨਾ : (Deleting Frames):

1. ਜਿਸ ਫਰੇਮ ਨੂੰ ਡਿਲੀਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਉਸ ਨੂੰ ਰਾਈਟ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ।
2. ਆਪਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚੋਂ ਡਿਲੀਟ ਆਪਸ਼ਨ ਨੂੰ ਚੁਣੋ।

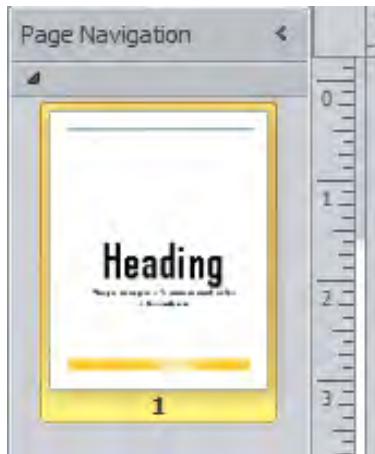
7.5.5 ਵਾਧੂ ਟੈਕਸਟ ਫਰੇਮ ਇਨਸਰਟ ਕਰਨਾ

1. ਇਨਸਰਟ ਟੈਬ ਵਿੱਚ ਟੈਕਸਟ ਬਾਕਸ ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ।
2. ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਅਤੇ ਡਰੈਗ ਕਰੋ।

3. ਜੋ ਟੈਕਸਟ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਟਾਈਪ ਕਰੋ।

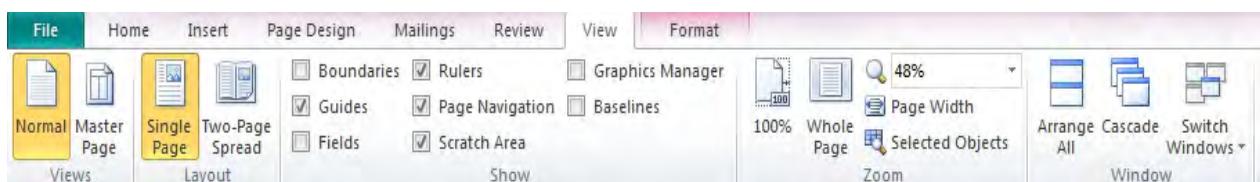
7.6 ਆਪਣੇ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਪੇਜ਼ ਦੇਖਣਾ : ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਪੇਜ਼ ਦੇਖਣ ਲਈ ਤਿੰਨ ਤਰੀਕੇ ਹੋਣਾਂ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ।

- ਪੇਜ਼ ਨੈਵੀਗੇਸ਼ਨ ਵਿੱਡੋ ਵਿੱਚੋਂ ਪੇਜ਼ ਦੇ ਥੰਬਨੇਲ ਤੇ ਜੋ ਸਕਰੀਨ ਦੇ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਦਿਖਦਾ ਹੈ 'ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ।

ਚਿੱਤਰ 7.21 ਨੈਵੀਗੇਸ਼ਨ ਵਿੱਡੋ

- ਵਿਉ ਟੈਬ ਵਿੱਚੋਂ ਅਸੀਂ ਸਿੰਗਲ ਪੇਜ਼ ਤੋਂ ਟੂ-ਪੇਜ਼ ਸਪਰੈਡ ਵਿਉ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵਿਉ ਆਪਸ਼ਨ ਵੀ ਚੁਣ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਚਿੱਤਰ 7.22

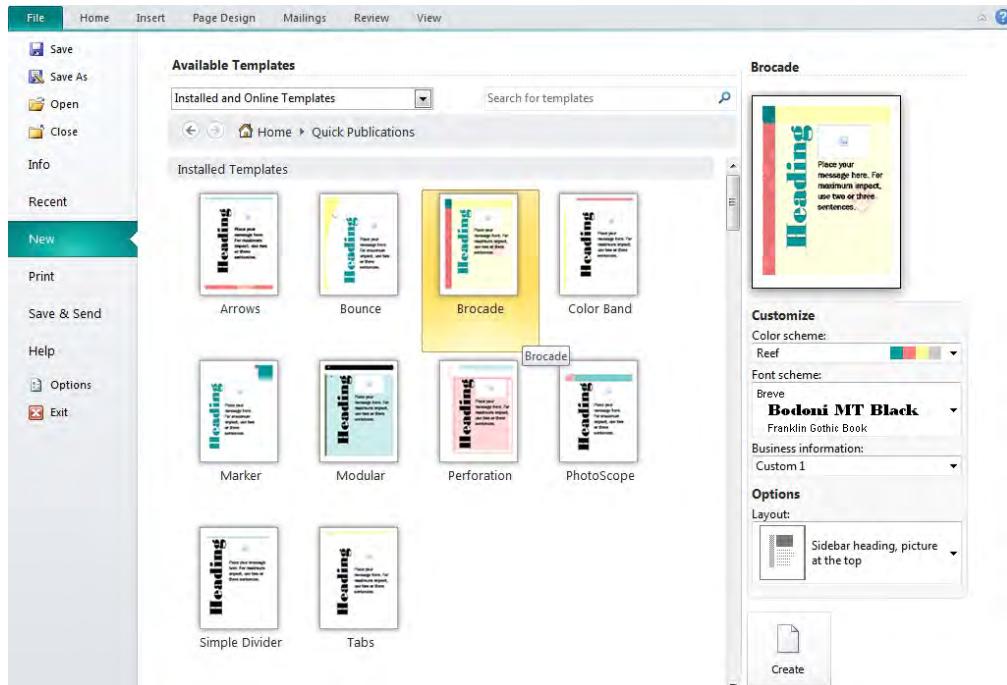
- ਅਸੀਂ ਪਬਲੀਸ਼ਰ ਦੇ ਹੋਠਾਂ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਵਿਉ ਦੀ ਆਪਸ਼ਨ ਬਦਲ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਸਲਾਈਡਰ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਇਸ ਨੂੰ ਜੂਮ-ਇਨ ਅਤੇ ਜੂਮ-ਆਊਟ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਚਿੱਤਰ 7.23

7.7 ਟੈਂਪਲੇਟ (Template) : ਪਬਲੀਸ਼ਰ ਵਿੱਚ ਟੈਂਪਲੇਟ ਟੂਲ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਅਸਾਨੀ ਨਾਲ ਇੱਕ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਟੈਂਪਲੇਟ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਸਟਾਈਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਜਾਂ ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਬਦਲਾਅ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਵਰਤ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

7.7.1 ਟੈਂਪਲੇਟ ਨੂੰ ਕਸਟਮਾਈਜ਼ ਕਰਨਾ : ਇੱਥੇ ਅਸੀਂ ਟੈਂਪਲੇਟ ਨੂੰ ਕਸਟਮਾਈਜ਼ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਸਿੱਖਾਂਗੇ। ਉਸ ਟੈਂਪਲੇਟ ਟਾਈਪ ਨੂੰ ਚੁਣੋ ਜਿਹੜੀ ਅਸੀਂ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਅਗਲੀ ਸਕਰੀਨ ਵਿੱਚ ਚੁਣੋ ਹੋਏ ਟੈਂਪਲੇਟ ਦੇ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣਗੇ।

ਚਿੱਤਰ 7.24

ਹਰੇਕ ਟੈਂਪਲੇਟ ਕਸਟਮਾਈਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਵਿਚਲੀ ਸਕਰੀਨ 'ਚੋਂ ਟੈਂਪਲੇਟ 'ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ। ਸਕਰੀਨ ਦੇ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਟੈਂਪਲੇਟ ਦਾ ਰੰਗ, ਫੌਟ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕੁਝ ਵੀ ਬਦਲ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਟੈਂਪਲੇਟ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨ ਅਤੇ ਕਸਟਮਾਈਜ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ Create ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ। ਕਰੀਏਟ (Create) ਨੂੰ ਕਲਿੱਕ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਸੀਂ ਟੈਕਸਟ ਬਾਕਸ, ਇਮੇਜ਼ ਅਤੇ ਸ਼ੈਪਸ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਟੈਂਪਲੇਟ ਵਿੱਚ ਸੈਟ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਨੂੰ ਐਡਿਟ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

7.7.1.1 ਟੈਂਪਲੇਟ ਦਾ ਡਿਜ਼ਾਇਨ ਬਦਲਣਾ : ਟੈਂਪਲੇਟ ਦਾ ਡਿਜ਼ਾਇਨ ਬਦਲਣ ਲਈ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸਟੈਪ ਅਧਿਕਾਰਿਤ ਹੈ:

1. Page Design ਟੈਬ 'ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ।
2. ਸਾਰੇ ਟੈਂਪਲੇਟ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਲਈ, Change template ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ।
 - ਵਿੱਤੇ ਵਿੱਚੋਂ ਟੈਂਪਲੇਟ ਚੁਣੋ। ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਇੱਕ ਟੈਂਪਲੇਟ ਤੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਦੂਸਰੇ ਟੈਂਪਲੇਟ ਨਾਲ ਬਦਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਭਰੀ ਗਈ ਸੂਚਨਾ, ਨਵੇਂ ਟੈਂਪਲੇਟ ਮੁਤਾਬਿਕ ਦਿਖਾਈ ਦੇਵੇਗੀ।
3. ਰੰਗ ਬਦਲਣ ਲਈ ਗਰੁੱਪ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ Color Scheme ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਬਾਉਜ਼ ਕਰੋ।
 - ਕਲਰ ਸਕੀਮ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਲਈ ਮਾਊਸ ਨੂੰ ਕਲਰ ਸਕੀਮ ਤੇ ਲੈ ਜਾਓ।
 - ਕਲਰ ਸਕੀਮ ਚੁਨਣ ਲਈ ਉਸ 'ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ।
4. ਫੌਟ ਬਦਲਣ ਲਈ ਗਰੁੱਪ ਵਿੱਚ Font 'ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ।
 - ਮੌਜੂਦ ਫੌਟ ਸਕੀਮ 'ਤੇ ਬਾਉਜ਼ ਕਰੋ।
 - ਫੌਟ ਸਕੀਮ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਲਈ ਮਾਊਸ ਨੂੰ ਫੌਟ ਸਕੀਮ ਤੇ ਲੈ ਜਾਓ।
 - ਫੌਟ ਸਕੀਮ ਚੁਨਣ ਲਈ ਉਸ ਉੱਤੋਂ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ।
 - ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਨਵੀਂ ਫੌਟ ਸਕੀਮ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ New Font Scheme 'ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ।

7.5.1.1 ਪੇਜ਼ ਡਿਜ਼ਾਇਨ (Page Design):

ਚਿੱਤਰ 7.25

- ਟੈਪਲੇਟ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਲਈ, ਜੇਕਰ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੋਵੇ ਤਾਂ Page Design ਟੈਬ 'ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ, ਪੇਜ਼-ਮਾਰਜ਼ਨ ਐਡਜ਼ਮਟ ਕਰੋ, ਰੂਲਰ ਸਾਈਡਜ਼ ਅਪਲਾਈ ਕਰੋ ਜਾਂ ਚੁਣੋ ਹੋਏ ਟੈਪਲੇਟ ਤੇ ਬਿਲਟ-ਇਨ ਕਲਰ ਸਕੀਮ ਨੂੰ ਅਪਲਾਈ ਕਰੋ।
- ਅਸੀਂ ਟੈਕਸਟ ਬਾਕਸ, ਤਸਵੀਰਾਂ ਜਾਂ ਹੋਰ ਆਬਜੈਕਟ ਅਲਾਈਨ ਕਰਨ ਲਈ Built in Ruler Guide ਟੈਪਲੇਟ ਦੀ ਮਦਦ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਟੈਪਲੇਟ ਨੂੰ ਵਰਤਣ ਲਈ Layout ਗਰੁੱਪ ਦੀ ਕਮਾਂਡ Guides 'ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ ਅਤੇ ਇੱਕ ਟੈਪਲੇਟ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰੋ।
- ਵਰਟੀਕਲ ਅਤੇ ਹੋਰੀਜੋਂਟਲ ਰੂਲਰ ਗਾਈਡ ਪਾਊਂਟ ਲਈ ਉੱਪਰ ਦਿੱਤਾ ਸਟੈਪ ਦੁਹਰਾਓ ਅਤੇ ਐਡ ਵਰਟੀਕਲ ਜਾਂ ਹੋਰੀਜੋਂਟਲ ਰੂਲਰ ਗਾਈਡ 'ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ।
- ਹੋਰ ਗਾਈਡ ਪਾਊਂਟ ਲਈ, ਮਾਊਸ ਪੁਆਇੰਟਰ ਨੂੰ ਵਰਟੀਕਲ ਜਾਂ ਹੋਰੀਜੋਂਟਲ ਰੂਲਰ 'ਤੇ ਮੂਵ ਕਰੋ। ਜਦੋਂ ਮਾਊਸ ਪੁਆਇੰਟਰ ਦੇ-ਮੂਹੂਰੇ ਐਰੋ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਗਾਈਡ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਡਰੈਗ ਕਰੋ।

7.7.2 ਟੈਪਲੇਟ ਨਾਲ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ (Creating a Publication with Templates):

ਪਬਲੀਸ਼ਰ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਟੈਪਲੇਟ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਮੌਜੂਦ ਕਿਸਮਾਂ : ਪਬਲੀਸ਼ਰ 2010 ਸਾਨੂੰ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ :

- ਬਿਲਟ-ਇਨ ਟੈਪਲੇਟ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਨ ਲਈ
- ਆਪਣੇ ਬਣਾਏ ਕਸਟਮ ਟੈਪਲੇਟ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਨ ਲਈ
- Office.com ਤੋਂ ਕਈ ਕਿਸਮ ਦੇ ਮੌਜੂਦ ਟੈਪਲੇਟ ਲੱਭਣ ਲਈ। Office.com ਵਿੱਚ ਸਾਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਚਿਲਤ ਟੈਪਲੇਟ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ newsletters ਅਤੇ flyers ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਪਬਲੀਸ਼ਰ 2010 ਵਿੱਚ ਟੈਪਲੇਟ ਲੱਭਣ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਹੇਠ ਦਿੱਤੇ ਸਟੈਪ ਵਰਤੋਂ:

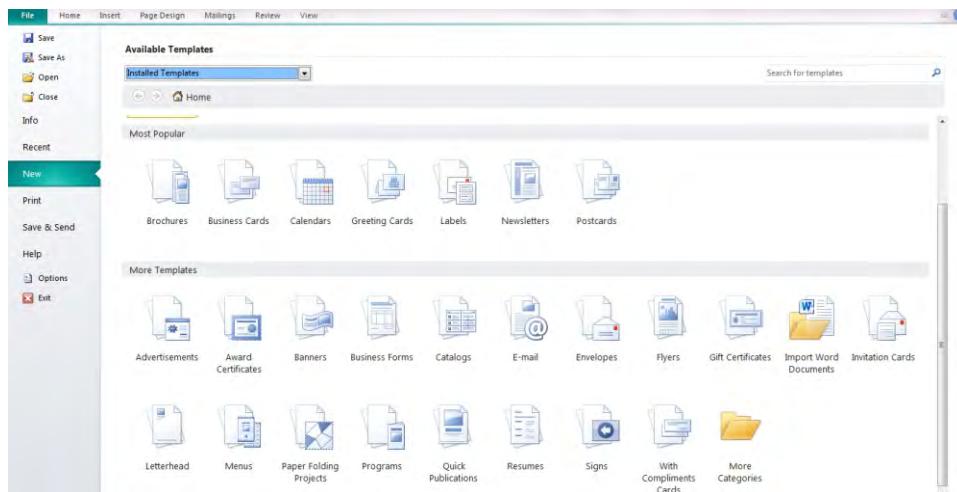
- File ਟੈਬ ਵਿੱਚ New 'ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ।
- Available Template ਹੇਠਾਂ, ਅੱਗੋਂ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰੋ :

 - ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਇਨਸਟਾਲ ਟੈਪਲੇਟ ਵਰਤਣ ਲਈ:- My Template ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ। ਜਿਹੜਾ ਟੈਪਲੇਟ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਉਸ ਨੂੰ ਸਿਲੈਕਟ ਕਰਕੇ Create ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ।
 - ਪਬਲੀਸ਼ਰ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਬਣੇ ਹੋਏ ਇਨਸਟਾਲ ਟੈਪਲੇਟ ਵਰਤਣ ਲਈ:- Most Popular ਜਾਂ MoreTemplate ਵਿੱਚ ਜਾਓ, ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ Category, ਨੂੰ ਚੁਣੋ ਅਤੇ Create ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ।
 - Office.com ਤੋਂ ਟੈਪਲੇਟ ਲੱਭਣ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ:- Most Popular ਜਾਂ More Template ਅਧੀਨ, ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ Category 'ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ, Template ਨੂੰ ਚੁਣੋ ਅਤੇ ਫਿਰ Download ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ।

ਨੋਟ:

ਪਬਲੀਸ਼ਰ ਦੇ ਵਿੱਚੋਂ ਹੀ ਅਸੀਂ Office.com ਤੋਂ ਟੈਪਲੇਟ ਲੱਭ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਟੈਪਲੇਟ ਬਾਕਸ ਵਿੱਚ ਲੱਭਣ ਲਈ ਇੱਕ ਜਾਂ ਵੱਧ ਟਰਮਜ਼ ਨੂੰ ਟਾਈਪ ਕਰੋ ਅਤੇ ਸਰਚ ਕਰਨ ਲਈ ਐਰੋ ਬਟਨ ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ।

7.7.2.1 ਇਨਸਟਾਲ ਹੋਏ ਟੈਪਲੇਟ ਨਾਲ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ : ਅਸੀਂ ਪਬਲੀਸ਼ਰ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਇਨਸਟਾਲ ਹੋਏ ਟੈਪਲੇਟਸ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਬੜੀ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵੀ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਤਿਆਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਪਬਲੀਸ਼ਰ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਡਿਜ਼ਾਇਨ ਕੀਤੇ ਟੈਪਲੇਟਸ ਨੂੰ ਵਰਤ ਕੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨਾਂ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਬ੍ਰੋਸਰ, ਬਿਜ਼ਨਸ ਕਾਰਡ, ਕੈਲੰਡਰ, ਗ੍ਰੀਟਿੰਗ ਕਾਰਡ, ਲੇਬਲ, ਨਿਊਜ਼ਲੈਟਰ, ਪੋਸਟ-ਕਾਰਡ, ਐਡਵਰਟਾਈਜ਼ਮੈਂਟ, ਅਵਾਰਡ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ, ਬੈਨਰ, ਬਿਜ਼ਨਸ ਫਾਰਮ, ਕੈਟੋਲਾਗ, ਈ-ਮੇਲ, ਫਲਾਇਅਰ, ਇਨਵੇਲਪ, ਗਿਫਟ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ, ਇਨਵੀਟੇਸ਼ਨ ਕਾਰਡ, ਲੈਟਰ ਹੈਂਡ, ਮੀਨੂ, ਰਿਜ਼ਿਸ਼ਿਉਮੇਂਟ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨਾਂ।

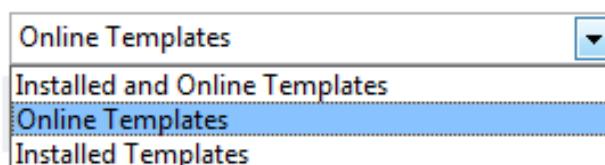

ਚਿੱਤਰ 7.26

7.7.2.2. Online Template ਨਾਲ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ :

ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੇ ਕੋਲ Online ਟੈਪਲੇਟ ਵਰਤ ਕੇ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੀ ਆਪਸ਼ਨ ਹੈ। Online Template ਵਰਤਣ ਲਈ ਸਾਡੇ ਸਿਸਟਮ ਵਿੱਚ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਦੀ ਸੁਵਿਧਾ ਮੌਜੂਦ ਹੋਈ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

Available Templates

ਚਿੱਤਰ 7.27

Online Template ਵਿੱਚੋਂ ਟੈਪਲੇਟ ਲੱਭਣ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਕੈਟਾਗਰੀ ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ, ਟੈਪਲੇਟ ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ ਅਤੇ ਫਿਰ Download 'ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਟੈਪਲੇਟ ਨੂੰ ਅਪਲਾਈ ਕਰੋ।

7.8 ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਸੇਵ ਕਰਨਾ :

1. File Menu ਵਿੱਚ Save 'ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ।
2. ਜਦੋਂ Save As ਡਾਇਲਾਗ ਬਾਕਸ ਨਜ਼ਰ ਆਵੇ ਤਾਂ ਕੰਪਿਊਟਰ ਵਿੱਚ ਫਾਈਲ ਨੂੰ ਸੇਵ ਕਰਨ ਲਈ ਜਗ੍ਹਾ ਲੱਭਣ ਲਈ Browse ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ।
3. ਆਪਣੀ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਦਾ ਨਾਂ File Name ਫੀਲਡ ਵਿੱਚ ਟਾਈਪ ਕਰੋ।
4. Save ਬਟਨ ਉੱਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ।

7.9 ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰਿੰਟ ਕਰਨਾ : ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਿੰਟ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋ ਬੇਸਿਕ ਤਰੀਕੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਪਹਿਲੇ ਤਰੀਕੇ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਟੂਲਬਾਰ ਦੇ Print ਆਈਕਨ 'ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ। ਇਸ ਨਾਲ ਸਾਡੀ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਦੀ ਡਿਫਾਲਟ ਪ੍ਰਿੰਟ ਆਪਸ਼ਨਾਂ ਨਾਲ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਪ੍ਰਿੰਟ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ।

ਜਾਂ

1. ਫਾਈਲ ਮੀਨੂ ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ ਅਤੇ Print 'ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ।
2. ਜਦੋਂ Print ਵਿੱਡੇ ਨਜ਼ਰ ਆਵੇ, ਜ਼ਰੂਰਤ ਅਨੁਸਾਰ **number of copies** ਸਿਲੈਕਟ ਕਰੋ।
3. ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ Print Setting ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਚੁਣੋ :
 - All Pages, Selection, Current Page, or Custom Range
 - Manually ਪੇਜ਼ ਨੰਬਰ ਦੱਸੋ ਜਿਹੜਾ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਿੰਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ।
 - ਹਰੇਕ ਪੇਪਰ ਸ਼ੀਟ ਤੇ ਕਿੰਨੇ ਪੇਜ਼ ਪ੍ਰਿੰਟ ਹੋਣ
 - Paper Size
 - 1-sided ਜਾਂ 2-sided printing
4. Print 'ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ।

ਯਾਦ ਰੱਖਣ ਯੋਗ ਗੱਲਾਂ

1. ਪਬਲੀਸ਼ਰ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਹੈ ਜੋ ਆਕਰਸ਼ਕ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਡਿਜ਼ਾਇਨ ਦੇ ਲਈ ਕੰਮ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।
2. ਟੈਪਲੇਟ, ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਦੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਡਿਜ਼ਾਇਨ ਸਟਾਇਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।
3. ਪਬਲੀਸ਼ਰ, ਵਿਜ਼ਾਰਡ ਅਤੇ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਗੈਲਰੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਕਵਿੱਕ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ।
4. ਮਾਈਕ੍ਰੋਸਾਫਟ ਪਬਲੀਸ਼ਰ ਨੂੰ ਕੀਅ-ਬੋਰਡ ਰਾਹੀਂ ਖੋਲ੍ਹ ਲਈ ਸਰਚ ਬਾਰ ਵਿੱਚ Publisher ਟਾਈਪ ਕਰੋ ਅਤੇ Enter ਕੀਅ ਦਬਾਓ।
5. ਅਸੀਂ Blank Layout ਵਿੱਚ ਆਬਜੈਕਟ ਵੀ ਦਾਖਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਟੈਕਸਟ, ਪਿਕਚਰ, ਵਰਡ ਆਰਟ ਅਤੇ ਆਟੋ ਸ੍ਰੇਪਸ ਆਦਿ।
6. ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਦੇ Create ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ File tab ਤੇ ਬਣੈ ਹੋਏ Save option ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ।
7. ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਨੂੰ Close ਕਰਨ ਲਈ File menu ਤੇ ਬਣੈ close button ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ।
8. ਪਬਲੀਸ਼ਰ ਨੂੰ exit ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਨੂੰ ਸਾਰੇ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਬੰਦ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

9. ਅਸੀਂ quick access toolbar ਨੂੰ ribbon ਦੇ ਉੱਪਰ ਜਾਂ ਹੇਠਾਂ ਰੱਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।
10. ਅਸੀਂ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਕਲਿੱਕ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ quick access toolbar ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ Item ਨੂੰ ਦਾਖਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।
11. ਰਿਬਨ ਉਹ ਪੈਨਲ ਹੈ ਜੋ document ਦੇ ਉਪਰਲੇ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦੇ 6 ਟੈਬ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।
12. ਹਰੇਕ ਟੈਬ ਨੂੰ ਗਰੁੱਪਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
13. ਹਰੇਕ ਗਰੁੱਪ ਦੇ additional features ਦੇਖਣ ਲਈ ਹਰੇਕ ਗਰੁੱਪ ਦੇ ਥੱਲੇ ਸੱਜੇ ਕੋਨੇ 'ਤੇ ਬਣੇ ਹੋਏ dialog box launcher 'ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ।
14. Resize ਕਰਨ ਲਈ Handles ਨੂੰ ਕਲਿੱਕ 'ਤੇ ਡੈਗ ਕਰੋ।
15. Corner Handle ਆਬਜੈਕਟ ਨੂੰ ਅਨੁਪਾਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ resize ਕਰ ਦਿੱਗਾ।
16. ਜੋ Handle ਬੋਕਸ ਦੀਆਂ ਲਾਈਨਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਹ ਆਬਜਕਟ ਨੂੰ ਵਰਟੀਕਲ ਅਤੇ ਹੋਰੀਜ਼ੋਂਟਲ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ Stretch ਕਰੇਗਾ।
17. Green Handle ਆਬਜਕਟ ਨੂੰ ਰੋਟੇਟ ਕਰਦਾ ਹੈ।
18. Crosshairs ਦੇਖਣ ਲਈ solid line ਦੇ ਉੱਤੇ ਕਰਸਰ ਰੱਖੋ।
19. ਆਬਜੈਕਟ ਨੂੰ desired location ਤੇ ਰੱਖਕੇ ਕਲਿੱਕ ਅਤੇ ਡੈਗ ਕਰੋ।
20. ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨਜ਼ ਨੂੰ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ Frame ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
21. ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ Frame ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਗੋਲਾ Frame ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ 'ਤੇ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ Handle ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।
22. ਫਰੇਮ ਦਾ ਆਕਾਰ ਬਦਲਣ ਲਈ handles ਨੂੰ ਕਲਿੱਕ ਅਤੇ ਡੈਗ ਕਰੋ।
23. ਟੈਪਲੇਟ ਉਹ ਟੂਲ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਪਬਲੀਸ਼ਰ ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਬੋਸਿਕ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।
24. Arrange Group ਵਿੱਚ wrap text ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਆਬਜੈਕਟ ਦੇ ਆਲੋ-ਦੁਆਲੇ ਟੈਕਸਟ ਨੂੰ Arrange ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।
25. ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਆਬਜੈਕਟ ਨੂੰ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚੋਂ ਡੀਲੀਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਆਬਜੈਕਟ ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ ਅਤੇ ਕੀਅ-ਬੋਰਡ ਤੋਂ Delete ਬਟਨ ਪੈਸ਼ ਕਰੋ।

ਅਭਿਆਸ

1. ਬਹੁ-ਚੇਣਵੇਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨ:

1. ਆਕਰਸ਼ਕ ਵਿਗਿਆਪਨ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸੰਬੰਧੀ ਸਮੱਗਰੀ ਡਿਜ਼ਾਇਨ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਚੁਣੋ।
 - a) ਡਾਕੂਮੈਂਟ
 - b) ਸਪਰੈਡਸ਼ੀਟ
 - c) ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ
 - d) ਪ੍ਰੈਜਨਟੇਸ਼ਨ
2. ਪਬਲੀਸ਼ਰ _____ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਕਵਿਕ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ।

3. ਕੀਅ ਬੋਰਡ ਦੇ ਜਗੀਏ ਮਾਈਕ੍ਰੋਸਾਫਟ ਪਬਲੀਸ਼ਰ ਨੂੰ ਖੇਲਣ ਲਈ ਸਰਚ ਬਾਰ ਵਿੱਚ ਕੀ ਟਾਈਪ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ?
 - a) ਵਰਡਪੈਡ
 - b) ਨੋਟਪੈਡ
 - c) ਐਕਸੈਸ
 - d) ਪਬਲੀਸ਼ਰ
4. ਹਰ ਇੱਕ-ਟੈਬ _____ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
 - a) ਗਰੁੱਪਸ
 - b) ਬਲਾਕਸ
 - c) ਮੀਨੂਜ
 - d) ਪਾਰਟਸ

5. ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ _____ ਤੋਂ ਸੇਵ ਆਪਸ਼ਨ ਨੂੰ ਕਲਿੱਕ ਕਰਕੇ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸੇਵ ਕਰੋ।
- a) ਫਾਈਲ b) ਹੋਮ
- c) ਇਨਸਰਟ d) ਵਿਊ
6. ਫਾਈਲ ਮੀਨੂੰ ਵਿੱਚ _____ ਬਟਨ ਕਲਿੱਕ ਕਰਕੇ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰੋ।
- a) ਓਪਨ b) ਨਿਊ
- c) ਪ੍ਰਿੰਟ d) ਕਲੋਜ਼
2. ਖਾਲੀ ਥਾਵਾਂ ਭਰੋ :
1. ਅਸੀਂ ਬਲੈਂਕ ਲੇਆਉਟ ਵਿੱਚ _____, _____, ਵਰਡ ਆਰਟ, ਆਟੋ ਸੇਪਸ ਆਦਿ ਆਬਜੈਕਟ ਨੂੰ ਦਾਖਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।
2. ਬਾਕਸ ਦੀ ਲਾਈਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਪਿਆ ਹੈਂਡਲ ਆਬਜੈਕਟ ਨੂੰ _____ ਅਤੇ _____ ਖਿੱਚੋਗਾ।
3. ਅਸੀਂ ਫਰੇਮ ਦਾ ਆਕਾਰ ਬਦਲਣ ਲਈ ਹੈਂਡਲ ਨੂੰ _____ ਅਤੇ _____ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।
4. ਹਰੇਕ ਗਰੁੱਪ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੇਖਣ ਲਈ ਡਾਇਲੋਗ ਬੋਕਸ ਲਾਂਚਰ 'ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ ਜੋ ਕਿ ਹਰ _____ ਦੇ _____ ਵੱਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
5. ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਇੱਕ _____ 'ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਫਰੇਮ ਦੇ ਕੋਨਿਆਂ ਤੇ ਛੋਟੇ ਸਰਕਲ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ _____ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
3. ਸਹੀ ਜਾਂ ਗਲੁੰਡਾ :
1. ਪਬਲੀਸ਼ਰ ਵਿੱਚ ਟੈਂਪਲੇਟ ਟੂਲ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਇੱਕ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।
2. ਜਿਆਦਾਤਰ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਕਈ ਹਿੱਸੇ ਬਣੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਫਰੇਮ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
3. ਕੋਨੇ ਦੇ ਹੈਂਡਲਜ਼ ਨਾਲ ਅਨੁਪਾਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਬਜੈਕਟ ਦਾ ਆਕਾਰ ਬਦਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।
4. ਪਬਲੀਸ਼ਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਸਾਨੂੰ ਸਾਰੇ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਬੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ।
5. ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਆਈਟਮ 'ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਵਿੱਕ ਐਕਸੈਂਸ ਟੂਲਬਾਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ।

4. ਬਹੁਤ ਛੋਟੇ ਉਤਰਾਂ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ :

1. ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸੇਵ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹੜੀ ਐਕਸਟੇਨਸ਼ਨ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ?
2. ਆਬਜੈਕਟ ਨੂੰ ਮੂਵ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹੜਾ ਕਰਸਰ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?
3. ਆਨਲਾਈਨ ਟੈਂਪਲੇਟ ਕਿਸ ਵਿੱਚ ਉਪਲਬਧ ਹੁੰਦੇ ਹਨ?
4. ਸਾਡੇ ਵੱਲੋਂ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਵਰਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਫਾਈਲਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਕਿਸ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ?
5. ਕਿਸ ਆਪਸ਼ਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਆਬਜੈਕਟ ਦੇ ਆਲੋ-ਦੁਆਲੇ ਦਾ ਟੈਕਸਟ ਅਰੋੰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?

5. ਛੋਟੇ ਉਤਰਾਂ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ :

1. ਪਬਲੀਸ਼ਰ ਕੀ ਹੈ?
2. ਪਬਲੀਸ਼ਰ ਵਿੱਚ ਅਬਜੈਕਟ ਨੂੰ ਮੂਵ ਕਰਨ ਦੇ ਸਟੈਪ ਲਿਖੇ?
3. ਟੈਂਪਲੇਟ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ?

6. ਵੱਡੇ ਉੱਤਰਾਂ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ :

1. ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਬਲੈਂਕ ਲੇਆਊਟ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਕਿਵੇਂ ਤਿਆਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ?
2. ਟੈਕਸਟ ਬਾਕਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਟੈਕਸਟ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਜੋੜਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਪਬਲੀਸ਼ਰ ਵਿੱਚ ਟੈਕਸਟ ਨੂੰ ਐਡਿਟ ਕਰਨ ਦੇ ਕਦਮ ਲਿਖੋ।
3. ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰਿੰਟ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ? ਕਦਮ ਲਿਖੋ।

ਉੱਤਰਮਾਲਾ

Questions	Multiple Choice	Fill in the Blanks	True or False	Very Short Answer
1	Publication	Text and Picture	True	.pub
2	Wizards	Vertically and horizontally	True	crosshairs
3	Publisher	Click and drag	True	Office.com
4	Groups	Right group, corner	False	Recent
5	File	Frame, handles	False	Wrap Text
6	Close	-	-	-

ਪਾਠ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ :

- 8.1 ਵਿਗਿਆਪਨ (Advertisements) :
- 8.2 ਬਿਜਨੈਸ ਕਾਰਡ (Business Cards)
- 8.3 ਗ੍ਰੀਟਿੰਗ ਕਾਰਡ/ਸੱਦਾ-ਪੱਤਰ/ਕੰਪਲੀਮੈਂਟ ਕਾਰਡ (Greeting Card/Invitation letter/Compliment Card)
- 8.4 ਅਵਾਰਡ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ (Award Certificates)
- 8.5 ਇਨਵੈਲੋਪ (Envelops)
- 8.6 ਲੇਬਲ (Labels)
- 8.7 ਲੈਟਰਹੈਡ (Letterhead)
- 8.8 ਕੈਲੰਡਰ (Calendars)
- 8.9 ਰਿਜ਼ਿਊਮ (Resumes)
- 8.10 ਮੀਨੂ Menus
- 8.11 ਸਾਈਨ Signs
- 8.12 ਪੇਪਰ ਫੋਲਡਿੰਗ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ Paper Folding Projects I

8.1 ਵਿਗਿਆਪਨ (Advertisements):

ਵਿਗਿਆਪਨ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਕੰਪਨੀ ਕਿਵੇਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਉਤਪਾਦਾਂ, ਸੇਵਾਵਾਂ ਜਾਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਛੋਟੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਜਾਂ "ਵਿਗਿਆਪਨ" ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਚੀਜ਼ ਜੋ ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਕਿਸੇ ਵਿਗਿਆਪਨ ਏਜੰਸੀ ਦੁਆਰਾ ਡਿਜ਼ਾਇਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ, ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ, ਰੇਡੀଓ, ਅਖਬਾਰਾਂ, ਮੈਗਜ਼ੀਨਾਂ ਆਦਿ 'ਤੇ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਵਿਗਿਆਪਨ ਮਾਰਕਿਟਿੰਗ ਸੰਚਾਰ ਦਾ ਇੱਕ ਆਡੀਓ ਜਾਂ ਵਿਜੁਅਲ ਫਾਰਮ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਉਤਪਾਦ, ਸੇਵਾ ਜਾਂ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਜਾਂ ਵੇਚਣ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਤੌਰ ਤੇ ਸਪਾਂਸਰ ਕੀਤੇ ਗੈਰ-ਨਿੱਜੀ ਸੰਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਵਿਗਿਆਪਨ ਦੇ ਸਪਾਂਸਰ ਅਕਸਰ ਵਪਾਰੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਆਪਣੇ ਉਤਪਾਦਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਮੋਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਵਿਗਿਆਪਨ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮੀਡੀਆ ਦੁਆਰਾ ਸੰਚਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪੁਰਾਣੇ ਮੀਡੀਆ ਜਿਸ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਅਖਬਾਰਾਂ, ਮੈਗਜ਼ੀਨਾਂ, ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ, ਰੇਡੀଓ, ਬਾਹਰੀ ਵਿਗਿਆਪਨ ਜਾਂ ਸਿੱਧੀ ਮੇਲ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਮੀਡੀਆ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਸਰਚ

ਰਿਜ਼ਲਟ, ਬਲੋਗ, ਵੈੱਬਸਾਈਟਾਂ ਜਾਂ ਟੈਕਸਟ ਮੈਸੇਜ ਆਦਿ। ਇੱਕ ਮੀਡੀਆ ਵਿੱਚ ਸੰਦੇਸ਼ ਦੀ ਅਸਲ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਨੂੰ ਇਸਤਿਹਾਰ ਜਾਂ "Ad" ਵਜੋਂ ਦਰਸਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੈਰ-ਵਪਾਰਕ ਇਸਤਿਹਾਰ ਵਿੱਚ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ, ਰੁਚੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਗਰੁੱਪ, ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਗਠਨਾਂ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਏਜੰਸੀਆਂ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ। ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤਾ ਚਿੱਤਰ ਇਸਤਿਹਾਰ ਦੀ ਇੱਕ ਉਦਾਹਰਨ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਚਿੱਤਰ 8.1

ਐਮ ਐਸ - ਪਬਲੀਸ਼ਰ ਬਰੋਸ਼ਰ, ਨਿਊਜ਼ਲੈਟਰਾਂ, ਬਿਜ਼ਨਸ ਕਾਰਡ ਅਤੇ ਪਿਕਚਰ ਮੀਨ੍ਹ ਸਮੇਤ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਸਾਡੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਲਈ ਟੈਂਪਲੇਟ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਾਧਨ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸਤਿਹਾਰ ਲਈ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪ੍ਰਿੰਟ ਮੀਡੀਆ ਹੇਠਾਂ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ:

- 8.1.1 ਬਰੋਸ਼ਰ (Brochures)
- 8.1.2 ਨਿਊਜ਼ ਲੈਟਰ (News letters)
- 8.1.3 ਬੈਨਰ (Banners)
- 8.1.4 ਕੈਟਾਲਾਗ (Catalogs)
- 8.1.5 ਫਲਾਇਰਜ਼ (Flyers)।

8.1.1 ਬਰੋਸ਼ਰ (Brochure):

ਇੱਕ ਬਰੋਸ਼ਰ ਇੱਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਭਰਪੂਰ ਕਾਗਜ਼ੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਅਕਸਰ ਇਸਤਿਹਾਰ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋਕਿ ਜਿਸ ਨੂੰ ਟੈਂਪਲੇਟ, ਪੈਂਡਲਿਟ ਜਾਂ ਲੀਫਲੈਟ ਵਿੱਚ ਫੇਲਡ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਬਰੋਸ਼ਰ ਪ੍ਰੋਮੋਸ਼ਨਲ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹਨ, ਜੋ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੰਪਨੀ, ਸੰਸਥਾ, ਉਤਪਾਦਾਂ ਜਾਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਜਨਤਾ ਦੇ ਸਨਮੁੱਖ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬਰੋਸ਼ਰ ਨੂੰ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਵੰਡਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਂ ਵਿਅਸਤ ਥਾਂਵਾਂ ਤੇ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬਰੋਸ਼ਰ ਰੈਕਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰੇ-ਲਿਟਰੇਚਰ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅੱਜ-ਕੱਲ੍ਹ ਦੇ ਬਰੋਸ਼ਰ ਇਲੈਕਟਰੋਨਿਕ ਫਾਰਮੈਟ ਵਿੱਚ ਵੀ ਉਪਲਬਧ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਈ-ਬਰੋਸ਼ਰ (E-Brochures) ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਰਵਾਇਤੀ ਕਾਗਜ਼ ਬਰੋਸ਼ਰਾਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਵਿੱਚ ਈ-ਬਰੋਸ਼ਰ ਜੋਕਿ ਘੱਟ ਲਾਗਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਵੰਡੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਸਿੰਗਲ ਸ਼ੀਟ ਬਰੋਸ਼ਰਾਂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਆਮ ਕਿਸਮ ਬਾਈ-ਫੋਲਡ (bi-fold) (ਇੱਕ ਸ਼ੀਟ ਜੋ ਦੋਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ 'ਤੇ ਛੱਪੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅੱਧ ਵਿੱਚ ਫੋਲਡ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ) ਅਤੇ ਟ੍ਰਾਈ-ਫੋਲਡ (ਉਵੇਂ ਹੀ ਤਿੰਨ ਪਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਫੋਲਡ) ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਬਾਈ-ਫੋਲਡ ਬਰੋਸ਼ਰ ਚਾਰ ਪੈਨਲਾਂ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ (ਹਰੇਕ ਪਾਸੇ ਦੋ ਪੈਨਲ), ਜਦਕਿ ਇੱਕ ਟ੍ਰਾਈ-ਫੋਲਡ ਛੇ ਪੈਨਲਾਂ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। (ਹਰੇਕ ਪਾਸੇ ਤਿੰਨ ਪੈਨਲ)।

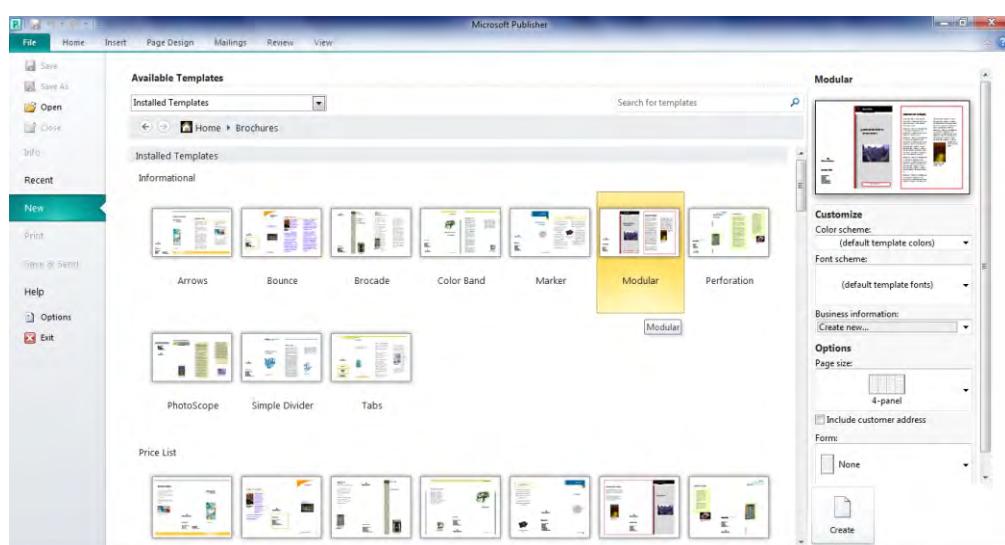
ਹੋਰ ਬਰੋਸ਼ਰ ਫੋਲਡ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਵੀ ਸੰਭਵ ਹੈ: ਅਕੋਰਡੀਅਨ" ਜਾਂ "ਜ਼ੈਂਡ-ਫੋਲਡ" ਵਿਧੀ, "ਸੀ-ਫੋਲਡ ਵਿਧੀ" ਆਦਿ। ਵਿਸ਼ਾਲ ਸ਼ੀਟਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵਿਸਥਾਰ ਵਾਲੇ ਨਕਸੇ ਜਾਂ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਮਹਿੰਗੇ ਫੋਟੋ ਸਪਰੈਂਡਸ ਜੋ ਕਿ ਚਾਰ, ਪੰਜ ਜਾਂ ਛੇ ਪੈਨਲ ਵਿੱਚ ਫੋਲਡ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਬੁੱਕਲੈਟ ਬਰੋਸ਼ਰ ਮਲਟੀਪਲ ਸ਼ੀਟਾਂ ਤੋਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੈਡਲ ਸਟਿਚ (Saddle Stitch) ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

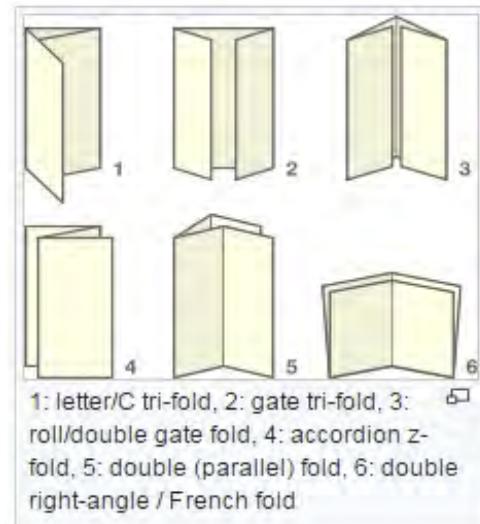
8.1.1.1 MS-Publisher ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਬਰੋਸ਼ਰ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ:

ਪਬਲੀਸ਼ਰ ਵਿੱਚ ਬਰੋਸ਼ਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸਟੈਪ:

- File ਟੈਬ 'ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ, ਫਿਰ New ਅਤੇ ਫਿਰ Broucher 'ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ।
ਬਰੋਸ਼ਰ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਈ ਟੈਂਪਲੇਟ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਇੰਸਟਾਲ ਟੈਂਪਲੇਟ ਵਿੱਚ ਉਪਲਬਧ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਆਪਣੀ ਪਸੰਦ ਅਨੁਸਾਰ ਕੋਈ ਵੀ ਚੁਣੋਂ ਹੁਣ, ਵਿੰਡੇ ਦੇ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਚੁਣੋਂ ਹੋਏ ਬਰੋਸ਼ਰ ਨੂੰ ਕਸਟਮਾਈਜ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਕਈ ਆਪਸ਼ਨ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

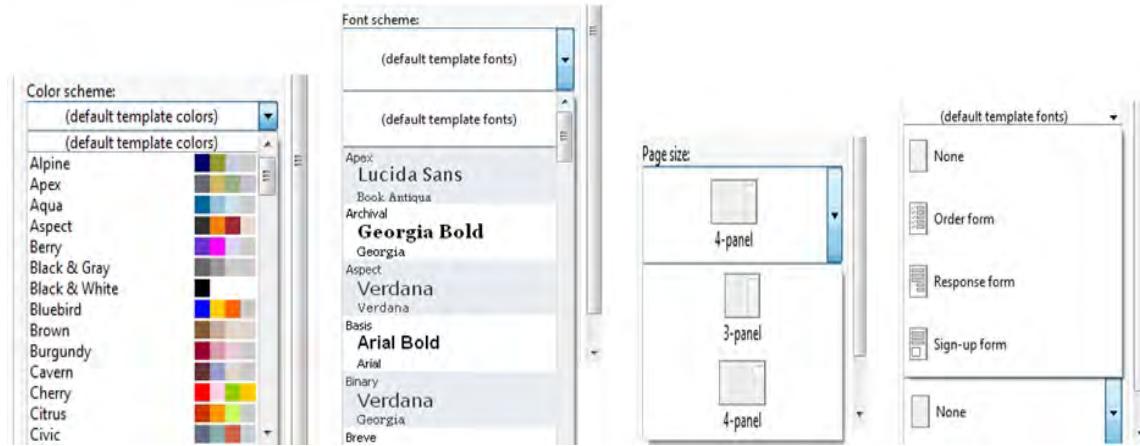

ਚਿੱਤਰ 8.3

ਚਿੱਤਰ 8.2

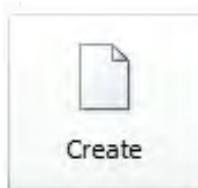
2. ਹੁਣ, ਬਰੋਸਰ ਨੂੰ ਕਲਰ ਸਕੀਮ, ਫੌਟ ਸਕੀਮ, ਪੇਜ਼ ਸਾਈਜ਼ ਦੇ ਆਪਸ਼ਨ ਅਤੇ ਫਾਰਮਾਂ ਦੀ ਮੱਦਦ ਨਾਲ ਕਸਟਮਾਈਜ਼ ਕਰੋ।

ਚਿੱਤਰ 8.4

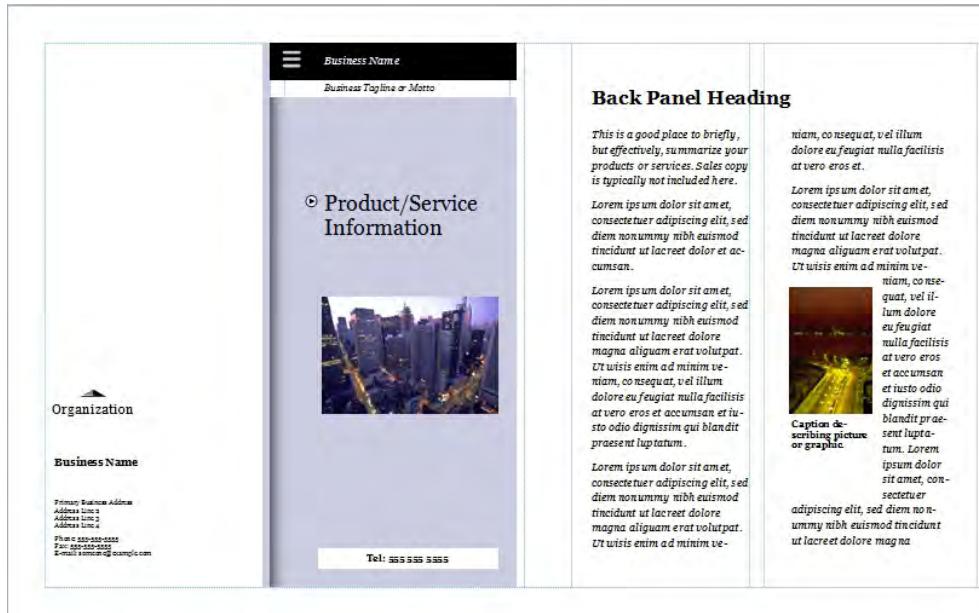
Color Scheme Font Scheme Page Size Form

3. ਬਰੋਸਰ ਦੇ ਕਲਰ, ਫੌਟ ਸਾਈਜ਼ ਅਤੇ ਫਾਰਮ ਬਦਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ Create ਆਪਸ਼ਨ 'ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ।

ਚਿੱਤਰ 8.5

4. ਅਸੀਂ ਹੇਠਾਂ ਵਾਲੀ ਤਸਵੀਰ ਵਿੱਚ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਬਰੋਸਰ ਵੇਖਾਂਗੇ।

ਚਿੱਤਰ 8.6

ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਬਰੋਸਰ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਨੂੰ ਐਡਿਟ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੇਵ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

8.1.2 ਨਿਊਜ਼ ਲੈਟਰ (Newsletters):

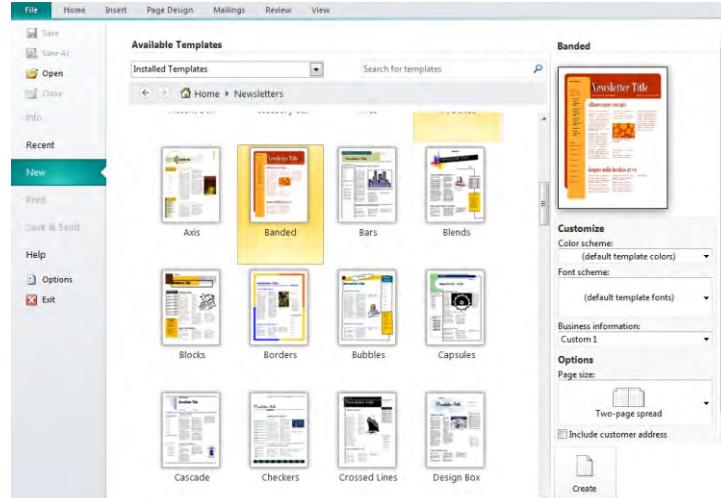
ਇੱਕ ਨਿਊਜ਼ ਲੈਟਰ ਇੱਕ ਪ੍ਰਿੰਟਿੰਡ ਰਿਪੋਰਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕਾਰੋਬਾਰ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਸੰਗਠਨ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਜਾਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬਾਕਾਇਦਾ ਡਾਕ ਰਾਹੀਂ ਨਿਯਮਿਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਭੇਜੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਨਿਊਜ਼ ਲੈਟਰਾਂ ਵਿੱਚ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਤਾ ਦੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਦਾ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਨਿਊਜ਼ ਲੈਟਰ ਨੂੰ ਗ੍ਰੇ-ਸਾਹਿਤ (grey literature) ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਈ-ਨਿਊਜ਼ ਲੈਟਰ ਈ-ਮੇਲ ਦੁਆਰਾ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭੇਜੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਬਿਨਾਂ-ਆਗਿਆ ਭੇਜੇ ਜਾਣ ਤਾਂ ਸਪੈਮਿੰਗ (Spamming) ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

8.1.2.1 MS-Publisher ਵਰਤਦੇ ਹੋਏ Newsletter ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ:

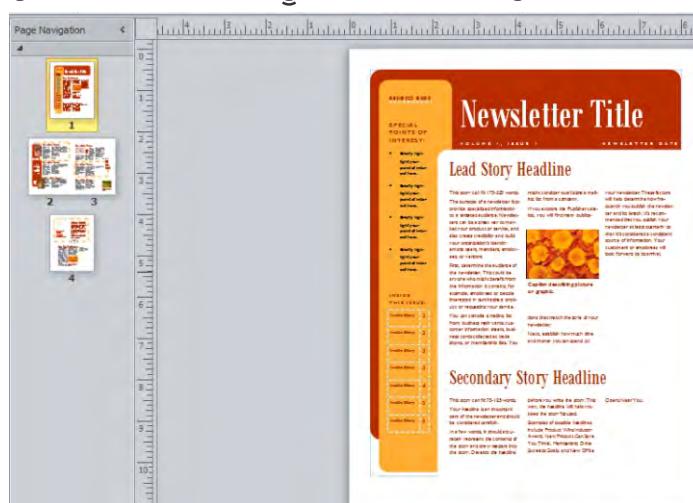
ਪਬਲੀਸ਼ਰ ਵਿੱਚ ਨਿਊਜ਼ ਲੈਟਰ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਪੜਾਅ:

- File ਟੈਬ 'ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ, ਫਿਰ New ਅਤੇ Newsletter 'ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ।

ਚਿੱਤਰ 8.7

- ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਉਪਲਬਧ ਟੈਪਲੇਟ ਤੋਂ ਨਿਊਜ਼ ਲੈਟਰ ਡਿਜ਼ਾਇਨ ਚੁਣੋ ਅਤੇ Create ਬਟਨ 'ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ।

ਚਿੱਤਰ 8.8

ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਨਿਊਜ਼ਲੈਟਰ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਨੂੰ ਐਡਿਟ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੇਵ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

8.1.3 ਬੈਨਰ (Banners):

ਇਹ ਕੱਪੜੇ ਦੀ ਇੱਕ ਲੰਮੀ ਪੱਟੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ, ਪ੍ਰੈਸ਼ਨ (ਮੁਜਾਹਰਾ) ਆਦਿ ਦੇ ਸਲੋਗਨ ਜਾਂ ਡਿਜ਼ਾਇਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਟੰਗੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

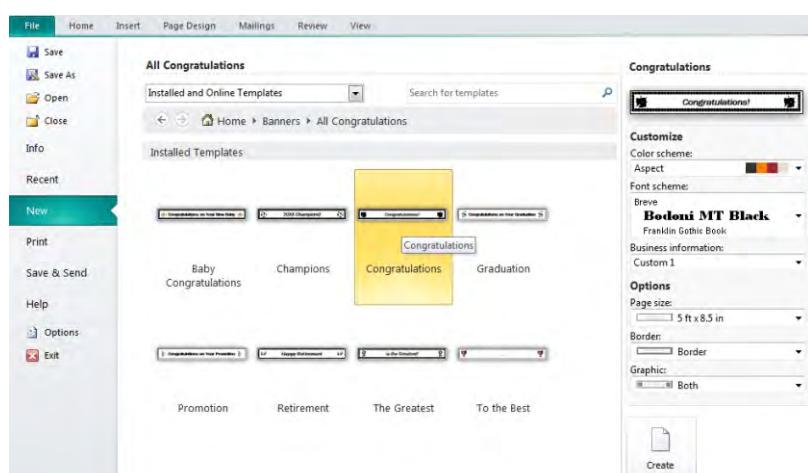
ਵਰਤੋਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਬੈਨਰ ਇੱਕ ਝੰਡਾ ਜਾਂ ਇੱਕ ਕੱਪੜਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ, ਲੋਗੋ, ਸਲੋਗਨ ਜਾਂ ਹੋਰ ਮਾਰਕਿਟਿੰਗ ਸੰਦੇਸ਼ ਲਿਖਿਆ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇੱਕ ਆਨ-ਲਾਈਨ ਬੈਨਰ ਇੱਕ ਗ੍ਰਾਫਿਕ ਚਿੱਤਰ ਹੈ ਜੋ ਸਾਈਟ ਦੇ ਨਾਮ ਜਾਂ ਪਛਾਣ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਆਨਲਾਈਨ ਬੈਨਰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਇਟਾਕਾਰ ਵਿਗਿਆਪਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਵੈਬ ਸਾਈਟ ਦੀ ਮੁੱਖ ਕੱਟੋਂਟ ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

8.1.3.1 ਪਬਲੀਸ਼ਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਬੈਨਰਜ਼ ਕੀਏਟ ਕਰਨਾ:-

Steps to create Newsletters in Publisher:

- File ਟੈਬ ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ, ਫਿਰ New ਅਤੇ Banner ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ।

ਚਿੱਤਰ 8.9

- ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਉਪਲਬਧ ਟੈਪਲੇਟ ਤੋਂ ਨਿਊਜ਼ਲੈਟਰ ਡਿਜ਼ਾਇਨ ਚੁਣੋ। ਇੱਥੇ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਤਿੰਨ ਸ੍ਰੋਟੀਆਂ ਹਨ: Congratulations, Events, ਅਤੇ Getwell.

- Create ਬਟਨ 'ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ।

ਬੈਨਰ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀ ਤਸਵੀਰ ਅਨੁਸਾਰ ਦਿਖਾਈ ਦੇਵੇਗਾ।

ਚਿੱਤਰ 8.10

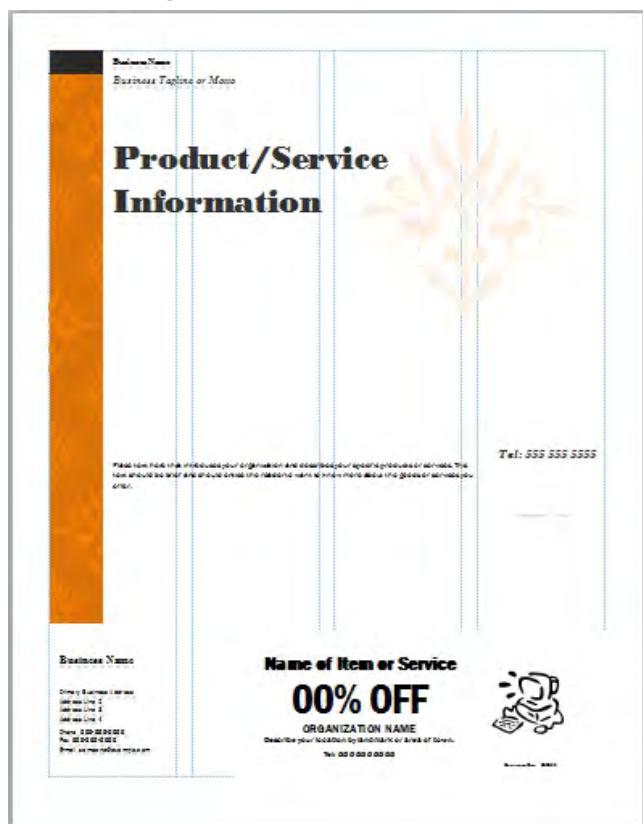
ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਬੈਨਰ ਨੂੰ ਐਡਿਟ ਕਰਕੇ ਚਿੱਤਰ ਨੂੰ Save ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

8.1.5 ਫਲਾਇਰਜ਼ (Flyers):

ਇੱਕ ਫਲਾਇਰਜ਼ ਕਾਗਜ਼ੀ ਵਿਗਿਆਪਨ ਦਾ ਇੱਕ ਰੂਪ ਹੈ ਜੋ ਵਿਆਪਕ ਡਿਸਟਰੀਬਿਊਸ਼ਨ ਲਈ ਜਨਤਕ ਥਾਂਵਾਂ ਤੇ ਪੇਸਟ ਕੀਤੇ ਜਾਂ ਵੰਡੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸੌਖਿਆਂ ਮੇਲ ਰਾਹੀਂ ਭੇਜੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। Flyers ਫੇਟੇ ਕਾਪੀ ਪਰਚੇ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਮਹਿੰਗੇ, ਗਲੋਸੀ, ਰੰਗਦਾਰ ਆਦਿ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਵਿਅਕਤੀ, ਕਾਰੋਬਾਰਾਂ, ਨਾ-ਲਾਭ ਵਾਲੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਜਾਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਸਮੇਤ ਕਿਸੇ ਲਈ ਵੀ ਵਰਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ:

- ਲਾਈਵ ਕੰਸਰਟ, ਨਾਈਟ ਕਲੱਬ, ਤਿਉਹਾਰ, ਜਾਂ ਰੈਲੀ ਵਰਗੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ ਇਸਤਿਹਾਰ।
- ਕਿਸੇ ਕਾਰੋਬਾਰ, ਡਿਸਕਾਊਂਟ ਸਟੋਰ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਸੇਵਾ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਜਾਂ ਜਿਮ ਨੂੰ ਪਰਮੇਟ ਕਰਨਾ।
- ਛੋਣਾਂ ਦੋਰਾਨ ਕਿਸੇ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀ ਜਾਂ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਸਮਾਜਿਕ, ਧਾਰਮਿਕ ਜਾਂ ਸਿਆਸੀ ਸੰਦੇਸ਼, ਮੁਹਿੰਮ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਬਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕਰਨਾ।
- ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਜਾਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਲਈ ਮੈਂਬਰ ਰਿਕਰੂਟ ਕਰਨਾ।

ਐਮ.ਐਸ.ਪਬਲੀਸ਼ਰ ਦੇ ਇੰਸਟਾਲ ਕੀਤੇ ਟੈਂਪਲੇਟ ਵਿੱਚ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਘਟਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਮਾਰਕਿਟਿੰਗ ਲਈ ਕਈ ਕਿਸਮ ਦੇ ਫਲਾਇਰ ਉਪਲਬਧ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਲੋੜ ਮੁਤਾਬਕ ਫਲਾਇਰਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਸੀਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਇਸ ਉੱਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਐਡਿਟ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੇਵ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਇੱਕ ਫਲਾਇਰ ਦਾ ਉਦਾਹਰਨ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਚਿੱਤਰ ਵਿੱਚ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ:-

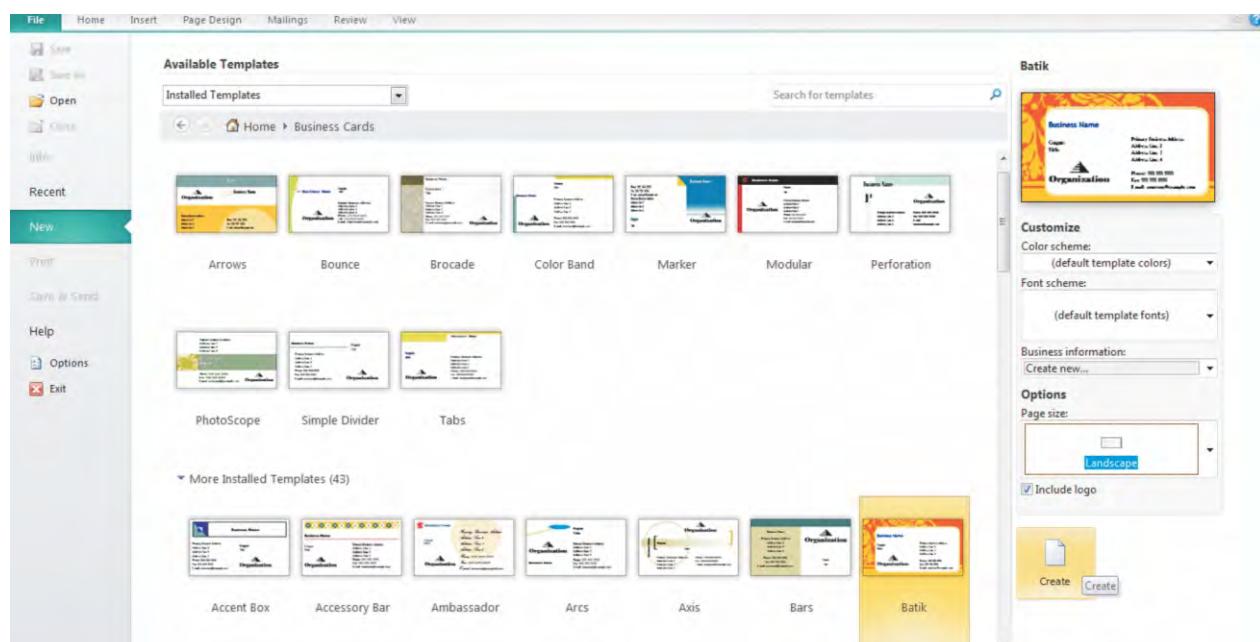
ਚਿੱਤਰ 8.11

8.2 ਬਿਜਨੈਸ ਕਾਰਡ (Business Cards): ਇੱਕ ਡੋਟਾ ਜਿਹਾ ਕਾਰਡ ਜੋ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦੇ ਨਾਂ, ਕਿੱਤੇ, ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਪਤੇ, ਆਦਿ ਨਾਲ ਛਪਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਬਿਜਨਸ ਕਾਰਡ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਕਾਰਡ ਇੱਕ ਕੰਪਨੀ ਜਾਂ ਵਿਅਕਤੀ ਬਾਰੇ ਵਪਾਰਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਕਾਰਡ ਹਨ ਜੋ ਰਸਮੀ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇੱਕ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਾਰਡ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦਾ ਨਾਂ, ਕੰਪਨੀ ਜਾਂ ਵਪਾਰਕ ਸੰਬੰਧ (ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲੋਗੋ ਦੇ ਨਾਲ) ਅਤੇ ਸੰਪਰਕ ਜਾਣਕਾਰੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਤਾ, ਟੈਲੀਫੋਨ ਨੰਬਰ, ਫੈਕਸ ਨੰਬਰ, ਈ-ਮੇਲ ਪਤੇ ਅਤੇ ਵੈਬਸਾਈਟ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਅੱਜ-ਕੱਲ੍ਹ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਕਾਰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਪਤੇ ਵੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਫੇਸਬੁੱਕ ਅਤੇ ਟਾਈਪੀਟ ਰਵਾਇਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਈ ਕਾਰਡ ਸਫੈਦ ਤੇ ਸਧਾਰਨ ਕਾਲੇ ਟੈਕਸਟ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਅੱਜ-ਕੱਲ੍ਹ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਬਿਜਨਸ ਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਕਈ ਵਾਰ ਇੱਕ ਜਾਂ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿਜੁਅਲ ਡਿਜਾਈਨ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

8.2.1 ਪਬਲੀਸ਼ਰ ਵਿੱਚ ਬਿਜਨਸ ਕਾਰਡ ਬਣਾਉਣਾ:

1. File ਟੈਬ 'ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ, ਫਿਰ New ਅਤੇ Business Card ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ।
ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਕਾਰਡ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਇੰਸਟਾਲ ਟੈਂਪਲੇਟ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਟੈਂਪਲੇਟ ਉਪਲਬਧ ਹਨ। ਆਪਣੀ ਪਸੰਦ ਅਨੁਸਾਰ ਕੋਈ ਵੀ ਚੁਣ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਵਿੱਡੋ ਦੇ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ, ਅਸੀਂ ਕਲਰ ਸਕੀਮ, ਫੋਨ ਸਕੀਮ, ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ, ਪੰਨਾ ਅਕਾਰ ਦੇ ਆਪਸ਼ਨ ਅਤੇ ਲੋਗੋ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਇਸ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਬਿਜਨਸ ਕਾਰਡ ਨੂੰ ਕਸਟਮਾਈਜ਼ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।
2. ਹੁਣ, ਅਸੀਂ ਬਿਜਨਸ ਕਾਰਡ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਚਿੱਤਰ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਬਿਜਨਸ ਕਾਰਡ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਵਪਾਰਕ ਨਾਂ ਜਾਂ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਨਾਂ, ਪਤਾ, ਕੰਟੈਕਟਸ ਆਦਿ ਨੂੰ ਵੀ ਬਦਲ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਚਿੱਤਰ 8.12

3. ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਬਿਜ਼ਨਸ ਕਾਰਡ ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਦਿਖਾਈ ਤਸਵੀਰ ਵਿੱਚ ਦੇਖਾਂਗੇ। ਬਿਜ਼ਨਸ ਕਾਰਡ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਡਿਜ਼ਾਇਨ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਬਿਜ਼ਨਸ ਦਾ ਨਾਂ, ਜਾਂ ਨਿੱਜੀ ਨਾਂ ਅਤੇ ਪਤਾ ਆਦਿ ਵੀ ਬਦਲ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

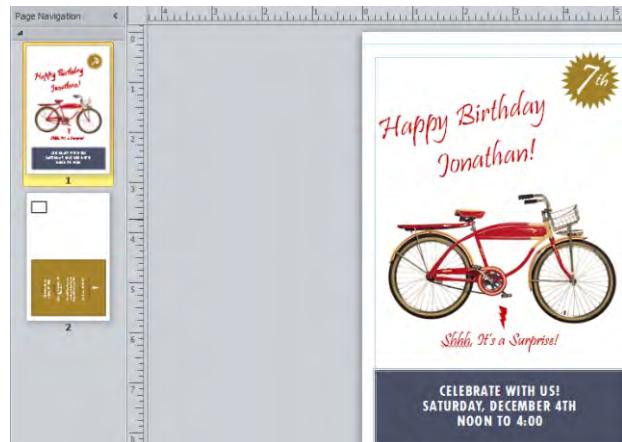
ਚਿੱਤਰ 8.13

8.3 ਗ੍ਰੀਟਿੰਗ ਕਾਰਡ / ਸੱਦਾ ਪੱਤਰ / ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕਾਰਡ:

ਇੱਕ ਗ੍ਰੀਟਿੰਗ ਕਾਰਡ / ਸੱਦਾ ਪੱਤਰ / ਕੰਪਲੀਮੈਂਟ ਕਾਰਡ, ਕਾਰਡ ਦੀ ਇੱਕ ਕਿਸਮ ਹੈ ਜੋ ਦੋਸਤੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਵਧੀਆਂ ਕੁਆਲਟੀ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਕਾਰਡ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਨਮ ਦਿਨ, ਵਰ੍ਗੰਦਿਤ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਮਿਸ, ਦੀਵਾਲੀ ਜਾਂ ਹੋਰ ਛੁੱਟੀਆਂ ਆਦਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮੌਕਿਆਂ ਤੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਇਹਨਾਂ ਕਾਰਡਾਂ ਨੂੰ ਧੰਨਵਾਦ ਦੇਣ ਜਾਂ ਦੂਜੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਭੇਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਾਰਡ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਇੱਕ ਲਿਫਾਫਾਂ ਨਾਲ ਪੈਕ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ (ਕਿਸਮਾਂ) ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਸੈਂਕੜੇ ਕੰਪਨੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਉਤਪਾਦਿਤ ਅਤੇ ਹੈਂਡਮੈਡ ਵਰਜ਼ਨ ਕਾਰਡ ਵੀ ਵੰਡੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਚਿੱਤਰ 8.14

ਚਿੱਤਰ 8.15

ਚਿੱਤਰ 8.16

ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ MS Publisher ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

8.4 ਅਵਾਰਡ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ:

ਇੱਕ ਪੁਰਸਕਾਰ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ, ਕਿਸੇ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੀ, ਉਪਲਬਧੀ ਲਈ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪੁਰਸਕਾਰ ਟ੍ਰੈਫ਼ੀ, ਟਾਈਟਲ, ਮੈਡਲ, ਬੈਜ, ਪਿੰਨ ਜਾਂ ਰਿਬਨ ਦੇ ਨਾਲ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸਰਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਇੱਕ ਵਸਤੂ, ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਕੁਝ ਖਾਸ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ (Confirmation) ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪੁਸ਼ਟੀ ਜੋਕਿ ਅਕਸਰ ਕਿਸੇ ਸਿੱਖਿਆ, ਮੁਲਾਂਕਣ, ਜਾਂ ਆਡਿਟ ਦੇ ਕਿਸੇ ਰੂਪ ਦੁਆਰਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

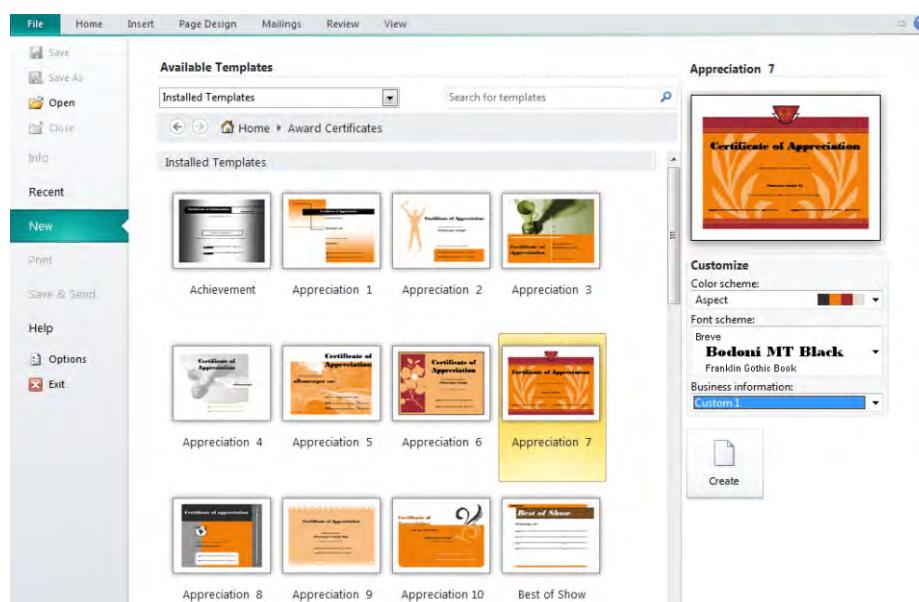
ਸਹੀ ਸਮੇਂ ਤੇ ਵਰਤੇ ਅਤੇ ਸਹੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਉਪਲਬਧੀਆਂ, ਮੈਰਿਟ ਅਤੇ ਸਨਮਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣ-ਪੱਤਰ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਸਾਧਨ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਅਵਾਰਡ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਮਿਲਣ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਹਾਹੀਂ ਉਸ ਦੇ ਕੰਮ ਦੀ ਸਲਾਹਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਹੋ ਕੇ ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।

ਅਵਾਰਡ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਵਿੱਚ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਸਰਵਿਸ ਅਵਾਰਡ, ਮਹਾਨ ਕੰਮ (great job), ਚੰਗਾ ਰਵੱਣੀਆਂ ਜਾਂ ਕੋਰਸ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਆਦਿ ਵੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਐਮ.ਐਸ.ਪਬਲੀਸ਼ਰ ਅਵਾਰਡ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਟੈਂਪਲੇਟਸ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਹੇਠਾਂ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਚਿੱਤਰ ਐਮ.ਐਸ. ਪਬਲੀਸ਼ਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਪੱਤਰ ਦਾ ਇਕ ਉਦਾਹਰਨ ਹੈ।

ਚਿੱਤਰ 8.17

ਐਮ.ਐਸ. ਪਬਲੀਸ਼ਰ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਟੈਪਲੇਟ ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਚਿੱਤਰ ਵਿੱਚ ਦਿਖਾਏ ਗਏ ਇਸ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਚਿੱਤਰ 8.18

ਲੋੜੀਂਦੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਡਿਜ਼ਾਇਨ ਨੂੰ ਚੁਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਰੰਗ ਸਕੀਮ ਨੂੰ ਐਡਿਟ ਕਰੋ ਅਤੇ Create ਬਟਨ 'ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ। ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਐਡਿਟ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਵਜੋਂ Save ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

8.5 ਐਨਵੈਲਪੈਜ਼ (Envelopes):

ਇੱਕ ਐਨਵੈਲਪ ਇੱਕ ਆਮ ਪੈਕਿੰਗ ਆਈਟਮ ਹੈ। ਇਹ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਤਲੇ ਫਲੈਟ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਬਣੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਇੱਕ ਫਲੈਟ ਕਾਗਜ਼ ਦਾ ਲਿਫਾਫਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਇੱਕ ਸੀਲ ਕਰਨਯੋਗ ਫਲੈਪ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਚਿੱਠੀ, ਕਾਰਡ ਜਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਰੰਪਰਾਗਤ ਲਿਫਾਫਾ ਕਾਗਜ਼ ਦੀ ਸ਼ੀਟ ਤੋਂ ਬਣੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰੀਪੈਡ ਪੇਸਟੇਜ ਡਾਕ ਸਿਸਟਮ ਰਾਹੀਂ ਡਾਕ ਲੈਟਰ ਨੂੰ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਭੇਜਣ ਲਈ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਐਨਵੈਲਪ ਮੇਲਰ ਦੇ ਪਤੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਤਾ ਦੇ ਪਤੇ ਦੇ ਨਾਲ ਹੇਠਾਂ ਦਿਖਾਏ ਗਏ ਚਿੱਤਰ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ:-

ਚਿੱਤਰ 8.19

ਅਸੀਂ ਐਮ.ਐਸ. ਪਬਲੀਸ਼ਰ ਵਿੱਚ ਕਈ ਟੈਂਪਲੇਟਸ ਨਾਲ ਐਨਵੈਲਪ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਲੋੜੀਂਦਾ ਐਨਵੈਲਪ ਸਿਲੈਕਟ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਰੰਗ ਸਕੀਮ ਨੂੰ ਐਡਿਟ ਕਰੋ ਅਤੇ Create ਬਟਨ 'ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ। ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਲਿਫਾਫਾ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਐਡਿਟ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ Save ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

8.6 ਲੇਬਲ (Labels):

ਲੇਬਲ ਕਾਗਜ਼ ਦਾ ਇਕ ਟੁਕੜਾ, ਪੈਲੀਮਰ, ਕੱਪੜਾ, ਧਾਤੂ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸਮੱਗਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੰਨਟੇਨਰ ਜਾਂ ਪ੍ਰੈਡਕਟ 'ਤੇ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਕੰਟੇਨਰ ਜਾਂ ਆਈਟਮ 'ਤੇ ਸਿੱਧੀ ਛਥੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਲੇਬਲਿੰਗ ਵੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ। ਉਤਪਾਦਾਂ ਦੀ ਉਤਪਤੀ, ਨਿਰਮਾਤਾ (ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ, ਬ੍ਰਾਂਡ ਨਾਮ) ਵਰਤੋਂ, ਸੈਲਾਂਡ-ਲਾਈਫ ਅਤੇ ਡਿਸਪੇਜ਼ਲ ਆਦਿ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਸਮੇਤ ਲੇਬਲ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਉਪਯੋਗ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਖਤਰਨਾਕ ਪ੍ਰੈਡਕਟ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜ਼ਹਿਰ ਜਾਂ ਜਲਣਸ਼ੀਲ ਤਰਲ ਪਦਾਰਥਾਂ ਉੱਤੇ ਚੇਤਾਵਨੀ ਲੇਬਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਲੇਬਲ ਇਹਨਾਂ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ :

- ਪ੍ਰੈਡਕਟ (Products):** ਸਥਾਈ ਪ੍ਰੈਡਕਟ ਲੇਬਲ ਨੂੰ ਪ੍ਰੈਡਕਟ ਦੇ ਪੁਰੇ ਜੀਵਨ ਦੌਰਾਨ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰਹਿਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ, ਖਾਣੇ ਦੇ ਲੇਬਲ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਖਾਣਾ ਵਰਤਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ।
- ਪੈਕੇਜਿੰਗ (Packaging):** ਪੈਕੇਜਿੰਗ 'ਤੇ ਲੇਬਲ ਚਿਪਕਿਆ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਇਹ ਪੈਕੇਜਿੰਗ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਤੇ ਕੀਮਤ, ਬਾਰਕੋਡਜ਼, ਯੂ.ਪੀ.ਸੀ. (ਯੂਨੀਵਰਸਲ ਪ੍ਰੈਡਕਟ ਕੋਡ) ਦੀ

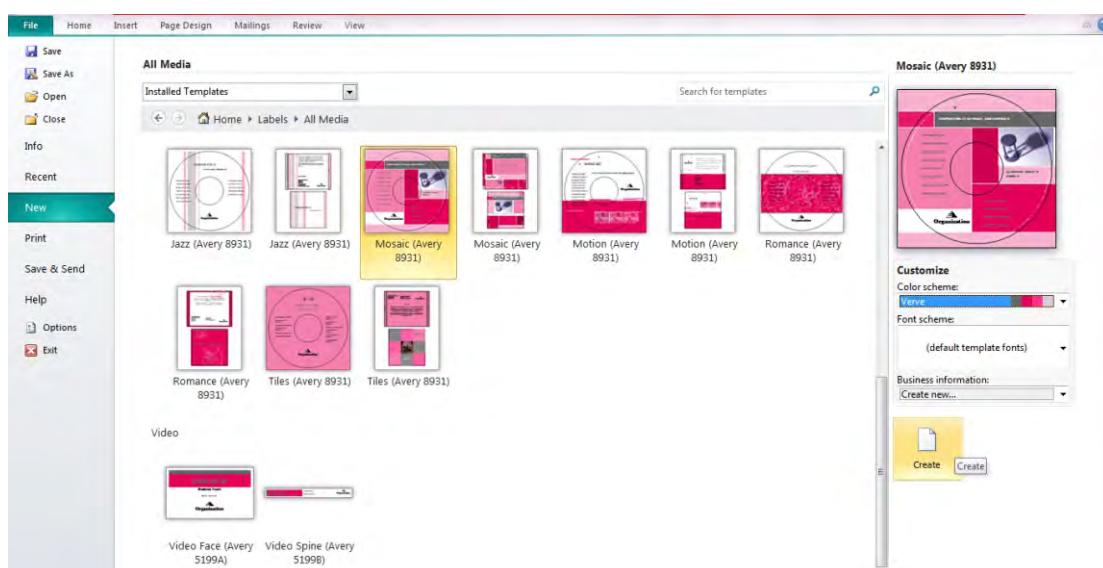
- ਅਡੈਂਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ, ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਵਿਧੀ, ਪਤਾ, ਵਿਗਿਆਪਨ, ਰੈਸਿਪੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।
- **ਸੰਪਤੀ (Assets):** ਉਦਯੋਗਿਕ ਜਾਂ ਫੈਜ਼ੀ ਵਾਤਾਵਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸੰਪਤੀ ਲੇਬਲਿੰਗ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਅਤੇ ਕੰਮਕਾਜ਼ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਸੰਪਤੀ ਦੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਲੇਬਲ ਨੂੰ ਅਕਸਰ ਉੱਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਟਾਈਫੇਲੀਏਟ ਜਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਮਿਲਦੀ-ਜੁਲਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- **ਕੱਪੜੇ (Textiles):** ਕੱਪੜਿਆਂ 'ਤੇ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਲੱਗ ਦੇਖਭਾਲ / ਟਰੀਟਮੈਂਟ ਦੇ ਲੇਬਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਆਈਟਮ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਧੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਸ਼ੀਨ ਵਾਸ਼ੇਬਲ ਜਾਂ ਡਰਾਈਕਲੀਨ। ਟੈਕਸਟਾਈਲ ਲੇਬਲ ਨੂੰ ਕੱਪੜੇ ਵਿੱਚ ਬੁਣਿਆ ਜਾਂ ਜੋੜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਗਰਮੀ ਰੋਧਕ, ਕਲਰ ਫਾਸਟ, ਪੋਧਯੋਗ (washable) ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਿੰਟਡ ਲੇਬਲ ਬੁਝੇ ਹੋਏ ਲੇਬਲ ਦੇ ਵਿਕਲਪ (alternative) ਹਨ।
- **ਮੇਲਿੰਗ:** ਮੇਲਿੰਗ ਲੇਬਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਤਾ, ਭੇਜਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜੋ ਕਿ ਆਵਾਜਾਈ ਲਈ ਉਪਯੋਗੀ ਹੋਵੇ, ਪਛਾਣ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਹਨ।
- **ਸੁਰੱਖਿਆ ਲੇਬਲ:** ਉਹ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ, ਚੇਰੀ ਕਟੋਤੀ, ਅਤੇ ਡੁਪਲੀਕੇਟ ਤੋਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ID ਕਾਰਡ, ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਕਾਰਡ, ਪੈਕੇਜਿੰਗ ਅਤੇ ਸੀ.ਡੀ., ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕਸ ਉਤਪਾਦਾਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਤੱਕ, ਲਈ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਲੇਬਲਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣ, ਜਾਣਕਾਰੀ, ਅਤੇ ਚੇਤਾਵਨੀ ਵਰਤਣ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼, ਵਾਤਾਵਰਨ ਸਲਾਹ ਜਾਂ ਵਿਗਿਆਪਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੁਮੇਲ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਟਿਕਕਰ, ਸਥਾਈ ਜਾਂ ਅਸਥਾਈ ਲੇਬਲ ਜਾਂ ਫੱਪੇ ਹੋਏ ਪੈਕੇਜ਼ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।

8.6.1 ਪਬਲੀਸ਼ਰ ਵਿੱਚ ਲੇਬਲ ਬਣਾਉਣਾ (Creating Labels in Publisher):

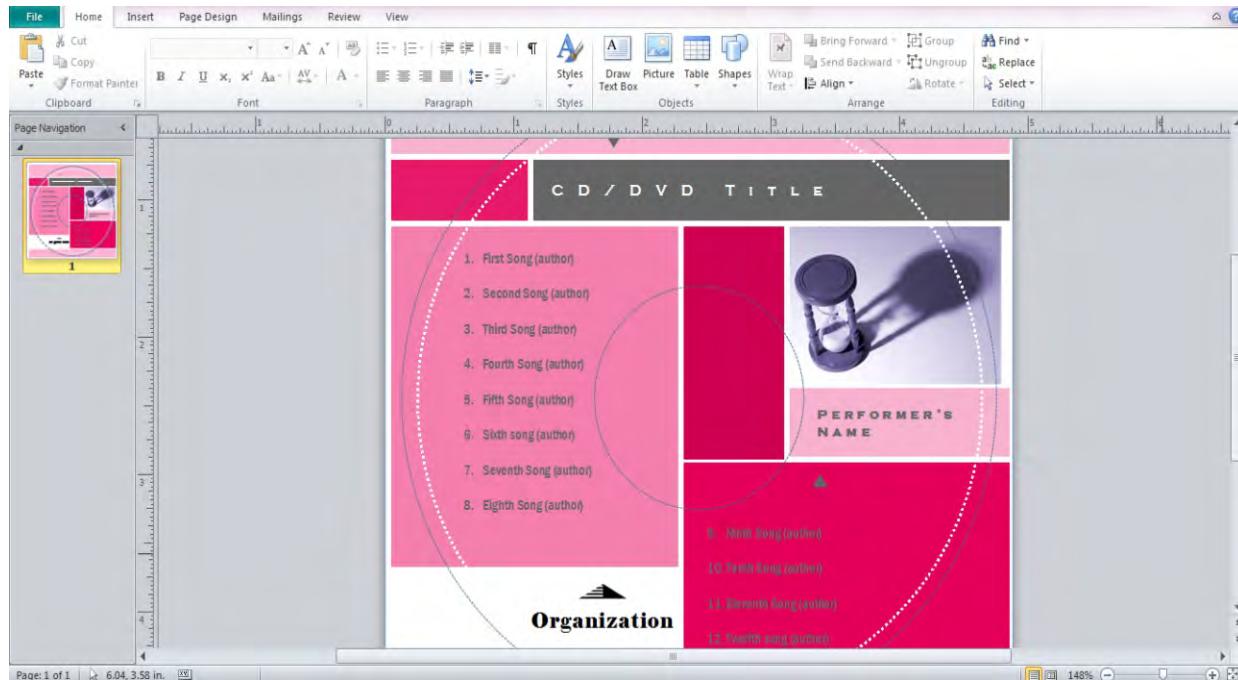
ਇੱਥੋਂ ਅਸੀਂ ਐਮ.ਐੱਸ. ਪਬਲੀਸ਼ਰ ਦੀ ਮੱਦਦ ਨਾਲ ਸੀ.ਡੀ./ਡੀ.ਵੀ.ਡੀ. ਲਈ ਇੱਕ ਲੇਬਲ ਤਿਆਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸਟੈਪਸ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰੋ:

1. File ਟੈਬ 'ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ, ਫਿਰ New ਅਤੇ ਫਿਰ Labels 'ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ।
2. Media ਸ੍ਰੋਟੀ ਵਿੱਚ, All Media ਨੂੰ ਸਲੈਕਟ ਕਰੋ। CD / DVD Labels ਦੀ ਚੋਣ ਕਰੋ। ਆਪਣਾ ਟੈਂਪਲੇਟ ਚੁਣੋ ਅਤੇ Color Scheme ਨੂੰ Edit ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ Create 'ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ।

ਚਿੱਤਰ 8.20

3. ਇੱਥੇ ਅਸੀਂ ਸੀ.ਡੀ./ਡੀ.ਵੀ.ਡੀ. ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਐਡਿਟ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਕਿ ਲੇਬਲ 'ਤੇ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਣਾ ਹੈ।

ਚਿੱਤਰ 8.21

4. ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਲੇਬਲ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰੋ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਲੇਬਲ ਆਪਣੀ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਿੰਟ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

8.7 ਲੈਟਰਹੈਡ (Letterhead):

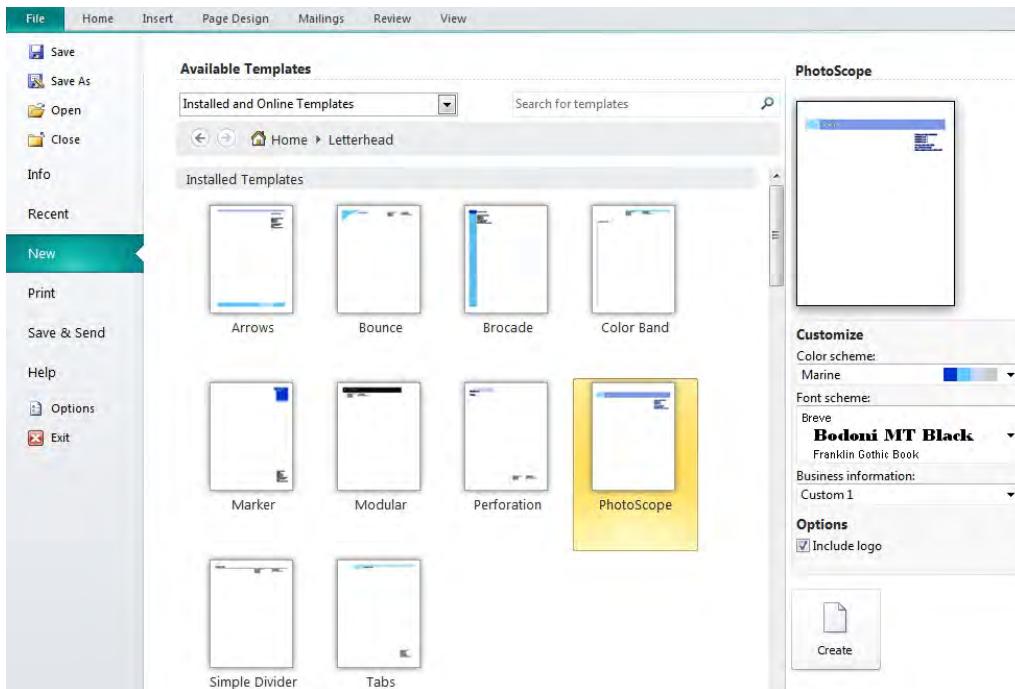
ਇਹ ਇੱਕ ਹੈਡਿੰਗ ਨਾਲ ਛਾਪੀ ਹੋਈ ਸਟੇਸ਼ਨਰੀ ਹੈ। ਹੈਡਿੰਗ ਵਿੱਚ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਨਾਮ ਅਤੇ ਇੱਕ ਪਤਾ, ਇੱਕ ਲੋਗੋ ਜਾਂ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਅਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਇੱਕ ਬੈਕਗ੍ਰਾਊਂਡ ਪੈਟਰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ "ਲੈਟਰਹੈਡ" ਅਕਸਰ ਅਜਿਹੀ ਹੈਡਿੰਗ ਦੇ ਨਾਲ ਛਾਪੇ ਗਏ ਸਾਰੀ ਸ਼ੀਟ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀ ਇੱਕ ਵਰਡ ਪ੍ਰੈਸ਼ੈਰ ਜਾਂ ਹੋਰ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਲੈਟਰਹੈਡ ਟੈਂਪਲੇਟ ਬਣਾਉਣ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਘੱਟ ਲਾਗਤ ਤੇ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪ੍ਰੀ-ਪ੍ਰਿੰਟਡ ਸਟੇਸ਼ਨਰੀ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਲੈਟਰਹੈਡ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਸਟੇਸ਼ਨਰੀ ਤੇ ਜਾਂ ਸਾਦੇ ਕਾਗਜ਼ 'ਤੇ ਛਾਪਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਭੇਜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

8.7.1 ਪਬਲੀਸ਼ਰ ਵਿੱਚ ਲੈਟਰਹੈਡ ਬਣਾਉਣਾ

ਇੱਥੇ ਅਸੀਂ ਐਮ.ਐਮ.ਐਸ. ਪਬਲੀਸ਼ਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇੱਕ ਸੰਸਥਾ ਲਈ ਲੈਟਰਹੈਡ ਬਣਾ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਇਸ ਲਈ ਹੇਠਾਂ ਲਿਖੇ ਸਟੈਪਸ ਦੀ ਪਾਲਨਾ ਕਰੋ:-

- File ਟੈਬ ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ, ਫਿਰ New ਅਤੇ ਫਿਰ Letterhead 'ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ।

ਇੰਸਟਾਲ ਟੈਂਪਲੇਟ ਵਿੱਚ Letterhead ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਨਮੂਨੇ ਉਪਲਬਧ ਹਨ। ਆਪਣੀ ਪਸੰਦ ਅਨੁਸਾਰ ਕੋਈ ਵੀ ਚੁਣੋਂ, ਵਿੱਡੋ ਦੇ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ, ਅਸੀਂ ਰੰਗ ਸਕੀਮ, ਫੋਟੋ ਸਕੀਮ, ਬਿਜਨਸ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਲੋਗੋ ਨੂੰ ਕਸਟਮਾਈਜ਼ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਚਿੱਤਰ 8.22

1. ਰੰਗ, ਡੈਟ, ਅਕਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਬਦਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, Create ਆਪਸ਼ਨ ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ। ਲੈਟਰਹੈਡ ਦਿਖਾਈ ਦੇਵੇਗਾ।
2. ਹੁਣ ਲੋੜੀਂਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਐਡਿਟ ਕਰੋ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਹੇਠਲੀ ਤਸਵੀਰ ਵਿੱਚ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਨੂੰ Save ਕਰੋ।

ਚਿੱਤਰ 8.23

8.8 ਕੈਲੰਡਰ (Calendar):

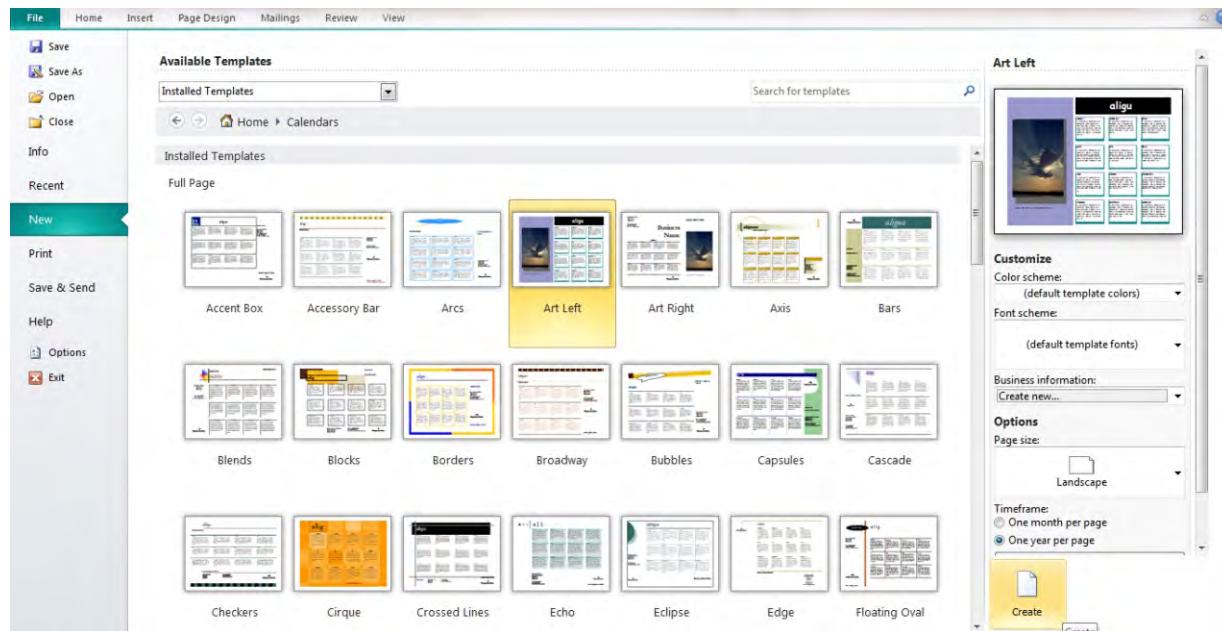
ਇੱਕ ਕੈਲੰਡਰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਸਿਸਟਮ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਦਿਨ, ਹਫ਼ਤੇ, ਮਹੀਨਿਆਂ ਅਤੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੈਲੰਡਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਸ਼ਡਿਊਲ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਕੈਲੰਡਰਾਂ ਨੂੰ ਸੰਪੂਰਨ ਟਾਈਮਕੀਪਿੰਗ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ ਵੀ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ:- ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਪਲ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਤਾਰੀਖ ਅਤੇ ਸਮਾਂ।

8.8.1 ਐਮ.ਐਸ. ਪਬਲੀਸ਼ਰ ਵਿੱਚ ਕੈਲੰਡਰ ਬਣਾਉਣਾ:

File ਟੈਬ ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ ਅਤੇ ਫਿਰ New ਅਤੇ ਫਿਰ Calendar 'ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ।

1. ਉਪਲਬਧ ਟੈਪਲੇਟਸ ਵਿੱਚੋਂ ਕੈਲੰਡਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਟੈਪਲੇਟਸ ਆਪਣੀ ਪਸੰਦ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੋਈ ਵੀ ਚੁਣੋ ਹੁਣ, ਅਸੀਂ ਵਿੱਛੋ ਦੇ ਸੱਜੇ ਚੁਣੋ ਹੋਏ ਕੈਲੰਡਰਾਂ ਨੂੰ ਕਸਟਮਾਈਜ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਆਪਸ਼ਨ ਨੂੰ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਚਿੱਤਰ 8.24

2. ਹੁਣ, ਕੈਲੰਡਰ ਸਕੀਮ, ਫੌਟ ਸਕੀਮ, ਬਿਜ਼ਨਸ ਜਾਣਕਾਰੀ, ਪੇਜ ਸਾਈਜ਼ ਦੇ ਵਿਕਲਪਾਂ ਅਤੇ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਟਾਈਮਫਰਮ (ਇੱਕ ਮਹੀਨੇ ਪ੍ਰਤਿ ਸਫ਼ਾ ਜਾਂ ਇੱਕ ਸਾਲ ਪ੍ਰਤਿ ਪੰਨਾ) ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਕੈਲੰਡਰ ਨੂੰ ਕਸਟਮਾਈਜ਼ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।
3. ਕੈਲੰਡਰ ਨੂੰ ਕਸਟਮਾਈਜ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, Create ਆਪਸ਼ਨ 'ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ।
4. ਹੁਣ, ਅਸੀਂ ਹੇਠਾਂ ਚਿੱਤਰ ਵਿੱਚ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਕੈਲੰਡਰ ਵੇਖਾਂਗੇ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਚਾਹੀਏ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਤਸਵੀਰ ਨੂੰ ਐਡਿਟ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਕੈਲੰਡਰ ਨੂੰ ਪਬਲੀਸ਼ਰ ਵਿੱਚ Save ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਚਿੱਤਰ 8.25

8.9 ਰਿਜ਼ਿਊਮ (Resumes):

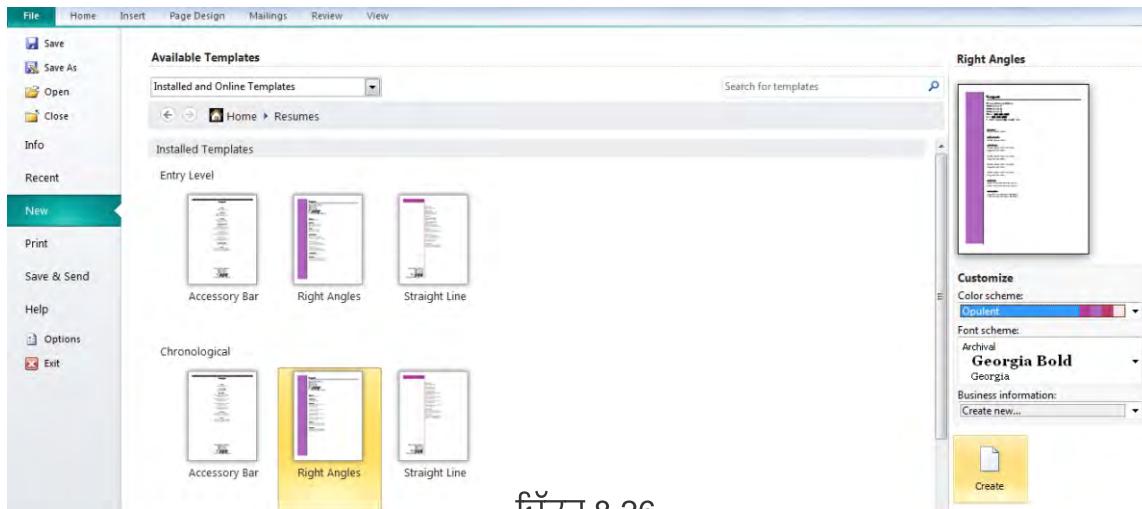
ਇੱਕ ਰਿਜ਼ਿਊਮ ਸਾਡੀ ਸਿੱਖਿਆ, ਕੰਮ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਅਤੇ ਹੁਨਰਾਂ ਨੂੰ ਸੰਖੇਪ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਕਰੀਅਰ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਸਮੇਤ ਕਈ ਆਪਸ਼ਨਲ ਭਾਗ ਵੀ ਹਨ। ਰਿਜ਼ਿਊਮ ਨੈਕਰੀ ਲਈ ਅਰਜੀਆਂ ਵਾਲੇ ਬਿਨੈਕਾਰਾਂ ਲਈ ਅਰਜੀਆਂ ਦੇਣ ਲਈ ਵਰਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਆਮ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹਨ। ਇੱਕ ਰਿਜ਼ਿਊਮ ਸੰਭਵ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਖੇਪ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਰਿਜ਼ਿਊਮ ਇੱਕ ਪੇਜ਼ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਕਈ ਵਾਰ ਇਹ ਦੋ ਪੰਨਿਆਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸੰਖੇਪ ਰੱਖਣ ਲਈ ਅਕਸਰ ਰਿਜ਼ਿਊਮ ਵਿੱਚ ਬੁਲੇਟਿੰ ਕੀਤੀਆਂ ਸੂਚੀਆਂ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।

8.9.1 ਐਮ.ਐਸ. ਪਬਲੀਸ਼ਰ ਵਿੱਚ ਰਿਜ਼ਿਊਮ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ:

ਪਬਲੀਸ਼ਰ ਵਿੱਚ ਰਿਜ਼ਿਊਮ ਬਨਾਉਣ ਲਈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਟੈਪਸ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰੋ।

- File ਟੈਬ 'ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ, ਫਿਰ New ਅਤੇ ਫਿਰ Resume ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ।

ਟੈਪਲੇਟਸ ਵਿੱਚ ਉਪਲਬਧ ਰਿਜ਼ਿਊਮ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਨਮੂਨੇ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਪਸੰਦ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੋਈ ਵੀ ਚੁਣੋ। ਚੁਣੇ ਰਿਜ਼ਿਊਮ ਨੂੰ ਕਸਟਮਾਈਜ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ Create ਬਟਨ 'ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ।

ਚਿੱਤਰ 8.26

2. ਹੁਣ ਰਿਜ਼ਿਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਲੋੜੀਂਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਐਡਿਟ ਕਰੋ ਅਤੇ ਬਦਲਾਵਾਂ ਨੂੰ Save ਕਰੋ। ਰਿਜ਼ਿਸ਼ਨ ਹੇਠਾਂ ਦਿਖਾਏ ਗਏ ਚਿੱਤਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇਗਾ।

Gagan

Primary Business Address

Address Line 1
Address Line 2
Address Line 3
Address Line 4
Phone: 555-555-5555
Fax: 555-555-5555
E-mail: someone@example.com

Objective
Place your text here.

Qualifications
Place your text here.

Work History

0000 to 0000, Title, Company
Job Responsibilities

Education

0000 to 0000, Degree, Institution
0000 to 0000, Degree, Institution

References

ਚਿੱਤਰ 8.27

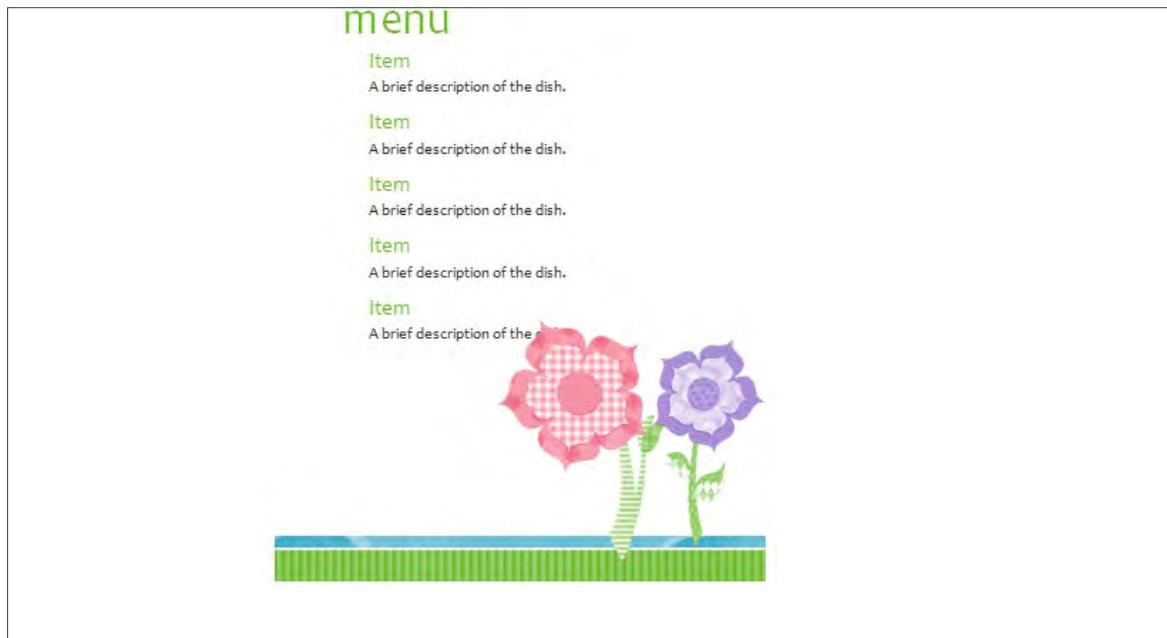
8.9.2 ਕਰਿਕਿਊਲਮ ਵਿਟੇ (Curriculum vitae) (CV):

ਰਿਜ਼ਿਸ਼ਨ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੱਕ ਕਰਿਕਿਊਲਮ ਵਿਟੇ (ਸੀ.ਵੀ.) ਤੁਹਾਡੇ ਅਨੁਭਵ ਅਤੇ ਹੁਨਰਾਂ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ CVs ਰਿਜ਼ਿਸ਼ਨ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲੰਮਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਦੋ ਜਾਂ ਤਿੰਨ ਪੰਨਿਆਂ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। CVs ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਦੀ ਅਕਾਦਮਿਕ ਪਿਛੋਕੜ ਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਅਨੁਭਵ, ਡਿਗਰੀਆਂ, ਖੋਜ, ਪੁਰਸਕਾਰ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨਾਂ, ਪੇਸ਼ਕਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ CVs ਰਿਜ਼ਿਸ਼ਨ ਤੋਂ ਕਾਫੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲੰਮਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਅਕਾਦਮਿਕ ਪਿਛੋਕੜ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ।

ਅਸੀਂ ਐਮ.ਐਂਸ. ਪਬਲੀਸ਼ਰ ਦੀ ਮੱਦਦ ਨਾਲ ਵੀ ਸੀ.ਵੀ. ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਉਪਰੋਕਤ ਰਿਜ਼ਿਸ਼ਨ ਬਣਾਏ ਹਨ।

8.10 ਮੀਨੁੰਜ਼ (Menus):

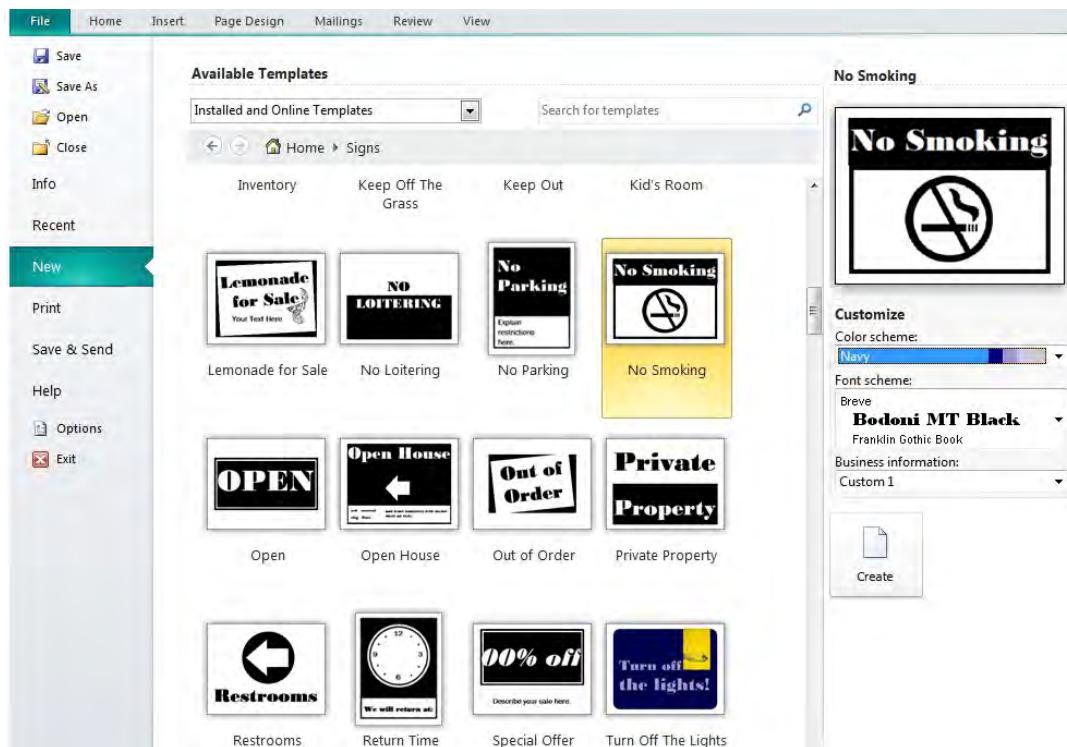
ਇੱਕ ਰੈਸਟਰਾਂ ਵਿੱਚ, ਖਾਣ ਅਤੇ ਪੀਣ ਦੇ ਆਫਰ ਲਈ ਇੱਕ ਮੀਨੁੰਜ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮੀਨੁੰਜ਼ ਇੱਕ ਸੂਚੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮਹਿਮਾਨ ਵਿਕਲਪ ਚੁਣਨ ਲਈ ਵਰਤਦੇ ਹਨ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੀਨੁੰਜ਼ ਮਹਿਮਾਨ ਤੋਂ ਆਚਡਰ ਲੈਣ ਜਾਂ ਦੇਣ ਦਾ ਮੁੱਖ ਤਰੀਕਾ ਹੈ। ਗੈਸਟ ਮੀਨੁੰਜ਼ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਭੋਜਨ ਅਤੇ ਕੀਮਤ ਤੋਂ ਜਾਣੂੰ ਹੋ ਕੇ ਠੀਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਮੀਨੁੰਜ਼ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਐਮ ਐਸ. ਪਬਲੀਸ਼ਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਟੈਂਪਲੇਟਸ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਹੇਠਾਂ ਚਿੱਤਰ ਵਿੱਚ ਐਮ.ਐਂਸ. ਪਬਲੀਸ਼ਰ ਵਿਚ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਮੀਨੁੰਜ਼ ਦਿਖਾਈ ਦੰਦਾ ਹੈ।

ਚਿੱਤਰ 8.28

8.11 ਸੰਕੇਤ (Signs):

ਇਹ ਤਸਵੀਰਾਂ ਜਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਪੇਂਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਾਗਜ਼ ਦਾ ਇੱਕ ਟੁਕੜਾ, ਕੱਪੜੇ, ਲੱਕੜ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸਮੱਗਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਥਾਂ, ਉਤਪਾਦ ਜਾਂ ਘਟਨਾ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਐਮ.ਐਸ.ਪਬਲੀਸ਼ਰ ਸਾਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹੇਠਾਂ ਚਿੱਤਰ ਵਿੱਚ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਪਬਲੀਸ਼ਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਸਾਈਨ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਚਿੱਤਰ 8.29

8.12 ਪੇਪਰ ਡੋਲਡਿੰਗ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ (Paper Folding Projects):

ਪੇਪਰ ਡੋਲਡਿੰਗ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਟੈਂਪਲੇਟਾਂ ਵਿੱਚ ਐਰੋਪਲੇਨ ਅਤੇ ਏਰੀਗੈਮੀ (ਪੇਪਰਾਂ ਨੂੰ ਡੋਲਡ ਕਰਕੇ ਬਣਾਉਣ) ਵਾਲੇ) ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਾਂ ਲਈ ਕਾਗਜ਼ੀ ਨਮੂਨੇ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਪੇਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ(ਜੋ ਕਿ ਕੱਟੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ) "ਡੋਲਡ-ਲਾਈਨਾਂ" ਨਾਲ ਅਤੇ ਸਾਡੀਆਂ ਕਾਗਜ਼ੀ ਮਾਸਟਰ ਪੀਸ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਹਦਾਇਤਾਂ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਵਿਹਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਪੇਪਰਾਂ ਡੋਲਡਿੰਗ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਾਂ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਕੁਝ ਰਚਨਾਤਮਕ ਚੀਜ਼ਾਂ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਮਾਈਕਰੋਸਾਫਟ ਪਬਲੀਸ਼ਰ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਟੈਂਪਲੇਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਟੈਂਪਲੇਟਾਂ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੇਪਰ ਡੋਲਡਿੰਗ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਏਅਰਪਲੇਨ, ਕਿਸਤੀਆਂ, ਕੱਪ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਯਾਦ ਰੱਖ ਯੋਗ ਗੱਲਾਂ:

1. ਇਸਤਿਹਾਰਬਾਜ਼ੀ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਇੱਕ ਕੰਪਨੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਉਤਪਾਦਾਂ, ਸੇਵਾਵਾਂ ਜਾਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ।
2. ਐਮ.ਐਸ. ਪਬਲੀਸ਼ਰ, ਬਰੋਸ਼ਰ, ਨਿਊਜ਼ਲੈਟਰਾਂ, ਬਿਜ਼ਨਸ ਕਾਰਡ ਅਤੇ ਮੀਨੂੰ ਸਮੇਤ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਸਾਡੀ ਮਦਦ ਲਈ ਟੈਂਪਲੇਟਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਾਧਨ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦਾ ਹੈ।
3. ਬਰੋਸ਼ਰ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਕੰਪਨੀ, ਸੰਸਥਾ, ਉਤਪਾਦਾਂ ਜਾਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਨਲ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹਨ।
4. ਅੱਜ-ਕੱਲ੍ਹ ਦੇ ਬਰੋਸ਼ਰ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕ ਫਾਰਮੈਟ ਵਿੱਚ ਵੀ ਉਪਲਬਧ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਈ-ਬਰੋਸ਼ਰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
5. ਇੱਕ ਨਿਊਜ਼ਲੈਟਰ ਇੱਕ ਪ੍ਰਿੰਟਿੰਡ ਰਿਪੋਰਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕਾਰੋਬਾਰ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਸੰਗਠਨ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਜਾਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
6. ਇੱਕ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਜਾਂ ਨਮੂਨੇ ਵਾਲੇ ਕੱਪੜੇ ਦੀ ਇੱਕ ਲੰਮੀ ਪੱਟੀ, ਇੱਕ ਜਨਤਕ ਥਾਂ 'ਤੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ, ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
7. ਇੱਕ ਫਲਾਇਰ ਕਾਗਜ਼ੀ ਵਿਗਿਆਪਨ ਦਾ ਇੱਕ ਰੂਪ ਹੈ ਜੋ ਵਿਆਪਕ ਡਿਸਟਰੀਬਿਊਸ਼ਨ, ਜਨਤਕ ਸਥਾਨ ਤੇ ਪੇਸਟ ਕੀਤੇ ਜਾਂ ਵੰਡੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਜਾ ਮੇਲ ਰਾਹੀਂ ਭੇਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
8. ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਕਾਰਡ: ਕਿਸੇ ਦਾ ਨਾਂ, ਕਿੱਤਾ, ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਪਤੇ ਆਦਿ ਨਾਲ ਪ੍ਰਿੰਟ ਕੀਤੇ ਇੱਕ ਛੋਟੇ ਕਾਰਡ ਨੂੰ ਬਿਜ਼ਨਸ ਕਾਰਡ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
9. ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਕਾਰਡ ਇੱਕ ਕੰਪਨੀ ਜਾਂ ਵਿਅਕਤੀ ਬਾਰੇ ਵਪਾਰਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਕਾਰਡ ਹਨ।
10. ਇੱਕ ਗ੍ਰੀਟਿੰਗ ਕਾਰਡ / ਸੱਦਾ ਕਾਰਡ / ਸਰਾਹਣਾ ਕਾਰਡ ਇੱਕ ਕਾਰਡ ਦਾ ਟੁਕੜਾ ਜਾਂ ਦੋਸਤੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਉੱਚ ਗੁਣਵੱਤਾ ਵਾਲਾ ਕਾਗਜ਼ ਹੈ।
11. ਇੱਕ ਪੁਰਸਕਾਰ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ, ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਇੱਕ ਸਮੂਹ, ਜਾਂ ਇੱਕ ਖਾਸ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ

- ਉੱਤਮਤਾ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਸੇ ਸੰਗਠਨ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਪੁਰਸਕਾਰ ਟ੍ਰੈਫੀ, ਟਾਈਟਲ, ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ, ਮੈਡਲ, ਬੈਜ, ਪਿੰਨ, ਜਾਂ ਰਿਬਨ ਦੇ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।
12. ਸਹੀ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਵਰਤੇ ਜਾਣ ਅਤੇ ਸਹੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਉਪਲਬਧੀਆਂ, ਮੈਰਿਟ ਅਤੇ ਸਨਮਾਨ ਦੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਸਾਧਨ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।
 13. ਇੱਕ ਲਿਫਾਫਾ ਇੱਕ ਆਮ ਪੈਕਿੰਗ ਆਈਟਮ ਹੈ, ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਪਤਲੇ ਫਲੈਟ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਬਣੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਇੱਕ ਫਲੈਟ ਕਾਗਜ਼ ਵਾਲਾ ਕੰਟੇਨਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਇੱਕ ਫਲੈਟ ਅਬਜੈਕਟ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਚਿੱਠੀ, ਕਾਰਡ ਜਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀਲ ਫਲੈਪ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਰੰਪਰਾਗਤ ਲਿਫਾਫਾ ਕਾਗਜ਼ ਦੀ ਸ਼ੀਟ ਤੋਂ ਬਣੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਦਾਇਗੀਸ਼ੁਦਾ ਡਾਕ ਸਿਸਟਮ ਦੁਆਰਾ ਡਾਕ (ਅੱਖਰਾਂ) ਨੂੰ ਰਖਣ ਅਤੇ ਭੇਜਣ ਲਈ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।
 14. ਲੇਬਲ ਇੱਕ ਕਾਗਜ਼, ਪਾਲੀਮਰ, ਕੱਪੜੇ, ਧਾਤੂ ਜਾਂ ਹੋਰ ਮੈਟੀਰੀਅਲ ਦਾ ਪ੍ਰੋਡਕਟ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।
 15. ਲੈਟਰਹੈੱਡ ਇੱਕ ਛਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈਂਡਿੰਗ ਨਾਲ ਸਟੇਸ਼ਨਰੀ ਹੈ। ਸਿਰਲੇਖ ਵਿੱਚ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਇੱਕ ਨਾਂ ਅਤੇ ਇੱਕ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਲੋਗੋ ਜਾਂ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਡਿਜ਼ਾਈਨ, ਅਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਇੱਕ ਪਿਛੋਕੜ ਪੈਟਰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
 16. ਇੱਕ ਕੈਲੰਡਰ ਸਮਾਜਿਕ, ਧਰਮਿਕ, ਵਪਾਰਕ ਜਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਦਿਨ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਦੀ ਇੱਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਦਿਨ, ਹਫ਼ਤੇ, ਮਹੀਨਿਆਂ ਅਤੇ ਸਾਲਾਂ ਤੱਕ ਦੇਨਾਂ ਦੇ ਕੇ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
 17. ਇੱਕ ਰਿਜ਼ਿਊਮ ਸਾਡੀ ਸਿੱਖਿਆ, ਕੰਮ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ, ਪ੍ਰਮਾਣ-ਪੱਤਰਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਅਤੇ ਹੁਨਰ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਰਿਜ਼ਿਊਮ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਕਰੀਅਰ ਸੰਖੇਪ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਸਮੇਤ ਵਿਕਲਪਕ ਭਾਗ ਵੀ ਹਨ।
 18. ਰਿਜ਼ਿਊਮ ਨੌਕਰੀ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਵਾਲੇ ਬਿਨੈਕਾਰਾਂ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਭ ਤੋਂ ਆਮ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹਨ। ਇੱਕ ਰਿਜ਼ਿਊਮ ਸੰਭਵ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਖੇਪ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।
 19. ਇੱਕ ਕਰਿਕਿਊਲਮ ਵਿਟੇ (ਸੀ.ਵੀ.) ਤੁਹਾਡੇ ਅਨੁਭਵ ਅਤੇ ਹੁਨਰਾਂ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ Cvs ਰਿਜ਼ਿਊਮ ਤੋਂ ਜਿਆਦਾ ਲੰਮਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋਕਿ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਦੋ ਜਾਂ ਤਿੰਨ ਪੰਨਿਆਂ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। Cvs ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਦੀ ਅਕਾਦਮਿਕ ਪਿਛੋਕੜ 'ਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਅਨੁਭਵ, ਡਿਗਰੀਆਂ, ਮੈਜ਼, ਪੁਰਸਕਾਰ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨਾਂ, ਪੇਸ਼ਕਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।
 20. ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੀਨੂੰਜ਼ ਮਹਿਮਾਨ ਤੋਂ ਆਰਡਰ ਲੈਣ ਜਾਂ ਦੇਣ ਦਾ ਮੁੱਖ ਤਰੀਕਾ ਹੈ। ਗੈਸਟ ਮੀਨੂੰ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਭੇਜਨ ਦੀ ਕੀਮਤ ਤੋਂ ਜਾਣੂੰ ਹੋ ਕੇ ਠੀਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ।
 21. ਇੱਕ ਸਾਈਨ ਤਸਵੀਰਾਂ ਜਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਪੇਂਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਗਜ਼ ਦਾ ਇੱਕ ਟੁਕੜਾ, ਕੱਪੜੇ, ਲੱਕੜ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸਮੱਗਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਥਾਂ, ਉਤਪਾਦ ਜਾਂ ਘਟਨਾ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।
 22. ਅਸੀਂ ਵਿਹਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਪੇਪਰ-ਫੇਲਡਿੰਗ ਪ੍ਰੈਜੈਕਟਾਂ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਕੁਝ ਰਚਨਾਤਮਕ ਚੀਜ਼ਾਂ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।
 23. ਮਾਈਕਰੋਸਾਫਟ ਪਬਲੀਸ਼ਰ ਬੱਚਿਆ ਲਈ ਕਈ ਟੈਂਪਲੇਟਸ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਟੈਂਪਲੇਟਾਂ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੇਪਰ ਫੇਲਡਿੰਗ ਪ੍ਰੈਜੈਕਟਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਏਅਰਪਲੇਨ, ਕਿਸਤੀਆਂ, ਕੱਪ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਅਭਿਆਸ

1. ਬਹੁ ਚੋਣਵੇਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨ :

1. ਅੱਜ-ਕੱਲ ਬਰੋਸਰ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕ ਫਾਰਮੈਟ ਵਿੱਚ ਵੀ ਉਪਲਬਧ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।
 - a) ਈ-ਬਰੋਸਰ
 - b) ਐਮ-ਬਰੋਸਰ
 - c) ਟੀ-ਬਰੋਸਰ
 - d) ਕੇ-ਬਰੋਸਰ
2. ਕਿਸੇ ਦੇ ਨਾਂ, ਕਿੱਤੇ, ਬਿਜ਼ਨਸ ਐਡਰੋਸ ਆਦਿ ਨਾਲ ਛੱਪੇ ਇੱਕ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਕਾਰਡ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।
 - a) ਬਰੋਸਰ
 - b) ਨਿਊਜ਼ਲੇਟਰਜ਼
 - c) ਬਿਜ਼ਨਸ ਕਾਰਡ
 - d) ਮੀਨੂ
3. ਨੌਕਰੀ ਦੀਆਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਵਿੱਚ ਬਿਨੈਕਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਆਮ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?
 - a) ਬੈਨਰ
 - b) ਰਿਜ਼ਿਸ਼ੂਮੇ
 - c) ਕੈਲੰਡਰ
 - d) ਫਲਾਇਰ
4. ਰਿਜ਼ਿਸ਼ੂਮ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲੰਮਾ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ - ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਦੋ ਜਾਂ ਤਿੰਨ ਪੰਨੇ?
 - a) ਕਰਿਕਿਊਲਮ ਵਿਟੇ (ਸੀ.ਵੀ.)
 - b) ਬੈਨਰ
 - c) ਇਨਵੀਟੇਸ਼ਨ
 - d) ਕੈਟਾਲਾਗ

2. ਖਾਲੀ ਬਾਵਾਂ :

1. ਇਸਤਿਹਾਰਬਾਜ਼ੀ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਕੰਪਨੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ , ਜਾਂ ਵਿਚਾਰ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਕਿਵੇਂ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ।
2. ਔਮ ਐਸ - ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਬਰੋਸਰ, ਨਿਊਜ਼ਲੇਟਰ, , ਅਤੇ ਸਮੇਤ ਵੱਖ-ਵੱਖ

ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਸਾਡੀ ਮਦਦ ਲਈ ਟੈਂਪਲੇਟ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਾਧਨ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਕਾਰਡ ਇੱਕ ਜਾਂ ਬਾਰੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਸੰਬੰਧੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਾਰਡ ਹਨ। ਇੱਕ ਰੈਜ਼ਿਸ਼ੂਮੇ ਸਾਡੇ....., , ਪਛਾਣ ਦੇ, ਅਤੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਅਤੇ ਹੁਨਰਾਂ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ।

3. ਸਹੀ ਜਾਂ ਗਲਤ ਲਿਖੇ :

1. ਇੱਕ ਕੰਪਲੀਮੈਂਟ ਕਾਰਡ, ਕਾਰਡ ਦਾ ਇੱਕ ਟੁਕੜਾ ਹੈ ਜੋ ਏਸਤੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਵਧੀਆਂ ਕੁਆਲਟੀ ਵਾਲਾ ਕਾਗਜ਼ ਹੈ।
2. ਉਪਲਬਧੀਆਂ, ਮੈਰਿਟ ਅਤੇ ਸਨਮਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣ-ਪੱਤਰ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਸਾਧਨ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਬਰੋਸਰ ਪ੍ਰੈਮੋਸ਼ਨਲ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹਨ, ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੰਪਨੀ, ਸੰਸਥਾ, ਉਤਪਾਦਾਂ ਜਾਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਜਨਤਾ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
3. **ਬਹੁਤ ਛੋਟੇ ਉੱਤਰਾਂ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ:**

1. ਇੱਕ ਕਾਗਜ਼, ਕੱਪੜਾ, ਲੱਕੜ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਇਕ ਹਿੱਸਾ ਜੋ ਤਸਵੀਰਾਂ ਜਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਚਿੱਤਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਥਾਂ, ਉਤਪਾਦ ਜਾਂ ਘਟਨਾ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ? ਉਸ ਨੂੰ ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ?
2. ਆਮ ਪੈਕਿੰਗ ਆਈਟਮ ਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਤਲੇ ਫਲੈਟ ਸਮੱਗਰੀ ਤੋਂ ਬਣਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ?

‘ਸਮਾਜਿਕ ਨਿਆਂ, ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਅਤੇ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਵਿਡਾਗ’ ਪੰਜਾਬ

3. ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ, ਸਮੂਹ ਦੇ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਅਦਾਰੇ ਨੂੰ ਇੱਕ ਖਾਸ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਉੱਤਮਤਾ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦੇਣ ਲਈ ਕੀ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?
4. ਜਨਤਕ ਸਥਾਨ ਤੇ ਵਿਆਪਕ ਡਿਸਟਰੀਬਿਊਸ਼ਨ, ਪੋਸਟ ਜਾਂ ਡਿਸਟ੍ਰੀਬਿਊਟ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਦੇ ਇਸਤਿਹਾਰ ਦਾ ਕਿਹੜਾ ਰੂਪ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਡਾਕ ਰਾਹੀਂ ਭੇਜੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ?
5. ਇੱਕ ਪ੍ਰਿੰਟ ਕੀਤੀ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਕਾਰੋਬਾਰ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਸੰਸਥਾ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਜਾਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੈ
- 6. ਛੇਟੇ ਉੱਤਰਾਂ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ:**
3. ਬੈਨਰ ਕੀ ਹੈ?
4. ਸਮਾਚਾਰ ਪੱਤਰ (Newsletter)ਬਾਰੇ ਸਮਝਾਓ ਮੀਨੂਜ਼ ਕੀ ਹਨ?
5. ਵੱਡੇ ਉੱਤਰਾਂ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ:
1. ਇਸਤਿਹਾਰ ਕੀ ਹਨ? ਇਸਤਿਹਾਰਾਂ ਲਈ ਵਰਤੇ ਗਏ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪ੍ਰਿੰਟ ਮੀਡੀਆਂ ਨੂੰ ਦੱਸੋ?
2. ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਕਾਰਡ ਕੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ? ਪਬਲੀਸ਼ਰ ਵਿੱਚ ਬਿਜ਼ਨਸ ਕਾਰਡ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਦਮ ਲਿਖੋ?
3. ਲੇਬਲ ਕੀ ਹੈ? ਲੇਬਲ ਕਿੱਥੇ ਵਰਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ?
4. ਲੈਟਰਹੈਡ ਕੀ ਹੈ? ਪਬਲੀਸ਼ਰ ਵਿੱਚ ਲੈਟਰਹੈਡ ਕਿਵੇਂ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ?
1. ਚਿੰਨ੍ਹ (Sign) ਸਪਸ਼ਟ ਕਰੋ?
 2. ਰਿਜ਼ਿਸ਼ਿਉਮ ਸਮਝਾਓ?

ਉੱਤਰਮਾਲਾ

Questions	Multiple Choice	Fill in the Blanks	True or False	Very Short Answer
1	e-brochures	Products and services	True	Sign
2	Business cards	Business cards and menus	True	Envelope
3	Resume	Company and Individual	False	Award
4	Curriculum vitae (CV)	Education and work History		Flyer
5				Newsletter
6		-	-	-